

TÎLCUL EVANGHELILOR
ȘI
MOLITEVNIC ROMÂNESC

CORESI

**TÂLCUL EVANGHELILOR
ȘI
MOLITEVNIC ROMÂNESC**

Ediție critică
de
VLADIMIR DRIMBA
Cu un studiu introductiv
de
ION GHEȚIE

670341
B.C.U. IASI

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

București, 1998

Copyright © Editura Academiei Române, 1998.
Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate editurii.

13.11.1998

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

CCU 813.263

Redactor: MARIA ANDREESCU
Tehnoredactor: AUREL BUDNIC
Coperta: GIGI GAVRILĂ

Bun de tipar: 19.XII. 1997. Format: 16/70×100.

Coli de tipar: 14.

C.Z. pentru biblioteci mari { 226.07 = 59
 { 264.0195-068

C. Z. pentru biblioteci mici: 22

ISBN 973-27-0627-9

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
R-76117, București, Calea 13 Septembrie nr. 13

*Memoriei părinților mei
și a soției mele
pios omagiu de recunoștință*

CUVANT INAINTE

Ideea editării *Cazaniei I* și *Molitvenicului* lui Coresi ne-a fost sugerată, în urmă cu mai mult de cinci decenii, de către regretatul profesor Ștefan Pașca, de la Universitatea din Cluj, sub îndrumarea căruia am elaborat teza de licență, intitulată *Molitvenicul diaconului Coresi*, susținută în anul 1947. În vederea realizării acestei inițiative, în anii 1945 și 1946 am copiat cele două texte ale tipăriturii coresiene mai întâi la Biblioteca Centrală (a Mitropoliei Greco-Catolice) din Blaj, apoi – după transferarea celor două exemplare existente ale acestei cărți la Biblioteca Filialei Cluj a Academiei Române –, la această bibliotecă. Colaționarea și definitivarea transcrierii executate atunci a celor două texte le-am făcut mai târziu, în două etape succesive, după fotocopiile existente la Biblioteca Academiei Române (cota: CVR 30) și acelea (executate mai recent și fiind de o calitate superioară) de la Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan” din București. Elaborarea prezentei ediții a fost realizată abia în ultimul timp, după multe și lungi intermitențe independente de voința noastră.

Finalizarea și publicarea acestei ediții nu ar fi fost posibilă fără sprijinul generos al unor distinși colegi: domnii Marius Sala, directorul Institutului de Lingvistică din București, și Ion Gheție, șeful Sectorului de filologie și limbă literară al aceluiași institut, au facilitat pregătirea pentru tipar a manuscrisului nostru; în plus, dl Marius Sala a făcut demersurile necesare pentru publicarea de către Editura Academiei Române a acestei ediții, iar dl Ion Gheție a binevoit să accepte întocmirea studiului introductiv care urmează. Suntem îndatorat, de asemenea, dlui Gheorghe Mihăilă, profesor la Facultatea de Limbi Străine a Universității din București, care a răspuns cu amabilitate la solicitarea noastră de a translitera cuvintele, titlurile și sintagmele slavone din textele editate, precum și doamnei Maria Andreescu, redactor de carte, pentru osteneala și grija deosebită cu care a supravegheat imprimarea ediției noastre.

Tuturor celor sus-menționați le adresăm și pe această cale întreaga noastră grațitudine, fără a uita să mulțumim și Editurii Academiei Române pentru condițiile remarcabile în care a publicat această carte.

VLADIMIR DRIMBA

STUDIU INTRODUCŢIV

Una din puţinele tipărituri coresiene care nu a fost reeditată până în prezent este *Cazania I*, împreună cu *Molitvenicul rumânesc*, incomplet, cu care face corp comun. Situaţie în toate privinţele regretabilă, care a avut drept urmare ca, timp de mai bine de un secol, ambele lucrări să fie cunoscute numai prin referinţele, mai mult sau mai puţin întâmplătoare şi întotdeauna incomplete, asupra celor două texte. Faptul e în măsură să scoată în evidenţă importanţa actului cultural ce se săvârşeşte prin prezenta ediţie.

Cazania este o culegere de omilii (predici) care se citesc în bisericile de rit răsăritean duminica şi la sărbători, după serviciul divin. Omiliile conţin un comentariu al evangheliei duminicale sau o expunere a vieţii sfântului zilei şi au un caracter vădit moralizator, oferind credincioşilor precepte de viaţă şi de comportare creştină. Afară de titlul de *Cazanie*, cărţile de acest gen mai poartă denumirile de *Tâlcul evangheliilor*, *Evanghelie cu învăţătură*, *Păucenie* sau *Chiriadromion*.

Ni s-au păstrat două *Cazanii* elaborate în secolul al XVI-lea, amândouă ieşite din atelierul tipografic al lui Coresi şi numite de aceea *Cazania I (Tâlcul evangheliilor)* şi, respectiv, *Cazania a II-a (Evanghelie cu învăţătură)*.

CAZANIA I

(TÂLCUL EVANGHELIIILOR)

Descriere. Lucrarea este însoţită de un *Molitvenic rumânesc* incomplet, cu care formează corp comun¹. Sunt cunoscute până în prezent cinci exemplare ale cărţii, două păstrate la Biblioteca Academiei Române – Filiala Cluj-Napoca, două la Biblioteca Episcopiei Ortodoxe a Aradului, iar unul semnalat în satul Prislop din judeţul Hunedoara². Patru fragmente din *Cazanie* au fost identificate de Fl.

¹ Acesta este motivul pentru care o serie de cercetători s-au ocupat de amândouă lucrările, emiţând păreri valabile pentru fiecare dintre ele.

² Vezi: BRV, I, p. 51–52, 516–526, IV, p. 170–171; P. Olteanu, *Adjectivul în Cazania I a diaconului Coresi şi în versiunea slavă de Neagovo*, în SCL, XX, 1969, nr. 2, p. 194; Fl. Dudaş, *Cazania lui Varlaam în Transilvania*, Cluj-Napoca, 1983, p. 159–160. E posibil ca tipăritura semnalată de P. Olteanu să fie identică cu una din cărţile existente la Biblioteca Episcopiei Ortodoxe din Arad.

Dudaş³. Exemplarul cel mai complet, aparținând Bibliotecii clujene a Academiei (fost al lui M. Moldovan), este de format in-folio (268×175 mm) și cuprinde 263 de file. Lipsită de început și ultima filă (care probabil era albă), *Cazania* însuma, în forma inițială, 248 de file, împărțite în 31 de caiete de 8 file.

Oglinda zațului este, de regulă, de 231×127 mm. Fiecare pagină are, de obicei, 23–24 de rânduri.

Caracterele folosite la tipărirea *Cazaniei* și a *Molitvenicului* (f. 249–263) aparțin tipului de litere I, după clasificarea lui F. Hervay⁴. Inițialele mari sunt de două feluri: *simple* (Ѡ, А, Ф, М, З, în *Cazanie*; Ѡ, Б, А, Ф, Т în *Molitvenic*) și tip *entrelacs* (И, З în *Cazanie*, respectiv, П în *Molitvenic*).

Volumul este tipărit în exclusivitate cu cerneală neagră și cuprinde hârtie de fabricație clujeană, prezentând variante de filigran aparținând tipurilor I–IV în clasificarea lui Al. Mareș.

Tâlcul evangheliilor se încheie cu un epilog (*Dojana cetitorilor*), în care sunt comunicate unele informații asupra împrejurărilor în care a apărut cartea. Tipograful lucrării, diaconul Coresi, mărturisește că a scos la lumină *Tâlcul* din dorința de a pune la îndemâna românilor cuvântul lui Dumnezeu tâlmăcit în limba lor, râvnă de care a fost însuflețit și în trecut, atunci când a tipărit *Tetraevanghelul* și *Apostolul* (*Praxiul*). Cheltuielile legate de editarea cărții au fost suportate de „jupânul Foro Miclăuș”. Coresi se declară simplu tipograf al lucrării, și nu traducător al ei. El „a aflat” comentariile evangheliilor și, observând că „toate tâlcuiesc, adeverează și întăresc cu scriptura sfântă”, a consimțit să le tipărească.

Nu avem până în prezent o ediție a *Cazaniei I*. Întrucât numeroși cercetători au examinat împreună *Cazania I* și *Molitvenicul*, unele dintre aprecierile pe care le reproducem mai jos au în vedere nu numai culegerea de omilii, ci și cârticica de rugăciuni anexată la ea (vezi în această privință și cele spuse mai jos, în legătura cu *Molitvenicul*).

Datare. Lipsind orice indicație privitoare la anul când a văzut lumina zilei, *Cazania I* a trebuit să fie datată prin ipoteză, în funcție de elementele oferite de critica de text sau de istoria culturală. Primul care s-a pronunțat asupra problemei a fost T. Cipariu. Rând pe rând, eruditul filolog a susținut că lucrarea a apărut înainte de 1580 (1858), în 1575 (1866) și, în sfârșit, în intervalul 1546–1560 (1887)⁵, date care au fost preluate apoi de diverși oameni de știință. V. A. Urechia (1885) optează, fără argumente, pentru anul 1560⁶. A. Philippide (1888) propune intervalul 1570–1580⁷. I. G. Sbiera (1897)⁸ consideră că *Tâlcul* s-a tipărit în 1564 (sau chiar mai devreme). După părerea sa, imprimarea a trebuit să se facă înainte de dezbinarea confesiunilor reformate din Transilvania (1564). Acest an este dedus și din biografia

³ Fl. Dudaş, *op. cit.*, p. 160–161.

⁴ *L'imprimerie cyrilique de Transylvanie au XVIe siècle*, în „Magyar Könyvszemle”, LXXXI, 1965, nr. 3, p. 201–216.

⁵ Părerii emise pe rând în *Crestomatia sau Analecte literare din cărți mai vechi și nouă românești tipărite și manuscrise, începând de la secolul XVI până la al XIX-lea*, Blaj, 1858, p. XIX; *Principia de limbă și scriptură*, ed. II, Blaj, 1866, p. 101 și *Despre limba română. Suplement la Sintactica*, Blaj, 1887, p. 28.

⁶ *Schițe de istoria literaturii române*, I, București, 1885, p. 243.

⁷ *Introducere în istoria limbii și literaturii române*, Iași, 1888, p. 59.

⁸ I. G. Sbiera, *Mișcări culturale și literare la românii din stânga Dunării în răstimpul de la 1504–1714*, Cernăuți, 1897, p. 57–59.

nobilului maghiar Forró Miklós de Háperton (Hopârta), localitate din preajma Aiudului. Propagator zelos al Reformei, Forró a fost condamnat la moarte și apoi grațiat în 1564. Deși departe de a fi convingătoare, datarea aceasta a fost acceptată de majoritatea filologilor și istoricilor literari. C. Mușlea (1943)⁹ și Vl. Drimba (1955)¹⁰ admit că tipărirea lucrării s-a putut face și după 1564, în 1565 sau 1565–1566. Primii pași spre rezolvarea cu metode riguroase a problemei îi datorăm cercetătorului maghiar F. Hervay (1965)¹¹. Întemeindu-se pe filigranele hârtiei, acesta aduce pentru prima oară în discuție anul 1567. Supunând unui examen atent mărcile hârtiei de fabricație clujeană, G. Blücher¹², P. Binder–A. Huttmann¹³ și Al. Mareș¹⁴ au demonstrat în mod convingător, în același an (1967), că *Tâlcul evangheliilor* a apărut în anii 1567 sau 1568. Primul dintre acești cercetători și-a manifestat mai târziu preferința pentru începutul anului 1567¹⁵, urmat în această privință de G. Nussbächer (1971, 1987)¹⁶.

Locul tipăririi. Fiind o operă a diaconului Coresi, s-a presupus (întâia dată de către Cipariu, în 1858¹⁷), că *Tâlcul evangheliilor* a văzut lumina tiparului la Brașov. Localitatea brașoveană a fost general acceptată, deși ulterior însuși Cipariu avea să-și exprime îndoiala în această privință, propunând drept alternativă, pe lângă Brașov, Sibiu¹⁸. V. A. Urechia (1885) se pronunță pentru Sibiu¹⁹, în timp ce M. Gaster (1891) crede că tipărirea s-a făcut la Sas-Sebeș²⁰. Problema locului de imprimare a fost reluată în zilele noastre. Pornind de la constatarea că tipărițile brașovene folosesc întotdeauna hârtie fabricată la Brașov, în timp ce în *Cazania I* se întâlnește numai hârtie clujeană, P. Binder – A. Huttmann (1967)²¹ și Al. Mareș (1967)²² au presupus că imprimarea cărții s-a făcut la Teiuș sau la Alba Iulia și, respectiv, la Teiuș sau la Aiud. După G. Nussbächer (1971, 1987)²³, locul tipăririi ar fi chiar Clujul, orașul unde s-a fabricat hârtia, iar după T. Furdui, Abrudul²⁴. Rămâne ca viitoarele cercetări să aducă lumină în chestiunea controversată a locului unde diaconul Coresi a tipărit *Tâlcul evangheliilor* și *Molitevnicul*.

⁹ *Biserica Sf. Nicolae din Șcheii Brașovului*, I, Brașov, 1943, p. 67.

¹⁰ Vladimir Drimba, *O copie din secolul al XVII-lea a „Tâlcului evangheliilor” și „Molitevnicului” diaconului Coresi*, în „Studii și cercetări de istorie literară și folclor”, IV, 1955, p. 535–571.

¹¹ Hervay Ferenc, *op. cit.*, p. 216.

¹² Gebhard Blücher, *Filigranele brașovene și tipărițile chirilice din secolul al XVI-lea*, în „Revista bibliotecilor”, XX, 1967, nr. 7, p. 421–426.

¹³ P. Binder – A. Huttmann, *Cu privire la datarea și geneza Cazaniei I, tipărită de diaconul Coresi*, în LR, XVI, 1967, nr. 2, p. 114–115, 117.

¹⁴ Al. Mareș, *Când și unde s-au tipărit Tâlcul Evangheliilor și Molitevnicul rumânesc?*, în LR, XVI, 1967, nr. 2, p. 119–127.

¹⁵ Gebhard Blücher, *Contribuții la istoria hârtiei și a tiparului chirilic în a doua jumătate a secolului al XVI-lea de la Brașov*, în *Studia bibliologica*, III, 1969, partea a II-a, p. 439–440.

¹⁶ *Coresi-Druck aus Klausenburg?*, în „Karpaten Rundschau”, IV (XV), 1971, nr. 22 (998), p. 9, *Contribuții noi privind datarea și imprimarea Cazaniei I a diaconului Coresi*, în LR, XXXVI, 1987, nr. 3, p. 236–240.

¹⁷ *Crestomatia sau Analecte literare*, p. 1, 6.

¹⁸ *Despre limba română. Suplement la Sintactica*, p. 28.

¹⁹ *Șchițe de istoria literaturii române*, I, p. 243.

²⁰ Gaster, CR, I, p. XXVIII, CXLVII, p. 22.

²¹ *Op. cit.*, p. 114–115, 117.

²² *Op. cit.*, p. 127–129.

²³ *Vezi supra*, nr. 17.

²⁴ T. Furdui, *Două exemplare din „Tâlcul Evangheliilor” a lui Coresi recent descoperite în comuna Măceu (Județul Hunedoara)*, în „Sargetia”, XVI–XVII, 1982–1983, p. 525.

Localizarea textului. Regiunea unde s-a efectuat traducerea. N. Iorga (1904)²⁵, H. Sztripszky – G. Alexics (1911)²⁶ și Viorica Pamfil (1958)²⁷ au adus în discuție argumente de ordin lingvistic și de istorie culturală pentru a susține că traducerea românească a *Cazaniei I* provine din regiunea Banatului și Hunedoarei. Spre deosebire de aceștia, P. Olteanu (1966, 1969)²⁸ crede că originalul românesc vine din nord-vestul Maramureșului sau din nordul Transilvaniei. Punctul acesta de vedere a fost combătut de I. Gheție (1970)²⁹, care a arătat că faptele de limbă invocate de P. Olteanu (*hrăbor* „viteaz”, *hrăborie* „vitejie”, *hlăpie* „destrăbălare”, „desfrânare”) nu sprijină localizarea propusă de el, ci ne îndreaptă atenția spre părțile sud-vestice ale țării, adică spre Banat și zonele limitrofe. O localizare sistematică a limbii *Cazaniei I* și *Molitvenicului* a întreprins Emanuela Buză (1982)³⁰. Cea mai mare parte a fenomenelor examinate de autoare se regăsesc, circulând pe teritorii mai mult sau mai puțin întinse, în graiurile de tip nordic ale dacoromânei. Asemenea fenomene sunt, de exemplu, *e* medial aton > *i* (*continește*), *-e* > *i* (*di, iubesti*, 3 sg.) *-eă* > *e* (*e*) (*căde*), labiale dure (*văm văcui, păscarii*), *nt* > *mt* (*frântă, sânt*), *s* dur (*mesărătate, pedeapsă*, pl.). art. pos. *a* invariabil, pron. *nime*, numeralul ordinal în *-le* (*al treile*), adverbele *acum, mainte* sau cuvintele *beseadă* „cuvânt, vorbă”, *celui* „a înșela”, *sfădi, tar* „povară, sarcină”. Aproape toate trăsăturile de tip nordic se întâlnesc în graiurile bănățene-hunedorene, care, în plus, sunt reprezentate printr-un număr de elemente specifice, de neîntâlnit în secolul al XVI-lea în afara colțului sud-vestic al țării. Vom aminti aici pe *ń* (*să vine, vinia*), numeralul *de(n) primă*, adverbule sau locuțiunile adverbiale *vare* „oare”, *de fiete* „degeaba, în zadar”, prepoziția *pren* „pentru” și cuvintele *aldui* „binecuvântat”, *aleaneș* „dușman”, *budușlui* „a rățaci”, *meserernic* „îndurător, milostiv”, *niștotă* „nevoie, lipsă”, *otălmăzui* „a apăra”, *ului* „a mărturisi credința”. Toate aceste fenomene permit să se distingă un strat nordic de origine bănățeană-hunedoreană în limba *Cazaniei I*. De remarcat că multe din aceste particularități se întâlnesc și în *Palia de la Orăștie* și în *Cartea de cântece* bănățeană-hunedoreană (*Fragmentul Todorescu*).

Mai puțin numeroase, elementele sudice (*î* „diftongat”: *câine*, *u* > *i*: *mincinos*, labiale nepalatizate, labiale moi: *să meargă, iubesc*, *d* dur: *dămâneată*, *mp* > *p*: *dezrupe*, *ș, j* duri: *șădea, jăganiile* și *greșalele, slujaște*, *z*: *zise*, *j*: *junghiare, jos*, adverbul *acum*, cuvântul *ginere* „mire” etc.) apar în schimb mult mai frecvent, imprimând întregului text o coloratură sudică (muntenească) marcată. De observat că o parte a acestor trăsături sudice circulau în secolul al XVI-lea și în graiurile bănățene-hunedorene. Dacă atribuim, în mod firesc, stratul lingvistic sudic

²⁵ N. Iorga, *Istoria literaturii religioase a românilor până la 1688*, București, 1904, p. 75–76.

²⁶ Szegedi Gergely *énekeskönyve XVI századbeli román fordításban*, Budapest, 1911, p. 223–227.

²⁷ *Elemente regionale în lexiconul „Paliei de la Orăștie”*, în CL, III, 1958, p. 227–248.

²⁸ „*Postilla de Neagovo*” în lumina „*Cazaniei I*” a diaconului Coresi (cca 1564), în RS, XIII, 1966, p. 105–131, *Adjectivul în Cazania I a diaconului Coresi și în versiunea slavă de Neagovo*, p. 183–195.

²⁹ *Unde s-a tradus întâia Cazanie coresiiană?*, în LR, XIX, 1970, nr. 2, p. 121–127.

³⁰ În *Cele mai vechi texte românești. Contribuții filologice și lingvistice*, București, 1982, p. 13–36.

tipografului și revizorului (Coresi), care era muntean, atunci elementele bănățene-hunedorene observate în limba textului nu pot proveni decât din traducerea originală, a cărei obârșie este astfel demonstrată.

Originalul străin. Deși au existat voci care au afirmat că *Tâlcul evangheliilor* este o compunere originală, majoritatea cercetătorilor au fost de acord în a susține că ne aflăm în prezența unei traduceri sau compilații dintr-o limbă străină. Într-o perioadă mai veche, originalul străin s-a crezut a fi slavon (de redacție sârbească). Aceasta este părerea lui D. Iarcu (1873)³¹, M. Gaster³², N. Sulică³³. Începând cu Gr. Crețu (1891)³⁴, cercetătorii problemei au căutat originalul în cuprinsul literaturii maghiare. Așa au procedat între alții M. Roques (1925)³⁵ și Viorica Pamfil (1958)³⁶. După ce a arătat (1927)³⁷ că *Tâlcul evangheliilor* nu este o traducere, ci prelucrarea și compilarea mai multor lucrări, cu unele adaosuri originale, N. Sulică (1936) a prezentat lucrarea lui Péter Méliusz Juhász, *Valogatot predicacioc* (Predici alese), apărută în 1563, drept principalul model după care s-a efectuat operația de prelucrare și compilație³⁸. Punctul acesta de vedere a fost acceptat de N. Drăganu (1938)³⁹ și de Vi. Drimba (1955)⁴⁰. Ultimul vede în cartea românească „o traducere (cu adaosuri făcute de traducător) după cartea lui Péter Méliusz Juhász”. Nu de mult, P. Olteanu a încercat să plaseze problema originalului într-o altă perspectivă, reluând, de fapt, opinia mai veche conform căreia *Cazania I* ar descinde dintr-un original slavon. După ce a arătat, cu dovezi, că *Tâlcul evangheliilor* nu urmează cartea lui Péter Méliusz Juhász⁴¹, P. Olteanu a atras atenția asupra asemănărilor frapante care există între *Cazania* românească și două texte similare ucrainene, *Postilla de Neagovo* (secolul al XVII-lea) și *Postilla de Tekovo* (secolul al XVIII-lea), copii executate în Maramureș după un original datând din secolul al XVI-lea⁴². După autor (1966), originalul slavon aflat la baza celor trei texte ar fi fost alcătuit de un preot calvin ucrainean⁴³. Opiniile lui P. Olteanu au fost supuse unui examen critic de I. Gheție

³¹ *Bibliografia cronologică românească*, ed. II, București, 1873, p. 1 (și nota 3).

³² Gaster, CR, I, p. XXXIV, XXXVI, C.

³³ *Coresi, scriitor sau tipograf?*, în „Gazeta Transilvaniei”, LXXIV, 1901, nr. 192.

³⁴ *Întâiul Praxiu sau Apostol românesc tipărit pe la 1570*, în RIAF, III, 1885, V, p. 44–46, 46–47.

³⁵ Mario Roques, *Les premières traductions roumaines de l'Ancien Testament. Palia d'Orăștie (1581–1582). I. Préface et Livre de la Genèse*, Paris, 1925, p. IV. (nota 1), XI.

³⁶ *Op. cit.*, p. 243.

³⁷ *O nouă publicație românească din secolul al XVI-lea: Liturghierul diaconului Coresi, tipărit la Brașov în 1570*, Târgu-Mureș, 1927, p. 5.

³⁸ N. Sulică, *Catehisme românești din 1544 (Sibiu) și 1559 (Brașov) (Precizări cu privire la izvoarele lor)*, în „Anuarul Liceului de Băieți «Papiu-Ilarian» din Târgu-Mureș”, 1932–1935, 1936, p. 81–83.

³⁹ N. Drăganu, *Histoire de la littérature roumaine de Transylvanie dès origines à la fin du XVIIIe siècle*, București, 1938, p. 21.

⁴⁰ Vladimir Drimba, *op. cit.*, p. 538.

⁴¹ *Presupusul original unguresc al Cazaniei I, din 1564, a diaconului Coresi: corectarea unei erori*, în *Omagiu lui Alexandru Rosetti*, București, 1965, p. 646–650.

⁴² *Contribuții la problema începuturilor și promovării scrisului românesc. 400 de ani de la apariția Tâlcului evangheliilor (1564) al lui Coresi*, în LL, VIII, 1964, p. 208 și urm.

⁴³ „*Postilla de Neagovo*” în lumina „*Cazaniei I*” a diaconului Coresi (cca 1564), p. 105–111.

(1970)⁴⁴ și Al. Mareș (1974)⁴⁵. I. Gheție presupune că versiunile ucraineană și română descind dintr-un original slavon (nu neapărat ucrainean), în care e posibil să nu fi figurat pasajele cu caracter calvin, introduse la o dată mai târzie (cele două *Postille* nu cuprind aceste pasaje).

Persoana traducătorului. După I. G. Sbiera (1897), *Cazania I* a fost tradusă de Coresi (eventual împreună cu diacul Tudor)⁴⁶, opinie combătută curând (1901) de N. Sulică. După acesta, „Coresi a modernizat doar vechiul text românesc al *Cazaniei*, amplificându-l în spiritul învățăturilor reformate”⁴⁷. N. Iorga (1904) se gândește la Moise Peștișel, unul dintre traducătorii *Paliei*⁴⁸, opinie combătută de M. Roques (1925)⁴⁹. N. Sulică (1927) presupune că traducătorul și compilatorul *Cazaniei I* a fost episcopul calvin Gh. de Sângeordz⁵⁰, convingându-i pe N. Drăganu (1938)⁵¹, Vl. Drimba (1955)⁵² și P. Binder – A. Huttmann (1967)⁵³. Paternitatea lui Forró Miklós de Hâporton a avut, de asemenea, susținători, și anume în persoana lui A. Veress (1931)⁵⁴, I. Juhász (1940)⁵⁵ și Sp. Câdea (1962)⁵⁶. At. Popa (1966) admite drept posibilă o colaborare între Forró și Gh. de Sângeordz⁵⁷. Nu dispunem de nici o mărturie din epocă și de nici o probă concludentă care să îndreptățească vreunul din aceste puncte de vedere. Limba îngrijită și aleasă în care e scrisă *Cazania I* ne îngăduie să vedem în autorul traducerii un român învățat, care avea deprinderea de a transpune texte religioase în limba sa maternă.

Curentul cultural. Toți cercetătorii, fără nici o excepție, au recunoscut, în fața evidenței, că în *Tâlcul evangheliilor* s-au strecurat o serie de învățături calvine, cartea fiind destinată românilor de curând trecuți la Reformă, dar având totodată rolul de a difuza aceste învățături în rândul celor rămași în credința străveche. Ca și în alte cărți datorate Reformei, în *Cazanie* este exprimată necesitatea de a folosi limba română în slujbele religioase și sunt expuse unele dintre principiile fundamentale ale protestantismului: convingerea că singură credința este în măsură să-i asigure omului grația divină, doctrina predestinării, o caracteristică a calvinismului, combaterea credinței despre rolul sfinților în raporturile dintre muritori și divinitate și prohibirea cultului acestora, respingerea tradiției și condamnarea practicilor superstițioase. Lucrarea conține, de asemenea, atacuri vehemente împotriva preoților și călugărilor ortodocși, însoțite de îndemnuri adresate credincioșilor de a-i urma

⁴⁴ I. Gheție, *Unde s-a tradus întâia Cazanie coresiană?*, p. 124–127.

⁴⁵ Al. Mareș, *Teoria elementelor slave nord-carpătice din vechile texte românești*, în SLLF, III, 1974, p. 267–268.

⁴⁶ I. G. Sbiera, *op. cit.*, p. 57–58.

⁴⁷ N. Sulică, *Coresi, scriitor sau tipograf*, nr. 208.

⁴⁸ N. Iorga, *op. cit.*, p. 74, 76.

⁴⁹ Mario Roques, *op. cit.*, p. IV.

⁵⁰ *O nouă publicație românească din secolul al XVI-lea: Liturghierul diaconului Coresi, tipărit la Brașov în 1570*, p. 6.

⁵¹ N. Drăganu, *op. cit.*, p. 21.

⁵² Vl. Drimba, *op. cit.*, p. 538.

⁵³ *Op. cit.*, p. 115–117.

⁵⁴ *Bibliografia română-maghiară*, I, București, 1931, p. 25.

⁵⁵ Juhász Istvan, *A reformáció az erdélyi románok között*, Kolozsvár, 1940, p. 67.

⁵⁶ *Diaconul Coresi – simplu tipograf sau și traducător al cărților tipărite de el?*, în MA, VII, 1962, nr. 3–6, p. 334, 339–340.

⁵⁷ *Originalul cântecelor din Molitvenicul diaconului Coresi din 1564*, în LR, XV, 1966, nr. 3, p. 257.

pe preoții „credinței adevărate” adică pe cei calvini⁵⁸. P. P. Panaitescu (1965) vede în *Cazania I* expresia unui compromis între ortodoxie și Reformă, acceptat de preoții din Șcheii Brașovului, presupuși „patroni ai lucrării”⁵⁹. Așa cum s-a arătat, opinia nu rezistă examenului critic⁶⁰. Cunoscând faptul că *Tâlcul* a apărut în 1567 sau 1568, se poate spune că el este produsul acțiunii de prozelitism reformat promovată de episcopatul român calvin din Transilvania, în frunte cu superintendentul Gheorghe de Sângeordz.

MOLITVENICUL

Este o carte de ritual din biserica răsăriteană, care cuprinde, de regulă, rânduiala celor șapte taine, precum și o serie de rugăciuni.

Descriere. Singurul *Molitvenic* din secolul al XVI-lea poartă titlul *Molitevnic rumânesc* și este tipărit ca o anexă a *Cazaniei I (Tâlcul evangheliilor)* (f. 249^r-263^v ale volumului). Părțile *Molitvenicului*, amintite în foaia de titlu și înfățișate pe larg în introducere, sunt următoarele: *Polojenie* (Introducere), *Molitvele*, *Botezul*, *Cumunia*, *Cuminecătura*, *Tipicul leturghiei*, *Vecernia*, *Slujba de dimineață*, *Cântece din psalomi și Evanghelie* și *Petrecătura morților*. Cartea, câtă ni s-a păstrat, numără, cum s-a văzut mai sus, 15 file in-folio. Fiind o anexă a *Cazaniei I*, *Molitvenicul* a fost examinat, de obicei, împreună cu această lucrare, și pe bună dreptate, întrucât cele două cărți ridică, în genere, aceleași chestiuni de ordin filologic, cum ar fi datarea, locul de apariție, regiunea de proveniență a originalului etc. Acesta este motivul pentru care, în cele ce urmează, unele probleme de critică textuală au fost expediate în grabă printr-o simplă trimitere la expunerea asupra *Cazaniei I*, unde ele sunt discutate în detaliu.

Ediții. *Molitvenicul* a fost editat de N. Hodoș, *Un fragment din Molitvenicul diaconului Coresi*, în *Prinos lui D. A. Sturdza*, București, 1906, p. 235-276, cu litere chirilice și transcriere cu litere latine. Al. Mareș și T. Furdui au publicat în 1973 un scurt fragment din slujba *Vecerniei* (SCL, XXIV, 1973, nr. 1, p. 57-58). În același an au publicat alte fragmente P. Binder (LR, XXII, 1973, nr. 4, p. 301-304) și L. Onu (LR, XXII, 1973, nr. 5, p. 451-466). Ele fac parte din *Slujba de dimineață* și din *Cântecele din psalomi și Evanghelie*.

Datate. *Molitvenicul* a fost tipărit, împreună cu *Cazania I*, într-un interval mai greu de precizat din perioada 1567-1568, așa cum au arătat G. Blücher (1967)⁶¹, P. Binder-A. Huttman (1967)⁶², Al. Mareș (1967)⁶³ și G. Nussbächer (1971, 1987)⁶⁴ (vezi mai sus, p. 10-11).

⁵⁸ Vezi pe larg VI. Drimba, *op. cit.*, p. 538-541.

⁵⁹ *Începuturile și biruința scrisului în limba română*, București, 1965, p. 154-155.

⁶⁰ I. Gheție, *Începuturile scrisului în limba română. Contribuții filologice și lingvistice*, București, 1974, p. 177-180.

⁶¹ Gebhard Blücher, *Filigranele brașovene...*, p. 423.

⁶² P. Binder-A. Huttman, *Cu privire la datarea și geneza Cazaniei I, tipărită de diaconul Coresi*, în LR, XVI, 1967, nr. 2, p. 109-117.

⁶³ Al. Mareș, *Când și unde s-a tipărit Tâlcul evangheliilor și Molitvenicul rumânesc?*, în LR, XVI, 1967, nr. 2, p. 119-130.

⁶⁴ G. Nussbächer, *Coresi-Druck aus Klausenburg?*, în „Karpaten Rundschau”, IV (XV), 1971, nr. 22 (998), p. 9; *Contribuții noi privind datarea și imprimarea Cazaniei I a diaconului Coresi*, în LR, XXXVI, 1987, nr. 3, p. 236-240.

Locul tipăririi a putut fi, conform diverselor păreri, Braşovul, Teiuşul, Alba Iulia, Aiudul sau Abrudul, întocmai ca în cazul *Cazaniei I*. Din motive arătate aiurea, Braşovul trebuie scos din lista de mai sus (a se vedea, pe larg, discuţiile la p. 11).

Provenienţa originalului a fost cunoscută în urma studierii elementelor specifice de limbă şi a stabilirii repartiţiei acestora. Ținând seama de avizul celor mai mulţi cercetători ai problemei şi, mai ales, de concluziile examenului întreprins de Emanuela Buză (1982)⁶⁵, se poate afirma că traducerea originală a *Molitvenicului* (ca şi a *Cazaniei I*) s-a efectuat undeva în Banat–Hunedoara, aşa cum arată neîndoielnic o serie de elemente de limbă. Stratul lingvistic muntenesc detectat în text se datorează tipografului (diaconul Coresi) (vezi mai sus p. 12–13).

Originalul străin. N. Hodoş (1903)⁶⁶ a afirmat că traducerea *Molitvenicului* s-a efectuat din maghiară, aşa cum dovedesc elementele ungureşti prezente în limba textului. Câţiva ani mai târziu (1908), E. Dăianu a arătat, cu probe, că *Molitvenicul* este o traducere prescurtată din ungureşte după *Agenda* tipărită de Gáspár Heltai la Cluj (ed. I, 1551; ed. II, 1559)⁶⁷. Concluziile sale au fost acceptate de toţi cercetătorii care i-au urmat. O nouă şi amănunţită confruntare între *Agenda* lui Heltai şi textul românesc a întreprins I. Juhász (1940)⁶⁸. N. Drăganu (1922)⁶⁹ a susţinut, totuşi, că *Petrecătura morţilor* (necunoscută nouă) s-ar fi tradus după un text slavon, şi nu după unul unguresc. El greşea, imaginându-şi că slujba de înmormântare era cea aflată în uz la ortodocşi⁷⁰. După P. Olteanu (1966)⁷¹, *Molitvenicul* ar descinde din *Agenda* lui Heltai printr-un intermediar slavon, întrucât cuprinde câteva rugăciuni ortodoxe, titlurile sunt date uneori în slavoneşte, iar limba conţine slavonisme, dar argumentele nu sunt suficiente pentru a convinge. At. Popa (1966)⁷² consideră că *Botezul* nu-şi are sursa în *Agenda* lui Heltai, fiind o compilaţie (după ce izvoare?) a lui Miklós Forró de Háperton, nobilul maghiar care a subvenţionat tipărirea *Cazaniei I* şi a *Molitvenicului*. De fapt, cum se vede din textele puse în paralel de I. Juhász, *Molitvenicul* este o prelucrare, nu foarte liberă, a textului corespunzător din *Agendă*. Tot At. Popa a pus în relaţie *Cântecele* de la sfârşitul *Molitvenicului* (păstrate într-o copie din circa 1641) cu textele similare calvine, reunite de Gergely Szegedi într-o *Carte* apărută în 1562 şi cu *Cartea de cântece* românească, de asemenea calvină, tipărită la Cluj în anii 1571–1575 şi copiată apoi în cursul secolului următor.

Tipograful cărţii a fost neîndoielnic Coresi, care îşi declară această calitate în epilogul *Cazaniei I*. Nu avem motive să credem că o altă persoană a pus sub teasc această scurtă anexă a *Cazaniei*.

⁶⁵ *Cele mai vechi texte româneşti*, p. 13–36.

⁶⁶ *Un fragment din Molitvenicul diaconului Coresi (1564)*, în *Prinos lui D. A. Sturdza*, Bucureşti, 1903, p. 249–275.

⁶⁷ *Un Molitvenic calvinesc pentru români*, în „Răvaşul”, VI, 1908, p. 168–181.

⁶⁸ Juhász István, *op. cit.*, p. 68–75.

⁶⁹ *Un fragment din cel mai vechi Molitvenic românesc*, în DR, II, 1921–1922, p. 266–269.

⁷⁰ VI. Drimba, *op. cit.*, p. 545.

⁷¹ „*Postilla de Neagovo*” în lumina „*Cazaniei I*” a diaconului Coresi (cca 1564), în RS, XIII, 1966, p. 106–107.

⁷² *Originalul cântecelor din Molitvenicul tipărit de Coresi în 1564*, în LR, XV, 1966, nr. 2, p. 257–258.

Persoana traducătorului. Ajungând la concluzia că textul e tradus din ungurește, N. Hodoș (1903) a arătat că diaconul Coresi n-a putut decât să revadă și să îndrepte o versiune realizată de altcineva⁷³. După I. Bianu (1904), traducătorul era sau un ungur care vorbea românește sau un român pricepător al limbii maghiare⁷⁴. În favoarea unui traducător ungur (Miklós Forró) s-au pronunțat A. Veress (1910)⁷⁵, N. Drăganu (1916)⁷⁶, L. Predescu (1933)⁷⁷, Sp. Câdea (1962)⁷⁸. Pentru un român (episcopul calvin Gheorghe de Sângeordz) au optat N. Sulică (1927)⁷⁹, N. Drăganu (1938)⁸⁰ și Vl. Drimba (1955)⁸¹. Nu dispunem de nici o mărturie din epocă și de nici o probă concludentă care să îndreptățească vreunul din aceste puncte de vedere. Limba îngrijită și aleasă în care sunt scrise *Cazania I* și *Molitvenicul* ne îngăduie să vedem în autorul traducerii un român învățat care avea deprinderea de a transpune textele religioase în limba sa maternă.

Curentul cultural. Toți cercetătorii au văzut în acest text un produs al calvinismului. Analiza elementelor reformate existente în *Molitvenic*, efectuată de I. Juhász (1940)⁸² și Vl. Drimba (1955)⁸³, spulberă orice îndoială în această privință. Cu toate acestea, M. Șesan (1962) a pus sub semnul întrebării influența protestantă, socotind-o nedemonstrată⁸⁴, iar P. P. Panaitescu (1965)⁸⁵ a susținut că *Molitvenicul* (ca și *Cazania I*) ar fi expresia unui compromis religios între dogmele calvine și cele ortodoxe și că textele ar fi fost acceptate de preoții români din Șcheii Brașovului, presupușii editori ai lucrării, numai după o prealabilă revizie a lor. Nici o probă concludentă nu a fost adusă de autor în sprijinul acestei ipoteze⁸⁶. *Molitvenicul* era destinat românilor ortodocși recent convertiți la Reformă, în urma acțiunii de prozelitism calvin, desfășurată după 1564 de Gheorghe de Sângeordz, sub oblăduirea principelui Ioan Sigismund. Episcopul calvin urmărea reformarea radicală a dogmei și a cultului religios (recunoașterea a numai trei taine, simplificarea slujbelor etc.) și de aceea nu a obținut rezultatele scontate. O dată cu moartea lui Gheorghe de Sângeordz și cu alegerea lui Pavel Tordași ca episcop, atitudinea calvinilor în ceea ce privește convertirea românilor ortodocși devine mai nuanțată și mai prudentă.

⁷³ *Op. cit.*, p. 245–246.

⁷⁴ *Despre introducerea limbii românești în biserica românilor*, București, 1904, p. 11.

⁷⁵ *Erdély – és magyarországi régi oláh könyvek és nyomtatványok (1544–1808)*, Kolozsvár, 1910, p. 11–12.

⁷⁶ *Calvinismul și literatura românească*, în „Pagini literare” (Arad), I, 1916, p. 42.

⁷⁷ Lucian Predescu, *Diaconul Coresi*, București, 1933, p. 33, 34, 66.

⁷⁸ *Diaconul Coresi – simplu tipograf sau și traducător al cărților tipărite de el*, în MA, VII, 1962, nr. 3–6, p. 335.

⁷⁹ *O nouă publicație românească din secolul al XVI-lea: Liturghierul diaconului Coresi, tipărit la Brașov în 1570, Târgu-Mureș*, 1927, p. 6.

⁸⁰ N. Drăganu, *op. cit.*, p. 21.

⁸¹ Vl. Drimba, *op. cit.*, p. 538.

⁸² Juhász István, *op. cit.*, p. 70–75.

⁸³ Vl. Drimba, *op. cit.*, p. 535–538.

⁸⁴ *Ortodoxia în fața Reformei și a Uniației*, în MA, VII, 1982, nr. 7–22, p. 365.

⁸⁵ P. P. Panaitescu, *op. cit.*, p. 154–155.

⁸⁶ I. Gheție, *Începuturile scrisului în limba română. Contribuții filologice și lingvistice*, p. 177–180.

Scurtul și, în mod fatal, incompletul examen întreprins în cele de mai sus asupra *Tâlcului evangheliilor* și a *Molitevnîcului rumânesc* ne înlesnește nu numai o succintă prezentare a celor două texte. El a avut și menirea de a sublinia importanța pe care o dobândește ediția de față în cunoașterea operei coresiene. Ediția va constitui, nu ne îndoim, un punct esențial de pornire pentru examinarea literară, filologică și lingvistică a textelor coresiene și va sublinia, o dată în plus, rolul excepțional pe care opera diaconului târgoviștean l-a avut în promovarea scrisului românesc în epoca sa de început.

ION GHETIE

ABREVIERI

BRV	I. Bianu, N. Hodoș, D. Simonescu, <i>Bibliografia românească veche. 1508–1830</i> , vol. I–IV, București, 1903–1944.
CL	<i>Cercetări de lingvistică</i> , Cluj, I, 1956 ș.u.
DR	<i>Dacoromania</i> , Cluj, I, 1920–1921 ș.u.
Gaster, CR	M. Gaster, <i>Chrestomatie română</i> , vol. I–II, Leipzig–București, 1891.
LL	<i>Limbă și literatură</i> , București, I, 1956 ș.u.
LR	<i>Limba română</i> , București, I, 1952 ș.u.
MA	<i>Mitropolia Ardealului</i> , Sibiu, I, 1956 ș.u.
RIAF	<i>Revista pentru istorie, arheologie și filologie</i> , București, I, 1883 ș.u.
RS	<i>Romanoslavica</i> , București, I, 1958 ș.u.
SCL	<i>Studii și cercetări lingvistice</i> , București, I, 1950 ș.u.
SLLF	<i>Studii de limbă literară și filologie</i> , București, vol. I, 1969, vol. II, 1972, vol. III, 1974.

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Tipăritura coresiană care cuprinde *Tâlcul evangheliilor* (numit în mod curent de către cercetători și *Cazania I*) și, ca anexă la acesta, *Molitevnic rumânesc* a fost semnalată pentru prima dată de Timotei Cipariu, în prima redactare a *Principiilor de limbă și scriptură* (publicată în „Organulu Luminarei”, nr. XXV, 21 iunie 1847, p. 130), unde vorbește – în afară de *Cazania* din 1581 a lui Coresi – despre „o altă *Cazanie*, de care, având-o numai în fragmente, stricată și roasă din vechime, numai atâta știm că s-au tipărit cu spesele unui Forró Miklós”. La republicarea lor în volum (*Principia de limbă și de scriptură*, ed. II, Blaj, 1866, p. 104, B), Cipariu aduce unele precizări de ordin bibliografic, fără ca, totuși, să distingă două texte diferite în tipăritura coresiană: aceasta „cuprinde cuvântări după evanghelie, începând de la duminica Paștilor pre tot anul... și în urmă rugăciuni la unele sacramente și altele”. Așadar, acele „rugăciuni” erau considerate ca făcând parte din *Cazania I* (și nu din *Molitevnic*): două dintre ele le reproduseseră, de altfel (sub titlul *Fragment de rugăciuni*), în *Crestomatia seau Analecte literarie* (Blaj, 1858, p. 28–29), alături de alte texte din *Cazanie*.

Ceva mai târziu, într-un adaos la aceleași *Principia...* (p. 116, nr. 5), autorul revine cu amănunte noi: semnalând un nou exemplar, mai complet, al tipăriturii lui Coresi, el observă că „de la fol. 239 se începe altă carte, ce în exemplarele noastre nu e completă, sub titlul: МОЛИТВЕНИК РОУМЪНСКЪ. Ci din acesta lipsește tot ce urmează de la capitolul cuminecătureri până la fine”.

Cele două exemplare s-au pierdut apoi (v. Tim. Cipariu, *Despre limb'a romana. Suplementu la Sintactica*, Blaj, 1877, p. 28), ceea ce i-a determinat pe Ioan Bianu și Nerva Hodoș (în *Bibliografia românească veche*, tomul I, București, 1903, p. 51–52) să se limiteze la datele pe care li le consacrase Cipariu în publicațiile sale. Totuși, mai târziu, ambele exemplare au fost regăsite și depuse la Biblioteca Mitropoliei Greco-Catolice din Blaj; cel mai complet dintre ele, descoperit în anul 1864 de canonicul I. M. Moldovan, le-a fost comunicat de către acesta autorilor *Bibliografiei românești vechi*, care (în *Adause și îndreptări*, p. 516–525) dau informații mai ample asupra lui și reproduc câteva texte din el.

În paginile care urmează vom prezenta o descriere mai detaliată a celor două texte, precum și a fragmentelor din ele și a copiilor după ele care ne-au parvenit.

1. *Exemplarul Cipariu*. Este vorba despre exemplarul semnalat și descris sumar, pentru prima dată, de T. Cipariu, apoi, după datele cuprinse în lucrările acestuia, de *Bibliografia românească veche*, I, p. 51–52 (v. mai sus). El s-a păstrat, până la instalarea regimului comunist în România, la Biblioteca Centrală din Blaj, de unde a fost transferat la Biblioteca Filialei Cluj a Academiei Române, unde în prezent este înregistrat sub cota CRV 285.

Volumul, de format in-folio, este foarte deteriorat: coperta era (la data când l-am consultat noi) distrusă (recent a fost înlocuită cu copertă de pergamoid galben, inestetică); lipsesc filele 1–11, 15, 16, 19^r–20^r și 22, aceste lacune fiind parțial completate prin copia A (vezi mai jos); multe dintre filele păstrate până la f. 22 și dintre filele următoare au colțurile rupte, iar textele (fragmentare) pierdute astfel sunt completate prin copii executate mai târziu pe fâșii de hârtie lipite pe locurile deteriorate; cam două treimi din carte sunt, în general, în stare bună și completează toate lacunele din exemplarul Moldovan (vezi mai jos). Începând cu f. 209 și până la sfârșit, colțurile exterioare de sus sunt din ce în ce mai roase de șoareci, pentru ca la ultimele file să lipsească, în diagonală, fragmente de file tot mai întinse, ajungând până la jumătatea filelor.

Ultimele 4 jumătăți de file cuprind fragmente din filele 250, 251, 252 și 253, unite între ele astfel: 250 cu 253 și 251 cu 252, – cuprinzând fragmente din *Molitevnic*, dintre care pe cel din f. 253, care lipsește în exemplarul Moldovan, îl reproducem în ediția noastră (vezi mai jos, nr. 5). Din acest exemplar lipsesc filele 249 și 254.

Hârtia cărții conține mai multe filigrane (vezi cele spuse mai departe despre exemplarul Moldovan).

Când vorbea Cipariu despre tipăritura coresiană, aceasta conținea mai multe file, după cum reiese din pasajul citat mai sus din *Principia...* (p. 104), în care autorul spune că tipăritura cuprindea „în urmă câteva rugăciuni...”, dintre care și publicase două (*Rugăciunea cu ce blagoslovim masa* și *Rugăciunea sau datul de har ce se zice după mâncare*, care fac parte din *Molitevnic*) în *Crestomația* din 1858 (p. 28–29) – pe care le-a reprodus apoi M. Gaster în *Crestomație română*, I, București-Leipzig, 1891, p. 29–, deci înainte de a fi descoperit exemplarul mai complet (pe care îl semnalează în aceleași *Principia...*, p. 116, nr. 5).

În aceeași *Crestomație* Cipariu publică (p. 16–28) câteva fragmente de texte din *Cazania I*, o parte dintre ele fiind apoi reproduse de A. Lambrior (*Carte de citire*, Iași, 1882, p. 27–32) și M. Gaster (*Crestomație română*, I, p. 22–27).

2. *Exemplarul Moldovan*, descoperit de canonicul I. M. Moldovan (vezi mai sus), s-a găsit și el, la început, la Biblioteca Centrală din Blaj, de unde a fost apoi transferat, în aceleași circumstanțe, la Biblioteca Filialei Cluj a Academiei Române (cota CRV 286). La fel, evident, ca și exemplarul Cipariu, acela de care ne ocupăm aici are același format in-folio (având dimensiunile 268 mm : 175 mm, suprafața scrisă a paginilor fiind de 231 mm : 127 mm), același scris cu cerneală neagră pe tot cuprinsul lui, aceleași filigrane (pe care le-a publicat Al. Maresș în studiul său *Când și unde s-au tipărit Tâlcul evangheliilor și Molitvenicul românesc?*, în „Limba română”, XVI, 1967, nr. 2, p. 122–126) și aceeași copertă de pergamoid galben care a fost substituită recent celei originale.

Acest exemplar conține textele *Tâlcul evangheliilor* și *Molitevnic românesc*: primul avea inițial 248 de file, dintre care s-au pierdut filele 1–10 și alte câteva (v. *Bibliografia românească veche*, I, p. 516), iar din cel de-al doilea se păstrează 14 file (f. 249–252 și 255–264, filele 253 și 254 putând fi recuperate după cum arătăm în notele date în ediția noastră la filele respective).

În *Bibliografia românească veche*, I, p. 516–525 sunt reproduse, din *Cazanie*, textele *Dojana cetitorilor*, *Scara...* și o *cazanie*, iar din *Molitvenic*, *Polojenie* și

fragmente din capitolul *Depre botez. Molitvenicul* a fost editat, în scriere chirilică, transliterație și cu un studiu de Nerva Hodoș, *Un fragment din Molitvenicul diaconului Coresi*, în *Prinos lui D. A. Sturdza la împlinirea celor șaptezeci de ani*, București, 1903, p. 249–276.

3. *Copia P* (= din comuna Pociovești): este un manuscris cuprinzând copia *Cazaniei I* și a *Molitvenicului*, descoperit în comuna Șumugiu din apropierea orașului Beiuș (jud. Bihor) de către protopopul Gheorghe Ciuhandu, care l-a semnalat într-un mic articol intitulat *Dieci și manuscrise vechi din Bihor* și publicat în ziarul „Tribuna” (Oradea), 1919, nr. 46, p. 2. Manuscrisul – care în prezent se găsește în fondul de manuscrise al Bibliotecii Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române, sub cota 125 – este de format in-folio (având dimensiunile 303 mm : 205 mm), fiind legat în table de lemn îmbrăcate în piele brună frumos ornamentată; este destul de bine conservat, însă cu multe file desprinse din cotor, dintre care cele din prima coală sunt murdare (cu unele fragmente de text foarte șterse și abia lizibile sau chiar ilizibile) și având colțurile roase. Hârtia pe care s-a executat copia este de bună calitate, gălbuie, lucioasă și aproape translucidă; ea conține două filigrane, pe care le-am reprodus în studiul nostru citat mai jos *O copie din secolul al XVII-lea...* (p. 542).

Manuscrisul are 241 de file, grupate în 26 de coli numerotate cu cifrele chirilice corespunzătoare, restul colilor – până la coala 31, ultima – nemaifiind numeroate: la aceste file legătura între pagini este făcută (fără regularitate însă) prin scrierea în josul paginii a începutului primului cuvânt, sau uneori chiar a primelor cuvinte de pe pagina următoare. De altfel, Gh. Ciuhandu a paginat textul, cu creionul până la p. 201, iar de aci mai departe cu cerneală; de la p. 453 (unde începe *Molitvenicul*) până la sfârșit paginația e redată prin fracții, al căror numărător reprezintă numărul paginii de manuscris, numitorul reprezentând numărul paginii din *Molitvenic*: 453/1–482/30. În ediția noastră folosim numerotarea filelor (1^r–241^v), așa cum a fost executată după intrarea manuscrisului în patrimoniul Bibliotecii Patriarhiei.

Copia a fost executată pe la mijlocul secolului al XVII-lea (după cum reiese din filigranele imprimate în hârtia ei) de către diacul Ioan din Pociovești (localitate situată în aceeași regiune bihoreană)¹ și conține întregul text al *Tâlcului evangheliilor* și 15 file din *Molitevnicele rumânesc*. Din cuprinsul acestuia lipsesc „pagina de titlu” – f. 249^r din originalul coresian –, textele *Depre botez* și *Cin la cununie* (ceea ce nu se poate explica decât prin faptul că această copie s-a făcut după un exemplar defectuos al tipăriturii coresiene, din care lipsea întreaga coală 33 (f. 255–262),

¹ Deși cunoștea studiul nostru *O copie din secolul al XVII-lea...* (vezi mai sus), la care face trimitere, Pande Olteanu (*Adjectivul în Cazania I a diaconului Coresi și în versiunea slavă de Neagovo*, în „Studii și cercetări lingvistice”, XX, 1969, nr. 2, p. 194 și nota 60) face următoarea afirmație confuză și inexactă: „Cartea [= *Cazania I*, n.n.] a circulat mult într-o regiune de nord cu rotacism. Dovadă că în exemplarul manuscris, singurul complet, păstrat în Bihor (la Prislop), într-o copie din sec. XVII, avem câteva atestări de rotacism...”.

Afirmația făcută de I. Gheție (în: Ion Gheție – Al. Mareș, *Diaconul Coresi și izbânda scrisului în limba română*, București, 1994, p. 102) că ar exista și un exemplar al tipăriturii coresiene „semnalat în satul Prislop din județul Hunedoara” pare a se datora unei erori cauzate de formularea confuză a afirmației inexacte a lui P. Olteanu, citate aci mai sus. Existența unui exemplar al cărții lui Coresi în (sau provenind din) comuna Prislop (jud. Hunedoara; în jud. Bihor nu există nici o localitate numită astfel) nu a mai fost semnalată, după câte știm, de nimeni.

care conținea tocmai aceste două texte), precum și partea finală a tipăriturii, constând dintr-o mare parte din *Cântecele creștinești* și din *Petrecătura morților*².

O prezentare detaliată a conținutului acestui manuscris a făcut D. Fecioru, *Catalogul manuscriselor din Biblioteca Patriarhiei Române. 125. Diaconul Coresi, Tâlcul Evangheliilor și Molitfelnicul*, în „Studii teologice”, Seria a II-a, vol. XVI, 1964, nr. 3–4, p. 230–252.

Textele noi pe care le conține copia P față de cele două exemplare cunoscute ale tipăriturii coresiene au fost publicate, în transliterație diplomatică, și studiate de Vladimir Drimba, *O copie din secolul al XVII-lea a «Tâlcului evangheliilor» și «Molitevnicului» diaconului Coresi*, în „Studii și cercetări de istorie literară și folclor”, IV, 1955, p. 535–571 (cu 3 facsimile) și *Un fragment inedit din Cazania I a lui Coresi*, în „Studii și cercetări lingvistice”, XI, 1960, nr. 4, p. 871–880.

4. *Copia A* (= anonimă): în exemplarul Cipariu lacuna primelor 11 file pierdute a fost completată de un copist anonim (după toate probabilitățile din secolul al XVII-lea) printr-o copie scrisă destul de stângaci, constituită din 5 file, dintre care nu se mai păstrează decât filele 2, 4 și 5^r:

f. 1 cuprindea textul corespunzând aceluia din copia P 1^r 1–3^v 2 (până la *alții* inclusiv);

f. 2 cuprinde textul corespunzând aceluia din copia P 3^v 2 (de la *toți* inclusiv) – 5^r 16–17 (până la *Pavel la* inclusiv);

f. 3 cuprindea textul corespunzând aceluia din copia P 5^r 17 (de la *Efiesi* exclusiv) – 7^r 5 (până la *cinstea* inclusiv);

f. 4 cuprinde textul corespunzând aceluia din copia P 7^r 5 (de la *lui* exclusiv) și până la *къ Римлѣномъ* din originalul coresian (f. 11^r 1–2);

f. 5^r conține un fragment corespunzând textului coresian original din f. 11^r–11^v 16 (până la *Cum zice Pavel la Rimleani*).

Întrucât prezintă, alături de copia P, și o a doua posibilitate de reconstituire a unor fragmente de text din originalul coresian pierdut, în ediția noastră reproducem

² Nicolae Drăganu (*Un fragment din cel mai vechi Molitvenic românesc*, în „Dacoromania”, II, 1921–1922, p. 254–326) a încercat să reconstituie *Petrecătura morților*, identificând acest text cu un fragment din „pogrebania morților” păstrat într-un manuscris datând de prin ultimul deceniu al secolului al XVI-lea sau începutul secolului al XVII-lea. Acest manuscris ar fi o copie după un molitvenic ortodox, în care se recomanda ca slujba de înmormântare să se facă „cu cinste” (cum se spune în *Polojenia* din *Molitvenicul* coresian), – deci „se poate concluda la o îngropare după ritul oriental” (p. 267), adică cu numeroase uzanțe simbolice (lumânări, colivă, cădelnițări, stropirea cu untdelemn etc.) și cu rugăciuni speciale (ca cele pentru dezlegarea de păcate a mortului). Or, astfel de uzanțe și rugăciuni nu erau admise de calvinism (care le considera *superstitiones aniles* „credințe băbești”), după cum rezultă chiar din aceeași *Polojenie*: „Mirul și apa sfințită, lumânare ei [= apostolii] n-au avut – și alte adausături” (f. 250^r 10–12) și: „Petrecătura morților scris-am cum cu cinste să-l îngropăm cel dus de lume; iară oamenii carii petrec să învățăm, dojenim și la preveghetura ceasului morții să deșteptăm, că, cum aflăm în Scriptura Sfântă, după moarte morților nu putem folosi nemică...” (f. 250^v 14–21). Prin urmare, explicația dată de Drăganu nu poate fi acceptată.

Sugerăm cercetătorilor să încerce identificarea textului coresian în manuscrisul intitulat, abreviat, *La petrec. mor.* (care se găsește la Biblioteca Academiei Române sub cota: Ms. rom. 701, f. 81 și urm.), prin comparație cu textul corespunzător din *Agenda* lui Heltai Gáspár sau cu alte texte maghiare asemănătoare din aceeași epocă, întrucât, după informațiile noastre, din secolele XVI–XVII nu ni s-a transmis nici un alt manuscris care să poarte titlul *Petrecătura* (sau *Petrecania*) *morților*.

și textele cuprinse în filele 2 și 4 ale copiei A. (Filele 1 și 3. pierdute, pot fi reconstituite pe baza copiei P).

5. În exemplarul Moldovan lipsesc filele 253 și 254; în exemplarul Cipariu se păstrează f. 253, foarte deteriorată, pe care am reprodus-o, în scrierea chirilică originală (dar omițând, din neatenție, rândul al 7-lea de pe recto-ul filei), în studiul nostru *O copie din secolul al XVII-lea...* (v. mai sus), p. 560–561. În ediția noastră reproducem textul fragmentar pe care îl conține această filă, completându-l pe baza copiei P. (Vezi nota 7 la f. 253^r.)

6. Fila 254, care nu se păstrează în nici unul dintre cele două exemplare ale tipăriturii coresiene, cuprindea următoarele texte: finalul rugăciunii a 6-a și rugăciunile a 7-a, a 8-a și a 9-a. O parte dintre textele din această filă, și anume rugăciunile a 7-a și a 8-a, au fost publicate de Tim. Cipariu în *Crestomatia seau Analecte literare* (Blaj, 1858, p. 28–29: *Fragment de rugăciuni*), de unde le reproducem în ediția noastră, în timp ce finalul rugăciunii a 6-a și rugăciunea a 9-a le reproducem după copia P. (Vezi nota 11 la f. 254^r.)

7. În Biblioteca Filialei Cluj a Academiei Române se păstrează (sub cota: CRV 618) o jumătate de filă, foarte deteriorată, din capitolul *Vecernia* al originalului coresian al *Molitevnicului rumânesc*, care conține fragmente din psalmii 141, 129 și 116, corespunzând fragmentelor respective din copia P 237^r, rândurile 2–9 și, respectiv, 16–22. Reproducem aceste fragmente (după articolul lui Al. Mareș și Titus Furdul, *Un fragment inedit din Molitvenicul tipărit de Coresi*, în „Studii și cercetări lingvistice”, XXIV, 1973, nr. 1, p. 57–58) în nota 30a la P 237^r, completând lacunele din ele după pagina citată a copiei bihorene.

8. În anul 1964, Pavel Binder a descoperit, în fosta bibliotecă a Gimnaziului Evanghelic Săsesc (astăzi Liceul „Iosif Haldrich”) din Sighișoara, două fragmente de filă din *Molitvenicul* lui Coresi, folosite ca maculatură în legătura unei cărți latine tipărite la Wittenberg în 1563; ele se găsesc în prezent în patrimoniul Bibliotecii Municipale din Brașov (v. Pavel Binder, *Un fragment necunoscut al Molitvenicului coresian*, în „Limba română”, XXII, 1973, nr. 4, p. 301–304).

Cele două fragmente (reprezentând circa două jumătăți inferioare de filă, recto și verso – deci patru sferturi de filă – și aparținând la două file diferite din două grupuri de texte diferite), au fost studiate de Liviu Onu, *Precizări în legătură cu câteva fragmente găsite recent din Molitvenicul lui Coresi*, în „Limba română”, XXII, 1973, nr. 5, p. 453–466.

8a. Primul fragment de filă (notat de L. Onu prin sigla A) conține fragmente din psalmii 50 și 53 de la sfârșitul *Slujbei de demineață. Utrănia* din copia P. Reproducem aceste fragmente după studiul citat al lui L. Onu, p. 461 și facsimilele 1 și 2, în nota 21 la f. 239^v și în nota 26 la f. 240^r ale copiei P.

8b. Al doilea fragment de filă (notat de L. Onu prin sigla B) conține sfârșitul cântecului 10 și cântecul 11 (acesta reprezentând în cea mai mare parte, în opinia lui L. Onu, „un fel de variantă a psalmului 120”) din capitolul *Cântecele den psalomi și den evanghelie* al *Molitvenicului* coresian. Reproducem textele din acest fragment la sfârșitul ediției noastre (f. *286^{r-v}), după studiul citat al lui L. Onu, p. 461 și 466 și facsimilele 3 și 4.

9 și 10. Două exemplare ale tipăriturii coresiene, conținând ample fragmente din *Tâlcul evangheliilor*, au fost descoperite de Florian Dudaș (*Tipărituri coresiene*

descoperite în vestul Transilvaniei, în „Mitropolia Ardealului”, XXIV, 1979, nr. 4–6, p. 545 și *Cazania lui Varlaam în Transilvania*, Cluj-Napoca, 1983, p. 159). Primul dintre aceste exemplare, descoperit în comuna Măceu (jud. Hunedoara), păstrează 145 file, iar cel de-al doilea, descoperit la Hațeg, păstrează 193 file, descoperitorul lor nedând nici o indicație cu privire la conținutul acestor file (v. Fl. Dudaș, *Cazania lui Varlaam...*, p. 159–160).

Cele două exemplare noi ale tipăriturii coresiene l-au preocupat și pe Titus Furdui (*Două exemplare din „Tâlcul evangheliilor” a [sic] lui Coresi recent descoperite în comuna Măceu (județul Hunedoara), în „Sargetia” (Hunedoara), XVI–XVII, 1983, p. 519 și urm.*): acesta afirmă că ambele exemplare au fost descoperite în comuna Măceu (vezi și titlul articolului) și că primul dintre ele („exemplarul 1 (A)” = exemplarul de la Hațeg la Fl. Dudaș) păstrează 195 file, iar exemplarul 2 (B)” = exemplarul de la Măceu la Fl. Dudaș) păstrează 155 file (*op. cit.*, p. 527)³.

Spre deosebire de Fl. Dudaș, T. Furdui (*loc. cit.*) dă unele informații ceva mai ample privitoare la conținutul celor două exemplare, în sensul că indică filele păstrate și cele pierdute din ele; de exemplu, din exemplarul cel mai complet (de la Hațeg) se păstrează filele 34–39, 41, 80, 82, 87, 89–143 și 146–232, adică nimic în plus față de exemplarele Cipariu și Moldovan.

Cele două exemplare ale tipăriturii au făcut parte din patrimoniul bibliotecii Episcopiei Ortodoxe Române a Aradului (Fondul de carte veche românească) (vezi Fl. Dudaș, *Cazania lui Varlaam...*, p. 159, nota 51 și p. 160, nota 52). Din păcate, după informațiile noastre (obținute, prin intermediul îndatoritor al prietenului Liviu Onu, de la conducerea sus-menționatei biblioteci), în prezent ele nu mai există acolo, fiind furate – împreună cu alte tipărături și manuscrise vechi – și, după toate probabilitățile, scoase în afara granițelor țării de către persoane neidentificate.

În cursul cercetărilor sale privitoare la răspândirea în Transilvania a *Cazaniei lui Varlaam*, Fl. Dudaș a descoperit patru grupuri de fragmente de file din *Tâlcul evangheliilor*, folosite ca „foi de protecție” la legarea unor exemplare ale cărții mitropolitului moldovean. Acestea sunt semnalate, foarte sumar (și cu indicarea locurilor unde se găsesc ele), de către descoperitorul lor în lucrarea sa *Cazania lui Varlaam în Transilvania*, Cluj-Napoca, 1983, p. 160–161:

11. Pe copertele unui exemplar din *Chiriadromionul* de la Bălgrad (1699), descoperit în comuna Cresuia din împrejurimile Beiușului (jud. Bihor), legătorul a lipit, pe partea interioară a copertei anterioare, prima filă din coala purtând semnatura 18 a cărții coresiene, iar pe partea interioară a copertei posterioare, un fragment de filă purtând semnatura 19. După părerea lui Fl. Dudaș, cele două file fragmentare ar putea să provină din exemplarul coresian copiat în Pociovești, localitate apropiată de Cresuia.

12. Două fragmente de text aflate pe părțile interioare ale copertelor unui exemplar al *Cazaniei lui Varlaam* găsit în comuna Peșelca (jud. Alba).

³ Cf. și studiul citat mai sus al lui Pandele Olteanu, în care autorul semnalează (la p. 194) un exemplar „tot incomplet, care s-a păstrat [sic – n. n.] în Hațeg”, exemplar care, după I. Gheție (în: Ion Gheție – Al. Mareș, *Diaconul Coresi și izbânda scrisului în limba română*, București, 1994, p. 113), „e posibil” să fie identic cu cel descoperit de Fl. Dudaș.

13. Două fragmente, reprezentând părți ale filelor 34 și 39 ale tiparului coresien, se găsesc pe părțile interioare ale copertelor unei copii manuscrise a Cazaniei lui Varlaam realizate în 1731–1732 în comuna Valcăul de Sus (jud. Sălaj). „Semnalăm, ca fapt particular, că legătorul a lipit benzi [de file] cu imprimatul coresian și pe suprafața interioară a tablelor de lemn [ale copertei], sub învelitoarea de piele”.

14. Două fragmente (dintre care unul aparține filei a 6-a din coala 28 a cărții coresiene) se găsesc pe părțile interioare ale copertelor unei copii manuscrise a Cazaniei lui Varlaam, copie executată între anii 1738 și 1740 de către diacul Simion din Seghiște și găsită în comuna Ucuriș, ambele localități situate în sudul județului Bihor.

Nici unul dintre aceste fragmente nu ne-a fost accesibil⁴.

15. Potrivit unei informații primite – printr-o scrisoare datată 2 octombrie 1992 – din partea profesorului Vasile Oltean, directorul Muzeului Primei Școli Românești din Șcheii Brașovului, în podul bisericii ortodoxe din comuna Râșnov (jud. Brașov) a fost descoperit recent un număr important de fragmente de texte vechi românești, care se prezintă „într-o stare foarte avansată de degradare”. „În faza în care ne găsim cu cercetarea [lor], abia ne-am putut da seama că ar fi fragmente de carte coresiană (conform literelor). Nici vorbă să avem un Molitvelnic complet, doar câteva fragmente par a fi din textul Molitvelnicului”. Cercetări ulterioare vor putea lămuri despre ce este vorba în realitate.

*

În ediția noastră reproducem, în transliterație critică (sau interpretativă)⁵, cele două texte după cele două exemplare cunoscute și după fragmentele semnalate din tipăritura coresiană (vezi mai sus numerele 1, 2, 5, 6, 7 și 8), precum și după copia P și fragmentele unei alte copii, descrise mai sus (nr. 3 și, respectiv, nr. 4): textul (inclusiv fragmentele de text) original îl publicăm cu caractere drepte de rând (romane), iar textele din cele două copii – cu caractere cursive (italice).

Numărul filelor, recto și verso, este indicat marginal, sfârșitul fiecărei pagini fiind marcat prin semnul: //.

Rândurile fiecărei pagini sunt numerotate cu cifre drepte sau (în textele din copii) cursive scrise „la umăr” înaintea sau în interiorul cuvintelor care încep rândurile respective. Cu cifre aldine, scrise de asemenea „la umăr”, sunt indicate notele „din subsol” la care se face trimitere.

⁴ În anul 1979, Florian Dudaș a descoperit, în comuna Cociuba Mare de lângă orașul Tinca (jud. Bihor), un manuscris de pe la jumătatea secolului al XVII-lea, pe care îl consideră a fi o copie anonimă după *Tâlcul evangheliilor*: copia are formatul in-folio și conține 91 de file (v. *Cazania lui Varlaam...*, p. 160 și nota 3). Ulterior, autorul afirmă că manuscrisul ar reprezenta o copie după *Cartea de învățătură* (datată greșit 1567) a lui Coresi, copie executată în prima jumătate a secolului al XVII-lea într-un sat din valea Crișului Negru (Florian Dudaș, *Manuscrisele românești din bisericile Bihorului*, Oradea, vol. I, 1985, p. 75–76; vol. II, 1986, p. 110–111). În realitate, după cum a demonstrat Al. Măreș (în: Ion Gheție – Al. Măreș, *Diaconul Coresi și izbânda scrisului în limba română*, București, 1994, p. 307), „manuscrisul respectiv reproduce o versiune apropiată de cea a Cazaniei lui Varlaam”.

⁵ În privința terminologiei textologice propuse de noi, v. articolul nostru *Ediție diplomatică și ediție critică*, în *Memoriile Secției de Științe Filologice, Literatură și Arte* [a Academiei Române], Seria IV, Tomul VII, 1985, p. 91.

În ceea ce privește interpretarea fonetică a scrierii chirilice, menționăm mai întâi valoarea pe care o atribuim următoarelor litere: ε la inițială sau după o vocală plenisonă = *ie* (ЕШН = *ieși*, ВЪПАЕ = *văpaie*, НЕВОЕ = *nevoie*, МДЕРН = *muieri*, ЛЪКДЕСКЪ = *lăcuiesc*), excepție făcând ЕЛЪ, ЕН, ЕРА și celelalte persoane ale imperfectului verbului *a fi* (= *el, ei, era* etc.); – Ъ, în cuvinte de tipul ЛЪЦЕ = *ea* (deci *leage*); – А și ІА = *ia* (АСТЕ și, rar, ІАСТЕ = *iaste*, ДЪРДЪЦЕ = *dăruiaște*), excepție făcând pronumele А = *ea*; – ІА și ІА = *ia* (în forme ca ГРЪІА = *grăia*, ПІАРАДЕ = *piiarde*, ВІАЦА și ВІАЦА = *viața*, ПІАТРАЖ și ПІАТРАЖ = *piatră*, АБІА = *abiia*, ІСАІА = *Isaiia*), dar *ia* în cuvinte ca МАРІА și МАРІА (= *Maria*), în care *ia* este bisilabic (= *ija* sau *i'ia*); – Ъ și Ж = *ă* sau *î*, (ori *â*, conform recentelor norme ortografice) distincția între ele făcând-o după situația din limba actuală (СЪПТЪМЖНЖ = *săptămână*, СЪНТЬ = *sânt*); – Ъ la finala cuvântului, după consoană, nu are nici o valoare (ДОМНЪ = *domn*, СЪНТЬ = *sânt*, ВРАЧЪ = *vraci*, ІНСУШЪ = *însuș*), dar în unele cazuri are valoarea *ă* sau *î* (ДЪ = *dă*, СТЪ = *stă*, ДЕНТЪН 17^r12 = *dentăi*, ЗИКЪНДЪ 17^r20 = *zicând*); – А = *în* (АСЖ = *însă*, А = prep. *în*), І (АНКЖ = *încă*, АНЪЦАРЪ = *înălțarea*), ІМ (АБРЪКАТЬ = *îmbrăcat*, АПРЕДНЖ = *împreună*) și Н (ДЕА = *den*, ДЕАТЪН = *dentăi*), – Ч urmat de А = *cea* (ЧАСЪ = *ceas*, АЧАА = *aceaia*), iar urmat de О = *cio* (ФЕЧОРЪ = *fecior*); – Т = *t* (АНАТЕМА = *anatema*, ТОМА = *Toma*, МАТЕН = *Matei*, МАРТА = *Marta*); – Ъ = *i* (МЪРЪ = *mir*, МОУСН = *Moisi*, ЕГУПЕТЪ = *Eghipet*); – А din cuvintele de origine slavă ДЪАНІЕ și ПОКАНІЕ are valoarea *ia* (= *deaianie, pocaianie*); – grafiile АДОА, АНОА și УМЕНН le-am interpretat *a doua, a noua* și, respectiv, *oameni*.

Consoanele duble din unele nume proprii le redăm prin consoane simple: ЕММАДОУСЪ = *Emaus*, АННА = *Ana*, ВАРАВВА = *Varava*, САРА = *Sara* etc.

Cifrele chirilice le redăm prin cifre arabe.

Literele suprascrise le dăm în rând, fără a fi menționate în nici un fel, iar cuvintele abreviate (cuprinzând adesea litere suprascrise) le întregim tacit: АПЪЛЪ = *apostol*, ДЪДЪ = *David*, ДЪХЪОУ СЪНТЬ = *Duhul Sfânt*, ЕВЪЛІЕ = *evanghelie*, ІСЪ = *Iisus*, ХСЪ = *Hristos*, ІОЪ = *Ioan*, ЛЪОУ = *Luca*, МЪ = *Marco* (cf. МАРКО 65^v 22, 70^r 9, 101^r 16, 175^r 20), МЪ = *Matei*, ПОЪ = *post* (cf. ПОСТЪ 242^v 12 ~ ПОСТЪ 245^r 18, 246^r 18), etc.

Accentele, spiritele și paiericul nu le luăm în considerare.

Un mare număr de cuvinte se prezintă în câte două (uneori chiar trei) variante, pe care le reproducem întotdeauna ca atare: *acest ~ cest, acicea ~ cicea, adeverit ~ adevărit ~ adevărat, ani ~ ai ~ aii, ceriu ~ ceri „cer”, cum ~ cumu, datoriu ~ datori, deaca ~ deca, dentăi ~ dintăiu, episcop ~ episcup, grijă ~ grije, inemă ~ inimă ~ înimă, înaintea ~ naintea, lucrure ~ lucruri, nemica ~ nemică, nici ~ nece ~ nice, ~ ostenit ~ ustenit, Petru ~ Pătru, poftă ~ pohtă, spăsenie ~ ispăsenie, tremeate ~ ~ trimeate, veți ~ vreți (aux. viitor) etc.*

Cuvintele, sintagmele și frazele slave le redăm în transliterația, foarte riguroasă, făcută de colegul Gheorghe Mihăilă; literele suprascrise sunt coborâte în rând și date între paranteze rotunde.

Punctuației, adesea arbitrare și inconsecvente, din textul coresian original și din copiile executate după acesta îi substituim punctuația modernă. De asemenea, distribuția alineatelor în pagină ne aparține.

Cuvintele repetate din neatenție, greșelile de tipar și unele grafii mai neobișnuite le menționăm (și le corectăm) în note. În note, folosim următoarele abrevieri: *Tip.* = tipărit; *A* = copia anonimă păstrată în exemplarul Cipariu; *C* = exemplarul lui Cipariu; *M* = exemplarul lui I. M. Moldovan; *P* = copia diacului Ioan din Pociovești.

Pentru semnalarea accidentelor prezente în texte (pierderi de text din diferite cauze, grafii greu lizibile, omisiuni etc.) folosim următoarele semne convenționale:

< >: cuprind omisiuni (cuvinte sau litere) care au putut fi recuperate;

[]: cuprind cuvinte sau litere aflate în porțiunile deteriorate de pagină, pe care le-am putut reconstitui;

[...]: cuprind lacune (texte sau cuvinte) datorate unor accidente materiale (pierderi de hârtie sau de cerneală ori pete de murdărie) nerecuperate.

VLADIMIR DRIMBA

TENTHLE

ere
fâr
oai

mă
ace
tot
elu
de
H
Du
lui

Ce
<î
Mă

cu
făc
ev
pr
ei

a n
cet

dia
rep

a n
ind

rec
abj
n e
14

[TÂLCUL EVANGHELIILOR] *

¹În duminica Paștilor evangheli[on]¹

“P 1”

²„De începutu era Cuvânt și Cuvân[nt] ³era la Dumnedzeu și Dumnedzeu era Cuvânt. ⁴Acela era din <în>ceput ² la Dumnedzeu. Toa⁵te prin elu făcute sânt și fără ⁶elu nu-i făcut nemica ce iaste [fă]⁷cutu. În elu viiața era și viia[ța e]⁸ra lumină oaminilor; și lumina ⁹întru întunearecu luciia și întunea¹⁰recul pre ea nu prinsă.

Fu un om ¹¹tremis de la Dumnedzeu, cui nume [e]¹²ra Ioan. Acela vini întru mărt[urie], ¹³de să ³mărturiscă de lumin[a], // ¹cum toți să creadă prin el. Nu era acela ²lumina, ce să mărtorosască de lumină. ³Era lumină adevărită, carea luminea⁴dză totu omul ce vine întru lume. Întru ⁵lume era, și lumea prin elu fu făcu⁶tă, și lumea pre elu nu cunosc. În⁷tru ai lui vine, și ai lui pre el nu-⁸l priimiră. Câți amu ⁴priimiră ⁵, dea⁹de lor puteare feții lui Dumnedzeu să fie, – ¹⁰acelora carii credu în numele lui, ¹¹carii nu de sânge, nice din voia tru¹²pului, nice din voia bărbatului, ¹³ce din Dumnedzeu sânt născuți. Și Cu¹⁴vântul trup fu și lăcuia întru ¹⁵noi, și vădzum slava lui, slavă ca ¹⁶unui născutu din Tatăl, pli[n de] ⁶ ¹⁷dulceață și de adevăru.

Ioan // ¹mărtorisi de elu și străgă g[răi]²nd ⁷: «Acela era ce-amu dzisu: Cela ce va ³vini după mine înaintea mea fu fă⁴cutu, că marele mieu era.» Din <în>plu⁵tul ⁸lui noi toți am luat și ⁶dulceață derept dulceață: că lea⁷gea prin Moisie dată ⁹fu, dulcea⁸ța și adevărul prin Iisus Hristos fu. “Konecъ ⁹Pascē ¹⁰.”

Tâlcul aceștii evanghelie a Paștilor

¹⁰Frații miei dragi, creștini și ¹¹botedzați, ascultați cu dragu ¹²aceaste sfinte cuvinte, ce nu sânt¹³tu a omului de pre cest pământu, ¹⁴ce ¹¹a lui Dumnedzeu, făcătoriu ceriului ¹⁵și a pământului ¹², care-au scrisu ¹⁶sfântul Ioan apostol și evanghilest, ucenicu ¹³ // ¹cel iubit de ¹⁴Iisus (Ioan, 67 de capete), ²și au scris prin Duhul Sfânt evanghelie ³după alaiși trei evanghilesti. Dea⁴c-au cetitu ce era ei scris de⁵pre născutul trupului ¹⁵lui Iisus di⁶n Sfânta Maria preacurată, plă⁷cu

*Titlu reconstituit după următorul enunț din *Dojana cetitorilor* (247^r 15): „deaca am văzut jelanie a mulți preuți de tâlcul evangheliilor, cum să poată și ei propovedui și a spune oamenilor învățatura după cetitul evangheliei, așa am aflat aceaste tâlcure ale evangheliilor pre dumineci prespre an (...)”.

** Textul care urmează, redat cu caractere cursive (până la p. 39 a acestei ediții) reproduce copia diacului Ioan din Pocioveliște; marcăm această copie prin sigla P, la care renunțăm în continuare, reproducerea prin cursive a copiei menționate fiind suficientă pentru individualizarea ei.

Fila 1 este foarte deteriorată, cu mai multe fragmente de hârtie rupte, iar marginea exterioară a recto-ului ei este foarte pătată, încât finalele unor cuvinte sunt greu de descifrat, uneori chiar indescifrabile (și pe care le transcriem între croșete).

1 Ioan, 1, 1–17. 2 Scris ДИЧЕНОСТЪ. 3 Scris СЕ. 4 Scris АМА. 5 Scris ПРЕИМИРЪ. 6 Text reconstituit, colțul exterior al foii fiind rupt. 7 Segmentul *răi* este foarte decolorat, singur и fiind abia lizibil. 8 Scris ДИПАСТЪАВ. 9 Scris ДАТЪТЪ. 10 „Sfârșitul (evangheliei) Paștilor”. 11 Cuvântul *ce* este șters, apoi scris din nou. 12 Scris ПЪМЪНТЪАВН. 13 Probabil greșit în loc de *ucenicul*. 14 *де* este foarte șters, abia lizibil. 15 Scris ТРЪПАДН.

tale”, dzic ¹⁶jidovii că huleaște unde, fiind om, ¹⁷așea grăiaște. Așea seblăznesc (Ioan, 22), // ¹unde grăia Iisus: „Eu sânt pâine ce din [ce]riu ²⁶ ²am pogorât”; și murguiescu ²⁷ jidovii: „Au nu ²⁸ ³iaste ²⁹ acesta Iisus, fiul lu Iosif? că lui ⁴tată-său și mumă-sa cumoaștem; cum ⁵gice, dară, elu că «din ³⁰ ceriu am pogorâtu?»” ⁶Așjiderea grăiesc la Matei, 56.

După aceaia ⁷gice evanghilest Ioan: „Toate prin elu făcute sânt” <caută> la Colasini ³¹, 250 și în psalom 102, că ⁹, „nice îngerii, nice ceriul, nice nemică n-au ¹⁰fost când au fost Hristos, că elu iaste di ¹¹n vecie”.

După aceaia adeverează Ioan cu acea ¹²stă dumnezeire a lu Hristos: „În elu viață era și via ¹³ța era lumină oamenilor.” Așea-i înțelea ¹⁴ge făcătoriu vieției și lumiei, sufletu ¹⁵lui înțelegătoriu Hristos (la Rimleani ³², 80): „Însă ¹⁶mai vartos <iaste> ³³ Hristos viața noastră, că ne-au înviat, ¹⁷slobodzit și ne-au descumpărat din păca- // ¹te și din [moar]te ³⁴.

Adevărăturile cum că ²Iisus iaste Dumnezeu adevérit sânt aceastea mai ³gios: Ioan Botezătoriu gice: „Acesta ia ⁴ste fiul lu Dumnezeu”; în al treilea cap, Na ⁵tanail răspunde: „Învățătoare, tu ești fi ⁶iu lu Dumnezeu.” Ceteaște

26 Cuvintele ΠΑΙΝΗ și ΑΗ,Α sunt foarte decolorate, dar descifrabile: în schimb, din ceriu nu pot fi descifrate decât, cu greu, literele finale ΠΙΟ. 27 Scris ΜΩΡΓΟΚΕΣ. 28 Scris ΗΒ. 29 Scris mai întâi ΑΕ, apoi șters și corectat în ΑΣΤΕ. 30 Scris ΑΗ. 31 „Epistola apostolului Pavel către Coloseni”. 32 „Epistola apostolului Pavel către Romani”. 33 Cuvânt omis după vartos (eventual după Hristos). 34 Cerneala este foarte decolorată, din cuvânt fiind lizibile doar ε final și, întrucâtva, τ.

După aceaia zice ²⁰ievangelistul Ioan: „Toate prin ¹⁰ el făcute sânt ¹¹”; ²¹caută la Colasiiani ¹², cap 250; la psalom ¹³ 102, ²²că, „nici îngerii, nici ceriul, nici nemică n-au fost ²³ când au fost Hristos, că el iaste den vecie”.

După ²⁴aceea adeverează ¹⁴ Ioan cu această dumnezeie a lui Hristos: ²⁵ „În el viață era și viața lumină iara ¹⁵ oamenilor ¹⁶.” ²⁶Așa-i înțeleage făcătoriu vieției și al lu ²⁷miei, sufletul înțelepciunii ¹⁷ și mândria ²⁸oamenilor ¹⁸, deregătoriu Hristos (la Rimleani ¹⁹, 80): ²⁹ „Însă mai vartos <iaste> ²⁰ Hristos viața noastră ²¹că ne-au înviat, ³⁰slobozit și ne-au descumpărat den moarte ²².”

³¹[Ad]evăreturile ²³ cum este Hristos Dumnezeu adevérit ³²sânt aceastea mai jos: Ioan ²⁴ Botezătoriu ²⁵ zice: „Acesta este fiul lui ²⁶ Dumnezeu”; în a ²¹ treilea cap, Natanail răspunde: „Învă ³țătoare ²⁷, tu ești fiul lui Dumnezeu ²⁸.” „Cetește ⁴depre acest lucru la Ioan, cap 15, 24 ²⁹, 29, ⁵30, 32, 38, 37, 65 și la Isaia, 9, 11, 38, ⁶43, 46, 49, 54 și la Irimie ³⁰, 23, la I'zichiil, 34: a doua ³¹ carte în

10 Scris ΠΡΙ. 11 Scris СЪНЪТЪ. 12 „Epistola apostolului Pavel către Coloseni”. 13 Scris ПСАЛОМ. 14 Scris АДЕВЕРЕЗЪ. 15 Scris ΑΡΑ („era”). 16 Scris ΟΜΕΝΙΑΛΩ. 17 Scris ΟΣΣΦΛΕΜΣΔΛ ΑΣΕΛ ΓΠΥΟΠΙΕΝ. 18 Scris ΜΑΝΔΡΗ ΟΜΕΝΙΑΛΟΡЪ. 19 „Epistola apostolului Pavel către Romani”. 20 Cuvânt omis după vartos (eventual după Hristos). 21 Scris ΠΟΣΤΡЪ. 22 Scris ΜΟΟΡΤΕ. 23 Hârtia deteriorată. 24 Grafie ciudată (aproximativ Ыас...). 25 Scris БОТЕЗЪЪЪТОРЮАЪ. 26 Scris ΛΙΟΝ. 27 Scris ΔΕΒΟΥΠΟΡΕ. 28 Scris ΔΑΜΙΣΕΣΣΕΣ (adică Dumnezeu transformat în Dumnezeu). 29 Scris ІѠ. ЕТ. КЪ. КЪ. 30 Scris ІРЫМІЕ. 31 Scris АДОА.

tale", dzic ¹⁶jidovii că huleaște unde, fiind om. ¹⁷așea grăiaște. Așea sehlăznesc (Ioan, 22). // ¹unde grăia Iisus: „Eu sânt pâine ce din [ce]riu ²⁵ am pogorât”: și murguescu ²⁷jidovii: „Au nu ²⁸ iaste ²⁹ acesta Iisus, fiul lu Iosif? că lui ²tată-său și mumă-sa cunoaștem; cum ⁵gice, dară, elu că «din ³ceriu am pogorātu?»” ⁶Așjiderea grăiesc la Matei, 56.

După aceaia ⁷gice evanghilest Ioan: „Toate prin elu făcute sânt” <caută> la Colasini ³¹, 250 și în psalom 102, că ⁹„nice îngerii, nice ceriul, nice nemică n-au ¹⁰fost când au fost Hristos, că elu iaste di¹¹n vecie”.

După aceaia adevereadză Ioan cu acea¹²stă dumnezeire a lu Hristos: „În elu viață era și via¹³ța era lumină oaminilor.” Așea-i înțelea¹⁴ge făcătoriul vieției și lumiei, sufletu¹⁵lui înțelegătoriul Hristos (la Rimleani ³², 80): „Însă ¹⁶mai vârtos <iaste> ³³Hristos viața noastră, că ne-au înviat, ¹⁷slobodzit și ne-au descumpărat din păca- // ¹te și din [moar]te ³⁴.

Adevărăturile cum că ²Iisus iaste Dumnezeu adevérit sânt aceastea mai ³gios:

Ioan Botedzătoriul gice: „Acesta ia⁴ste fiul lu Dumnezeu”; în al treilea cap, Na⁵tanail răspunde: „Învățătoare, tu ești fi⁶ul lu Dumnezeu.” Ceteaște

26 Cuvintele ΠΑΙΣΙΣ și ΔΗΛ, sunt foarte decolorate, dar descifrabile: în schimb, din ceriu nu pot li descifrate decât, cu greu, literele finale ΡΙΟ. 27 Scris ΜΕΡΕΥΕΚΣ. 28 Scris ΗΚ. 29 Scris mai întâi ΑΕ, apoi șters și corectat în ΑΣΤΕ. 30 Scris ΔΗ. 31 „Epistola apostolului Pavel către Coloseni”. 32 „Epistola apostolului Pavel către Romani”. 33 Cuvânt omis după vârtos (eventual după Hristos). 34 Cerneala este foarte decolorată, din cuvânt fiind lizibile doar ε final și, întrucâtva, τ.

După aceaia zice ²⁰ievanghelistul Ioan: „Toate prin¹⁰ el făcute sânt¹¹”: ²¹caută la Colasiiani ¹², cap 250; la psalom ¹³ 102, ²²că „nici îngerii, nici ceriul, nici nemică n-au fost ²³când au fost Hristos, că el iaste den vecie”.

După ²⁴aceea adeverează ¹⁴Ioan cu această dumnezeie a lui Hristos: ²⁵ „În el viață era și viața lumină iara¹⁵ oamenilor¹⁶.” ²⁶Așa-i înțelege făcătoriul vieției și al lu²⁷miei, sufletul înțelepciunii ¹⁷ și mândria ²⁸oamenilor ¹⁸, deregătoriul Hristos (la Rimleani ¹⁹, 80): ²⁹ „Însă mai vârtos <iaste> ²⁰Hristos viața noastră ²¹că ne-au înviat, ³⁰slobozit și ne-au descumpărat den moarte ²².”

³¹[Ad]evăreturile ²³cum este Hristos Dumnezeu adevérit ³²sânt aceastea mai jos:

Ioan²⁴ Boteză-//¹toriul²⁵ zice: „Acesta este fiul lui²⁶ Dumnezeu”; în a²l treilea cap, Natanail răspunde: „Învă³țătoare²⁷, tu ești fiul lui Dumnezeu²⁸. „Cetește ⁴depre acest lucru la Ioan, cap 15, 24²⁹, 29, ⁵30, 32, 38, 37, 65 și la Isaiia, 9, 11, 38, ⁶43, 46, 49, 54 și la Irimie ³⁰, 23, la I⁷zichiil. 34: a doua³¹ carte în

10 Scris ΠΙ. 11 Scris ΣΗΝΤ. 12 „Epistola apostolului Pavel către Coloseni”. 13 Scris ΠΟΛΟΜ. 14 Scris ΑΔΕΒΕΡΕΖΗ. 15 Scris ΑΡΑ („era”). 16 Scris ΟΑΜΕΝΙΛΩ. 17 Scris ΕΣΣΦΛΕΜΣΑΒ ΗΕΛΕΠΙΟΝΙΕΝ. 18 Scris ΜΑΝΔΡΗ ΟΑΜΕΝΙΛΟΡΗ. 19 „Epistola apostolului Pavel către Romani”. 20 Cuvânt omis după vârtos (eventual după Hristos). 21 Scris ΗΟΣΤΡΗ. 22 Scris ΜΟΟΡΤΕ. 23 Hârtia deteriorată. 24 Grafic ciudată (aproximativ ΐαc...). 25 Scris ΒΟΤΕΖΑΪΒΑΤΟΡΙΟΛΑΚ. 26 Scris ΛΙΟΝ. 27 Scris ΗΕΥΡΥΜΟΡΕ. 28 Scris ΔΑΜΙΓΕΣΕΣ (adică Dumnezeu transformat în Dumnezeu). 29 Scris ΗΩ. ΕΤ. ΚΑ. ΚΑ. 30 Scris ΪΡΗΜΑΙΕ. 31 Scris ΔΔΟΔ.

depre acest lucru ⁷la Ioan, 15, 24, 29, 30, 32, 38, 47, 65 și ⁸la Isaiia, 9, 11, 38, 43, 46, 49, 54 și la ⁹Ierimia, 23, la Iezechel, 34; a doua³⁵ carte în ¹⁰Carstha³⁶, 7 capete; la Miheia³⁷, 5, 7; la Deanie³⁸, ¹¹44 și la Rimleani³⁹, 83, 99.

Mai tare vădz ¹²ce gice Ioan la Poslanie ⁴⁰, 77, la sfârșit; și ¹³iară adevereadză Ioan <în> scriptura evangheliei lui, cu ¹⁴ciudă și cu mienuni⁴¹ ce-au făcutu Hristos cu ¹⁵apa, de o au făcut vin, cu bolnavii vin¹⁶decând ei și morții înviind, cum că-i ¹⁷elu Dumnedzeu adevérit. Mai apoi [adeve]¹⁸readză ⁴²cu aceea ⁴³cum c-au învis și s-au scu- // ¹latu din moarte, stră[c]ându ⁴⁴și biruin²du moartea (Ioan, 63, 64, 65, 66, 67). Dere³ptu aceaia gice în Vêruę ⁴⁵că creadem în Iisus, ⁴Dumnedzeu derept din Dumnedzeu dereptu.

5'

Nu crea⁵deți, frații miei, a înșelătorilor și ⁶ereticilor, carii hulesc ⁴⁶pre Hristos, ce să ⁷creadeți cuvintelor acestora ce-am <spus> aice.

⁸A doao învățatură

Spune-ne noao evanghile⁹st derepce au născut ș-au vinitu ¹⁰în lume Hristos, așea dzicând ⁴⁷: „Câți ¹¹priimiră el, deade lor puteare să fie feții ¹²lu Dumnedzeu,

35 Scris ΔΔΟΔ. 36 Scris ΠΑΡΘΕΑ; corect *Carsiva* (= cartea „Regii” din Vechiul Testament). 37 Scris ΜΗΧΔΙΕ. 38 Corect: *Dēanie* („Faptele apostolilor”). 39 „Epistola apostolului Pavel către Romani”. 40 „Epistola sobornicească”. 41 Scris ΜΙΕΝΙΝΙ (greșit în loc de *minuni*?). 42 Cerneala este foarte decolorată, doar segmentul ρϛζϛ fiind abia descifrabil. 43 Scris ΔΥΕΛ. 44 Segmentul κϛΙΔϛ este foarte decolorat, dar, cu excepția lui κ, descifrabil. 45 Scris ΒΕΡϛϛ (în loc de ΒΕΡΟΥϛ „Crezul”). 46 Scris ΧΟΛΕΣΚΑ. 47 După dzicând a fost scris mai întâi ΔΕΔΕ ΜΩΡ, cuvinte care au fost apoi șterse.

Cr(s)tvie³², 7 cap; ⁸Malihia³³, 5, 7; la Dijania³⁴, 44 și la Rimleni³⁵, ⁹83, 99, 100.

Mai tare văz ce zice în Ioan, ¹⁰la Poslanie ³⁶, 74, la sfârșit; și iară ade¹¹vărează scriptura lui Ioan, <în> ievanghelie lui, cu ¹²ciude și cu minuni ce-au făcut Hristos cu apa, ¹³ce o făcu vin, și cu bolnavii vendecându-i ¹⁴și morții înviindu-i, cum că iaste Dumnedzeu ¹⁵adeverit. Mai apoi adevereadză aceaia ¹⁶cum că au învis și s-au sculat den moarte ³⁷, stri¹⁷când și biruind moartea ³⁸ (Ioan, 63, 64, 65, ¹⁸66, 67). Derept acee zice în Vêruje ³⁹că credem ¹⁹în Dumnezeu Iisus, Dumnezeu derept din Dumnedzeu derept.

²⁰Ce nu crediți, frații miei⁴⁰, înșelătorii și ere²¹ticilor, carii hulesc pre Hristos, ce să crediți ²²cuvintelor acestora ce-am spus aice.

<A> 2 învăță²³tură ⁴¹

Ne spune noao⁴² evanghelestul⁴³ derept ce⁴⁴ ²⁴au născutu ș-au venit în lume ⁴⁵Hristos, așa zicâ²⁵nd: „Câți priimiră el, deade lor puteare ²⁶să fie feții lui

32 Scris ЦРМІА (= cartea „Regii” din Vechiul Testament). 33 Scris МАЛЫХІА. 34 „Faptele apostolilor”. 35 „Epistola apostolului Pavel către Romani”. 36 „Epistola sobornicească”. 37 Scris ΜΟΡΤΕ. 38 Scris ΜΟΡΠΕ. 39 Scris ΒΕΡϛϛ (în loc de ΒΕΡΟΥϛ „Crezul”). 40 Scris ΦΡΑΙΝ ΜΑΝ. 41 Scris ΑΒΑΜΩΡΕ. 42 Scris ΗΥΔ. 43 Probabil greșit în loc de *evanghelistul*. 44 Scris ΔΕΡΕΠΤΕ. 45 Scris ΜΑϛ ΒΕΝΗΤΑ Ε Α ΑΔΜΕ (cu Ε greșit în loc de *el*?).

însă celora carii credzură în nu¹³mele lui"; și iară: „Din <îm>plutul⁴⁸ lui noi¹⁴toți am luat dulceață dereptu dul¹⁵ceață.”

Vedeți, frații miei, că Hristos pre noi¹⁶au făcut cum carii eram, cum gice Pavel¹⁷la Efiesi⁴⁹, 219: „Toți din născut și din¹⁸nărav feciorii mâniei eram”; cum că vom fi feciorii lu Dumnedzeu cu credința dereap- // ¹tă deacă vom creade cum Hristos cu nașterea lui, ²cu moartea și cu învierea lui pre Tatăl³Sfânt au dezmaniāt ș-au împăcat pre ⁴el și ne-au făcutu derepți (Ioan, 11, 22, ⁵39; la Rimleani⁵⁰, 85, 88, și aiurea <în> toată⁶Scriptura⁵¹ Sfântă).

Nu ti teame, dereptu⁷aceaia, oame păcătoase, părăsește păcă⁸tele și priimește pre Hristos cu credința⁹dereaptă, și dzău că nu veri piiarde¹⁰sufletul tău, ce din moarte veri merge în¹¹viiată.

A treia învățătură

¹²Derepce au fost tremis Ioan Botedzăto¹³riul, spune evanghilest: „Acest-au vinit pre¹⁴mărturisitură, să mărturisască de¹⁵lumină, cum toți să creadză prin el. Nu¹⁶era el acea lumină⁵², ce era tremisu¹⁷să mărturisască de lumină⁵². Era lu¹⁸mina aceaia lumină adeverită, carea¹⁹luminează pre totu omul ce vine în // ¹lume.”

Dintr-aceastea cuvinte învățăm²la ce-au vinit Ioan: vinit-au să fie măr³turisoriu⁵³, deșteptătoriu, învățătoriu, ⁴înainte-curățitoriu și arătătoriu⁵pre Hristos, mainte în pântecel mâne-sa (la⁶Luca, 4). De-aciia⁵⁴ învățătură Matei, 5, dzică⁷nd: „Acela va botedza pre voi cu Duhul⁸Sfânt și cu foc”; așea și Luca, 9. „Și bote⁹giune mărturisi când dzise mie: Trebu¹⁰iaște de la tine să⁵⁵ mă botedzu, iară tu vii⁵⁶ ¹¹la mine?” (Matei, 6). Și Ioan, 3, gice: „Adecă mie¹²lu⁵⁷ lui Dumnedzeu, carele luo păcatele lumiei.”¹³Așea Ioan, 2: „Eu nu sânt Hristos.” Gice mai apoi: ¹⁴„Mărturisi pre Hristos și din temniță tre¹⁵mișând⁵⁸ ucenicii lui la Hristos” (Matei, 40; Luca, 31).

¹⁶Iară unde gice: „Nu era elu acea lumină”, ¹⁷cum să înțeleagemu? Că aiurea gice Hristos (Ioan, ¹⁸17) depre Ioan: „Acela era făclie ardând // ¹și lucind.” Și pre apostoli cheamă Hristos²«lumina lumiei». Și Pavel la Filipiseo(m)⁵⁹,

48 Vezi mai sus, nota 8. 49 Greșit în loc de Efeseni („Epistola către Efeseni”). 50 Vezi mai sus, nota 39. 51 Scris тогъ скриптъра. 52 Scris свмнръ: interesant caz de rotacism pentru lumină, această din urmă formă fiind folosită în mod obișnuit în copia P. 53 Scris мъррнситору. 54 După de-aciia a fost scris мнн, apoi șters. 55 Scris ce. 56 Scris бех. 57 Scris мнелас (probabil greșit în loc de mielul). 58 Scris тремнницнѣ. 59 „Epistola către Filipeni”.

Dumnedzeu⁴⁶, însă celora ca²⁷rii crezură în numele⁴⁷ lui”; și iară: „De împlu²⁸tu lui e⁴⁸ noi toți am luat și dulceață²⁹derept dulceață.”

Vedeți⁴⁹, frații miei⁵⁰, că³⁰Hristos pre noi au făcut cum carii eram, cum zice³¹Pavel la [...]⁵¹

46 Scris дмнѣн. 47 Scris ндмѣлѣ. 48 Scris mai întâi дѣ, apoi șters și scris în continuare е. 49 Scris вѣдѣнн. 50 Scris фрдцн мнѣ. 51 Ultimul rând (31) al acestei pagini a rămas incomplet. După f. 2 a copiei A urma încă o foaie (3), care cuprindea textul corespunzător aceluia din copia P, f. 5¹⁷ (de la Efiesi inclusiv) – f. 7⁵ (până la cinstea inclusiv) – foaie care nu se mai păstrează.

241. gice a toți creștinilor: „Luci²ți ca luminările în lume!”; și la Efes⁶⁰, 2² 29: „Acum⁶¹ seți lumină în Domnul⁶², ⁶ca feciorii luminei îmblați!”

Acestea scri⁷pturi așa să le înțelegem: Ioan și ⁸sfinții și toți creștinii nu sântem⁶³ ⁹de noi și lumină, ce luom de la cea lumi¹⁰nă dereaptă, din <îm>plutul⁶⁴ lui. Sfinții ¹¹au ⁶⁵fost luminei numai arătători, ¹²mărturisitori și slugi și învăță¹³tori celui Mesie adevărit, cum gice¹⁴ evanghilest: „Nu era elu lumină, ce era tremi¹⁵s cum pre învățatura lui să creadză oa¹⁶minii în elu.” Deacă cela ce au fostu¹⁷ mai marele într-u născuți din muieri, ¹⁸ca Ioan, lumina nu era adevărită, mai // ¹tare alalți sfinți de eiș⁶⁶ n-au fost lu²mină, nice ispășitori, ce umul Hristos ia³ste⁶⁷ numai cea lumină dereaptă. Tre⁴buiaste a cinsti⁶⁸ și bine a grăi de sfin⁵ții lu Dumnedzeu. Ce cinstea lui ^{*}Hristos, cum nu po⁶htesc⁶⁹ sfinții, așa nu trebuiaste a ⁷da sfinților⁷⁰; că elu luminează pre to⁸t omul ce vine în lume, eă elu numai ⁹însuși sângur <e> ispășitoriul nostru. Amin!

¹⁰Nedelē¹ Thomina

Ev(g)līe Iō, glava 65²

¹¹„Era după aceeaia, într-acea dzi, într-una de să¹²mbete³, și ușile încuiate unde era ¹³ucenicii adunați, derept frica i¹⁴udeilor. Vini Iisus și stătu în mijloc

60 Greșit în loc de Efeseni; vezi mai sus, nota 49. 61 Scris ΔΚΜΛ. 62 Scris ΔΔΟΜΗΔΑΒ ΔΔΟΜΗΔΑΒ (repetat). 63 Scris ΣΗΜΠΕΜΑ. 64 Vezi mai sus, nota 8. 65 Scris α. 66 Scris ΕΗΨΗ („ei înșiși”). 67 Scris mai întâi ΑΤΕ, apoi șters și înlocuit greșit prin ΕΤΕ (în loc de ΑΕΤΕ). 68 Scris ΑΙΠΠΗ. 69 Scris ΠΟΗΠΕΚΑ. 70 Scris ΕΦΙΠΠΑΒ.

1 Scris ΗΕΔΕΛΑΒ, în loc de ΗΕΔΕΛΑΒ. 2 „Duminica Tomei (Evanghelia după Ioan, cap. 65)” (= Ioan, XX, 19–31). 3 Scris ΣΗΜΒΕΠΠΕ.

*De la acest cuvânt (exclusiv) și până la mijlocul *Învățăturii dentăiu* a cazaniei din Duminica Tomei (mai precis până la *sânțeți în păcate* din tipăritura coresiană, f.11^r 1), în copia A se păstrează următorul fragment:

A4^r [...] ¹a lui Hristos, cum nu pohtesc sfinții⁵², așa nu tri²buieste a da sfinților; că el luminează pre tot³ omul ce vine în lume, că el numai însuși si⁴ngur <e> ispășitoriul⁵³ nostru. Amin!

⁵Nedelē Thomina

Ev(g)līe Iō, glava 65¹

⁶„Era ²după aceeaia, într-ace³ zi, într-una de sâmbete⁴, și ușele încuiate unde ⁵era ucenicii ⁸adunați, derept frica iudeilor⁶. Vine ⁹Iisus și stătu în mijlocul

52 Scris ΕΦΙΠΠΗ. 53 Scris ΗΠΑΧΗΤΟΡΠΟΛΟ.

1 Scris Δ, ΟΜΗΝΑ, ΨΑΙΕ ΨΚΙΩ. ΔΔ ΨΕ. Δ ΖΟΤ (=?! -n.n.). 2 Scris ρα, cu omiterea lui ε (majuscul) în spațiul lăsat liber pentru acesta. 3 Probabil dialectal în loc de într-acea. 4 Scris ΕΒΕΑΠΕ. 5 Scris ΣΗ (= *me*, formă regională reală?). 6 Scris ΙΟΥΔΕΙΑΒ.

¹⁵și grăi lor: «Pace voao!» Și aceasta dzisă, ¹⁶arătă lor mânnule și coastele sale; bu¹⁷curară-se ucenicii deacă vădzură Domnul ⁴. //

¹Dzise lor iară: «Pace voao! Cum m-au tremis Pă²rintele, și eu tremiț voi.» Și aceasta ³dzise, suflă și grăi lor: «Priimiți Duhul ⁴Sfânt: cui veți lăsa păcatele, lăsa⁵te vor fi; cui le veți ținea, ținute ⁶vor <fi>.»

Iară Toma, unul din doisprădzece, ⁷ce-l chema «Geamănnul», nu era cu nușii ⁸cându vini Iisus. Grăiră lui alalți uce⁹nici: «Vădzut-am Domnul.» Elu dzise lor: «De ¹⁰nu voi u vedea la mânnule lui ranele pi¹¹roanelor ⁵ și să bag deagetul mieu în rana ¹²piroanelor ⁵, și să bagu mâna mea în coa¹³stele lui, nu voi u create.»

Și după a opta ¹⁴dzi iară era înlontru ⁶ucenicii lui, și ¹⁸Toma cu nușii. Vini Iisus, ușile încu¹⁶iate fiind, și stătu ⁷în mijlocu ¹⁷și dzise: «Pace voao!» După aceaia grăi ¹⁸Tomeei și dzise ⁸: «Adă-ți deagetul tău // ¹încoace și vedzi mânnule meale; și adă-ți mâna ⁹ ²ta și bagă în coastele meale ¹⁰, și nu fii ³necedincios, ce

7*

8*

4 Domnul: cerneala este foarte decolorată, cuvântul fiind totuși descifrabil. 5 Scris πῆχαραλλῶ. 6 Scris πλοητηρῆ. 7 Scris σπῆμα. 8 Scris ζῆ. 9 Cuvintele și adă-ți mâna au cerneala foarte decolorată, fiind abia lizibile. 10 Cuvântul meale are cerneala foarte decolorată, fiind totuși descifrabil.

<lor> și grăi lor: «Pace ¹⁰voao ⁷!» Și aceasta zise, arătă lor mânnile ⁸ și ¹¹coastele ⁹ sale; bucurară-se ucenicii deca văzu¹²ră Domnul.

Zise lor Domnul: «Pace voao ¹⁰! Cum m-au ¹³tremis Părintele, și eu tremiț voi.» Și a¹⁴ceasta zise, suflă și grăi lor: «Priimiți ¹⁵Duh Sfânt: cui veți ¹¹lăsa păcatele ¹², lăsate ¹⁶vor fi; cui le veți ținea, ținute vo¹⁷r fi.»

Iată Toma, unul den doisprădzece, ce-l ¹⁸chiema ¹³ «Geamănnul», nu era cu nușii când ¹⁹vine Iisus. Grăiră lui alții ¹⁴ucenici. «Văzu²⁰t-am Domnul.» El zise lor: «De nu voi vede ¹⁵la ²¹mânnule lui ranele piroanelor ¹⁶ și să bag ²²degetul mieu ¹⁷ în rana piroanelor ¹⁸ și să bag mâ²³na mea în coastele ¹⁹ lui, nu voi u create.»

Și du¹²pă <a> ⁸zi iară era înlăuntru ucenicii lui, ²⁵și Toma cu nușii ²⁰. Vine Iisus, ușele încuia²⁶te fiind, și stătu Iisus în mijlocul lor ²⁷și zise: «Pace voao! ²¹» După aceaia grăi Tomei ²²: «A ²⁸du-ți deagetul tău încoace ²³ și vezi mânnile ²⁹meale;

7 Scris वोद. 8 Scris मन्नाह. 9 Scris कोस्तेह. 10 Scris वोद. 11 Scris वेचे. 12 Scris प्कामेह. 13 Scris कम्म. 14 alții „ceialți”. 15 Probabil dialectal în loc de voi u vedea. 16 Scris प्यरोएलुर. 17 Scris मन्स. 18 Scris प्यरोएलुर. 19 Scris कोस्तेह. 20 Scris न्दुश. 21 Scris वोद. 22 Scris ठोमह. 23 Scris प्कोचे.

credincios.» Și răspun⁴să Toma ¹¹ și dzise ¹² lui: «Domnul meu și ⁵Dumnezeul meu!» Grăi lui Iisus: «Ca mă vădzu⁶și ¹³, Tomo, credzuși; fericați de ceia ⁷ce n-au vădzut ș-au credzut!»

Multe amu ⁸și alte seamne făcu ¹⁴ Iisus înaintea ucen⁹icilor lui, ce nu sânt scrise în cartea ¹⁰aceasta. E aceste scrise sânt să ¹¹creadeți că Iisus iaste fiul lu Dumnezeu și, c¹²redzând ¹⁵, viață avea-veși întru numele lui.” ¹³Konecъ ¹⁶.

Acesta ¹⁷ iaste tâlcul aceștii evanghelie

8^v ¹⁴Frații miei creștini, în ceastă evanghelie, cum ¹⁵ați audzit, vinit-au Hristos după învierea ¹⁶lui din moarte ș-au arătat lor mâ¹⁷nule și coastele ș-au dzis lor de trei ¹⁸ori: «Pace voao!» Suflă pre ei și deade ¹⁹lor Duhul Sfânt și puteare a lăsa păca²⁰tele și a ținea. De-acia Toma, nefii- // ¹nd acolo, nu credea apostolilor ca²rii gicea ¹⁸ că Hristos au învis din moarte. ³În a opta dzi iară printru Toma necre⁴dinciosul feace arătătură pre sine, ⁵cum să fie credincios. Derept aceaia, avem ⁶din ceastă evanghelie aceste învățături:

11 Scris отома. 12 Scris сн. 13 Scris възшшы. 14 Scris фѣкъ. 15 Scris крешинаъ. 16 „Sfârșitul (evangheliei)”. 17 Scris ачаста. 18 Scris mai întâi зн, apoi șters și schimbat în gicea.

Δ4^v și adu mâna ta și bagă în coastele ²⁴ ³⁰meale, și nu fii necredincios ²⁵, ce credincios.» ³¹Și răspunse Toma, zise lui: «Domnul meu ²⁶ și ³²Dumnezeul meu ²⁷!» Grăi lui Iisus: «Ca mă văzuși ²⁸, // ¹Tomō, crezuși; fericați de ceia ce nu văzură și cre²zură!»

Multe amu și alte seamne făcu ³Iisus naintea ucenicilor lui, ce nu sânt ⁴scrise în cartea aceasta. Aceste scrise sânt ⁵să creadeți că Iisus iaste fiul lui ²⁹ Dumnezeu ⁶și, crezând, viață avea-veși întru nume⁷le lui.” Konecъ.

Tâlcul aceștii evanghelie ³⁰

⁸Frații miei ³¹ creștini ³², <în> această evanghelie, cum ați ⁹auzit, venit-au Iisus după învierea lui ¹⁰den moarte și au arătat lor mâ¹¹nule și ¹¹coastele ³³ și au zis lor: «Pace voao ³⁴!» Suflă pre ¹²ei și deade lor Duh Sfânt și putere a ¹³lăsa păcatele și a ținea. De-cia Toma, ¹⁴nefiind acolea, nu credea apostolilor ca¹⁵rei zicea că Hristos au învis den moarte ³⁵. În <a> 8 ¹⁶zi iară pentru Toma necredinciosul fece ¹⁷arătând pre sine, cum să fie credincios. ¹⁸Derept aceaia, avăm den aceasta evanghelie aceste ¹⁹învățături ³⁶.

24 Scris костваѣ. 25 Scris некриненно. 26 Scris мѣш. 27 Scris маѣш. 28 Scris възшше. 29 Scris лон. 30 Scris ѡкъс ачастиѣ, ѣли. 31 Scris мѣе. 32 Scris крешинаы. 33 Scris костваѣ. 34 Scris воа. 35 Scris морте. 36 Scris „ѣръкъмѣрѣо.

⁷Invățătura dintâiu

⁸Ce noao au folosit ș-au hăsnuitu ⁹învierea lui Hristos și derept ce s-au arăta¹⁰tu ¹⁹după învierea lui din moar¹¹te așa de multe ori? Căce că ne ¹²stă ispășenia sufletului învierea din ²⁰ ¹³moarte, că noao n-au vrut folosi ¹⁴moartea lui nemică să nu s-au vrut ¹⁵scula din moarte, cum gice Pavelu ¹⁶apostol, къ Korinthъ ²¹, 159: „Deacă Hristos nu ¹⁷s-au sculat din moarte, deșartă ¹⁸iaste propovedania noastră, deș¹⁹rtă iaste credința noastră. Dea- // ¹că Hristos n-au învis, nice trupurile noas²tre nu să vor scula sau a învia; încă * // ¹sânțeți în păcate.” Și iară zice, къ Rim²lěnomъ ²², 87: „Cine deșartă pre Iisus, Dom³nul nostru, den morți ²³, care fu dat derept păcatele noastre și scula⁵t <derept> dereptatea noastră?” Derept aceaia, ⁶creștine, de ceasul morției încă-ți adu a⁷minte și cu deadevăr să crezi cum ⁸se va putredi trupul tău, încă cu pu⁹tearea sculăturiei lu Hristos la zioa de a¹⁰poi. Că se va învia și va sta înaintea scau¹¹nului lu Iisus, cum zice Hristos (Matei, 106); ¹²și Pavel, къ Soluněni ²⁴, 270, zice: „Dea¹³ca

9^r
CII^r

19 Scris арѣма¹⁰мамѢ. 20 Scris дн. 21 Corect: къ Korinthěnomъ „(Epistola) către Corinteni”. * De aici începe textul original coresian, pe care îl marcăm prin sigla C, transliterându-l cu caractere drepte; în continuare renunțăm la menționarea acestei sigle, întrucât redarea textului prin caractere drepte este suficientă pentru individualizarea lui. 22 „(Epistola) către Romani”. 23 Fragmentul *den morți* este greșit plasat aici, fiind de fapt complementul lui *sculat* (din rândurile 4-5). 24 „(Epistola) către Tesaloniceni”; corect: къ Soluněnomъ.

Invățătura ³⁷dentâiu

²⁰Ce ³⁸au folosit noao ³⁹și ce au hăsnuit noao ³⁹ ²¹înviare ⁴⁰lu Hristos și derepce se-au arătat ²²după învierea lui den moarte ⁴¹așa de multe ori? ²³Căce că ne stă spășenie sufletului ⁴²învia²⁴rea den moartea ⁴³lui, că noao ⁴⁴n-au vrut folo²⁵si moartea ⁴⁵lui nemică să nu se-au vrut ²⁶scula den moarte ⁴⁶, cum zice Pavel apostol ⁴⁷, ²⁷къ Korinthъ ⁴⁸, 159: „Deca Hristos nu ⁴⁹se-au scu²⁸lat den moarte ⁵⁰, deșartă iaste propove²⁹danie ⁵¹noastră ⁵², deșartă este și credi³⁰nța noastră ⁵³. Deca Hristos n-au învis, nice trupu³¹riile noastre ⁵⁴nu se vor ⁵⁵scula sau a învia ⁵⁶; încă sân³²teți în păcate.”*

37 Scris въцѣмѢра (cu omiterea lui ѣ majuscul în locul lăsat liber pentru acesta). 38 Scris ε (cu omiterea lui Ч majuscul în locul lăsat liber pentru acesta). 39 Scris нод. 40 Probabil greșit în loc de *învierea*. 41 Scris морте. 42 Scris сѣсѣлѣмѢлѢн. 43 Scris морте. 44 Scris нод. 45 Scris мортѣ. 46 Scris мортѣ. 47 După *Pavel apostol* urmează, greșit, ѿ іѡв (= 210, Ioan?). 48 Corect: къ Korinthěnomъ „(Epistola) către Corinteni”. 49 Scris нн. 50 Scris морте. 51 Probabil greșit în loc de *propovedania*. 52 Scris ностръ. 53 Scris нѡмръ. 54 Scris нѡмре. 55 vor este adăugat interlinear. 56 Scris аввнѢ. * Rândul 32 se termină cu cuvintele *și iare* [sic - n. n.] zice къ Rimlěnomъ (cf. originalul coresian f. 11^r 1-2). Copia A mai cuprinde încă o pagină (f. 5^r), care conține un fragment corespunzând textului coresian original din f. 11^r 2-11^v 16 (până la *Cum zice la Rimleni* inclusiv).

creadem că Iisus au murit și se-au scu¹⁴lat, așa și Dumnezeu pre aceia ca¹⁵rei au adurmit pren Iisus aduce-i-va cu ¹⁶el”; caută *къ Korinthomъ* ²⁵, 162, 163.

¹⁷A doua învățătură

11^v ¹⁸Hristos, când vine la ucenici, ce grăiaște lor ¹⁹și ce veaste aduce lor den morți? A²⁰șa grăiaște: „Pace voao!”, c-au vrut r[u]²¹șina ²⁶și au vrut certa pre ei cu a[de]²²văr ²⁷pentru ce fugiră și părăsiră // ¹pre el când prinseră jidovii pre Iisus; ²mai tare pre Pătru, unde tăgăduise ²⁸pre ³Hristos de trei ori. Ce caută cât iaste ⁴milostivnic și cu blândeate; grăiaște ⁵lor, ceare lor pace, și aceaia va să zică: ⁶„Nu vă teamereți, feții miei, că seți ier⁷tați de păcatele voastre; curățit-a⁸m pre voi ș-am împăcat cu Tatăl mie⁹u pre voi. Luat-au pre voi Tatăl ¹⁰în mila lui; nu aveți amu a teame ni¹¹ci de jidovi, nici de păcatele voa¹²stre, nici de dracul, nici de mo¹³[art]ea ²⁹de veac.”

12^r Așa învățăm și noi, fra¹⁴[ții] ³⁰miei, a nădăjdui în Hristos, c-au făcu¹⁵[t] ³¹și noao pace, să văm creade în el. ¹⁶Cum zice Pavel, la Rimleani, 88: ¹⁷„Carei sântem dereptați deñ credin¹⁸ță, pace avăm cătră Dumnezeu, pe¹⁹ntru Domnul nostru Iisus Hristos.” Avăm ²⁰[și] ³²aceasta de la Hristos, cum nici noi ²¹[să] ³³rușinăm, nece să săduim ³⁴pre ceia ²²[ca]rei ³⁵greșesc în pizma noastră, ce ²³mai vartos blânzi să fim cătră ei, ²⁴să-i învățăm și să-i turnăm ei cătră // ¹Dumnezeu.

A treia învățătură

²Hristos zice ucenicilor: „Cui veți ierta ³păcatele, iertate vor fi; cui le ve⁴ți ținea, ținute ³⁶vor fi.” Cum tre⁵buiaste a înțelege? Că aiurea zice Scriptu⁶ra (Marco, 7): „Cine poate lăsa păca⁷tele? Numai însuș Dumnezeu.” Ace⁸st lucru așa să înțelegem, cum ⁹nici apostolii, nici popii nu pot ierta ¹⁰păcatele, că însuș Dumnezeu știe ¹¹și veade păcatele toate ale noastre, ¹²cum zice David la psalom 50. Dere¹³pt aceaia ne rugăm lui în ocena¹⁴șe ³⁷: „Iartă-ne greșalele noastre!”

12^v Ia¹⁵ră apostolii ³⁸și popii cum iartă ¹⁶păcatele? Spune noao și tâlcuia¹⁷ște la Marco, 71, zicând: „Pro¹⁸poveduiți evanghelia a toată lumea; ci¹⁹ne va creade, înțelege ³⁹evangheliei și va fi ²⁰botezat, ispășit va fi.” Vezi că atunce iartă apostolii și popii păca²¹tele oamenilor când spun cuvântul // ¹[lu] ⁴⁰Dumnezeu. Acelora spun ei că ²vor fi iertate păcatele, și carei ³cred cu adevăr sânt dezlegați de le⁴gătura păcatelor. Că cuvântul ⁵lu Dumnezeu iaste cheaia împărăției ce⁶riului, cu ce, spuiind, descuie și în în⁷cuie ceriul. Matei, 67: „Cine creade ⁸propoveduitorului, dezlegat și ⁹iertat și spășit va fi; cine nu ¹⁰creade, fi-va și în ceriu legat, neierta¹¹t și osândit.”

25 „(Epistola apostolului Pavel) către Corinteni”; corect: *къ Korinthomъ*. 26 Litera *u* lipsește (marginea foii fiind deteriorată). 27 Segmentul *de* lipsește (marginea foii fiind deteriorată). 28 Tip. ТЪГДШНЄ. 29 Segmentul *art* lipsește (marginea foii fiind deteriorată). 30 Segmentul *ții* lipsește (marginea foii fiind deteriorată). 31 Segmentul *тк* (=т) din *făcut* lipsește (marginea foii fiind deteriorată). 32 Cuvântul *și* lipsește (marginea foii fiind deteriorată). 33 Cuvântul *să* lipsește (marginea foii fiind deteriorată). 34 Tip. СЪСЪ ДШНМЪ. Grafia *съдшнмъ* am interpretat-o *săduim* (nu *săduim*) pe baza etimonului maghiar *szid* „a dojeni, a mustra, a ocări”. 35 Segmentul *ca* lipsește (marginea foii fiind deteriorată). 36 Tip. ЧННОУТЕ. 37 Tip. greșit *ѡѡе наше*. 38 Tip. greșit *апостолоуѡѡъ* (vezi rândurile 9 și 20). 39 Tip. *ѡѡелѡѡе*. Pasajul nu este prea clar (vezi, în traducerea modernă, Marco, XVI, 16: „Cel ce va crede și se va boteza, se va mântui”). 40 Cuvântul *lu* lipsește (marginea foii fiind deteriorată).

Care popă nu spu¹²ne evanghelia, nu poate ierta nemunua¹³păcatele, ce-au ascuns cheaia împără¹⁴ției, și „amar aceluia!” (Luca, 62).

¹⁵A patra învățătură

¹⁶În lucrul Tomei arătat-ne-au Hristos pi¹⁷lda și un chip meserearei de că¹⁸tră păcătoși și cătră ceia carii ¹⁹sânt netari și slabi în credință, ²⁰cum nu va să lapede pre ei, ni- // ¹ci stinge credința lor, ce mai ta²re încinde și întărește. Așa făcu ³cu Toma cel ⁴¹ necredincios, c-au ⁴vrut putea piiarde și detuna pre el ⁵cu drept; ce nu face însă, nu⁶mai pentru el, den mila lui: a ⁷opta zi iară vine și pre el învăță ⁸și-l feace credincios. Derept aceaia ⁹au prorocit Isaiia proroc în <cap> 42, ¹⁰cum iaste scris și la Matei, 46: ¹¹ „Trestie zdrobită nu va frânge și ¹²inul aprins nu va stinge.”

13^r

Așa în¹³vățăm, frații miei: deaca sântem gre¹⁴șiți și netari în credință, Hristos iaste ¹⁵negreșit, sfânt și tare. Să mea¹⁶rgem la el cu rugăciune și cu cre¹⁷dință, că ne va priimi în <im>părăția sa ¹⁸(Matei, 43), cumu ne cheamă, și la el afla-vă¹⁹m răpaus sufletelor noastre. Amin!

²⁰Nedělě 3, mironosicъ

Ev(g)lie ²¹M(r), glava 69 ¹

„¹În vremea aceaia mearse Iosif, ce e de²n Erimatei ², cu-dulce-obraz sfea³tnic, ce și acela era de aștepta împără⁴ția lu Dumnezeu; îndrăzni, întră că⁵tră Pilat și cerșu trupul lu Iisus. ⁶Pilatu se miră de însă au murit ⁷și chemă vătahul, întrebă el de ⁸demult au murit. Și deacă știu ⁹den vătahul, deade trupul lu Iosif.

¹⁰Și cumpără pânză; și-l puse jos, ¹¹învăli-l cu pânza și puse el în mo¹²rmânt, ce era în steană de piază, ¹³și privăli piază spre ușa mormân¹⁴tului.

E Maria Magdalina și Ma¹⁵ria lu Iosie căutară unde-l puse¹⁶ră.

Trecu sâmbăta, Maria Magda¹⁷lina și Maria lu Iacov și Sa¹⁸lomie cumpărară mir, ca să meargă ¹⁹să ungă Iisus. Și foarte de demânea²⁰ță, întru una de sâmbete, vineră ²¹la mormânt, răsărind soarele; și ²²grăiră cătră iales: «Cine ne va răsturna // ¹noao piază depre ușa mormântului?» ²Și căutară, văzură că răsturnată era ³piiază; era amu vartos mare. Și ⁴întrară în mormânt, văzură un tâ⁵năr șezând de a dereapta, îmbrăcat ⁶în veșminte albe, și se spământară. ⁷El grăi lor: «Nu vă spământareți! ⁸Pre Iisus căutați, nazareaninul, răsti⁹gnitul? Sculatu-se-au, nu iaste cicea. ¹⁰Iată-i locul unde puseră el. Ce vă ¹¹duceți, spuneți ucenicilor lui și ¹²lu Pătru că va merge înaintea voastră ¹³în Galilei ³; acolo el vedea-veți, cu¹⁴m au zis voao.» Iară iale ieșiră, fu¹⁵ giră de la mormânt; luo-le iale un ¹⁶cutremur și un teamăt, și nemunua ¹⁷nemică nu ziseră: temea-se.” *Конецъ* ⁴.

14^r

41 Tip. бль.

1 „Duminica a 3-a, a mironosițelor (Evanghelia <după> Marcu, cap. 69)” (=Marcu, XV, 43–XVI, 8); *mironosicъ*: tip. мѣривъ носичъ. 2 Scris еримаѳен (= Arimateea). 3 Tip. гдлалеи (= Galileea). 4 „Sfârșit”.

¹⁸Tâlcul aceştii evanghelii

¹⁹Frații miei creștini, în ceastă evanghelie a²⁰văm doao lucrure:

¹⁴v Dentâi, depre în²¹grupatul lu Hristos, cum au mers Iosif, fii²²nd om bogat, cinstit, sfeatnic – cum // ¹zic evanghelistii ⁵: om bun și derept, ²că el încă aștepta împărăția lu Dumne³zeu, fiind și el ucenic lu Hristos, în a⁴scuns, pentru frica jidovilor –, și ⁵cerșu trupul lu Iisus de la Pilat, să-⁶l puie în mormânt; cinsti ⁶ lui tru⁷pul lu Iisus. Așa vine și Nicodim, ⁸care venise la Iisus mainte, noaptea adu⁹se mestecătura mirului scump, ca o ¹⁰sută de litre. Și cumpără pân¹¹ză noao și învălră trupul lu Iisus, ¹²cu mir depreună, cum iaste nără¹³vul jidovilor să se îngroape; și <il> pu¹⁴seră întru mormânt nou, ce era tă¹⁵iat din steană de piază, și prevălră ¹⁶la ușa mormântului o piază mare.

¹⁵v ¹⁷Adoara, spune evanghelist cum au mer¹⁸s întru demâneafă ceale muieri sfin¹⁹te la mormânt să ungă pre trupul ²⁰lu Iisus și, întrând în mormânt, ²¹cum au aflat acolo un tânăr șezând de-a ²²dereapta, care au spus lor cum că se-a²³u sculat Iisus, ș-au arătat locul ²⁴ș-au tremes pre iale la ucenici să spuie // ¹lor cum c-au învis den moarte Hristos.

²Învățatura dentâi

³ Depre acești doi oameni și de pilda ⁴lor învățăm și vedem că Dumnezeu ⁵are în toată vremea oamenii săi în lume, ⁶carei tem și slujesc lui și acea⁷sta ciudă mare. Alalți ucenici toți ⁸părăsiră pre Iisus și fugiră deaca prin⁹seră pre el. Ce iată se aflară încă doi ¹⁰ucenici, Iosif și Nicodim, amân¹¹doi ⁷ bogați fiind, și slujesc cu ¹²îndrăznire și cu hrăborie mortului, lu ¹³Iisus, nu socotind nece paguba, nece ru¹⁴șinea, nece moartea ce ară putea ei păți ¹⁵de la jidovi. Așa, când tremease Dum¹⁶nezeu potopul apei în lume ⁸ plină de o¹⁷ oameni răi, avea Dumnezeu omul său, ¹⁸Noe, într-însă. În piazăderea Sodomului, ¹⁹ntre cei oameni ⁹ spurcați iaste Lot de²⁰rept.

¹⁵v Așa și în vremea părinților noștri ²¹au avut Dumnezeu oamenii și aleșii ²²săi varecâți, carei au crezut ș-au ținu²³t derept ¹⁰ // ¹leagea lu Dumnezeu, – de-a firea puținei, ²că sânt puțini aleși și turmă puți³nă. Caută și tu, oame ¹¹ creștine, a îmbla ⁴cu cea turmă puțină, carei țin cu⁵vântul lu Dumnezeu și merg pre u⁶șe strimtă.

⁷A doua învățatură

⁸Într-acești doi oameni ¹² vedem: Io⁹sif mormântul lui cel nou dăru¹⁰l lu Iisus, iară Nicodim mir mult a¹¹duse, și cu cinste și cu cheltuială ¹² îngropară pre Hristos. Așijderea și ceale mu¹³ieri cumpără mir scump, să ungă ¹⁴trupul lu Iisus. Până era Hristos viu, sluji¹⁵ră lui și-l miluiră; iară deaca muri, în¹⁶gropară pre el cu cinste.

Învățăm și ¹⁷noi de acicea cum că ¹³ ne ținem și dato¹⁸ri sântem pre oameni vii cu dragoste ¹⁹mare a milui, a ajuta, a hrăni ²⁰și lor a sluji cu toate de ce lor

5 Tip. евангѣлїи (probabil greșit în loc de *evangheliștii*). 6 Tip. чистїи. 7 Tip. амажнѣдон. 8 Probabil greșit în loc de *lumea*. 9 Tip. оменн. 10 Fragmentul -t *derept* este tipărit în colțul din dreapta al paginii. 11 Tip. оме. 12 Tip. оменн. 13 Tip. ка (probabil greșit în loc de *să*).

tre¹buiască. Intr-accasta făcură ⁴bine ⁴⁴Iosif și Nicodim și // ¹ceale muieri. Așa să facem și noi bine, ²ca și accia. Fac rău unii și sânt ³fățarnici carei, până sânt oameni vii, ⁴nu miluiesc pre ei, nece slujesc lor. ⁵iară deaca mor, atunce grijesc d-inșii ⁶cu cheltuială și cu slujbă. Așa pre ⁷sfinți vii nu ascultăm, nu cinstim. ⁸nici creadem lor, ce deaca mor, atun⁹ce văm să cinstim ei.

16'

¹⁰A treia învățătură

¹¹Învățăm aicea cum trebuiaște a îngrupa ¹²morții și ce slujbă putem face ¹³lor. Aicea vedem cum că învălesc în pân¹⁴ză și ung cu mir trupul mortu¹⁵lui, lu Iisus, și așa pun în mormânt. Vi¹⁶n și muierile cu mir, să ungă pre mo¹⁷rtul. Acest obicei și nărav a îngro¹⁸parei era al jidovilor, cum zice Ioan, ¹⁹62; iară Teofilact ¹⁵zice în tâlcova²⁰nia lui cum c-au uns trupul ²¹lu Iisus cu mir, cum să mirosească ²²și să nu se împuță den // ¹putreditură. Că zice cum mirul usu²că pre trup și-l ține neputrezit în ³multă vreme; aimintrea tuturoră oa⁴menilor ¹⁶trupul, – încă și al tuturor sfin⁵șilor –, iaste să se strice și putredi⁶re să vază. Cum zice Hristos (Ioan. 42): „Ade⁷văr, adevăr zic voao: de va grăunțul ⁸de grâu ¹⁷cădea la pământ, nu va muri, ⁹acela însuș va rămânea; iară de va mu¹⁰ri, mult rod va face.” Așa la *Korin¹¹tho(m)* ¹⁸, 163, aceeaia zic, frați, cum: „Tru¹²p și sânge în <îm>părăția lu Dumnezeu nu ¹³pot dobândi. Cade-se amu putredirei ¹⁴aceștiia să se îmbrace întru neputredire ¹⁵și morției aceștiia să se îmbrace întru fã¹⁶ră-moarte; e când putredirea aceasta ¹⁷îmbrăca-se-va întru fãră-putredire, a¹⁸tunce se va împlăa cuvântul acela ce ¹⁹să scris.”

16'

Den ceaste cuvinte putem în²⁰țeleage cum mai bine nu putem face tru²¹pului mort decât să îngrupăm, să pu²²tredească, cum să dobândească nepu²³trepire. Putem și aceeaia înțeleage cum ²⁴cei sfinți împelițați ară fi putredit, ¹⁹ // ¹că aceeaia e năravul trupului să putre²dească, de nu i-au vrut unge cu mir ³scump; că mirul nu cură den trupu⁴l oamenilor ²⁰, cum zic unii. Doară pen⁵tru lăcomia lumiei aceale trupure neîn⁶grupate țin. Că mai mare sfânt de ⁷Ioan Botezătorul n-au fost nimea căru ⁸trup, zice evanghelist Matei. 57. „deaca-l ⁹tăiară în temniță, ucenicii săi nu-l un¹⁰seră cu mir, ce-l îngrupară pre putre¹¹dire”.

17'

Așa și aceaste muieri greșiră în ¹²doao chipure: dentâi, aduc mir să ungă ¹³trupul căruia nu se convenia, că zice în ¹⁴psalom 15: „Și nu veri da sfântul tău ¹⁵să vază putredire sau stricare”; ¹⁶a doua, greșesc aceale muieri, că ¹⁷au fost Hristos spus lor cum ¹⁸a treia zi iară se va scula, iară iale au ui¹⁹tat cuvântul lui. Derept aceeaia pre ²⁰iale ca ceartă îngerii (Luca, 112), zicând: ²¹„Ce căutați viul cu morții? Nu e aceea, ²²ce se-au sculat. Aduceți-vă aminte cu²³m au zis voao când încă în Galilei era, ²⁴zicând că iaste a se da Fiiul Omenesc ²¹ // ¹în mâinile păcătoșilor și a-l răstigni ²și a treia zi a scula și pomeniră de cu³ventele lui.”

17'

Așa morții noștri cu cin⁴ste să îngrupăm. cu acea nădejde cum ⁵iară pren putearea învieri lu Hristos vor învia ⁶la viața de veac, – care tu dă-ne, Doamne! ⁷Amin!

14 Тип фсқсрж. 15 Тип. Θεοφιλαςκκ (cf. 20' 13–14: Θεοφιλαςκτ). 16 Тип. ωαμενιν. 17 Тип. гркс. 18 „(Epistola apostolului Pavel) către Corinteni”: corect: *Korinthēnotъ*. 19 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă semnatura Ɱ, indicând sfârșitul colii 2. 20 Тип. ωαμεннаоръ: 21 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă semnatura Ɱ, indicând începutul colii 3.

⁸Nedělě 4, o raslableněmъ

(Io 14)¹

⁹„În vremea aceeaia duse-se Iisus în Ierusalim, ¹⁰Iaste întru Ierusalim, la «Lacul Oiei²», ce ¹¹se cheamă ovreiaște Vitezda, cinci prid¹²voară având. Într-acealea zăcea mul¹³ți bolnavi, orbi, ologi, uscați; a¹⁴ștepta clătitul apei: îngerul amu ¹⁵al Domnului deștingea întru ³ vremea la la¹⁶c și clătiiia-se apa, și cine deștingea ¹⁷după clătitul apei, sănătoșiiia-se ¹⁸de toate boalele <de> ce era ținut.

18^r Era u¹⁹n om acolo, treizeci și opt de ani a²⁰vea întru boala sa. Acesta văzu Iisus zăcâ²¹nd și înțelease că amu multă vreme ⁴ ²²are; grăi lui: «Vreare-ai să fii sănătos?» ²³Răspunse lui bolnavul: «Doamne, om // ¹n-am cum, cându se turbură apa, să mă ba²ge în lac; e când merg eu, altul mai³nte de mine au deștins.» Grăi lui Iisus: ⁴«Scoală, ia-ți patul tău și îmblă!» Și ⁵aciaia sănătos fu omul și luo pa⁶utul lui și îmbla.

Era sâmbătă într-a⁷cea zi. Grăiră jidovii vindecatului: ⁸«Sâmbătă iaste și nu ți se cade să iai ⁹patul tău.» Răspunse lor: «Cine m-au ¹⁰făcut sănătos, acela mi-au zis: ‘Ia-¹¹ți patul tău și îmblă!’» Întrebară amu ¹²el: „Cine iaste acela om ce zise ție ¹³ia-ți patul și îmblă!’?» Vindecatul nu ¹⁴știa cine iaste: Iisus amu ascunse-se de nă¹⁵rod ce era la <acel> loc.

După aceeaia află ¹⁶el Iisus în besearecă și zise lui: «Iată, ¹⁷sănătos fuseși; de acmu să nu mai ¹⁸greșești, să nu fie ție mai rău.»

Duse-se ¹⁹omul și spuse iudeilor că Iisus iaste ²⁰de l-au făcut el sănătos”.
Konecъ ne²¹dělě⁵.

²²Tâlcuľ aceștii evanghelie

18^r ²³Frații miei creștini, în această ⁶ // ¹evanghelie face Hristos, Domnul nostru, den mila ²lui o ciudă mare unde, cunoscând ⁷ ³pre cel bolnav, treizeci și opt de aii ⁸ ⁴având, vindecă-l și-l sănătoși nu⁵mai cu un cuvânt, zicând: „Scoală-⁶te și-ți ia patul tău și îmblă!” Zice ⁷evanghelist cum c-au fost în Ierusalim, în «Lacul ⁸Oiei», lângă care au fost cinci pridvo⁹ară, în care zăcea mulțime mare: bolna¹⁰vi, orbi, șchiopi ⁹, uscați, așteptând ¹¹clătitul apei. Îngerul pogorâia la o ¹²vreme întru lac și turbura apa, și ¹³care dentâi deștingea după turbura¹⁴tul apei, sănătoșiiia-se de toată boala ¹⁵de ce era ținut. Că zic scriitorii cum ¹⁶în acela lac au fost jidovi ¹⁰spălân¹⁷d mațele oilor care le aducea la jărtvă ¹⁸și la jungheare. În acel lac feace Du¹⁹mnezeu ciudă, să arate cum lăcuiăște cu to²⁰ată mila în ruda jidovilor, iubește ¹¹pre ²¹jidovi și preveghează drept ei, nu ²²caută păcatele și greșala lor. Așa mea²³rse Hristos la lac și vindecă Hristos pre acest ²⁴bolnav. Den care evanghelie avăm aceste // ¹învățături:

Învățătura ¹²dentâi

²Aicea arată-ne Hristos cum cine e vraciul cel de³rept și bun oamenilor în nevoie și bol⁴năvia trupului și inimiei și sufle⁵tului și cine poate cu adevăr pre ⁶noi

1 „Duminica a 4-a, a slăbănogului (Ioan, 14)” (= Ioan, V, 1–15). 2 După *Ierusalim* e omis o scăldătoare (sau un termen sinonim); cf. în traducerea modernă: „Iar în Ierusalim, lângă Poarta Oilor, este o scăldătoare”. 3 Tip. „р8. 4 Tip. вѣкъмъ. 5 „Sfârșitul (evangheliei) duminicii”. 6 Tip. „на ачастъ. 7 Tip. коунокъндъ. 8 Tip. дѣн (probabil greșit în loc de ai „ani”). 9 Tip. шкюпи. 10 Tip. жидови (probabil greșit în loc de jidovii). 11 Tip. юбещи. 12 Tip. „вѣцт8рд.

a vindeca și a izbăvi. Vedem aicea ⁷că e Hristos vraciul nostru, care fără toate lea⁸curele, cându-i e lui voia, poate-ne vindeca. ⁹Acest bolnav treizeci și opt de aii ¹³se-au chinuit, nimea n-au putut folosi ¹¹lui, iară Hristos numai un cuvânt grăi ¹²și se vindecă.

Acest lucru bine înțe¹³lease cel sutaș (Matei, 25; Luca, 29), ¹⁴la care mergea Hristos să vindece sluga lui, ¹⁵unde așa grăia: „Doamne, nu sânt de¹⁶stoinic cum să întri tu în casa mea, ¹⁷ce numai zi un cuvânt și vindeca-¹⁸se-va sluga mea.”

Derept aceaia, dragi ¹⁹frați, în nevoile noastre ¹⁴ nu ne poate a²⁰juta descântecel drăcești, nici pot ²¹folosi leacurile, nici ierbile, fără aju²²toriul acestui vraci Hristos, că el vin²³decă toate lângorile (Matei, 26). // ¹Și în Isaiia, 53, zice prorocul: „A²cesta nevoile noastre luo și boalele ³purtă.” Iane ascultați ce scrie Matei, ⁴32 și Luca, 39, depre cea muia⁵re carea-i cura sânge de doisprăzeace a⁶ji ¹⁵: era cheltuită avuția ei pre vraci ⁷și nu putură vindeca pre ea; ce unde ⁸pipăi de poalele văsmântului ¹⁶ lui, în a⁹cela ceasu se vindecă.

¹⁰A doua învățătură

¹¹Zice evanghelist: „Îngerul deștingea la la¹²c și clătiia apa, și așa se vindeca ¹³cine intra dentăi în lac.” De-icea ¹⁷ în¹⁴vățăm cum îngerii sânt făcuți pre¹⁵n slujba creștinilor, cum zice Pave¹⁶l (*къ Еврею*) ¹⁸, 304) depre îngerii: ¹⁷„Dară nu sânt aceia duhure slujitoare ¹⁸tremease la slujbă pentru voia ceaia ¹⁹ ce ¹⁹vor să moștenească ispășenia, și pren ²⁰slujba lor tocmeaște noao creștinilor ²¹tot binele și lucrurele noastre.” A²²șa zice David în psalom 33: „Tre²³meate Domnul îngerii săi împrejur de // ¹ceaia ce se tem de el și izbăveaște pre ei.” ²Așa și 90 de psalomi și Matei, 7: ³„Îngerilor săi porânci-va de tine și în ⁴mânile lor purta-te-vor, să nu cumva să va⁵tâmi de piază piciorul tău.” Iară lu⁶crure reale și pedepseală vin pre îngerii ⁷răi pururea, cum vedem în evanghelie cu ⁸drăciții și la jitia lu Iov; ca⁹ută și în psalom 34.

¹⁰A treia învățătură

¹¹Zice evanghelist: „Era acolo un om, trei¹²zeci și opt de aii ²⁰ ținut în boală, pre ¹³care vindecă Hristos.” Aceaste cuvinte Te¹⁴ofilact, arhiepiscopul bulgarilor, așa ¹⁵tâlcuiaște:

Minunată tărie slăbitului ¹⁶de vine, treizeci și opt de aii ²⁰ avân¹⁷d și în toate zile aștepta ²¹ vindecare ¹⁸de boală! ce nu putea de alalți putear¹⁹nici. Ce derept aceaia nu lăsa, nici că ²⁰dea credința lui. Și pren aceaia ²² între²¹ba Hristos: „Voia ți-e să te sănătoșești?”; între²²ba pre el Hristos să ne arate tăria și mare // ¹răbdare ²³ omului. El răspunse cu mu²ltă blânzie: „Voia mi-e, Doamne, ce n-am ³om să mă ducă în apă.” Nu huleaște, ⁴nece ceartă pre Hristos căce întreabă pre el, ⁵nece blastemă pre zioa <în> ce-au născut, ⁶cum fac mulți și în boale mărunte, ce ⁷smerit și cu dulce răspundea; și încă ⁸nu știa cine ²⁴ e acela ce întreabă pre el ⁹doară cumva duce-l-va pre el în apă.

13 Tip. аиn (probabil greșit în loc de ai „ani”). 14 Tip. соастрѣ. 15 Vezi mai sus, nota 13. 16 Tip. кршмжтсашн. 17 Tip. де нчѣ, probabil în loc de дѣнчѣ (= de-aicea). 18 „(Epistola) către Evrei”. 19 Tip. чѣл, probabil în loc de celora. 20 Tip. аиn (vezi mai sus, notele 8 și 13). 21 Tip. ашпента (probabil greșit în loc de așteptând). 22 Tip. прѣѣ пачѣл. 23 Tip. рѣбдаре, probabil greșit în loc de răbdarea. 24 Tip. чене.

A¹⁰șă să facem și noi în toate nevoile și ¹¹în bolnăvia ²⁵ noastră, să fim stătători și ¹²tari în rugă și în credință, să nu cădem ¹³întru necredință, ce să răbdăm, izbă¹⁴vire așteptând de la Domnul.

¹⁵A patra învățătură

¹⁶Hristos zise vindecatului: „Iată sănătos fu¹⁷ seși; de acmu să nu mai greșești, să nu fie ¹⁸ție mai rău.” Aicea avăm învățătură derep¹⁹ce tremeate ²⁶ Dumnezeu nevoile, bolnăvie ²⁰și toate pedepsele pre oameni; depre ca²¹re lucru caută la 6 *Nedělě, slěpago* ²⁷, ²²în tâlc, în a doua învățătură.

²³Nedělě 5, Samarěnina

Ev(g)lie Io, 12 ¹

²⁴„În vremea aceeaia vine Iisus în cetatea Sama²⁵riei – cheamă-se Sihar, aproape de o- // ¹raș ce deade Iacov lu Iosif, fiu-său. ²Era acolo puțul lu Iacov. Iisus ușteni-se ²³de cale, ședea așa la puț. Ceasul era ⁴ca la șase.

Vine o muiare den Samaria să-⁵ș scoață apă. Grăi ei Iisus: «Dă-mi apă să ⁶beau!» (Ucenicii lui era tremiși în cetate ⁷să cumpere bucate.) Grăi lui muiarea sama⁸reanina: «Cum tu, jidov fiind, de la mi⁹ne ceri să beai, eu muiare ³ samareanină fii¹⁰nd? Nu se apropie jidovii de samareanini.» ¹¹Răspunse Iisus, zise ei: «De-ai fi știind daru¹²1 lu Dumnezeu și cine iaste de-ți gră¹³iaște ție ‘Dă-mi apă să beau’, tu ai ceare de la ¹⁴el și țî-ară ⁴ fi dat apă vie.» Grăi lui mu¹⁵iarea: «Doamne, n-ai cu ce să scoți, și pu¹⁶țul iaste adânc; de unde anu ai apă vie? ¹⁷Au doară tu mai mare ești de părintele no¹⁸stru Iacov, ce-au dat noao puțul? și a¹⁹cesta dentr-însul au băut, și feciorii ²⁰lui, și dobitocul lui.» Răspunse Iisus și ²¹zise ei: «Toți cine vor bea de apa aceasta ²²însetoșă-se-va iară; iară de va bea de apa ce ²³eu da-voi lui, nu se va însetoșă în veaci, ²⁴ce apa ce eu da-voi lui fi-va întru ²⁵el izvor de apă curătoriu <spre> viața de // ¹veaci.» ⁵ Grăi cătr-însul muiarea: «Doa²mne, dă-mi aceeaia apă să nu-m ⁶ fie seate, ³nece să viiu încoace să scoț.»

Grăi ei Iisus: ⁴«Du-te de cheamă bărbatul tău și vino ⁵încoace.» Răspunse muiarea și zise: «N-a⁶m bărbat.» Grăi ei Iisus: «Bine zici că ⁷‘Bărbat n-am’: cinci amu bărbați ai avut, ⁸și acmu cela ce ai nu-ți e bărbat. A⁹decă adevăr spuseși.» Grăi lui mu¹⁰iarea: «Doamne, văz că proroc ești tu. ¹¹Părinții ⁷ noștri în codrul acesta închinară-¹² se și voi grăiți că în Ierusalim iaste loc ¹³unde cade-se să se închine.» Grăi ei Iisus: ¹⁴«Muiare, creade-mă că va veni ceasul că¹⁵nd nece în codrul acesta, nece în Ierusalim¹⁶ ⁸ închina-se-vor Părintelui. Voi vă ⁹ veți în¹⁷china <la> ce nu știți, noi ne închinăm <la> ce ști¹⁸m, că mântuirea den iudei iaste. Că¹⁹nd adeveriții închinători ¹⁰ închina-se-vor Pă²⁰rintelui și cu adevăr, și amu Tată²¹ ca acealea ^{10a}

25 Tip. БОЛНѦВІА. 26 Tip. ТРѢМѢТЕ. 27 „Duminica a șasea, a orbului”.

1 „Duminica a 5-a, a Samarinenței (Evanghelia <după> Ioan, 12)” (= Ioan, IV, 5-42). 2 Tip. оустѣnisse (= *ustenise?*). 3 Tip. мѡρϕѣ. 4 Tip. уѣрѡ. 5 Înainte de *veaci* este repetat *de* de la sfârșitul paginii precedente. 6 Tip. нѡуамъ („nu-mi”). 7 Tip. пѣрннцѣ. 8 Tip. ѣрѡамъ. 9 Tip. грѣшѣ о. Cf. traducerea modernă (Ioan, IV, 22): „Voi nu știți cui vă închinați, iar noi știm cui ne închinăm”. 10 Tip. ѡкннжторѣн. 10a Greșit în loc de *ca aceia*.

caută să se închine lui. ²²Duhul iaste Dumnezeu, și cine se închi²³nă lui, în duhul și adevărul cade-se să se în²⁴chine.» Grăi lui muiarea: «Știu că Mesia va // ¹veni, ce se grăiaște Hristos. Când acela va ve²ni, spune-va noao toate.» Grăi ei Iisus: «Eu ³sânt, care grăiesc cu tine.»

22^v

Și atunce vi⁴neră ucenicii lui și se mirară că cu ⁵muiarea grăia. Nimea amu zice «ce cauți» ⁶sau «ce grăiești cu nusa?».

Lăsă amu vasu⁷ ei muiarea și se duse în cetate și ⁸grăi oamenilor: «Veniți de vedeți o⁹mul ce-m ¹¹zise toate câte-am făcu¹⁰t; au doară acela iaste Hristos?» Ieșiră ¹¹den cetate și mergea cătr-însul.

Î¹²ntre aceea ruga el ucenicii lui, grăi¹³ră: «Învățătoare, mănâncă!» El zi¹⁴se lor: «Eu mâncare am a mânca ce voi ¹⁵nu știți.» Grăiră ucenicii cătră eiși: ¹⁶«Au doară cineva aduse lui ¹²a mânca?» ¹⁷Grăi lor Iisus: «A mea mâncare iaste de să ¹⁸fac voia celuia ce m-au tremes și să ¹⁹sfârșesc lucrul lui. Au nu voi gră²⁰ți că încă patru luni sânt și ²¹seacerea va veni? Iată, grăiesc voao: ²²rădicați ochii voștri și căutați pă²³mânturile, că sânt plăvițe, spre seceri²⁴ș ¹³sânt; și cela ce sea- // ¹ceră preț va lua și adună rodul ²întru viața de veaci, și cela ce sea³mână împreună bucura-se-va ca și cela ⁴ce seacără. De acest amu cuvânt ia⁵ste adevărit că altul iaste de sea⁶mână și altul iaste de seacără. ⁷Eu vă tremeș să secerăți; unde voi ⁸n-ați ustenit, alții se-au ustenit, ⁹și voi în usteneala lor întrați.»

22^v

Den ¹⁰cetatea aceasta mulți crezură în¹¹tru el den samareanini, drept ¹⁴cuvântul muierei ce mărturisi că ¹³«-m ¹⁵zise toate câte-am făcut». Cân¹⁴d vineră amu cătr-însul samareani¹⁵nii, rugară el de să fie într-înșii. ¹⁶Și fu aciaa doao zile, și mult ¹⁷mai vârtos crezură drept cu¹⁸vântul lui. E muierei grăiră ¹⁹că: «Nu drept cuvântul tău creadem, ²⁰înșine amu auzit-am și știm ²¹că acesta iaste <în> adevăr mântuitoru²² lumiei, Hristos»". *Konec neděle* ¹⁶.

²³*Acesta iaste tâlcul aceștii evanghelii //*

¹Acicea au arătat Hristos derepce au venit ²în lume: venit-au să ispășească păcă³toșii și să caute periții, cum însu⁴ș adeverează la Matei, 30, – zice: „N-am ⁵venit a chema derepții, ce păcătoșii la ⁶pocaianie.” Și într-alt loc (Matei, ⁷75): „Așa nu e voia Tatălui vostru de⁸n ceriu să piară unul de acești mitu⁹tei.” Luca, 48: „Fiiul Omenesc ¹⁷ ¹⁰n-au venit sufletul oamenilor ¹⁸ să ¹¹piarză, ce să le mântuiască.” Dere¹²pt aceaia zice la Matei, 43: „Veniți ¹³cătră mine toți ce v-ați ustenit ¹⁴și sarcinații și eu răposa-voiu pre ¹⁵voi”.

23^v

Așa vedeți în ceastă evanghelie de a¹⁶cmu cum au căutat Hristos pre ceastă ¹⁷păcătoasă să o întoarcă ¹⁹den păcate¹⁸le ei în calea dreptăției, că se ¹⁹smeri; și povestui aceștii păcăto²⁰se cum să nu piară întru păcatele sale ²¹viind întru iudei: abātu-se la pu²²ș să dobândească cea muiare păcăto²³ă și rătăcită.

Au aicea învățatură toți ²⁴creștinii, mai tare popii, ca să fie lor ²⁵grije să ²⁰// ¹vor să îmble în urma lu Hristos, să se muncea²scă a dobândi și a purta rătăciții, ne³știutorii, proștii pre calea dreptăției. ⁴Cum zice Iacov apostol, 56 de capete:

23^v

11 Тир. чѣмь („се-мі”). 12 Тир. лоуан 13 Тир. сечерниш. 14 Тир. дерпть. 15 Тир. къмь („сă-мі”). 16 „Сфârșitul (evangeliei) duminicii”. 17 Тир. ѡмѣненскѣ. 18 Тир. грѣшит соуфлетоула ѡмѣннлорѣ (în loc de *sufletele oamenilor*). 19 Тир. „торкж”. 20 Cuvintele *grije să* sunt scrise în colțul din dreapta al paginii.

⁵„Frați, să neștine rătăcire den voi de ⁶dereptate și-l întoarce cineva pre e⁷l, să știe că cela ce va turna păcătosul ⁸den rătăcita calea lui, mântui-va su⁹fletul său den moarte și coperi-va ¹⁰mulțimea păcatelor.” Să nu vor avea grije, ¹¹aducă-și aminte ce zice Pavel apostol la ¹²Corint, 142 de capete: „Amar mie ¹³iaste de nu voi u binevesti”.

Tu încă, o¹⁴m prost, deaca veri vedea pre vecinul tău ¹⁵îmblând întru cale rea sau în păcate, ¹⁶dojenește-l, roagă-l și-l ceartă, ca să ¹⁷torni el pre bine.

„Usteni-se de cale”: ¹⁸aicea zice evanghelist cum c-au fost ¹⁹ustenit Hristos, ș-au fost la șase cea²⁰sure, ce iaste amiazăzi. Mare lucru lu ²¹Hristos, ceriul iaste lui scaun și pământ²²ul dedesuptul picioarelor lui, ²³cum zice la cartea lu proroc David, ²⁴care-au scris cu Duhul Sfânt, în psa- // ¹lom 109: „Și se-au ustenit și hrănește ²și adapă toate jâganiile ²¹.” Iar el așa ³setoșază, cum să ceară el de la o muiare ⁴păcătoasă apă a bea. Mare slăbie și ne⁵tărie în Hristos aceasta ce iaste, drept de⁶n primă, să ne curățească cu aceasta u⁷steneală și seate și cu alte chinuri mu⁸lte den păcatele noastre. A doua derep⁹tate, – cum să știe usteniților și se¹⁰toșilor sărăcia și nevoia și să poată ¹¹milui pre ei și a le ajuta întru vrea¹²me de nevoie.

„Vine muiarea samareanină ¹³să scoată apă”: învățăm aicea înderep¹⁴tătura și ispășitura muieriei păcătoasă, ¹⁵cum depre pilda ei să cunoaștem în ce ¹⁶chip poate fi drept cine iaste păcăto¹⁷s ca această muiare. Fost-au viiată în ¹⁸curvie, cum spune mai apoi evanghelist, ¹⁹și vine la puț fără rușine, spur²⁰cată și păcătoasă, – ce se turnă aca²¹să de la puț dereaptă ²²și sfântă. În²²vățăm ce făcu de dobândi derepta²³te și sfinție. Cu ce-au dobândit? ade²⁴văr, cu faptele sale n-au dobândit, // ¹căce c-au mers la puț nu să ceară spăse²nie ²³sufletului, ce să scoată apă; nu era ³ei seate de sfinția ceriului, ce de apa ⁴pământului. După aceaia, iaste fără ⁵frică în păcatele ei și de-a firea: deaca ⁶începu Hristos a grăi cu ea, aducea-i aminte de ⁷spăsenia ei, ce ea râdea de cuvintele lu ⁸Hristos, nu avea nici o grije de dereptate. ⁹Doară au apărut ei că iaste destul derea¹⁰ptă unde ș-au ascuns păcatul dennai¹¹ntea oamenilor și deaca câte odinio¹²ară ducea câte vreun areate la jărtvă ¹³drept păcatul ei; ș-au gândit că de va ¹⁴bea den puțul lu sfânt Iacov patriarhu¹⁵l, den carele el au băut cu feciorii lui, ¹⁶cum că va folosi sufletului ei ce-au ¹⁷făcut această muiare. Așa cum au scri¹⁸s Solomon în *Priče* ²⁴, 30 de capete, pre cu¹⁹rvă, zicând: „Așa iaste calea muieriei cu²⁰rvă, carea ștearge gura ei și zice: «N-a²¹m făcut nici un rău»”.

Vezi acmu acea²²stă muiare: n-are nece o slujbă, nici ²³un bine înaintea lu Dumnezeu, cu ²⁴ce să dobândească iertăciunea păcatelor ²⁵ // ¹și ispășenie sufletului, însă Hristos înce²pu a grăi cu ea cum să ispășească pre ea. ³Aceasta iaste ce scrie Isaiia proroc, 53 ⁴de capete: „Toți, noi, ca oile am rătă⁵cit, tot omul întru calea sa se-au ple⁶cat, însă Domnul puse pre el fără⁷legile noastre tuturora.” Cum iaste scri⁸s la Ioan în *Poslanie*, 73 de capete: „În⁹tr-acesta iaste dragoste, necum să fim ¹⁰noi iubit pre Dumnezeu, ce el iubi ¹¹pre noi ș-au tremes fiul său, mântuito¹²riul păcatelor noastre”.

Drept aceaia, to¹³t omul carele va vrea să aibă parte cu ¹⁴Dumnezeu și să afle ispășenie sufle¹⁵tului, ca ceastă muiare, să-ș cunoască ¹⁶păcatele sale dentru

21 Тип. ЖЪГДИННАЕ. 22 Тип. ДЕРЕПТЖ. 23 Тип. СЃСЕНІЕ. 24 Scris ПРИЧЕ (= „Pildele” lui Solomon) (<sl. ПРИТЪЧА). 25 Pe marginea inferioară a paginii e scrisă signatura Ꞛ, indicând sfârșitul colii 3.

învățătura legi¹⁷ei și a porâncilor lu Dumnezeu, cu¹⁵m zice Pavel apostol la *Rimleani*, 84¹⁹ de capete: „Pren leage cunoașterea păca²⁰telor, să se căiască de păcate.” Și să ții²¹ pocaianie în acela chip, cum lăsa Hristos²² muieriei ce era prinsă în curvie, cum ia²³ste scris la Ioan, 28 de capete, zi²⁴când: „Pasă, și de acmu să nu mai greșe-²⁶ // ¹ști.” Și iară la Ioan, 14 de capete, ²zise celui om răslăbit de boală: „la ³cată că ești sănătos; de acmu să nu mai gre⁴șești, să nu fie ²⁷ție ceva mai rău”.

25

Adoa⁵ra, ceastă muiare cunoscă pre Mesia Hristos⁶ că el iaste mântuitorul lumiei numai ⁷și crezu întru el cu toată inema. ⁸Așa și tu să cunoști și să știi bine cine ⁹iaste Hristos și derepce au venit întru ¹⁰lume. Nici pre el nu poți cunoaște ¹¹fără învățătoriu, cum zice apostol Pavel ¹²la *Rimleani*, 104 de capete: „Cum vor chema ¹³pre el, în carele n-au crezut? Cum vor create ¹⁴lui, depre carele n-au auzit? Cum vor au¹⁵zi fără propoveduitoriu?” Și iară, derept ¹⁶aceaia, „credița iaste dentru auzit, ¹⁷iară auzitul iaste pren cuvântul lu ¹⁸Dumnezeu”.

Iară tu, popo, caută tâlcu¹⁹ la *Nedělě vsě(ch) sŕy(ch)* ²⁸, depre Hristos, cine ²⁰și derepce-au și venit. Crezi și tu ²¹că numai pentru Iisus Hristos cu credița de²²reaptă putemu-ne ispăsi, cum adeverează ²³toată Scriptura Sfântă. Tu, popo, cau²⁴tă adevéritura acestui lucru în a doua // ¹pără a săborului.

26

A treia oară, această sa²mareanină arătă credița ei și cu ³lucrul sau cu fapte bune: lăsă vadra ⁴ei în loc, curse în oraș, spuse oameni⁵lor ²⁹, chemă și aduse pre ei la Hristos, pre ⁶cunoscătura dereptăției și a spăseniei. ⁷Așa fă și tu, om păcătos, că tot o⁸mulu e păcătos; caută întru *Glaviz⁹ne*, 30 de capete. De veri cunoaște ¹⁰păcatele tale și le veri părăsi și te ve¹¹ri pocăi de iale și veri create ³⁰ întru moa¹²rtea lu Iisus Hristos, arată și tu credița ¹³ta cu lucrure bune, cumu ne învață ¹⁴Iacov apostol, 53 de capete, zicând: ¹⁵„Arată mie credița ta cu lucrurele ta¹⁶le.” Caută și tu, creștine, să te vază cre¹⁷știnii cum că ești creștin pentru lucru¹⁸rile tale, cumu ne învață însuș Hristos (la ¹⁹Matei, 11 de capete): „Așa să luminea²⁰ze lumina voastră înaintea oamenilor, ²¹ca să vază lucrurele voastre ceale bune ²²și să proslăvească Tatăl vostru ce iaste ²³întru ceriure”.

Fie-ți grije cum, deaca ²⁴nu poți folosi trupului vecinului tău, // ¹foloseaște încai sufletului lui. Să e²ști cărtulari, învață tu însuți pre el; ³să nu-l poți învăța, du pre el unde ve⁴ri auzi că iaste învățătoriu bun. Do⁵jeneaște-l și-l roagă cu toată dragostea ⁶și, deaca va trebui, ceartă-l cum să meargă ⁷la cuvântul lu Dumnezeu. Făcând ⁸aceasta, adevăr parte veri avea întru îm⁹părăția ceriului. Amin!

26

¹⁰Nedělě 6, o slěpomъ

<Ěvangelĭe Ioan>, gla(v) 34¹

¹¹„În vreama aceaia, mergând Iisus, văzu un ¹²om orb den născută. Și întreba¹³ră el ucenicii lui, grăiră: «Învățăto¹⁴are, ce-au greșit acesta sau părinții lui

26 Pe marginea inferioară a paginii e scrisă signatūra Ɱ, indicând începutul colii 4. 27 Tip. Ɱиѹ. 28 „Duminica tuturor Sfinților”. 29 Tip. ѿмѣнливъ 30 Tip. крѣдѣ.

1 Numele evangelistului este omis: „Duminica a 6-a, despre orb (<Evangelhia după Ioan>, cap. 34)” (= Ioan, IX, 1-38).

¹⁵de-au născut orb?» Răspunse Iisus: «Nece a¹⁶cesta au greșit, nece părinții lui, ce ¹⁷să se ivească lucrul lu Dumnezeu spr-i¹⁸nsul. Mie mi se cade a lucra lucrul ce¹⁹luia ce m-au tremes, până iaste zio; ve²⁰ni-va noaptea, când nimea nu poate lucra. ²¹Când întru lume sânt, lumină sânt²²t lumiei.»

27^r Aceasta zise, scuipi la pă²³mânt și făcu tină de scuipit // ¹și unse cu tină ochii orbului și zi²se: «Du-te de te spală în fântâna Silua³mului (ce se spune 'trimes').» Duse-se ⁴și se spălă, și vine, – văzu.

Vecinii lui ⁵văzură el mainte că era orb; grăiră: ⁶«Nu iaste acesta ce ședea de cerea?» Ace⁷ștea grăiră că acesta iaste, iară alții ⁸că iaste de seamănă lui. El grăi că: «Eu ⁹sânt.» Grăiră lui: «Cum ți se-au de¹⁰șchis ochii?» Răspunse acela și zise: ¹¹«Un om ce-l cheamă Iisus tină făcu și ¹²unse ochii miei și-m ² zise: 'Du-te în ³ fân¹³tâna Siluamului și te spală'. Dușu-¹⁴ mă de mă spalai, – văz.» Ziseră lui: ¹⁵«Unde iaste acela?» Grăi ⁴: «Nu știu.»

Du¹⁶seră-l el cătră farisei, ce ⁵ era mai de¹⁷nainte orb. Era sâmbătă când făcu tină ¹⁸Iisus și deșchise lui ochii. Iară ¹⁹întrebară el fariseii: «Cum vezi?» El ²⁰zise lor: «Tină puse mie la ochi și ²¹mă spalai și văz.» Grăiră amu unii ²²den farisei: «Acest om nu e de la ²³Dumnezeu, că sâmbăta nu păzește.» Al²⁴ții grăiră: «Cum poate om păcătos // ¹aceastea seamne să facă?» Și pâră era ²întru ei. Grăiră amu orbului iară: ³«Tu ce grăiești de el, că deșchise ochii⁴ tăi?» El zise că proroc iaste.

27^r Nu ⁵crezură amu iudeii de el că orb ⁶era și veade, până chemară părinții a⁷celuia ce vedea; și întrebară ei, grăiră: ⁸«Acesta iaste fiul vostru ce voi grăi⁹iați c-au născut orb? Cum amu a¹⁰cmu veade?» Răspunseră lor părinții ¹¹lui și ziseră: «Știm că acesta iaste ¹²fiul nostru și orb au născut; ¹³cum acmu veade nu știm, sau ci¹⁴ne i-au deșchis lui ochii nu știm. ¹⁵Însuș crescut are, însuși-l între¹⁶bați, însuș de eluș să grăiască.» A¹⁷ceasta ziseră părinții lui, că se te¹⁸mea de jidovi. Așa amu era de se băga¹⁹se jidovii: cine va ispovedi Hristos, le²⁰pădat de besearcă să fie. Derept ⁶ aceaia ²¹părinții lui ziseră că: «Însuș crescu²²t are, însuși-l întrebați.»

28^r Striga²³ră amu adoara omului ce-au fost orb, ²⁴ziseră lui: «Dă slavă lu Dumnezeu! // ¹Noi știm că omul acesta păcătos iaste.» ²Răspunse acela și zise: «De iaste păcă³tos nu știu; una știu: că orb era ⁷, ⁴acmu văz.» Ziseră lui iară: «Ce făcu ⁵ție, cum deșchise ochii tăi?» Răspun⁶se lor: «Spuș voao și nu auzit; ce ⁷iară veți să auziți? Au doară și voi uceni⁸ci lui veți să fiți?» Ocărără el și zi⁹seră: «Tu ucenic ești aceluia, noi ¹⁰lu Moisi sântem ucenici. Noi știm ¹¹că Moisi au grăit cu Dumnezeu; ace¹²sta nu știm de unde iaste.» Răspunse o¹³mul și zise lor. «De aceasta amu minu¹⁴ne iaste, că voi nu știți de unde iaste ¹⁵și deșchise ochii miei. Știu că păcăto¹⁶șii Dumnezeu nu-i ascultă: ce cine ia¹⁷ste lu Dumnezeu cetitoriu ⁸ și voia lui ¹⁸face, acela-l ascultă. Den veac nu ¹⁹iaste auzită că cine deșchise ochii orbu²⁰lui den născută, de n-ară fi acesta ²¹fiind de la Dumnezeu, n-ară putea fa²²ce nemică.» Răspunseră și ziseră lui: ²³«Întru păcate tu născut ești tot și ²⁴tu ne veri învăța?» Și scoaseră el afa- // ¹ră.

2 Tip. шї. 3 Tip. ; (greșit în loc de *la*). 4 Tip. грѣш. 5 Tip. ѿ (probabil greșit în loc de *cel ce*). 6 Tip. дерптѣ. 7 Tip. ерд (= „eram”). 8 Tip. чѣтиторю. – Cf. CORESI, EV. 167₁₂: *Cine iaste lu Dumnezeu cătitoriu?* (citat în DA).

Auzi Iisus că scoaseră el afa²ră și află el, zise lui: «Tu creade-³veri în Fiul lu Dumnezeu?» Răspunse ace⁴la și zise: «Și cine iaste, Doamne, de să ⁵crez întru el?» Zise lui Iisus: «Și-l ve⁶zi, și grăiaște cu tine; acesta iaste.» ⁷El zise: «Crez, Doamne, și mă închin ⁸lui». *Konec neděle* ⁹.

Acesta iaste ⁹tâlcul aceștii evanghelii

¹⁰Frații miei, pre unde trecea Iisus și ¹¹văzu un om orb den născută, ¹²întrebară ucenicii: „Derept a cui greșă¹³lă, – au a părinților, au a lui –, au născut¹⁴orb?” C-au arătat apostolilor cum ju¹⁵decă mândria oamenilor depre nevoile, ¹⁶beteșugurile, pagubele, au macară ce reale ¹⁷pedepse carele vin pre oameni; că țin oa¹⁸menii cum Dumnezeu tremeate pedepseală ¹⁹numai pentru păcatele pre noi. Și dea²⁰ca văd că vin reale pre cineva, ei aciaș și ²¹judecă că sânt plata păcatelor. Un²²de aud că Dumnezeu e prea mândru și prea ²³derept; dreptatea lui arată pre nevino²⁴vați a păzi și numai pre vinovați a pede²⁵psi, pare lor cum Dumnezeu pre nimea nu ²⁶bate, ce numai pentru păcatele și // ¹pentru lotria; și gândesc că e om ne²vinovat și fără greșală pre cine văd ³că e om nărocit și cu multă avuție fe⁴recat. Cum iaste scris la sfânta carte ⁵a lu proroc David, 143 de psalomi: „Cămă⁶răle ¹⁰lor <sânt> împlute, deregând den ceastea în¹⁷tru cealea, oile lor multe, plodite, mul¹⁸șindu-se întru ieșirile sale, boii lor gra⁹ș. Nu e cădeare gardului ¹¹, nece prilaz, ¹⁰nici strigare întru ulița lor. Fericea¹¹ză oamenii căroră aceastea sânt!”

29'

Așa gâ¹²ndesc că e păcătoș și e bătut pentru pă¹³catele pre cine văd căzut în nevoie. A ¹⁴șa pâraște Iov bogatul cu priiatnicii ¹⁵lui: Iov zice că n-au bătut pre el pe¹⁶ntru păcatele lui; priiatnicul lui, cu ¹⁷numele Elifas, așa zice lui: „Adu-ți a¹⁸minte cine iaste nevinovat, oare când a¹⁹u perit sau derepții cându-s șterși? ²⁰Mai tare am văzut pre aceia carei fa²¹c fărăleage și seamănă dureare și seace²²ră pre ea. Suflând Dumnezeu, cum că pi²³er și cu duhul mâniei lui topescu-se ²⁴de-a firea.” ^{11a}

Necedinioară ¹²nu era văzut greșă²⁵lele sale Iov și, adevăr, era viiat cu ci²⁶nste și cu dereptate întru toată vrea- // ¹mea sa. Ce unde văzu Elifas nevoia lui, ²zice și vădeăște amari greșale, zicân³d (22 de capete în cartea lu Iov): ⁴„Luat-ai zălogul fraților tăi fără de⁵reptate și pre goli ai dezbrăcat de ⁶veșminte; apă ustenitului n-ai dat ⁷și flămândului n-ai dat pâine.” De⁸ntru aceastea păcate nu era făcut Iov ⁹nece unul, cum însuș Dumnezeu mă¹⁰turiseăște (și Iov însuș, 30 de capete), ¹¹ce scorneăște Elifas unde ține că Dum¹²nezeu e derept și n-ară putea bate așa ¹³pre nevinovatul. Așijderea în *Dăanie* ¹³, ¹⁴51 de capete.

29'

Meliteanii varvarii, ce ¹⁵se cheamă păgânii, nu era necedinioară ¹⁴pre ¹⁶Pavel văzut, nici vreun păcat al lui, ¹⁷ce derept; însă unde văzură pre năpă¹⁸rcă spânzurând de mâna lui, zise¹⁹ră adins eiș: „Cu adevăr acest om ²⁰vrăjmaș ce se-au mântuit den mare ce ²¹osânda nu-l lasă a vie”.

Așa judecă ²²oamenii pururea când văd vreun cerși²³toriu șchiop ¹⁵sau ciung sau orb sau aimi²⁴ntra, cu altă boală rea, gândesc că iaste pede- // ¹psit așa rău de Dumnezeu unde-au ²fost doară den tinereațe rău și spurca³t și lotru. Care lucru și

30'

9 „Sfârșitul (evangheliei) duminicii”. 10 Tip. КЪМЪРЖЛЕ (pentru cămă⁶rile). 11 Tip. ГАРДЪЛДҮ. 11a Tot pasajul este neclar. 12 Tip. НЕЧЕДИННОРЖ. 13 „Faptele apostolilor”. 14 Tip. НЕЧЕДИННОРЖ. 15 Tip. ШКЮПЪ.

30'

judeca⁴re Hristos aicea întru apostoli tare ceartă, ⁵zicând: „Nici acesta, nici părinții lui ⁶n-au greșit, ce să ivească lucru său ⁷Dumnezeu spre el.” Unde zice Hristos: ⁸„Nici acesta n-au greșit, nici părinții ⁹lui”, nu va aceeaia să zică cum ce¹⁰l om orb și părinții lui n-au nici ¹¹un păcat; că e tot omul mincinos, ¹²cum grăiaște proroc David în psalom ¹³115; și într-alt psalom, 50: „Iată ¹⁴amu întru fărăleage început sânt ¹⁵și întru păcate feace-mă muma mea.” ¹⁶Și iară la Rimleani, 107: „Încuiat-au ¹⁷Dumnezeu toți supt greșitură, cum ¹⁸pre toți să miluiască”, caută în *Glavi*¹⁹*zne*, 30 de capete. Cé aceeaia va să ²⁰zică Hristos cum orbia n-au tremes pre ²¹el de vreun păcat al lui au al pă²²rinților, – greșit-au și feciorul, și pă²³rinții, ce feciorul n-au născut orb pe²⁴ntru păcatele –, însă cum zice Hristos: dreptul e // ¹cum să ivească lucrurile sale Dumnezeu.

²A doua învățătură ¹⁶

31'

³Drept câte lucrure vin pre noi nevoi⁴le și a tot fealiul de pedepse ¹⁷? Ce mai⁵nte bine să știe tot omul pre carele ⁶vine vreo nevoie cum de-a firea dracu⁷l întru toată vreamea îmblă întru alea⁸nul ispășeniei oamenilor și numai ⁹pre aceeaia bate cum să strice oamenilor ¹⁰oare în ce chip poate. Ce Dumnezeu a¹¹ș-au îngrădit oamenii, mai tare pre ¹²creștini, cu îngeri, mai vârtos cu glo¹³atele îngerilor, așa cum dracul ¹⁴nemunuia nici un rău nu poate face, ¹⁵numai cu voia și cu slobozitura lu Du¹⁶mnezeu, – cum nici un bine, nici un ¹⁷rău se se poate tâmpla omului fără ¹⁸voia lu Dumnezeu. Numai păcatul ¹⁹nu se face cu voia lu Dumnezeu, ala²⁰te toate, au cu năroc, au fără năroc, ²¹cu știrea și îndereptătura lui Dumne²²zeu. Cum zice însuș, la Isaiia pro²³roc, 45: „Eu <sânt> Domnul, // ¹și nu e altul tocmind lumina și ro²dind untunearecul, făcând pace ³și rodind răul”; înțelegea tremițând ⁴oaste ¹⁸. Și iară Ieremia prorocul, întru ⁵plângerea lui, 3 capete: „Cine iaste ⁶acela care zice cum că se face acestea ¹⁹? ⁷Nu, den zisul Domnului, den ruga Do⁸mnului nu iase nici binele, nici rău⁹l.” Depe cest lucru caută evanghe¹⁰lie 10, *Vskrēsna* ^{19a}, în a doua învățatu¹¹ră.

Caută și pilda lu Iov bogatul, ¹²că se bātu tare dracul a păgubi lui: nici ¹³oile nu putu piiarde până nu luo puteare, ¹⁴slobozie de la Dumnezeu. Și întru evanghe¹⁵lie la Matei, 28: „Dracii nu putură în¹⁶tra în porci până nu-i slobozi Hristos”. Așa ¹⁷și la Luca, 109: „Dracul cerșu să cea¹⁸mă pre apostoli.” N-au vrut ceare sau vrut ¹⁹putea face cu putearea sa. Drept a²⁰ceiaia nevoile și toată pedepseala vi²¹n pre noi nu în vrearea dracului, ²²ce den voia lu Dumnezeu.

31'

Adoara, să ²³știm cum că tremeate Dumnezeu pre ²⁴noi pedepseală nu ca să perim întru // ¹<iale>, ce drept șase lucrure:

Lucrul dentâi: ²tremeate pre noi Domnul pedepsă și ne³voie cum pentru ea să ne ducă pre cunoscă⁴tura păcatului ce s-au pitulat în tru⁵pul și în sângele nostru; că sânt mu⁶lți oameni de cinste și sfinți carei ⁷nu cunosc măria păcatului ce se-au li⁸pit întru trupul lor. Drept aceeaia, ⁹Dumnezeu tremeate nevoie să întărâte ¹⁰trupul și să se cunoască păcatul. A¹¹cestui lucru ai pilda în Iov: acela, cu¹²m mărturiseaște

16 „Invățătura dentâi” lipsește. 17 Tip. ПЕДЕРСЖ. 18 Tip. „ЧЕЛТЪЕ ТРЕМНИТНАЕ ОАСТЕ (pasaj neclar, interpretare nesigură). 19 Tip. КАСЕ ФАЧЕ АУТЪТЪ: greșit în loc de *că face acestea* sau *că se face aceasta* sau *că se fac acestea*. 19a „(evanghelia) Învierii”.

și Dumnezeu, era dere¹³pt pre credință, crezând întru Dum¹⁴nezeu cum, drept sãmânța muieriei, ¹⁵că va fi lui milostivnic; ce și ară¹⁶tă, și cu jărtvă îmbla întru lucrure bu¹⁷ne. Ce purtă în trup păcat luat den ¹⁸părinții lui, ce nu cunoștea pentru vi¹⁹ața lui de cinste. Derept aceaia Dum²⁰nezeu slobozi pre el durearea și nevoile, ²¹să cunoască păcatele sale, unde mu²²rguia și se blăstema. Așa și sfânt ²³Pătru, pre zisul lu Hristos nu vru să cunoa²⁴scă slăbia și fărălegea sa; drept // ¹aceaia Dumnezeu slobozi ca slugile ²popilor să cură cătră el, cum ca și că³nd ară vrea să omoară pre el, cum să ⁴înveațe ce-au fost pitulat întru trupu⁵l și în sângele lui.

32^r

Adoara, tre⁶meate Dumnezeu pre noi pedepse și ne⁷voi cum păcatul ce-am făcut și amu ⁸au trecut să cunoaștem. Că sânt mulți ⁹carei, deac-au făcut prea ²⁰mari păcate, ¹⁰încă nu cunosc greimea și măriia păca¹¹telor, nici se căiesc de iale, ce fără fri¹²că îmbla și fac alte păcate și ¹³mai mari. Derept aceaia bagă Dumne¹⁴zeu pre ei întru nevoi, cum, cu iale ¹⁵fiind deșteptați, să socotească den ¹⁶zeace porânci și greșalele lor și cu¹⁷m c-au greșit întru aleanul aceuia ¹⁸cine-au tremes nevoile. Izrailteanii, ¹⁹cînștiia Vaal și Astarot, dumnezei ²⁰striini, când veniră întru țara lu Ha²¹naan; țură certati de proroci ce ²²nu cunoștea ²¹greimea acelui păcat, ²³cum să se căiască. Derept aceaia fu²⁴ră dati întru mânilor vrăjmașilor. // ¹cum adeverează ²²întru *Cartea Judeațelor* ^{22a}, ²cum <fură> deșteptați pre iale să cunoască ³ce-au greșit întru aleanul lu Dumnezeu. ⁴Așa și Manasi, împăratul iudeilor, cu⁵m iaste scris în a patra carte în *Crstva* ²³, ⁶²¹ de capete: nu numai greși el, ⁷ce opăci și pre Iuda și pre ierusalimlea⁸ni ²⁴. Certară prorocii pre el, ce nici ⁹întru un chip nu vru să se întoarne, ce ¹⁰omorâia și pre proroci, cum tăie și ¹¹pre Isaiia cu un fireseu. Zice Scrip¹²tura cum Manasi așa sânge nevinova¹³t mult aș-au vărsat, până cându se-au ¹⁴împlut Ierusalimul ²⁵ până la gură. Ce fă¹⁵cu <cu> el Dumnezeu? deade pre el vrăjma¹⁶șilor lui, carei legară pre el cu la¹⁷nțuri și cu fiiară, duseră pre el în¹⁸tru Vavilon, cum în temniță să-și a¹⁹ducă aminte cât au fost greșit în²⁰tru aleanul legiei lu Dumnezeu. A²¹șa și pre furi și tâlharii, făcătorii ²²răi, dă-i Dumnezeu în prinsura judea²³țelor și pre piiardere, cum să cu²⁴noască greimea păcatelor și după aceaia ²⁶ // ¹să se deșteapte a căuta pre Hristos și întru ²el ispăsenie să dobândească.

32^r33^r

A treia oa³ra, derepce tremeate Dumnezeu pre noi ⁴nevoile? – cum de acmu înainte să nu gre⁵șim. Că atâta iaste slăbia oamenilor, ⁶cum, deaca sânt întru odihnă și în⁷tru viață nărocită în ceastă lume, nu ⁸se țin să nu greșască. Cum iaste scris ⁹în *Ftorozakon* ²⁷, 32: „Îngrășatu-se-au iubi¹⁰tul și zvârli cu călcâiul, îngroșatu-se-au ¹¹și îngrășat și se-au tins; lăsă fă¹²ptoriul său și se duse de la Dumnezeu, ¹³ispășitoriul său.” Deaca se tâmplă bogăția ¹⁴oamenilor, rău viiază cu ea, la beție ¹⁵și la trufie și spre călcarea mișei¹⁶lor. Așa și cu sănătatea trupului ¹⁷și cu domnia. Derept aceaia aduce Du¹⁸mnezeu nevoile pre oameni și arun¹⁹că pre ei mânie sau mesărătate sau ²⁰boale sau urgia oamenilor, cum ²¹râvnirea celui Adam vechiu să potolească ²²și duhului ²⁸ să supuie și să depărtăm pă²³catele.

20 Тір. прѣ. 21 Тір. коуноше. 22 Тір. дѣвѣрѣзѣ. 22а „Cartea Judecătorilor” din Vechiul Testament. 23 Cartea „Regii” din Vechiul Testament. 24 Тір. ієрлнмлѣни. 25 Тір. ерлнмсалѣ. 26 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura Ɑ, indicând sfârșitul colii 4. 27 Тір. ѣторо законѣ, corect *Ftorozakon* („Deuteronomul”). 28 Тір. дѣлѣн (= duhul lui?).

33^v A patra oara, derepce tremea²⁴te Dumnezeu nevoile? – iaste aceasta, ²⁹ // ¹cum unul cu pedepsa altuia să fie învă²țat și de păcate să se spare. Păgâ³nilor zice Domnul, pre Ieremia proroc: ⁴„Iată, în oraș în care n-au chemat numele ⁵mieu, eu-i încep a-i pedepsi. Și voi au ⁶ca nevinovații veți fi?” Așa Hristos zice: ⁷„Deaca fac întru lemn vearde aceasta, ⁸întru uscate ce va fi?” – cum au scris ⁹Luca evanghelist, 110 capete. Așa și ¹⁰lu David era iertat păcatul; ce ¹¹derept aceaia fu aruncat întru răz¹²mirițe, cum să fie pilda cu ce alții de ¹³la păcate să spare. Zice Scriptura: ¹⁴„Pren ce au făcut vrăjmașii a huli ¹⁵numele Domnului, pren cest cuvânt ¹⁶fiiul tău carele va naște ție cu moarte va ¹⁷muri.” A spărea cu pilda sa alții de la pă¹⁸cate iaste cinstē și slujbă dragă ¹⁹lu Dumnezeu. Așa furul spânzura²⁰t și tâlhariul înțepat spare alții ²¹de la lucru ca acela.

34^r A cincea oară ³⁰, ²²pren ce tremeate Dumnezeu pedepseală? – ²³iaste cum să deșteapte oamenii la ru²⁴găciune și să dea lor mai mari darure // ¹și bine decât au fost dat mainte. ²Că oamenii în bine și în năroc bun sân³t leaneși a chema numele Domnului și ⁴a ceare darurele lui; și adevăr, pohteaste Domnul cum să chemăm pre el ⁶întru ajutoriu. Mai gata e el a fă⁷ce bine noao decât noi a ruga el. ⁸Derept aceaia slobozeaste pre noi nevoile, ⁹ca să ne prindem de rugăciune cu ca¹⁰rea deșteaptă să ne dea prea mari darure; ¹¹cum iaste scris la proroc David, ¹²psalom 49: „Cheamă-mă în zioa grijei ¹³tale și izbăvi-te-voiu ³¹ și mă veri pro¹⁴slăvi.”

34^v A șasea oara, derepce tremea¹⁵te Dumnezeu pedepseală pre noi? – spu¹⁶ne însuș Hristos în ceastă evanghelie, zicând cu¹⁷m să ivească lucrurele sale Dumnezeu ¹⁸întru el. Dumnezeu ară putea, s-ară ¹⁹judeca pre noi după păcatele no²⁰astre, fieșcine ³² arunca, adevăr cu ²¹derept, nu numai întru orbitură, ²²ce și întru focul iadului; cum zi²⁰ce David proroc, psalom 129: „Să ²⁴fărăleage căutareș: ³³ Doamne, – Doam- // ¹ne, cine va sta?” Ce nu în toată vreamea ²caută păcatele cându ne pedepseaste, ³ce câte odinioară că gândeaste a pro⁴slăvi slava numelui său. Aș-au fo⁵st născut ³⁴ orb cest om cum, ⁶vindecând ³⁵ pre el Hristos, să proslăvea⁷scă cinstea Fiiului lu Dumnezeu A⁸șa Iosif fu aruncat în temniță, ⁹cum pentru el numele Domnului î¹⁰ntru tot Eghipetul ³⁶ să fie spus și ¹¹iubit. Așa fu gonit David de Sau¹² den țară, cum apoi cu mare ¹³milă să fie pus în loc și în domnie. ¹⁴Așa fură răsipiși apostolii și a¹⁵lții buni în dosadă și fură apoi ¹⁶mântuiți, cum den pilda lor ¹⁷și alții în nevoie să știe nădăjdui în Du¹⁸mnezeu.

35^r Derept aceaia, aceaste șase ¹⁹lucrure socotind creștinii, gândes²⁰c cum nu numai pentru păcatele pe ²¹depseaste pre cineva Dumnezeu, ce și ²²derept alt lucru: derept aceaia pede²³pseaste el oamenii nu ca să piiară, ²⁴ce să se ție și să se ispăsească. Mai a- // ¹poi nu te mânیا pre Dumnezeu și ²pre oameni, ce rabdă nevoia ta cu i³nemă bună; nu căuta a face rău, ce ru⁴găciune bună la trimetitoriul pedepse⁵lor, nevoilor, dosadelor, boalelor, ⁶beteșugurelor, pagubelor și îm⁷blă cu dereptate în rândul și în che⁸mătura lu Dumnezeu, cum den mi⁹la și den meserearea sa să fii mîntui¹⁰t. Amin!

29 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura ̄, indicând începutul colii 5.

30 Тір. ѡрж. 31 Тір. невъвнтевою. 32 Тір. фїещь чини. 33 Тір. съ...къдтарешъ („dacă te-ai uita la...”). 34 Тір. нѣскѡсть. 35 Тір. внидекъндъ. 36 Тір. еупетѡлъ.

¹²„În vremea aceea iși se Iisus den moar¹³te, stătu în mijloc de ucenicii lui ¹⁴și grăi lor: «Pace voao!» Spămîn¹⁵tară-se și înfricoșați fură, părea-¹⁶le că duh vor vedea el. Și zise ¹⁷lor: «Ce sânteți spământați și ¹⁸pentru ce cugete întrară întru inimi¹⁹le voastre? Vedeți mâinile mele și ²⁰picioarele mele, că însumi eu sânt; ²¹pipăiți-mă și vedeți că sufletul ²²trup și oase n-are, e mine mă vede- // ¹și că am.» Și aceasta zise, încă nu crezură ²lor de bucurie și se mirară. Zise lor: ³«Aveți ceva mâncare cicea?» Ei deaderă ⁴lui peaște fript, o parte, și dent⁵ru un fagur de miiare. Și luo, nain⁶tea lor mîncă. Zise lor: «Aceasta sâ⁷nt cuvintele ce-am grăit cătră voi, în⁸că aceasta când am fost cu voi, că ⁹se cade să se sfârșască toate scriptu¹⁰rile întru leagea lu Moisi și a ¹¹prorocilor și psalomii de mine.»

35'

Atu¹²nce deșchise lor mintea să înțeleagă Scri¹³ptura; și zise lor că așa iaste scri¹⁴s și așa se cade să se muncească Hristos ¹⁵și să învie den moarte a treia zi. Și ¹⁶se va propovedui în numele lui poca¹⁷ianie și întru lăsăciunea păcatelor în ¹⁸toate limbile, începută e den Ierusalim. ¹⁹«Voi seți mărturie acelora; și ia²⁰tă eu tremeate-voiu făgăduita Pări²¹ntelui meu spre voi, e voi șede²²ți în cetatea Ierusalimului până vă ve²³ți îmbrăca cu tărie de sus.»

Scoase ²⁴ei afară den Vitanie și rădică mâ- // ¹nile lui, blagoslovi ei. Și fu, ²deaca blagoslovi ei, mută-se den³tr-înșii și se sui la ceri. Și ⁴acea închinară-se lui, întoarșeră-se ⁵întru Ierusalim cu bucurie mare; ⁶și era pururea în besearcă, lăuda și ⁷slăviia Dumnezeu”. Amin!

36'

⁸*Acesta iaste tâlcul aceștii evanghelii*

⁹Frații miei, astăzi pomenesc cre¹⁰știnii depre aceeaia cum Hristos, Do¹¹mnul nostru, după învierea lui, ¹²deaca arătă în patruzeci de zile u¹³cenicilor scularea sa den moarte, ¹⁴cum au suit în ceriu. Derept aceeaia, ¹⁵mainte spune-voiu cum au suit în ceriu; ¹⁶adoara, ce ne-au folosit cu suitul ¹⁷lui în ceriu.

Când au suit Hristos în ceriu? – ¹⁸Când era după sculătura lui den ¹⁹moarte patruzeci de zile împlute. ²⁰Dară într-aceale patruzeci de zile ce-au ²¹mai făcut? – Că se-au ivit în multe // ¹chipure: întâi se-au ivit Mariei Ma²gdalinei, după aceeaia alăltor ²mu³ieri, după aceeaia lu Pătru, du⁴pă aceeaia iară celor doi ucenici ca⁵rei mergea la Emaus ³; iară a to⁶ți apostolilor, când Toma nu era ⁷cu nușii; iară după opt zile, ⁸când era și Toma cu apostolii; du⁹pă aceeaia iară la marea Tiveriadului, ¹⁰când vâna apostolii peaște; iară lu ¹¹Iacov; după aceeaia mai mulți era ¹²întru un loc decât cincii sute ¹³de frați. Mai apoi de toate, tu¹⁴turora, întru Vitanie, la muntele ¹⁵Maslinului, în zioa Văzneseniei, cân¹⁶d sui în ceriu.

36'

Ce grăiia Hristos cu u¹⁷cenicii de împărăția ⁴ lui? – Învăța ¹⁸pre ei cum nimea la împărăția ceriu¹⁹lui nu poate întra, numai pre²⁰n cruce, ce sânt chinure și

1 „In joia [? – n.n.] Înălțării la cer [a Domnului] (Evangelhia <după> Luca, cap. 114)” (= Luca, XXIV, 36–53); четѣ: greșit în loc de *čerentokъ*. 2 Tip. дѣлѣтврѣ. 3 Tip. еммадоѣсѣ. 4 Tip. дѣтѣ рѣрѣциѣ.

37^r răbdă²¹ri multe, dosadele și moartea. ²²Cum zice Hristos însuș (la Luca, ²³113): „Nu se cade aceasta să se chinu- // ¹iască Hristos și să între într²va sa.”

Înțeleaseră ucenicii ce gră³ia Hristos lor de împără⁵ia lui au ⁴ba? – Așa grăiaște în Luca, în *Dă⁵nie* ^{5a}, ⁵1: „Deaca se adunară ucenicii, în⁶trebară pre Hristos, grăiră: «Doamne, ⁷au într⁸u aceasta vreamă tocmi-veri în⁸pără⁵ia lu Izrail?» Iară el zise: ⁹«Nu <e> a voastră să știți vreamă și aii ¹⁰ce-au pus Părintele; pus-au într¹¹u a ¹¹lui puteare. Ce veți priimi tăria ve¹²nitului Duhului Sfânt spre voi ¹³și fiți mărturie nu numai într¹⁴u Ierusalim, ce în toată Iudeia și în Sama¹⁵ria, până la sfârșitul pământului.»” ¹⁶Vezi că nu înțeleg ucenicii ce gră¹⁷iaște lor Hristos depre împără⁵ia lui, ¹⁸ce apostolii întreabă când va înceape ¹⁹a domni în Izrail între jidovi.

37^v Da²⁰ră cum fu dus Hristos în ceriu? – ²¹Așa: deaca grăia căutând ⁶ei, luo-se ²²și nuorul, luo-l el den ochii lor ²³și, ca căutară, era la ceri ducându-se // ¹el. Și iată doi bărbați stătură în²intea lor, într³u veșmintele albe, ³ce și ziseră: „Bărbații Galileiului, ce ⁴stați și căutați la ceriu? Acesta e ⁵Hristos ce sui den voi la ceriu. Așij⁶dere va veni în ce chip ați văzut el ⁷ducându-se la ceriu”.

Ce dobândă sau ⁸ce folos au adus ⁷noao Hristos cu sui⁹tu lui și cu înălțarea sa la ceriu? – ¹⁰Că ne-au adus Hristos, Domnul nostru, trei fo¹¹losure:

38^r Dentâi iaste acesta folos, ¹²cum Hristos, ajutoriul nostru, ispășitoriul și ¹³mântuitoriul nostru au biruit ș-au învâ¹⁴ncut pre vrăjmașii săi și cu mare ¹⁵pradă, cu slavă și cinste mare spre ¹⁶dracul, spre moarte și spre iad au ¹⁷zdrobit ⁸și stricând pre prinsu¹⁸ră dus-au prins ^{8a}, cum grăiaște la ca¹⁹rtea lu proroc David, psalom 67 și ²⁰la *Efeseo(m)* ⁹, 221. Așa cum acmu ²¹pre noi creștinii acei vrăjmași ai ²²noștri nu ne pot nici lega, nici no²³ao a strica nemica, ce-au fost dară ²⁴prinsura noastră aceaia? Fostu-au leagea // ¹ce-au venit pre noi pururea și păca²tele sufletului fricos și cu ³spaimă pentru greșale multe, tre⁴murul iadului și a ¹⁰morții de vecie. ⁵Den frica acestor toate că ne-au slo⁶bozit ¹¹și se-au dus dentru noi Hristos, ⁷suind la ceriu, și se-au împlut ce ⁸zice Hristos (la Matei, 46): „Când tare⁹le păzește casa sa, în pace sânt ale sa¹⁰le; iară deaca va veni mai tarele asu¹¹pra lui și va birui pre el, armele ¹²lui toate va lua, în care se nădăjdu¹³iaște, și va prăda casa lui”.

Al do¹⁴ilea folos: Hristos cu suitul lui ¹⁵la ceriu noao au dobândit ș-au ¹⁶miruit ș-au tremes pre Duhul Sfân¹⁷t, ș-au împărțit noao darurile; ¹⁸cum zice Hristos la Ioan, 53; „Deaca nu ¹⁹mă voi duce, veselitoriul Duhul Sfân²⁰t nu va veni la voi.”

38^v Al treile ¹²fo²¹los: suitul lu Hristos în ceriu iaste acea²²sta – fu tocmit noao de la Tatăl ²³mângâitoriul, cum să ne fie rugătoriul, ²⁴îmblătoriul într¹u noi și între // ¹Tatăl, împăcătoriul până în vecie; ²cum zice Pavel apostol, *къ Evreo(m)* ¹³, 311: „³Având noi preut mare carele au tre⁴cut ceriul, Iisus Hristos, noi să ținem a lui în⁵vățătură și să meargem cu nădejde ⁶la scaunul bună-vreriei, ca să dobân⁷dim mila și dulce-voie să aflăm ⁸la ajutoriul în bună vreamă.” Și iară, 322: ⁹„N-au întrat într¹⁰u besearcă făcută de ¹⁰mâini, ce tocma în ceriu, cum acmu să ¹¹se ivească înaintea lu Dumnezeu derep¹²t noi.” Și Timotei ¹⁴, 282: „Un Dumnezeu ¹³și un

5 Tip. ДѢЛЪ ПЪРЖЦІА. 5a „Faptele apostolilor”. 6 Tip. КЪСТЪНДЪ. 7 Tip. ДОУСЪ (cf. mai departe, rândul 10). 8 Tip. ЗАРОБНИДЪ. 8a Fragmentul și stricând pre prinsură dus-au prins este neclar. 9 „(Epistola apostolului Pavel către) Efeseni”. 10 Tip. Ѧ (în loc de *al*). 11 Tip. СЛОВИТЬ. 12 Tip. ТРЕПЛЕ (în loc de *treilea*). 13 „(Epistola) către Evrei”. 14 Tip. ТИМОФЕЕ; „Epistola apostolului Pavel către Timotei”.

îmblătoriu între Dumnezeu ¹⁴și între oameni omul Iisus Hristos, cine se ¹⁵deade descumpărăciunei drept toți.” ¹⁶Și la Ioan, în *Poslanie* ¹⁵, 69: „Feții miei, ¹⁷nu greșireți; ce să va greși cineva, ¹⁸mângâtoriu avăm la Tatăl Iisus Hristos, dere¹⁹ptul, și acela iaste curățitoriu de pă²⁰catele noastre”. Așa la Ioan, 36 și 35.

²¹Derept aceea, frații miei, să nu ne ru²²găm sfinților morți, ce numai ²³celuia cine-l cheamă Iisus Hristos ș-au suit ²⁴în ceriu și șade a-dereapta Tatălui // ¹și pururea roagă drept noi Tatălui, ²cum să ne dea împărăția ceriului. Amin!

39^r

³Ne(d) 7, s̄y(ch) o(t)cb̄

Ev(g)lie Io, gla(v) 56 ¹

⁴„În vremea aceeaia rădică Iisus ochii lui la ⁵ceri și zise: «Părinte, vine ceasul! ⁶Proslăvește Fiiul tău, ca și Fiiul să te ⁷proslăvească, că ai dat lui puteare a ⁸toate trupurile; de toate ce-ai dat lui, ⁹dă lor viață în veaci. Aceasta iaste viața ¹⁰de veaci: de să știe tine unul adeveri¹¹t Dumnezeu și acela ce-ai tremes, Iisus ¹²Hristos. Eu te proslăvesc la pământ: lu¹³crul sfârșii, ce-ai dat mie de să fac; ¹⁴și acmu proslăvește-mă tu, Părinte, la ¹⁵tine însuți, cu slava ce am la tine mai ¹⁶denainte până lumea n-au fost. A¹⁷rătai numele tău oamenilor ce-ai da¹⁸t mie den lume; ai tăi era și ¹⁹mie i-ai dat, și cuvântul tău pă²⁰ziră. Acmu înțeleaseră că toate câte-ai ²¹dat mie ²de la tine sânt; că graiure²²le ce-ai dat mie dau lor, și aceștea prii- // ¹miră și înțeleaseră, adevăr, că de la ti²ne ieșii și crezură că tu m-ai tremes. ³Eu de aceștea rog; nu de lume rog, ⁴ce de aceștea ce-ai dat mie, că ai tăi sânt, și ale mele toate ale tale sânt⁶t și ale tale – ale mele, și mă pro⁷slăvii întru ei. Și de acmu nu sânt⁸t întru lume, și aceștea în lume sânt⁹t; și eu cătră tine vii, Părin¹⁰te sfinte: păzește ei în numele tău. ¹¹Ce-ai dat mie păzii și nimea dentr-în¹²șii nu peri, numai Fiiul pierdu¹³ră, ca Scriptura să se izbândească. ¹⁴E acmu cătră tine vii ³și aceasta gră¹⁵iesc în lume, ca să aibă bucuria mea ¹⁶împlută întru eiș”. *Конецъ недѣлѣ*⁴.

39^v

¹⁷Tâlcul aceștii evanghelie

¹⁸Frații miei, mainte văm socoti ¹⁹cuvintele ce-au scris evanghelist ²⁰și a ⁵lor înțeles, apoi spune-voiu în²¹vățăturile.

„Proslăvește Fiiul tău, ca ²²și Fiiul să te proslăvească”: Fiiul proslă- // ¹vește atunce când putearea binelui său ²ivește. Iată, Tatăl au proslăvit pre ³Fiiul când au înălțat pre el și-n a-de⁴reapta ⁶sa Domnul și mântuitoriu tuturo⁵ra a pus pre el și prentu propove⁶duitura evangheliei a cunoaște ⁷pre el au ⁷făcut, când au tremes Duhul Sfânt de ⁸la Tatăl ucenicilor. Atunce pentru ⁹propoveadania lor cunoscură aleșii ¹⁰cum că Hristos iaste dătătoriu vieției de vea¹¹c. Și atunce proslăvit fu Hristos.

40^r

„Lu¹²crul sfârșii, ce-ai dat mie de să fac”: ¹³Hristos era sfârșit slujba obreazaniei ¹⁴și în vremea sa ascultătorilor săi era ve¹⁵stuit.

15 „Epistolă sobornicească”.

1 „Duminica a 7-a, a sfinților părinți (Evanghelia <după> Ioan, cap. 56)”. (= Ioan, XVII, 1–13). 2 Тип. мѣи. 3 Тип. вѣи (pentru viiu „vin”). 4 „Sfârșitul (evangheliei) duminicii”. 5 Тип. а (pentru al). 6 Тип. адѣрѣпта. 7 Тип. коноаце.

Evanghelist zice: „Slava ce avui la ¹⁶tine mainte până lumea nu fu.” Așa ¹⁷înțelege: Hristos era Dumnezeu drept ¹⁸și om, cuvântul Tatălui, pren ¹⁹care nărav toate zidite sânt. Aceia slava ²⁰vă, cum pren el să tocmească toate și să ²¹se ispășească, avut-au în toată vremea, ²²fiind Dumnezeu. Ca omul făcut de ²³n voia Tatălui ceare și se roagă acum cum ²⁴și oamenii ⁸ lui să dea acea slavă ce-au avut // ¹dumnezeiia sa.

40^v

Evanghelist zice: „Și cu ²vântul tău păzirea”. Înțelege aicea ce ³iaste a păzi cuvântul lu Dumnezeu: ⁴adevăr iaste când luom cu credință pre ⁵el, că adevărează ucenicii: încă nu e ⁶ra sosiți așa desfărșit, cum cu ⁷faptele lor cuvântul lu Dumnezeu să ⁸imple.

Evanghelist zice: „Eu păzit-am ei ⁹în numele tău”: ceare Hristos cum Tatăl pre a ¹⁰postoli întru numele lui să-i fie și zi ¹¹ce cum și el pre ei au păzit în nume ¹²le Tatălui.

Evanghelist zice cum „scri ¹³ptura să se izbândească”: era să piară ci ¹⁴ne după atâta bine și după învățatu ¹⁵ra vieției și împărțitura minunei Duhu ¹⁶lui, după mare cinste apostolească pu ¹⁷tu vinde pre moarte pre învățătorul și Do ¹⁸mnu-său. Și era el știind ⁹ bine că e nevi ¹⁹novat și sfânt (în *Dănie* ^{9a}, 2 capete, ²⁰și la cartea lu proroc David, psalom 98, ²¹108).

Evanghelist zice: „Ce păzește ei de rău”; ²²nu grăiaște de dosade, – că în lume dosade ei ²³vor avea, cum zice Hristos aiurea, – ce să-i pă ²⁴zească de dracul, cumu ne rugăm și ¹⁰ // ¹în «Tatăl nostru»: „Izbăvește pre noi de ²hicleanul!”.

41^r

Adoara, den ceaste cuvinte ³putem avea aceaste învățături:

Întâi, ⁴cum Hristos iaste Dumnezeu, unul cu Tată ⁵l, cu putearea și cu slava și cum dum ⁶nezeiia, făr început și fără sfărșit.

⁷Adoara, mainte de toate iaste-ne a ruga cu ⁸m unul să fim cu Tatăl. Aceia va ⁹fi atunce când întru un chip viem ¹⁰cu duhul și slava lu Dumnezeu, cu i ¹¹nema una vestuim.

A treia oara: „Eu ¹²ded ¹¹ lor cuvântul tău și lumea urî ¹³ei”, – vedem aicea, frații miei, cum nu ¹⁴mai pentru evanghelia pre noi ne urăsc și ¹⁵se rădică lumea spre noi când pren ea ¹⁶văm cuprinde.

A patra oara ¹²: „Nu rog ¹⁷să-i iai ei den lume”, – învățăm de aicea cu ¹⁸m nu ne iaste noao a ruga cum să ne i ¹⁹zbăvească den ceastă lume, ce pre noi ²⁰învață însă de răul den domnul ceștii ²¹lumi, cine pre noi cu dosadele sale ²²va să ne întoarcă de la dreptate cum ²³să ne fie. Nu ne iaste a ruga să nu ne ispi ²⁴tim, ce să nu ne ducem în ispită și să ne i- ¹³ // ¹zbăvim de cel rău, ispititorul, și ²oareunde aiurea den calea dreptăției.

41^v

³A cincea oara: „Aceasta iaste viața de vea ⁴c, să știe tine unul adeveritul Dumne ⁵zeu și acela ce-au tremes, Iisus Hristos” (caută ⁶în *Glavizne* ¹⁴, 15 capete). Învață-te ce iaste ⁷viața de veac și ispăsenie plină aleși ⁸lor: iaste cum drept să cunoaștem pre ⁹unul drept Dumnezeu și pre <cela> ce-au ¹⁰tremes, pre Iisus Hristos, că el unul singu ¹¹r <iaste> îmblătoriu întru noi și ispășitoriu ¹⁵ ¹²pre reale. Drept aceia vru să fie om, ¹³cum pren el lumea să viiaze pre cunoscă ¹⁴tura Tatălui; că cunoscătura

8 Tip. ОДМЕНЕН. 9 Tip. ЧИШНАД. 9a „Faptele apostolilor”. 10 Pe marginea inferioară paginii e înscrisă signatura ƒ, indicând sfârșitul colii 5. 11 Tip. ДЕДЪ (pentru *dediu* „dădui”?). 12 Tip. ОРА. 13 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura ƒ, indicând începutul colii 6. 14 Tip. ГЛАВИЗНЕ. 15 Tip. ИСПЪСИТЪРЮ.

Tată¹⁵ lui și lu Hristos iaste vîiața de veac, dere¹⁶ ptate și veselie, unde drept cunosc¹⁷ pre Dumnezeu. Încă el iaste a tot bi¹⁸ nele izvorul și dereptatea și când¹⁹ știm bine pren Hristos, cum să plăcem lui. ²⁰Și ne-au ales den lume pre aceaia cum pren ²¹duhul lui să ne facă lui a semăna, de²² rești și curați. Cu aceasta nădeajde ²³vîiază inimile noastre, cum alalte ²⁴toate lucrurile lumiei de cătră cest // ¹lucru pare-me ca fumul și ca umbra. ²Și drept ceastă dragoste a lu Dumne³ zeu poți răbda toate dosadele și pedep⁴ sele. Și ceastă nădăjduință nu se va ⁵rușina și nu va peri, nici va scădea p⁶ nă în veac, căce că iaste Dumnezeu dere⁷ pt și lucrurile lui desfârșit ⁸pre ceastă cunoscătură avăm ca o gu⁹ stare ce ne spune cătră cea nesfârșită ¹⁰vîiața de veac, – carea prentu Iisus Hristos dă-¹¹ ne, Doamne! Amin!

42^r

¹²Nedělě 8 ¹

Ev(g)lîe Io, glava 27 ²

¹³„În zioa de apoi – mare praznic – stă¹⁴ tu Iisus și striga ³ grăind: «Cine va fi ¹⁵însetoșat, să vie către mine și să bea. ¹⁶Cine va creade întru mine, cum zice Scri¹⁷ptura, râuri den zgăul lor cură-vor ¹⁸ape vii.» Aceasta zise de Duhul cine ⁴vrea ¹⁹să priimească cine credea întru el; nu ²⁰era amu Duhul Sfânt, că Iisus nu era pro²¹slăvit.

Mulți amu den nărod auzi²² ră cuvântul, grăind ⁵: «Acesta iaste ade- // ¹verit proroc.» Unii grăiră: «Acesta ia² ste Hristos.» Alții grăiră: «Au doară den Galilei ³Hristos va veni? Nu grăiaște Scriptura că den să⁴ mînța lu David și den orașul Vitileie⁵ mului, unde era David, Hristos va veni?» Sfa⁶ ră fu întru nărod drept el; u⁷ nii dentr-înșii vrea să prinză el, ce ⁸nimea nu puse mînile spr-insul.

42^v

Vine⁹ ră slugile cătră mai marii preuți și ¹⁰fariseii ⁶; și ziseră lor aceia: «Pentru ¹¹ce nu l-ați adus el?» Răspunseră slu¹² gile: «Nece un om iaste să grăiască ¹³așa ca acest om.» Răspunseră amu ¹⁴lor fariseii: «Au doară și voi sânteți ¹⁵prilăștiți? Doară cine va creade den ju¹⁶ deci întru el, sau den farisei ⁶? Ce ¹⁷nărodul acesta ce nu știu leagea blăste¹⁸ mați sânt.»

Grăi Nicodim cătr-înșii, – ¹⁹ce venise noaptea cătră el, unul, ace²⁰ sta, dentr-înșii: «Au doară leagea noastră ⁷ ²¹judeca-va omul, de nu va fi auzit ²²mai denainte și să înțelagă ce va face?» ²³Răspunseră și ziseră: «Au și tu den ²⁴Galilei ești? Ispiteaște și vezi că pro- // ¹roc den Galilei nu se va scula.»

43^r

Iarăș ²zise lor Iisus, grăi: «Eu sânt lumină lu³ mie; cine va veni după mine n-are a mea⁴ rge întru untunearc, ce avea-vor lu⁵ mina veacilor»”. *Конесъ 7^a*.

⁶Tâlcul aceștii evanghelie

⁷„În zioa de apoi – mare praznic – stătu ⁸Iisus, striga și grăia «Cine va fi însetoșat să vie ⁸ cătră mine și să bea. Cine ¹⁰va creade în mine, cum zice Scriptura,

1 Tip. ΗΕΔΕΑ^t și, greșit, Η (în loc de Η). 2 „Duminica a 8-a (Evanghelia <după> Ioan, cap. 27” (= Duminica din săptămâna a 8-a, a Cincizecimii; Ioan, VII, 37–53. 3 Tip. СТНГД (probabil greșit în loc de *strigă*). 4 Tip. ЧИИЕ (în loc de *ce* „pe care”). 5 În versiunea modernă: „Deci, mulți din mulțime auzind cuvintele acestea, ziceau”. 6 Tip. ФАРИСАИИ. 7 Tip. ПОАТРОЖ. 7a „Sfârșitul (evangheliei duminicii)”. 8 Tip. СЪ ВИИЕ (= *să vină* „să vină”?).

râ¹¹uri den zgăul lor cură-vor ape vii.» A¹²ceasta zise de Duhul cine vrea să priimească ¹³crezând în el.” În ceastă evanghelie avăm acea¹⁴ste învățături:

43^v Întîi, Iisus Hristos cheamă la si¹⁵ne toți setoșii, iară setoșii sânt îngre¹⁶oiații cu păcatele, noi oamenii păcăto¹⁷și, născuți și crescuți, acmu încă ¹⁸viind în păcate și în greșale. Ce noao ⁹a¹⁹șa grăiaște Hristos (la Matei, 43): „Veniți cătră ²⁰mine toți ce v-ați ustenit și însărci²¹nați și eu răposa-vă-voiu.” Vedeți, frații ²²miei, că cu nemica altă nici la altul ni- // ¹mea nu poate afla ispășenie sufletului, ²ce numai la Iisus Hristos, ispășitoriul nostru, ³singur.

44^v A doua ¹⁰, Hristos cheamă la sine păcătoși⁴i și zice cum cine e setos să meargă ⁵la el și să bea. Dară cum putem ⁶bea de la el? Numai cu credința dereap⁷tă putem fi noi partnici în mila ⁸lu Dumnezeu, când creădem că Tată⁹l Dumnezeu ne va ierta păcatele noas¹⁰tre, nu drept altă nemica, ce nu¹¹mai drept moartea și învierea lu Iisus Hristos. ¹²Drept aceeaia zice Hristos aicea: „Cine va creade ¹³în mine, răuri vor cură den mațele lui a¹⁴pe vii.” (Depre această învățatură caută ¹⁵în *Glavizne*.) Că numai pren Iisus Hristos pute⁶mu-ne ispăsi, numai cu credința dereap¹⁷tă, când creădem în el. Cum iaste ¹⁸scris la Ioan, 55: „Adevăr, adevăr grăiesc ¹⁹voao, cât să ați ceare de la Părintele în nu²⁰mele mieu, da-va voao.” Și iară la Ioan, ²¹22: „Aceasta iaste voia celuia ce m-au tre²²mes, ca toți cine vor vedea Fiiul și vor ²³creade întru el, avea-vor viață în veaci ²⁴și-i voi învie eu în zilele de apoi.” Și ia- // ¹ră zice: „Nimea nu poate veni cătră mine ²de nu-l va trage Părintele pre el, cela ce-a³u tremes pre mine.” Și la Matei, 43: ⁴„Veniți toți cătră mine, și însărcinați, ⁵și eu răposa-voiu voi.” Și iară la Timo⁶tei, în cartea dentâi: „Un Dumnezeu, u⁷n sol lu Dumnezeu și oamenilor om ⁸Iisus Hristos: deade-ș ¹¹sine izbăvire prespre to⁹ate muncile.” Și iară la Ioan, 36: „Eu ¹⁰sânt ușe, și în mine cine va întra mân¹¹tui-se-va, și întra-vor și ieși-vor și pășu¹²ne aflavor.” Și iară la Ioan, 35: „Cine ¹³nu mearge pre ușe în curtea oilor, ce pre ¹⁴prilaz și pre aiurea, fur iaste și tâl¹⁵hariu.” Și iară la Ioan, în *Poslania* ¹²dentâiu, ¹⁶69.

44^v Feții miei, aceste scriu voao ¹⁷de să nu greșiți. S-ară cineva greși, ¹⁸mângâitoriu avăm cătră Iisus Hristos, derep¹⁹tul; și acela iaste curățitoriu de ²⁰păcatele noastre, și nu numai de-ale ²¹noastre, ce și de toată lumea, cum ia²²ste scris la proroc David, psalom 49: ²³„Și cheamă-mă în zioa grijei tale și i²⁴zbăvite-voiu, și proslăvi-mă-veri”. Și ia- // ¹ră la Ioan, 39: „Eu sânt înviere și vi²ață; cine va creade întru mine, s-ară și ³muri, învie-va, și toți viii cine cred ⁴întru mine nu vor muri în veaci.” Și ⁵*Otbytīe čytenie* ¹³: „Crezu Avraam lu D⁶mnezeu și se meni lui întru derepta⁷te.” Și iară la Luca, 5: „C-au năș⁸cut voao mântuitoriu, ce iaste Hristos, Do⁹mnul, den cetatea lu David.” Și iară ¹⁰la Ioan, 11: „Cine va crede ¹⁴în Fiiul, avea-¹¹va viața de veaci; iară cine nu va creade în ¹²Fiiul, nu va vedea viața, ce mânia lu ¹³Dumnezeu.” Și iară la Ioan, 16: „A¹⁴devăr, adevăr grăiesc voao că cine ¹⁵va asculta cuvintele meale și vor crea¹⁶de cela ce m-au tremes, avea-vor viață în ¹⁷veaci și la judecată nu vor veni, ¹⁸ce vor trece den moarte în viață.” Și ¹⁹iară la Ioan, în *Poslanie*, 68: „Și sâ²⁰ngele lu Iisus Hristos, fiul lui, curăți noi de ²¹toate păcatele.” Și iară la *Rimleani*, ²²88: „Cugetăm amu cu credința

9 Tip. нод. 10 Tip. даод. 11 Tip. дѣдешь (în loc de *deade-se?* sau чнне în loc de *sieși?*).
12 „Epistola sobornicească”. 13 Cartea „Ieșirea (Citire)” din Vechiul Testament. 14 Tip. κρεαε.

a se ²³derepta omul, nu den lucrul legiei.” ²⁴Și iară 88: „Ceia ce se dereptară amu // ¹cu credința, pace avăm cătră Dumne²zeu, Domnul nostru Iisus Hristos.” Și iară la ³Rimleani, 104, că Scriptura grăiaște: ⁴„Toți cine vor crede întru el nu se vor ru⁵șina.” Și la Ioan, 56: „Aceasta iaste vi⁶ața de veaci, de să știe tine unul ade⁷verit Dumnezeu și acela ce-au tremes, ⁸Iisus Hristos.” Și iară la *Galateani*¹⁵, 203: „Ce⁹de unde noi știm că omul dentru ¹⁰leage nu e drept, ce den credința lu ¹¹Iisus Hristos? Și noi creadem în Iisus Hristos, ca să ¹²ne dereptăm pre credința lu Iisus Hristos, ¹³nu de lucrul legiei. Derept aceaia, ¹⁴pentru lucrul legiei – nici un trup¹⁵derept.” Și iară *кб Galatb*¹⁶, 104: „Nu ¹⁶leapăd bunătatea lu Dumnezeu; e ¹⁷să amu a legiei <e> dereptatea, amu Hristos în ¹⁸har au murit.” Și iară *кб Galatb*¹⁷, ¹⁹205: „Pentru aceaia Scriptura întru în²⁰tâi se-au văzut, că Dumnezeu den ²¹credințe dereptează ¹⁸păgânii.” Și iară la *Galateani*¹⁹, 206: „Hristos ²⁰ne-au scumpărat den ²³blăstemul legiei, <care> fu pentru noi (scri²⁴să amu iaste: «Blăstemat să fie tot // ¹ce pre lemn spânzură»)." Și iară: „Câ²ți de lucrul legiei sânt, supt blăste³m sânt”.

45^r

A treia oara: ce sânt răurele ⁴carele vor cură den zgăul crezuților? – ⁵Iaste credința dereaptă și darurele ⁶Duhului Sfânt și mila lu Dumnezeu, ⁷iertăciunea păcatelor. Că cine va cuno⁸aște pre Iisus Hristos și va crede în el, nu poa⁹te tăcea, ce va spune tuturora, ca și al¹⁰ții să cunoască dereptatea lui Hristos. A ¹¹șa și apostolii, deaca luară Duhul Sfânt¹², curseră râuri den ei, că ieșiră ¹³în toată lumea și propoveduiră evanghelia ¹⁴tutindinilea. Caută și ceteaște în *Dē¹⁵anie*²¹, 4, ce făcu sfânt Pătru, și în ¹⁶6 și în 9, – și alți apostoli.

45^v

A pa¹⁷tra oara: vedem aicea ce grăiesc jidovii ¹⁸de Iisus Hristos. Mulți zic că adevărit ia¹⁹ste proroc, alții zic că e Hristos; u²⁰nii zic: „Au den Galilei ²²va veni Hristos?” Ve²¹zi că în multe chipure grăiesc depre Hristos. ²²Așa și acmu, frații miei, în multe ²³chipure grăiesc depre învățatura dereaptă ²⁴și leagea ce-au tocmit creștinilor Domn // ¹Iisus Hristos, carea noi curat povestuim ²voao. Unii, carei sânt de la Dumnezeu, ³ascultă și zic că grăim drept; ia⁴ră alții, pre carei Dumnezeu încă n-au lu⁵minat, ei zic că sântem prilăstitori, ⁶opăcitori și proroci mincinoși, de⁷repce grăim cuvintele lu Iisus Hristos.

46^r

A ci⁸ncea oara: „Nimea nu puse mânil pre e⁹l.” De aicea învățăm cum în ce chip nu ¹⁰puse pre Hristos nimea mâna, derepce că ¹¹nu era venit ceasul lui. Așa și noi, ¹²să nu ne teamem când împlăm cu derep¹³tate în slujba noastră, că nimea nu ¹⁴poate strica noao nemica fără și¹⁵rea și fără voia lu Dumnezeu.

A șasea ¹⁶oara, nu e sfeat în aleanul lu Dumneze¹⁷u, nici întru aleanul crezuților: amu ¹⁸cu sfeatul lor fariseii nu putură fa¹⁹ce nemica.

A șaptea oara: măreții ce²⁰știi lumi uraște Dumnezeu; așa zic ²¹aicea fariseii: „Cine den mai-mari au ²²crezut în Iisus Hristos, sau den farisei?” Dere²³pt aceaia, nu vă mirareți, frații miei, ²⁴și acmu deaca patriarhul și vlădicii, // ¹egumenii, călugării, popii nu spun ²cuvântul lu Dumnezeu drept mă³ria ceștii lumi, ce mai tare țin tocmea⁴lele oamenilor decât a lu Hristos. Ce noi ⁵propoveduim că în toată vremea ei au fo⁶st aleaneși și vrăjmași dereptăției ²³, ⁷ca și în zilele prorocilor și

46^v

15 Tip. ГАЛАЦКИИ (= Epistola apostolului Pavel către Galateni). 16 Corect: *кб Galatěnomь*; „(Epistola apostolului Pavel) către Galateni”. 17 Vezi nota precedentă. 18 Tip. ДЕРПТЪЗЖ. 19 Tip. ГАЛАЦКИИ (vezi, mai sus, nota 15). 20 Tip. ЖС. 21 „Faptele apostolilor”. 22 Galileea. 23 Tip. ДЕРПТЪЦНЕН.

când în⁸bla Iisus Hristos pre ceastă lume, cum iaste ⁹scris în evanghelia de astăzi. Acum încă ve¹⁰deți că popii, drept venitul lor, ce ¹¹lucru fac pre noi.

A opta oara: „A¹²cest nărod ²⁴ ce nu știu leagea blăstemați ¹³sânt”. De aicea, frații miei, învățați ²⁵ cu¹⁴m pururea să veniți la poveaste drept ¹⁵învățătura. Că până acum socotiți ce-a¹⁶ți învățat: mai nemică, că nu știți ne¹⁷mica, derepce că n-ați înțeles, că po¹⁸pii au boscorodit în besearecă. Așa zi¹⁹ce Sfânta Scriptură că sântefi blăste²⁰mați și procleți unde leagea lu Du²¹mnezeu nu știți. Învățați, drept ²²aceaia, frații miei!

47^r A noua ²⁶ oara: ni²³mea să nu judece alții, pre nimea, pâ²⁴nă nu va căuta bine vi- // ¹novatu e au ba. Voi încă căutați învățătura noastră bine e au ba, ce e den Scrip³tură Sfântă. Cum iaste scris la Ioan, ⁴17: „Căutați și ispitiți Scriptura!” Și ⁵la Matei, 22: „Zise Domnul: «Luația aminte ⁶de proroci mincinoși ce vor veni cătră ⁷voi în veșminte de oaie: denlăuntru sânt lupi răpitori; de rodul lor cunoaște-⁹veți ei.»” Și al Ioan, în *Poslanie* ²⁷, 73: „Prea ¹⁰iubiții, nu toate duhurele să creadeți, ¹¹ce ispitiți duhurele: oare de la Dum¹²nezeu sânt? Că mulți mincinoși pro¹³roci ieșiră în lume.” Și la Timotei ²⁸, ¹⁴287: „Acelora învață și roagă aceaia învă¹⁵țătura și îndemnătură să neștine ai¹⁶mintrea învață și nu rămâne lângă cu¹⁷vântul Domnului nostru lu Iisus Hristos și lâ¹⁸ngă aceaia învățatură. De aceaia dumneze¹⁹je delungăte de aceaia.” Și iară la *Solu²⁰neani* ²⁹, 273: „Noi îndemnăm voi, frați ²¹dragi, îndemnați ceia necrezuții, ²²mângâiați ceia³⁰ micii, purtați slabii, ²³fiți cu lungă răbdare cătră toți. ²⁴Păziți-vă să nu cumva dați rău derep- // ¹t rău, ce pururea să goniți binele unu¹l cătră alalt și cătră toți; și în ³toată vremea veaseli, nu încetați rugă⁴ndu-vă.”

47^v

Nu ziceți ce zic unii: „Au ⁵nu știți ce-am pomenit? Aceaia nu văm ⁶lăsa până la moarte. În ce-au vis noao ⁷părinții ³¹ noștri și moșii-ne și strămo⁸șii, noi nu văm lăsa.” Ce aimintrea gră⁹iaște Scriptura. Sfânt proroc David zi¹⁰ce întru sfânta carte care-au scris cu ¹¹Duhul Sfânt, psalom 77: „Să se scoale și ¹²să spuie ³² ea feților săi să puie spre Du¹³mnezeu nădăjduirea sa și să nu uite ¹⁴lucrul lu Dumnezeu și porâncitele ¹⁵lui să socotească, să nu fie ca părinții ¹⁶lor.” Și iară proroc Zaharia grăiaște: ¹⁷Nu fiți ca părinții voștri!”

48^r

Dară ce tre¹⁸buiaste să facem ca să nu ne prilăstea¹⁹scă nimea pre noi? Iaste să meargem a²⁰colo unde spun noao afânta evanghe²¹lie, sfânt cuvântul lu Du²²mnezeu. Așa Domnul Dumnezeu ²³că ne va lumina cum după ceastă ²⁴lume noi văm întra în <îm>părăția ³³ lu // ¹Dumnezeu, – carea dă noao, Doamne! Amin!

²Ne(d) 1 v̅s̅e̅ch̅ s̅t̅y(ch)

Ev(g)lie M(th), gla(v) 38 ¹

³„Zise Domnul ucenicilor lui: ⁴«Toți amu ce mă mărturisesc ⁵naintea oamenilor mărturi⁶si-voiu el și eu înaintea Ta⁷tălui meu ce e în ceriure. Iară ⁸cine se va lepăda de mine nain⁹tea oamenilor, lepăda-mă-voiu ¹⁰de el și eu naintea Tatălui

24 Tip. нъронъ. 25 Tip. ꙗвѣиѣ. 26 Tip. аиѡѡ. 27 „Epistolă sobornicească” 28 „(Epistola apostolului Pavel către) Timotei”. 29 „(Epistola apostolului Pavel către) Tesaloniceni.” 30 Tip. чѣл. 31 Tip. прннѣи. 32 Tip. спѣсе. 33 Tip. ꙗнърѣциѡ.

1 „Duminica întâi a tuturor sfinților (Evanghelia <după> Matei, cap. 38)” (= Duminica din prima săptămână după Cincizecime; Matei, X, 32–33, 37 și XIX, 27–30).

mieu ce e în ce¹¹riure. Cine iubeaște tatăl sau muma mai vâ¹²tos de mine, nu e mie destoinic²; cine¹³ iubeaște feciorul sau fata mai vâ¹⁴rtos de mine, nu e mie destoinic.»

Atunce¹⁵ răspunse Pătru, zise lui: «Adecă noi¹⁶ lăsat-am tot și pre urma ta meargem; ¹⁷ce va amu fi noao?» Iisus zise lor: «Adevăr¹⁸ grăiesc voao că voi, – mergători³ pre urmă¹⁹mi –, într-altă fire, când va șădea Fiiul O²⁰menesc spre scaunul slavei lui, șădea²¹veți și voi spre doasprăzeace scaune, ²²șădea-veți a judeca doasprăzeace rude // ¹ale izraililor. Și toți cei ce vor lă²sa casele-ș⁴ sau frații, sau su³rorile, sau tatăl, sau muma, sau ⁴muiarea, sau feciorii, sau satele dere⁵pt numele meu, cu o sută de ori va ⁶priimi și viața de veac dobândi-va. ⁷Mulți vor fi întâii, și apoi–întâii.»

48*

⁸*Acesta iaste tâlcul aceștii evanghelie*

⁹„Zise Domnul ucenicilor săi: ¹⁰«Toți amu ce mă mărturisesc ¹¹înaintea oamenilor mărtu¹²risi-voiu el și eu înaintea Ta¹³tălui meu ce e în ceriure.» Fra¹⁴ții miei, în ceastă evanghelie avăm ¹⁵aceaste învățături:

Întâia o¹⁶ara – ce plată vor avea oamenii carei vor ¹⁷mărturisi drept pre Iisus Hristos și vor a¹⁸devăra înaintea oamenilor depre Hristos și ¹⁹depre cinstea lui ? și iară cine se va le²⁰păda de Hristos și va tăgădui înaintea oame²¹nilor sau drept cinstea, sau dere²²pt venitul, sau drept ⁵frica pagubei ⁶ // ¹sau a morții, ce plată va avea? Plata ²celora carei mărturisesc depre Hristos a³ceasta iaste, cum zice el: pre aceia va ⁴cunoaște și el, pre feciori prea iubiți și ⁵pre crezuții săi înaintea Tatălui Du⁶mnezeu și înaintea a toată lumea ⁷și-i va cinsti cu împărăția lui. Iară pla⁸ta acelor carei se vor lepăda de el ⁹și căroră va fi rușine a-l adevăra ș-a¹⁰l mărturisi în ceastă lume, nici Iisus Hristos ¹¹nu va cunoaște pre ei, nici-i va cinsti, ¹²ce vor fi rușinați și păgubiți întru ¹³moartea de veac.

49*

Întrebare: cine măr¹⁴turiseaște drept depre Hristos? – Răspuns: ¹⁵acela mărturiseaște drept, cine adevă¹⁶rează, întâia oara, cum Iisus Hristos iaste fi¹⁷iul lu Dumnezeu, care lucru nici tu¹⁸rcii, nici jidovii nu mărturisesc. Cu¹⁹m iaste scris la Matei, 6: „Și iată gla²⁰s den ceriu grăi: «Acesta iaste fiul ²¹mieu iubit, drept el binevruiu.»”; și ²²iară la Matei, 70: „Și iată glas den mu²³or grăi: «Acesta iaste fiul meu prea iu²⁴bitul, drept el binevrui; acela ⁷ // ¹ascultați» ⁸; și la Marco, 2: „Pocăiți-vă ²și creadeți întru evanghelie”; și iară 38: ³„Acesta iaste fiul meu iubitul, aces⁴ta ascultați.”

49*

Adoara, cum Iisus Hristos el ⁵singur însuș <e> mângâiatoriul nostru, ⁶rugătoriul ⁹ înaintea Tatălui sfânt și ⁷împăcătoriul între oameni și între ⁸Dumnezeu, cum iaste scris la Ioan, în ⁹Poslanie, 69 și iară la Timotei, ¹⁰282. Cum Iisus Hristos el singur să fie ¹¹rugătoriul drept noi la Tatăl, ¹²aceia ¹⁰ nu cred carei se roagă sfinților ¹³morți, lu sfânt Pătru și lu sfânt ¹⁴Pavel, sau sfântului Nicolae sau Sfin¹⁵tei Mariei; că numai unul Iisus Hristos ia¹⁶ste îmblătoriul drept noi și ru¹⁷gătoriul, nimea altul, nici în ceri, ¹⁸nici pre pământ; că sfinții ¹¹ morți ¹⁹nu aud rugăciunea noastră. Cau²⁰tă în *Glavizne*.

A treia oara, cu²¹m Iisus Hristos iastre ¹²ispășitoriul nostru (la ²²Luca, 5 și la Ioan, 11) – aceasta ²³nu cred carei zic cum că poate o²⁴mul afla ispășenie sufletului

2 Тір. дестоинникъ. 3 Тір. мергж тотн. 4 Тір. қаселешъ („casele lor”). 5 Тір. дерпть. 6 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura ζ, indicând sfârșitul colii 6. 7 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura Ξ, indicând începutul colii 7. 8 Тір. скѣлатцин. 9 Тір. роґж торѣ. 10 Тір. ачѣ а. 11 Тір. сѣѣнцин. 12 Тір. аѣтс.

50^r și // liertăciune păcatelor pren faptele ²lor sau cu călugăria, sau cu ³postul sau cu alte lucrure va⁴re ce-au tocmnit sau au scornit oa⁵menii, și aceștea toți nu mărturisesc ⁶derept pre Hristos.

A patra oara, cum ⁷Iisus Hristos iaste cale la împărăția ceriului ⁸(cum iaste scris la Ioan, 47) – acea⁹sta nu mărturisesc carei zic că Sfă¹⁰nta Maria iaste cale și pentru ea po¹¹t veni la împărăția ceriului, sau pe¹²ntru alt lucru.

A cincea oara, cu¹³m Iisus Hristos iaste învățătoriu nostru e¹⁴l singur (la Matei, 93) – aceasta nu mă¹⁵rturisece carei mai cred pravilelor ¹⁶și ce-au scris oteții ¹⁵după apostoli.

¹⁷A șasea oara, cum Iisus Hristos iaste învie¹⁸re și viața ¹⁴(la Ioan, 39) – carei mă¹⁹rturisece așa înaintea oamenilor și ²⁰adevărează, pre aceia va cinsti și Iisus ²¹Hristos înaintea Tatălui Dumnezeu.

50^r Învă²²țăm de aicea, unde grăiaște Iisus Hristos cu²³m n-au venit să arunce pace pre pământ²⁴t, ce spată; cum pacea lu Hristos Iisus nu iaste // ¹de ceastă lume, nici au venit cum ca²rei cred în el și mărturisesc dere³pt pre el să aibă pace în ceastă lume ⁴și cinste multă și odihnă și dul⁵ceață sau plată multă trupului, – ⁶ce, cum zice, spată și răzmirițe multe, ⁷dosadă și ucidere de oameni necred⁸ncioși. Pace vor avea, sufletească, cu Ta⁹tăl Dumnezeu, că pre creștini au în¹⁰păcat Iisus Hristos cu tatăl, cum pre noi ¹¹nu se mânia de acmu înainte, ce pren¹²tru moartea lu Iisus Hristos sânt ștearse păcate¹³le noastre. Nu ne teamem nici de dra¹⁴cul, nici de moartea de veac. Aceasta ¹⁵pace cum să arunce și să tocmească ¹⁶au venit Hristos, cum iaste scris la Ioan, ¹⁷48: „Pacea mea las voao, pacea mea da¹⁸u voao; nu cum dă ¹⁵ceastă lume eu ¹⁹đau voao. În Dumnezeu că văm avea pa²⁰ce, ce în ceastă lume răzmirițe și ²¹multă dosadă, – cum însuș Iisus Hristos ²²și prorocii și apostolii și măce²³nicii ¹⁶n-au avut mai nici o pace în cea²⁴stă lume. Iani caută și

51^r bine soco- // ¹teaște în ceastă vreme pre oameni de besea²recă și să știi: deaca vor îmbla întru ur³ma lu Hristos, adevăr, multe răzmirițe vor a⁴vea pentru numele lu Iisus Hristos și pentru ⁵evanghelie; adeăvăr, ceastă lume nu va cin⁶sti pre ei.

Caută pre patriarși și ⁷pre vlădici și pre mitropoliți și pre ⁸episcopi și pre călugări și pre popi, ⁹cum ei sânt și domni, și sfeatnici ¹⁷domni¹⁰lor, căce că tac și nu mărturisesc de¹¹rept pre Hristos, ce grăiesc după voia o¹²amenilor, să fie în cinste înaintea ¹⁸lor. Ce ¹³carei propoveduim derept, pacea noa¹⁴stră iaste în ceastă lume, cum iaste ¹⁵scris la Matei, 10: „Ferecați goniții pe¹⁶ntru dereptatea, că acelora iaste împără¹⁷ția ceriului. Ferecați ¹⁹sânțeți când în¹⁸puta-vor voao și goni-vor pre voi și ¹⁹zice-vor toate reale cuvinte pre voi, – ²⁰mânt pentru mine. Bucurați-vă și ²¹vă veseliți, că plată voastră multă e ²²în ceriure.” Și în 39: „Și cine nu ia cru²³cea lui și după mine să meargă, nu e ²⁴mie destoinic.” Și iară la Matei, 36: //

51^r ¹„Iată eu tremet voi ca oile în mijloc de ²lupi. Fiți amu mândri ca șerprii ³și întregi ca porumbii. Feriți-vă de o⁴ameni, că vor da pre voi în sfeat și în ⁵săboară și vor bate pre voi”. Și iară la ⁶Matei, 37: „Nu vă teamereți de ceia ce u⁷cig trupul, – sufletul nu-l pot u⁸cide; teameți-vă mai vârtos de cela ce po⁹ate sufletul și trupul ppiarde întru ¹⁰adânc.” Și la Ioan, 52: „E să lumea voi ¹¹va urî, știți că mine mainte

13 Тір. ωυιη. 14 Тір. φειρε ши ειαца (probabil în loc de *înviere și viață* sau de *învierea și viața*).

15 Тір. δκ. 16 Тір. μαχνησιη (= *măcenicii?*). 17 Тір. σφειτισши. 18 Тір. φαντε. 19 Тір. φεκαυи.

de voi au ¹²urât”; și în 53: „Că vine ceasul ca ¹³toți cine v-au ucis pare-le-se ²⁰<că> slujbă ²¹ a¹⁴duc lu Dumnezeu”; și în 54: „Adevăr, ade¹⁵văr grăiesc voao că plânge-veți și su¹⁶spina-veți voi și lumea bucura-se-va, e voi ¹⁷în grije fi-veți; ce grija voastră întru ²²bu¹⁸curie fi-va.” Și la Matei, 38: „Toți a¹⁹mu ce mă mărturisesc înaintea oameni²⁰lor mărturisi-voiu el și eu înaintea ²¹Tatălui meu ce a în ceriure; iară cine se ²²va lepăda de mine înaintea oamenilor, ²³lepăda-mă-voiu de el și eu înaintea Tată²⁴lui meu ce e în ceriure.” Și la Luca, 110: // ¹„Derepce întru lemn ²³vearde aceasta fac, ²întru uscate ce va fi?” Și la Timo³tei, 293: „Fătul meu Timotei, cuvân⁴t cu credință, s-am muri cu el, cu ⁵el iară văm învia. Să noi răbdăm cu e⁶l, cu el văm și împărăți. Să ⁷ne văm ²⁴lepăda de el, lepăda-se-va și el ⁸de noi.” Și la Dēanie ^{24a}, 35: „Că cu mu⁹ltă scârbă și dosadă cade-ne-se noao ¹⁰a întra în <îm>părăția lu Dumnezeu.” Și ia¹¹ră la Timotei, 296: „Toți carei vor ¹²vrea a viia creștineaste în Iisus Hristos, dosădiți vor ¹³fi.” Și iară la Timotei, 292: „Fātu¹⁴l meu Timotei, tu rabdă ca bun vitea¹⁵z lu Iisus Hristos; nimea ce <e> voinic nu se va me¹⁶steca în negoțul vieției, ce caută cum ¹⁷mai-marelui să placă. Să va muncă ci¹⁸neva priimeaste, nu va fi cununat nu¹⁹mai după lege să se lupte și să învân²⁰gă.” ²⁵Și iară la Timotei, 298: „Bună oa²¹ste oștit-am și cursura am curs, ²²credința am ²⁶ferit. Derept aceaia iaste ²³mie tocmită cununa dereptăției ²⁷, carea va ²⁴da mie Domnul în aceaia zi, – cine iaste ju- // ¹deț drept; nu numai mie, ce și ²tuturora carei iubesc sfințitura sau ³venitul lui”.

52'

52'

Caută depre pacea noast⁴ră unde zice: „Venit-am să împarț și să ⁵sfădesc omul cu tatăl său, fata ⁶cu mumă-sa și nevasta spre soacra ei”; ⁷aceaia caută la Luca, 69 și la Miheia ²⁸ ⁸proroc, 7. Aceaia va să zică Hristos, cum că ⁹se vor despărți și se vor sfădi oamenii pe¹⁰ntru evanghelia, pentru cuvântul lu Dum¹¹nezeu, că unii vor ținea legea tocmită ¹²de la Hristos, care-au învățat apostolii în toa¹³tă lumea, iară unii vor ținea legea ²⁹ toc¹⁴mită de la oameni după vremile lu ¹⁵Hristos și ale apostolilor. Aceaia e sfada, ¹⁶cum să facă Hristos drept aceaia au venit ³⁰.

¹⁷Ferecați carei ascultă cuvântul lu Du¹⁸mnezeu și-l fac, cum iaste scris la ¹⁹Luca, 58. Derept aceaia, nu te sfădi, cre²⁰știne, pentru tocmealele și pravilele to²¹cmite de oameni, cu carele nu putem ²²cinsti pre Dumnezeu, ce sânt lucru ²³deșert și de nemica; cum iaste scris la ²⁴Matei, 60: „Întru nemică mă cinstiră.” În- // ¹vață învățatură ³¹, învățăturile omenesti; ²ce drept cuvântul și drept ³²leagea lu ³Hristos fii gata și a muri, și veri avea viia⁴ța de veac. Amin!

53'

⁵Ne(d) 2, po v̄sě(ch) s̄y(ch)

Ev(g)lie M(th), gla(v) 9 ¹

⁶„În vremea aceaia îmbla Iisus pre marea Gali⁷leiului, văzu doi frați: Simon, ⁸ce se chema Pătru, și Andrei, fratele ⁹lui, aruncând mreaja în mare (era ¹⁰amu

20 Tip. парелесе (pentru *pare-li-se*). 21 Tip. слоужгж. 22 Tip. житрѣ. 23 Tip. лѣмнь. 24 Tip. неземь. 24a „Faptele apostolilor”. 25 Tip. лѣнгж. 26 Tip. кредницамь. 27 Tip. дерптѣиен. 28 Tip. мнхед. 29 Tip. лѣие (pentru *leagea*). 30 *Aceaia ... au venit*: sensul frazei este neclar. 31 Tip. жвѣцѣтѣрж. 32 Tip. дерптѣ.

1 „Duminica a doua, după (aceea) a tuturor sfinților (Evanghelia <după> Matei, cap. 9)” (= Duminica din săptămâna a 2-a după Cincizecime, a tuturor sfinților; Matei, IV, 18–23).

păscari). Și zise lor: «Păsați după ¹¹mine și face-voiu pre voi vânători de o¹²ameni.» Ei amu lăsară mreaja, după ¹³el mearseră.

Și trecu de aciia, vă¹⁴zu alți doi frați: Iacov a ² lu ¹⁵Zevedeu și Ioan, fratele lui, în ¹⁶corabie cu Zevedeu, tatăl lor, le¹⁷gând mreaja lor, și chemă ei. Ei amu lă¹⁸sară corabia și tatăl lor, după el ¹⁹mearseră.

Și îmbla toată Galileea ³, învă²⁰ța în gloatele lor și propoveduia evanghelia ²¹împărăției și vindeca toate neputin²²țele și toate boalele întru oameni.” //

53^v

¹Tâlcul aceștii evanghelie

²Frații miei, den ceastă evanghelie avăm a³ceaste învățături:

Întâia oara, ce ⁴feali de oameni au chemat Iisus Hristos să ⁵meargă după el? – Chemat-ua nește păscari, ⁶oameni proști și săraci, cu carei au ⁷arătat putearea dumnezeiască și mai ⁸tare, că se-au mirat toată lumea pent⁹ru lucrul ce-au făcut și-au isprăvit ¹⁰pentru acești apostoli Hristos. Cum iaste¹¹scris la *Dăanie* ⁴, 11: „Deaca fariseii și ¹²popii văzură hrăbوريا grăitului lu Pă¹³tru și a lu ⁵Ioan, mirară-se, unde era ei ¹⁴proști și necărtulari.” Caută cum gră¹⁵iaște sfânt Pavel, *къ Korintionim* ⁶, 124: ¹⁶ „Cum ce era nebunia, ales-au Dumnezeu ¹⁷ca să ne buneaze mândria ceștii lumi.” ¹⁸Derept aceaia, învăță de aicea și tu, ¹⁹creștine, cum leage și dereptate ²⁰acmu încă nu aștepta de la oameni ²¹mari, cum sânt patriarșii și pa²²pii, mitropoliții, arhiepiscopii; că în ²³toată vremea ei au fost // ¹mai ⁷aleaneși și mai vrăjmași ²dereptăției, carei au șezut la scaun, ³cum în vremea prorocilor și în vremea câ⁴nd îmbla Iisus Hristos în lume fariseii și ⁵episcopii mai mari era popilor, e⁶ra vrăjmași dereptăției ⁸. Acmu încă, dea⁷ca vor grăi în aleantul cuvintelor aposto⁸lilor, să-i ținem cu ^{8a} anatema. Cu⁹m au scris Pavel apostol, *къ Galatim* ⁹, ¹⁰199: „Nu căuta nici pre veșminte, nici ¹¹pre obraz, nici locul, nici barba ma¹²re, cărunță <a> cuiva, ce caută ce grăiaște. ¹³Să iaste den cuvântul ¹⁰ lu Dumnezeu, ia-l ¹⁴sus, d-au ¹¹ e tânăr, au e bătrân, nu¹⁵mai să grăiască cuvântul lu Iisus Hristos fă¹⁶ră adausul tocmealelor omenești, – fere¹⁷cat veri fi.”

54^v

Adoara, iaste să înțelea¹⁸gem la ce lucru au chemat pre acești u¹⁹cenici deregători să fie. Așa zice: „Ve²⁰niți după mine, face-voiu pre voi vânăto²¹ri de oameni.” Pre slujbă mare au che²²mat pre ei și pre muncă, cum să se trudea²³scă întru cuvântul lu Dumnezeu învăț²⁴tura propoveadaniei și poveastea împărăției // ¹ceriului. Nu zice «vânători de aur sau ²de argint sau de vreo domnie», ce «de ³oameni», că mreaja iaste cuvântul lu ⁴Dumnezeu, păscarii sânt popii ca⁵rei derept propoveduiesc, că prind pre ⁶oameni cu cuvântul lu Dumnezeu ⁷și «descuiem ¹² lor împărăția ceriului», cu⁸m iaste scris la Matei, 55. Învăță-te ⁹aicea cum carei sânt popi derepți și ¹⁰episcopi, aceia propoveduiesc, că ¹³ așa ¹¹porânci și lășă Iisus Hristos apostolilor, cu¹²m iaste scris la Matei, 116 și la Marco, ¹³⁷¹.

54^v

A treia oara: când au chemat Hristos ¹⁴pre apostoli? – Chematu-i-au când începu ¹⁵el a propovedui începutul poveaste¹⁶ei a lui, cum să se înveațe bine main¹⁷te cuvântul lui, apoi să meargă în lu¹⁸ine. Unde învățăm și noi cum main¹⁹te să ne învățăm bine carte și cuvântu²⁰l lu Dumnezeu, apoi să ne popim. ²¹Că un lucru

2 Tip. ΔΑΟΥ. 3 Tip. ΓΑΛΑΤΕΑ. 4 „Faptele apostolilor”. 5 Tip. ΔΑΣ (pentru *al lu*). 6 Corect: *къ Korinthēnom*; „(Epistola) către Corinteni”. 7 Înaintea lui *mai* e repetat *foșt* din ultimul rând al paginii precedente. 8 Tip. ΔΕΡΕΠΤΑΙΟΙ. Sa Tip. greșit *ка*. 9 Corect: *къ Galatēnom*; „(Epistola) către Galateni”. 10 Tip. ΚΟΥΚΚΙΟΪ. 11 Tip. ΔΑΣε („fie că e”). 12 Tip. ΔΕΚΣΕΜΕ (probabil greșit în loc de *descui*). 13 Tip. *ка*.

rău și păcat mare fac²² aceia carei popesc pre nește coconi²³ sau alți carei nu înțeleg cartea și cu²⁴ vântul lu Dumnezeu, carei nu // ¹sânt¹⁴ destoinici. Iani caută ce zice sfânt Pavel apostol depre popi, la Ti³ motei, 297 și aiurea.

55'

A patra oara ¹⁵: ⁴ce făcură apostolii deaca auziră che⁵mătura lu Hristos? – Așa zice evanghelist: lă⁶sară acii¹⁶ mrejiile lor și corabia și ⁷pre tatăl lor și mearseră după el. ⁸Așa iaste lucrul credinței: nu so⁹coteaște lucrul ceștii lumi, ce pur¹⁰ceade pre porânca și pre zisul lu Du¹¹mnezeu. Așa acești apostoli, deaca ¹²chemă Iisus pre ei, așa și purceaseră. ¹³Nu ziseră: „Mearge-văm mainte acasă, de ¹⁴să lăsăm casele cu seamă bună”, cu⁵m zice lu Iisus cel om (la Luca, 49): ¹⁶„Doamne, lasă mine mainte să mă duc ¹⁷să îngrop pre tată-mieu”, – ce aciiș¹⁷ toa¹⁸te lăsară înapoi. Nici ziseră: „Până ¹⁹ unde veri să mergem cu tine?”, sau: ²⁰„Ce veri da noao? ce văm bea sau ce văm ²¹mânca? cu ce ne văm îmbrăca?” Așa și ²²noi, deaca înțelegem ce e bine, a²³șa să purcedem pre acea cale și pre ²⁴rândul lu Dumnezeu. El // ¹grijaște de noi; caută în *Glavizne*, 18: ²„Dumnezeu hrănește bine pre ceia carei ³îmblă cu dereptate în rândul și în ⁴slujba lor.”

55'

Derepce lăsară toate și ⁵mearseră după Hristos? – Derepce zise lor ⁶Hristos, că să n-au vrut Hristos chema pre ei, ⁷ei au vrut rămânea întru aceaia ce-au fo⁸st, c-au vrut vâna. Învață-te ai⁹cea, până nu te vor chema la un lucru, ¹⁰au pre popie, sau pre alt lucru, fii ¹¹în pace, păzește-ți casa și fâmeaia. A¹²șa apostolii încă n-au vrut părăsi ca¹³sa și fâmeaia de mintea lor, ce pentru ¹⁴chemătura lu Hristos. Nu fac, derept a¹⁵ceaia, bine ca apostolii carei lasă mu¹⁶ierile și feciorii și merg de se călu¹⁷găresc ¹⁸, că frâng jurământul den¹⁸tâiu.

Învață-te și aceaia: n-au lăsat ¹⁹apostolii muierile și feciorii și ca²⁰sa să nu fie iară turnați la fâmeaie ²¹și la case. Caută cum iaste scris la Matei, ²²26: „Vine Iisus în casa lu Pătru, văzu ²³soacra lui zăcând.” Pătru are și ²⁴după acea- ¹⁹ // ¹sta casă ²⁰, dară au lăsat până la o ²vreamă, și când au trebuit lui ș-au ³putut, iară se-au turnat la casă. ⁴Așa caută și la Matei, 30, cum au avu⁵t și el casă, cum iaste scris: Hristos ⁶cheamă pre el de la vamă, și zice evanghe⁷list cum au lăsat toate ș-au ⁸mers după chemătura lu Iisus; iară du⁹pă aceaia găti și făcu un uspăț mare ¹⁰în casa sa lu Iisus, unde se adunară vame¹¹șii și păcătoșii. Caută Pavel ce ¹²zice, *къ Korinthomъ* ²¹, 141: cum ¹³Chifa, ce iaste Pătru, și frații Domnu¹⁴lui și alalți apostoli au purta¹⁵t cu ei muierile. Caută și la *Dăa*¹⁶*nie* ²², 44.

56'

Noi încă, frații miei, ¹⁷să trebuie a părăsi fâmeaia până la o ¹⁸vreamă, să facem mai vârtos pentru ¹⁹lucrul și pentru slujba lu Dumne²⁰zeu. Și iară, deaca văm putea să ne tumă²¹m iară la fâmeaie, cu ei depreună să cea²²rem împărăția lu Dumnezeu. Amin!

²³Nedělě 3

Ev(g)līe M(th), gla(v) 18 ¹

¹„Zise Domnul: «Lumina tru²pului iaste ochiul. Să amu ³fure ochiul tău prost, tot ⁴trupul tău luminat va ⁷fi; ⁵să ochiul tău hitlean fure, ⁶tot trupul întunecat

56'

14 Тір. нтъ. 15 Тір. впа. 16 Тір. ачн. 17 Тір. ачншь (poate greșit în loc de ачншь = ачиаș). 18 Тір. къаѣѣрескж. 19 Fragmentul *după acea-* este împrărit în colțul din dreapta al paginii. 20 Тір. каса (poate greșit în loc de *casa sa?*). 21 Corect: *къ Korinthēnomъ*; „(Epistola) către Corinteni.” 22 „Faptele apostolilor”.

1 „Duminica a 3-a (Evanghelia <după> Matei, cap. 18)” (= Duminica din săptămâna a 3-a după Cincizecime; Matei, VI, 22–23).

va ⁷fi. Să amu lumina ce e în⁸tru tine întunecată iaste, aciaa untu⁹nearecul cu câtu e!

Nimea nu poate a d[oi] ¹⁰domni sluji: sau amu unul va iubi ¹¹iară altul va urî, și ¹²ia amu unul va ¹²ține iară altul a nu-l socoti va încea¹³pe; nu puteți lu Dumnezeu sluji ¹⁴și lu Mamon.

57' Derept aceaia grăiesc ¹⁵voao: nu vă grijireți sufletului vo¹⁶stru, ce veți mânca sau ce veți bea, ne¹⁷ce trupului vostru, în ce vă veți îmbrăca; ¹⁸au nu nece sufletul mai bunu e de ¹⁹hrană și trupul de veșminte? Căuta²⁰ți spre paserile ceriului, că nu seamă²¹nă, nece seaceră, nece adună la jitni²²te, și Tatăl vostru den ceri hrănea²³ște iale. Nu seți voi mai buni de iale? ²⁴Cine de voi, grijind, și poate adauge ² // ¹în vârsta trupului lui un cot?

Și ²de veșminte ce vă câștigați? Socotiți ³crinul câmpului cum creaste, neuste⁴nindu-se, nece toarce. Grăiesc voao că ⁵nece Solomon, întru toată slava lui, ⁶<nu s-a> îmbrăcat ca unul de acealea ³. E să fâ⁷nul câmpului, astăzi fiind e demănea⁸ță în cuptori aruncă, Dumnezeu așa-⁹l îmbracă, – cu cât mai vartos voao, ¹⁰puțină-credință ⁴? Nu vă câștigareți a¹¹mu grăind: «Ce vrem mânca sau ce vrem ¹²bea sau în ce ne văm îmbrăca?» Toate amu ¹³acealea limbile cer; știe Tatăl vostru de¹⁴n ceriu că trebuiaște-vă acealea. Ceareți mai¹⁵nte împărăția lu Dumnezeu și derepta¹⁶tea lui, și acealea toate se vor adauge ¹⁷voao». *Konecъ neděľě* ⁵.

¹⁸*Acesta iaste tâlcul aceștii evanghelie*

57' ¹⁹Frații miei, mainte aceștii evanghelii e²⁰ra Domnul dojenit cum să adună²¹m și să strângem comoara noastră în ²²ceriu, cum să nu avăm inemă lipită la ⁶ // ¹comoara peritoare aicea pre pământ. A²șa acmu învață-ne Hristos zicând: „Căutați ³cum mintea voastră să nu lăsați, nici să ⁴băgați pre lucrure trecătoare și de ce⁵stui pământ.” Că mintea voastră în to⁶ate lucrurele iaste cum iaste ochiul tru⁷pului lumină; și cum ochiul deaca-l ve⁸ri strica și veri orbi, tot trupul tă⁹u va pipăi în untunearc. Așijderea și ¹⁰mintea ta deaca veri da pre strângerea co¹¹moarăi, lumina vieției nu veri putea ¹²câștiga și veri îmbla întru untunea¹³recul morției.

Adoara, acest lucru a¹⁴devărează zicând cum nu putem a ¹⁵doi domni sluji.

A treia oara, învață ⁷să ¹⁶nu grijim de viața noastră, ce văm mâ¹⁷nca și ce văm bea, nece de trupul no¹⁸stru, în ce ne văm îmbrăca, căce că e un lu¹⁹cru deșert; ce să cearem mainte împă²⁰răția lu Dumnezeu și dereptatea lui, ²¹și acealea toate adauge-se-vor noao.

²²Învățătura dentâi

58' ²³Învață pre noi Hristos cum <în> ceastă lume ²⁴să nu ne batem a strânge comoară, // ¹căce că ne ia și pradă inima și sufletu²l nostru și, grijind, întunecază ⁸ine³ma și mintea noastră și nu văm pu⁴tea nici înțeleage, nici a ceare lucrurile ⁵dumnezeiești, ce zioa și noaptea iaste ⁶să slujim avuției, marhăi și co⁷moarăi, cu strângere și cu ținare. ⁸Acest lucru adevărează Hristos (Matei, 69) ⁹ zicând: „Ce foloseaște omului de va ¹⁰dobândi toată lumea, iară sufletu-¹¹ș ⁹ va piiarde?” Și

1a Greșit în loc de *sau*. 2 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura Ɱ, indicând sfârșitul colii 7. 3 Tip. ⱮⱮⱮⱮⱮ (greșit în loc de *acea* = crinii câmpului). 4 „cu cât ... credință?": în versiunea modernă „cu cât mai vartos pe voi, puțin credincioșilor?”. 5 Sfârșitul (evangheliei) duminicii". 6 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura Ɱ, indicând începutul foii 8. 7 Tip. ⱮⱮⱮⱮⱮ (poate pentru *învățăm*?). 8 Tip. ⱮⱮⱮⱮⱮⱮⱮⱮ (în loc de *întunecază*?) 9 Tip. ⱮⱮⱮⱮⱮⱮⱮⱮ („sufletul său”).

zice (Matei, 79): „¹²Pentru aceeaia, adevăr zic voao că ¹³bogatului e greu a întra în <im>părăția ce ¹⁴riului.” Și Pavel la Timotei ¹⁰. 287. ¹⁵zice: „Carei vor să se îmbogățească, cad ¹⁶în ispită și în lațure și în multe pob¹⁷tiri reale și nebune, ceaia ce cufun¹⁸dă oamenii în piardere și perire. A¹⁹șa și în *Prițea* ¹¹ lu Solomon, 11: „Bo²⁰gătățile nu folosesc în zioa mâniei.” ²¹Caută și pilda bogatului (Luca, ²²83): și aicea Hristos zice cum nimea nu ²³poate sluji și lu Dumnezeu, și ²⁴lu Mamon, ce iaste să slujască numai // ¹unuia. Că Mamon să știi ce e: iaste, în ²limba sirianilor, Mamon ca când am ³zice noi: marhă, avuție sau bogăție, ⁴sau comoară, au de aur, au de argin⁵t, au de pâine, au oare ce <fealiu> de avuție ⁶ce tu ții strâns de-supra de câtu-ți tre⁷buiăște ție den zi în zi, cu care fără ⁸paguba ta ai putea ajuta vecinul tău.

⁹Caută, creștine, să fii slugă lu Dumne¹⁰zeu, să nu fure Mamon inema și su¹¹fletul tău, și să nu fie inema ta mă¹²răcini (Matei, 51).

¹³A doua ¹²învățatură

¹⁴Hristos, unde zice să nu grijim de su¹⁵fletul nostru, înțelege el și tâl¹⁶cuiăște însuș de viața noastră, căce că ¹⁷sântem vii până sufletul iaste în ¹⁸trup, și vieției noastre loc iaste ine¹⁹ma. Că trebuiăște să grijim de sufle²⁰tu nostru, să păzim el și să-l ține²¹m lu Dumnezeu. Ce zice să nu grijim ²²de bucate și de beare și trupului de // ¹veșminte, care lucru adevărează cu ²aceastea lucrure:

Dentâi, zice ce lu³cru mai mare deac-au dat Dumnezeu, ⁴cumu e viața voastră și trupul vostru, ⁵mai lesne poate da cel lucru mitute⁶l, cum iaste bucatele și bearea și îm⁷brăcăminte ¹³.

Adoara, aduce pilda a ⁸pasărilor ceriului, ce sânt un lu⁹cru mitutel, și Dumnezeu hrănea¹⁰ște pre iale fără lucrul lor. Așa ¹¹și crinul câmpului, câtu e frumos, ¹²el veștejaște și mirosește, ce a ¹³doua ¹⁴zi bagă-l în cuptori să-l arză. Da¹⁴ră cu câtu e mai tare pre viața și pre ¹⁵hrana noastră, carei sântem pre o¹⁶brazul lui făcuți și mai scumpi de¹⁷cât pasările înaintea lu Dumnezeu?

¹⁸A treia oara, arată-ne cum că nebunie ¹⁹facem când grijim așa fără seamă, ²⁰căce că cu toată grija noastră nu pu²¹tem adauge să fim mai înalți decă²²t crescutul nostru <cu> un cot. Și ²³nu gândi, creștine ¹⁵, cum că contineăște ²⁴să n-avăm nici o grije și cum să nu // ¹lucrăm, că nimea nu poate fi fără ²grije. Și Pavel apostol, la *Efeseom* ¹⁶, ³227, zice cum să lucrăm cu mâini⁴le noastre ce e lucru bun, cum să pu⁵tem împărți celora ce n-au. Și aiurea po⁶rânceăște cum cu toată grija să păzi⁷m lucrurile noastre; ce contineăște ⁸Hristos grija ce iaste den necredință, câ⁹ndu ne teamem că văm muri de foame dea¹⁰ca nu văm griji și a bate și a strânge ¹¹marhă, avuție, zioa și noaptea. De ¹²acea grije fereăște-te, creștine, căce nu ¹³putem sluji și lu Dumnezeu și lu Ma¹⁴mon, drept aceeaia că Dumnezeu zi¹⁵ce să miluim pre mișei, iară Mam¹⁶on zice: „ba ține avuția ție”. Dum¹⁷nezeu ¹⁷zice: „adună ție comoară în ce¹⁸ri”, iară Mamon zice: „pre pământ”. ¹⁹Dumnezeu zice să nădăjduim și să ²⁰creadem numai lui, iară Mamon zi²¹ce: „în bogăția ta”. Dumnezeu tocmeăște ²²întru inema omului pace și veselie. ²³iară Mamon câștigă grije ¹⁸și bă²⁴natul. Dumnezeu duce pre om la // ¹ispășenie, iară Mamon la lațul ²Satanei.

10 Тип. ОНМОТЕН: „(Epistola către) Timotei”. 11 „Pildele (lui Solomon)”. 12 Тип. длод. 13 Тип. дбржкжмните (probabil greșit în loc de *îmbrăcăminte*). 14 Тип. длод. 15 Тип. крещене. 16 „(Epistola către) Efeseni”. 17 Тип. доџм¹⁷мнезес. 18 Тип. гриже (în loc de *grija*).

Când slujesc oamenii³lu Mamon? – Atunci când pun i⁴nema pre avuție și pre bogăție, pre ⁵comoară sau pre bani carei au ⁶pus usebi. Nu cutează <a> punc mă⁷na să-i clătească, ce țin tare și să ⁸nu cheltuiască; au mare nădejde ⁹în iale în toată viața, mai tare mare ¹⁰întru neaveare și nevoie, zioa și ¹¹noaptea a gândi cum să mulțescă și ¹²bine să păzească.

Dară creștinii pot ¹³ținea banii și marha, au ba? – Ba ¹⁴pot, că altă <c a> ținea marha, altă ia¹⁵ră a sluji marhăi. C-au avut bo¹⁶găție și marhă mulți sfinți, ce i¹⁷nema lor n-au pus pre ea, cum au ¹⁸fost Avraam, Isaac, Iacov, Iosif, ¹⁹Iov bogatul, David și alții mu²⁰lți. Că e păcat a sluji avuției, ²¹a orbi pentru dragostea ei și pre ²²mișei a uita.

60' Dară când pute²³m noi, creștinii, a viaa bine cu avuția // ¹și nu <a-i> sluji ¹⁹? – Când îndrăznim a ²apuca și cu ea mișei întru neavea³re a-i ajuta, părinții, feciorii, ⁴priiatnicii, văduole și săracii, ⁵flămânzii, golii și betegii și to⁶ți nevolnicii. Așa fă și tu, creștine!

7A treia învățătură

⁸Învață pre noi, creștinii, Hristos aicea și ⁹ne dă ²⁰sfeat unde nu putem fi fă¹⁰ră grija vieției, mâncării și alto¹¹r ticale, cum de ce trebuiaște no¹²ao a câștiga, ca și când ară zice: „Nu ¹³voiu să aveți nici o grije, ce câști¹⁴gați și ceareți nu cealea ce cer ¹⁵păgânii, ce căutați împărăția lu Du¹⁶mnezeu, pre carea seți chemați; că ¹⁷carei cer mainte aceaia împărăție, a¹⁸lalte toate adaugu-se lui”.

61' Ce ia¹⁹ste a ceare împărăția lu Dumnezeu? – ²⁰Iaste a ruga pre Dumnezeu cum să ²¹ne ducă la credința dereaptă, să cu- // ¹noaștem pre el și pre voia lui cu²m iaste cătră noi, și să ne dea ³frica dumnezeiască și dragoste ⁴într-înimile noastre, pre mila ⁵Duhului Sfânt să ne ție el pă⁶nă la ieșitul sufletului nostru.

⁷Dară ce iaste a ceare dereptatea lui? – ⁸Iaste cându ne arătăm cu poamele și ⁹cu plodul credinței, cu mul¹⁰te lucrure bune, cântând, ru¹¹gând, propoveduind, lăudând și ¹²slăvind pre Dumnezeu. După aceaia, ¹³dragoste, milostenie, mila cu ¹⁴drag să facem vecinilor noștri. ¹⁵Mai apoi, viața noastră să fie fără ¹⁶prepus, să nu ne poată nimea certa ¹⁷depre rândul răotăției. Cum să ¹⁸nu auzim evanghelia numai cu ure¹⁹chile, ce să arătăm creștinătatea ²⁰noastră cu lucrure bune, cu ²¹mu ne învață Hristos (la Matei, 11 cape²²te): „Așa să lumineaze inema voastră // ¹înaintea oamenilor, ca să vază lucru²ril voastre ceale bune și să proslăvească ³Tatăl vostru ce iaste în ceriure.” Cine ⁴ceare aceastea toate mainte, făgăduia⁵ște Dumnezeu aceluia cum în lume nu ⁶va avea nici o meseretate, ce va avea des⁷tul ²¹a bea și a mânca și cu ce se va îm⁸brăca: adauge-se-vor toate, zice Hristos. Și ⁹să n-ară putea fi aimintrea, pasările ce¹⁰riului sau îngerul ară trebui să aducă ¹¹aceluia bucate, decăt să moară de foa¹²me, cum au adus corbii bucate lu Ilie ¹³proroc (în a treia carte *O(t) Cr(s)tvie* ²², 17 ca¹⁴pete; așijderea și la 19: îngerul adu¹⁵se azimă). – că pre nimea nici dinioară ¹⁶n-au părăsit Dumnezeu cine-au aruncat ¹⁷nădejdea întru el. Depre acest lucru ¹⁸poți vedea în 10 evanghelie *Vislavěsna* ²³, în a ¹⁹doua ²⁴propoveadanie, că blagoslovenia Do²⁰mnului va fi pre acela în toate locuri²¹le trupului și sufletului și va ²²dobândi iertăciune păcatelor și viaa²³ța den vecie. Amin! //

19 Tip. БСРП. 20 Tip. АБ. 21 Tip. АБ⁷СРСАБ. 22 Tip. ^мВнѣрѣ („Din «Regii» ” - carte din Vechiul Testament). 23 Tip. БСРП. („Învieră Domnului”). 24 Tip. АБ.А.

Ev(g)lie M(th), glav(a) 25 ¹

²„În vremea aceeaia întră Iisus în Caperna³um; apropia-se cătră el suta⁴șul, ruga el, grăia ²: «Doamne, coconu⁵l meu zace în casă, slab, iute-pățit.» ⁶Și grăi lui Iisus: «Eu voiu veni și-l voiu ⁷vindeca». Și răspunse sutașul, zise: «⁸Doamne, nu sânt destoinic la casa ⁹mea să mergi, ce, trecând, zi cu cuvâ¹⁰ntul și se va vindeca coconul meu. ¹¹Și amu eu om sânt supt despus, ¹²am supt mine voinici, și grăiesc ¹³unuia să margă ³ și mearge, și altuia ¹⁴să vie și vine, și robul ⁴ meu să ¹⁵facă aceasta și face.»

Auzi Iisus și ¹⁶se miră și zise mărgătorilor ⁵ după ¹⁷el: «Deadevăr grăiesc voao, nece în Iz¹⁷rail ⁶ atâta credință nu aflai. Gră¹⁹iesc voao că mulți den răsărit ²⁰și de la apus veni-vor și vor răposa ²¹cu Avraam și cu Isaac și cu Iacov ²²întru împărăția ceriului, e fiii împărăți²³ei goniți vor fi în untunearecul de afa- // ¹ră: aciia va fi plângere și scrâșni²rea dinților.» Și zise Iisus sutașului: «³Pasă, și ca crezi fie ție.» Și <se> vindecă ⁴coconul lui în acel ceas”. *Konecъ ne(d)* ⁷.

62^v

⁵Acesta ⁸ iaste tâlcul aceștii evanghelie

⁶Frații miei, această evanghelie cum au ⁷fost mai bine puteți înțeleage ⁸den evanghelie ce-au scris Luca, 29, să vă⁹m ceti; că acolo zice cum sutașului ⁹ ¹⁰nu i se-au părut că e destoinic să meargă ¹¹el însuș la Iisus drept vândecarea ro¹²bului ¹⁰, fiind el păgân și nu jido¹³v, ce-au tremes bătrâni evreiești să ro¹⁴age drept slugă. Apoi, când înțelea¹⁵se că vine Iisus, au tremes omul înai¹⁶ntea lu Iisus, porâncind să nu se muncea¹⁷scă, ce zică numai cu un cuvânt ¹⁸și se va vindeca sluga lui. Avăm¹⁹aceaste învățaturi:

Întăia, învățăm ²⁰cât de milostiv și meserearnic ia²¹ste: nu uraște, nici goneaște de la ²²sine pre nimea carei vin la el, avâ- // ¹nd macară câtă mică credință întru ²el. Să vă fi netare încă omul, e³lu-l întăreaște, neci caută ce feali de o⁴mu e: jidov sau păgân, cinstit ¹¹ au ⁵rușinat, drept au păcâtos, de⁶stoinic au ba, bogat au mișel, cu⁷m era și acest sutaș. Drept a⁸ceaia zice (la Ioan): „Cine vine la mine, nu-⁹l voiu scoate afară.” Și iară (la Matei, ¹⁰43) zice: „Veniți la mine toți!” Și ¹¹къ *Timothei* ¹²: „Dumnezeu ară vrea pre to¹²ți a ispăsi.” Așa aicea purcease aciia ¹³și pre chemătura jidovilor.

63^r

Adoara, a¹⁴văm învățatură depre acest om suta¹⁵ș ce om au fost: c-au fost feali ¹⁶de păgân, fără leage și porâncile fă¹⁷ră obreazanie ¹³, lăcuind păgâneaste; ș-au ¹⁸fost vătah pre o sută de voinici. Ce, ¹⁹deaca văm socoti, fost-au om cinstit, ²⁰cu dragoste mare cătră cea slugă be²¹teagă. Fost-au și om smerit, unde-au gă²²ndit că nu e destoinic să se adune cu²³Hristos, ce-au tremes alții la el, care să ²⁴zică: „Doamne, nu sânt destoinic // ¹cum să vii supt coperimântul meu ²sau în casa mea, ce zi numai cu un cu³vânt și se va vindeca sluga mea.”

63^v

1 „Duminica a 4-a (Evanghelia <după> Matei, cap. 25)” (= Duminica din săptămâna a 4-a după Cincizecime: Matei, VIII, 5–13). 2 Тип. грна. 3 Тип. съмаргж (greșit în loc de *să meargă?* Cf. f. 62^v 10: съ мѣргж). 4 Тип. робоуль (probabil greșit în loc de *robului*). 5 Тип. мѣргжторнаоръ (greșit în loc de *mărgătorilor?* Vezi și mai sus, nota 3). 6 Тип. їзраилн (eventual *Izraili* „Israeliți”). 7 „Sfârșitul (evangeliei) duminicii”. 8 Тип. ачаста. 9 Тип. соуташлак. 10 Тип. рѣвѣлѣн. 11 Тип. ченститъ (cf. r. 19: чинститъ). 12 „(Epistola apostolului Pavel) către Timotei”. 13 Se pare că în sintagma *porâncile fără obreazanie* lipsește un predicat.

A tre⁴ia oara, învățăm în cest vătăh smeri⁵tura: cum era el smerit, nu om märe⁶ț, fiind vătăh pre o sută de voini⁷ci. Așa și noi, carei sântem cu ceva dă⁸ruiți de la Dumnezeu, cu mândrie sau ⁹cu bogăție, cu marhă, cu bani sau va¹⁰re cu ce cinste în ceastă lume, pre mi¹¹șei, pre săraci, pre dosădiți să nu-i ¹²urâm, ce, cum învață Pavel, să ține¹³m pre toți mai buni decât noi; și ¹⁴cumu ne învață Petru apostol: „Smeri¹⁵ți-vă supt tare mâna lu Dumnezeu, ¹⁶cum să vă înalțe în zi de grije.” Așa ¹⁷și în cântecul sfintei Mariei Bogorodițe ¹⁴ ¹⁸(la Luca, 4): „C-au căutat pre smeritu¹⁹ra slujniciei sale și pogori putear²⁰nicii despre scaun și înălță pleca²¹ții.” Așa și tu, creștine, cunoscând ²²păcatele tale, smereaște-te înaintea ²³lu Dumnezeu, și pren Iisus Hristos înălța-te-²⁴va.

64^r A patra oara, învățăm dragoste. // ¹Vezi acest om păgân cum iubeaște pre ²slugă, ca când ară fi fecior ³lui den trup. Nu scoase pre slugă betea⁴gă den casă, cum fac acmu mulți ⁵carei sânt botezați: până sânt sănăto ⁶și și pot sluji, iubesc pre ei; ce, ⁷deaca bolnăvesc, părăsesc pre ei și nu-i ⁸ajută cu nemică. Acest păgân mai ⁹om bun au fost decât acești crești¹⁰ni, căroră așa porânceaște Pavel apostol (¹¹кѢ Efeseo(m) ¹⁵, 232): „Și voi, domnilor, acea¹²lea faceți cătră slugi; lăsați înapo¹³i lăudarea, știind cum și Domnul vos¹⁴tru iaste în ceriu, și nu căutătura o¹⁵brazului iaste înaintea lui.” Așijde¹⁶rea grăiaște кѢ Kolasaemь ¹⁶, 259.

64^v A cin¹⁷cea oara, învățăm cum zic jidovii: „¹⁸Iubeaște limba noastră, și besearca a¹⁹ceasta zidit-au noao.” Vezi că nu zi²⁰c: „c-au stricat noao besearca”, ce: ²¹„au făcut”, – în carea învățăm legea ²²și porâncile lu Dumnezeu. Că nu²³mai acealea sânt besearci și case²⁴le lu Dumnezeu în carele spun // ¹oamenilor drept, <în> carele spun oa²menilor ¹⁷cuvântul lu Dumnezeu cu dere³pt și iaste botezul și cuminecă⁴tura ^{17a} după tocmealele lu Iisus Hristos. Iară în ⁵care besearcă nu spun cu înțeles, să ⁶se înveațe mișelamea, aceaia nu iaste sfi⁷nțită și tâmosită; încă nu e besearc⁸ca lu Dumnezeu, ce iaste peștere tâl⁹harilor, cum zice Hristos (la Matei, 83).

65^r Gre¹⁰șesc tare acei domni carei strică acea¹¹lea lucrure și besearci bune, sau veni¹²tul den carele ¹⁸ară putea ținea învățători ¹³buni. Greșesc și aceia carei strică ¹⁴mănăstirile; întru o vreamă ¹⁹au fost bu¹⁵ne, nu ca acmu, că în iale au fost dedă¹⁶scălie și învățături: den mănăstiri ¹⁷au ieșit cărtulari mari, episcopi și ¹⁸popi în orașe și în sate. Ce acmu nu e ¹⁹dedăscălie în iale și sânt oameni lea²⁰neși, carora e urât a săpa și a-ș ²⁰ ²¹hrăni fâmeaia și casa sa, și sânt bu²²ni numai de-a cearerea milă în țară de la ²³mișelame. Nu strica, drept aceaia, ²⁴creștine, besearca, cum și acest su-²¹ // ¹taș n-au stricat, ce zideaște și ține ²un popă bun într-însă, să fie învățăto³riul creștinilor.

A șasea oara, zise ⁴Hristos sutașului: „Pasă, și cum crezi, a⁵șa să fie ție”. De unde învățăm cât ⁶mare lucru iaste credința dereaptă, cu⁷m oare ce cearem și creadem n-are cum ⁸să nu asculte Dumnezeu. Drept ²²aceaia ⁹zise Hristos (la Ioan, 50 de capete): „Deaca ve¹⁰ți rămânea în mine și cuvintele mele ¹¹între voi vor rămânea, cât veți vrea a cea¹²re și va fi voao.” Și la Marco, 51: „Și ¹³rugând, cât ²³veți ceare creadeți că veți ¹⁴lua și vor fi voao.” Și la psalom ¹⁵144:

14 Tip. бѹѢ (Bogorodița „Născătoarea de Dumnezeu”). 15 „(Epistola) către Efeseni”. 16 Tip. кѢКОЛОСАЕМЬ (greșit în loc de кѢ Koloseomь) „(Epistola) către Coloseni”. 17 S-ar putea ca pasajul în carele spun // ¹oamenilor drept, <în> carele spun oamenilor cuvântul lu Dumnezeu cu drept (64^r24–65^r3), care sună astfel și în copia bihoreană, să fie în realitate o greșală de tipar, datorată unei repetiții incomplete, pentru: în carele spun // ¹oamenilor cuvântul lu Dumnezeu cu drept. 17a Tip. коуменекъ тоура. 18 Tip. greșit карк. 19 Tip. ерѣмъ. 20 Tip. ашк („a-și”). 21 Pe marginea inferioară a paginii e înserisă signatura ѿ, indicând sfârșitul colii 8. 22 Tip. дерптъ. 23 Tip. кѢТЬ (probabil greșit în loc de căte).

„Aproape iaste Dumnezeu tuturoră ¹⁶carei cheamă pre el, carei cheamă pre de ¹⁷reptate.” Așa zice Hristos și sutașului: „¹⁸Pasă, și cum crezi așa să fie ție”; și ¹⁹fu vindecat sluga lui în acel ceas. ²⁰Amin!

21 Nedělě 5

Ev(g)lĭe M(th), glava 28¹

²²„În vremea aceeaia și trecu Iisus în aceeaia pa²³rte, în laturea Gherghesinului, și ti-² // ¹mpinară el doi drăciți, – den mormânt ²ieșiră, iuți foarte, că nu putea nimea tre³ce ³pre calea aceeaia. Și iată strigară gră⁴ind: «Ce e noao și ție, Iisuse, fiul Domnu⁵lui? Venit-ai încoace ainte de vremea a ⁶munci noi?»

65*

Era departe de ei o turmă ⁷de porci mulți, păștea; e dracii se ruga ⁸lui, grăia: «Să ne gonești, zi noao ⁴ să mea⁹rgem în cea turmă de porci.» Și zise ¹⁰lor: «Păsați!» Ei se duseră și înt¹¹rară în turma porcilor. Și acia se por¹²ni turma toată den țarmure în mare și ¹³se afundară într-apă.

E păstorii fu¹⁴giră și mearseră în cetate, spuseră ¹⁵tot și de draci. Și iată toată ceta¹⁶tea ieșiră în timpinatul ⁵lu Iisus și vă¹⁷zură el și ziseră să treacă de hotară¹⁸le lor. Și întră Iisus în corabie, trecu ¹⁹și vine întru a lui cetate”.

20 Tâlcuľ aceștii evanghelie

²¹Frații miei ⁶, în ceastă evanghelie sfântă (²²iaste scris și la Marco, 19 ²³și la Luca, 38), în carea zice Ma²⁴tei: „Când trecu Iisus în laturea Gherghesi- // ¹nului” (iară Marco și Luca zic: „în ²partea Gadarinului”, că acel ținu³t așa se cheamă de la oraș Gadara, ⁴prespre iazerul Ghenisaretului; î⁵n acel ținut era și oraș Gherghesa), – ⁶asa, trecând Iisus, deaca vine la cel ⁷cîmp, timpinară-l doi oameni ⁷drăciți (ce la Marco și la Luca grăie⁹sc numai de unul, că evanghelist ¹⁰scrie ciuda și putearea lu Iisus, nu nu¹¹mărul oamenilor). Aceia era iuți ¹²tare, cum nimea nu putea trece pre ¹³aceaia cale. (Marco și Luca zic cu¹⁴m au lăcuit în munți și în groape, – ¹⁵că jidovii lângă cale, pre drumure, fă¹⁶cea mormânture –, și zic ⁸cum cu ¹⁷lanțure și cu fiare lega pre ei, ¹⁸ce nu-i putea ținea). Și zioa și noa¹⁹ptea era munciți și în mormântu²⁰re, strigând și ucigându-se cu pie²¹tri. Acela – cum zice Marco – de ²²departe deaca văzu pre Iisus, închină-se lui ²³și, strigând cu glas mare, zise: „²⁴Ce e mie cu tine, Iisuse, fiul lu Dumnezeu? // ¹Înălțime, juru-te pre Dumnezeu, nu ⁹2munci mine!” Căce că grăi lui ¹⁰Iisus: „Ieși, du³hul ¹¹ necurat, den om!” Întrebă Iisus: „Ce ⁴ți-e numele?” Și răspunse, grăi: „Legheon ⁵mi-e numele, că mulți sântem.” Și rugară ⁶el mult să nu-i tremeață afară dentr-a⁷cel ținut. (Luca zice: „în beznă”). Iară ruga⁸ră el toți dracii să-i slobozească a în⁹tra în turma de porci, ce era ca doao ¹⁰mie. păscând în aceia codri; ce slobo¹¹zind lor Iisus, întrând ei, porniră por¹²cii în mare și se afundară și muriră. A¹³șa se-au fost tâmplat ¹²acest lucru evangheli¹⁴ei, den carea văm avea aceaste învățătu¹⁵ri:

66*

66*

1 „Duminica a 5-a (Evanghelia <după> Matei, cap. 28)” (= Duminica din săptămâna a 5-a după Cincizecime: Matei, VIII, 28 – IX, 1). 2 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura θ, indicând începutul colii 9. 3 Тип. трече. 4 Тип. нова. 5 Тип. тѣмнѣнѣтъсь (pentru (în)tămpinatul). 6 Тип. мѣн. 7 Тип. ѡдѣмѣнн. 8 Тип. грѣшитъ зиче în loc de зикъ (cf. rândul 13). 9 Тип. ѡсо. 10 Тип. ѡс. 11 Тип. доуѡду. 12 Тип. тѣплать.

67^r Întâia oara, au fost arătat pu¹⁶tearea și dumnezeiia sa și aiurea cu ciu¹⁷de; așa și aicea arăta oamenilor ace¹⁸stui ținut cum el biruiaște nu numai ¹⁹cu oamenii, ce și cu dracii, carei sânt ²⁰vrăjmași oamenilor, mai tare creștini²¹lor. Că aicea timpinarea lu Iisus drăciții ²²nechemați, neaduși nu iubesc pre Hristos, ²³ce-l urăsc rău ș-ară vrea să piară. Ce ²⁴iaste lor a gândi și a veni înaintea lui? // ¹Era dracii întrați în oameni să piarză ²pre ei și-i ducea înaintea lu Iisus; ce vezi ³că se mântuiră. Nici aceia oameni mișe⁴i n-au știut căuta și aștepta de la Iisus ⁵mântuire, ce den putearea și voia cea bună ⁶a lu Iisus fură ajutați. Așa domneaște Hristos ⁷pre vrăjmașii lui cum, ce apucă și răpe⁸sc să-l piarză, iaste lor a da pre spăse⁹nie și așa cum că se tem în ce chip să poa¹⁰tă rămânea. Învață, drept aceia, crești¹¹ne, a cunoaște putearea și mila și drago¹²stea lu Iisus cătră ceia carei cred bine și ¹³nădăjduiesc în el, că nici întru un ¹⁴chip nu-i va uita, nici-i va părăsi. Nici ¹⁵întru o sărăcie și nevoie, nici întru o ¹⁶ispită nu pot, – necum oamenii răi, ce ¹⁷nici dracii, duhure reale –, strica creștini¹⁸lor fără voia și slobozia lu Dumneze¹⁹u, necum oamenilor; – ce caută în ceastă ²⁰evanghelie.

67^v Deaca văzură că le iaste lor a ie²¹și dentru oameni, nici în porci nu ²²putură întra până nu-i slobozi pre ei ²³Hristos. Așa caută în viața sau în cartea lu Io²⁴v bogatul: ruga dracul să-l slobozea- // ¹sacă Dumnezeu a piiarde marha și toa²tă avuția și feciorii, apoi și trupul ³lui să bată cu boale și betesugure; ⁴până nu slobozi pre el, nu putu face ⁵lui nici o dosadă, nece o nevoie. Așa pre ⁶sfânt Pătru nu-l putu dracul ispiti ⁷până nu-l slobozi Hristos pre el, cum <zice> el în⁸suș (la Luca, 109): „Simone, Simone, ia⁹tă Satana cerșu pre voi cum să vă cearnă ¹⁰ca grâul; ce eu mă rog drept tine, să ¹¹nu scază credința ta.” Ceteaște la car¹²tea lu proroc David, psalom 90, cum ¹³zice depre ceia ¹⁴carei nădăjduiesc în pu¹⁴tearea și într-ajutoriu lu Dumnezeu, de¹⁵pre acest lucru cum fără voia și fă¹⁶ră știrea lu Dumnezeu nu vine nici o ¹⁷pagubă, nici o nevoie, nici un rău, nici o ¹⁸perire pre creștini. Caută în tâlcul evanghe¹⁹liei în *Vъskrѣсна* ^{14a} 10, în a doua învățat²⁰ră.

68^r A doua învățatură iaste depre mi²¹ntea și năravul dracului, cum lui to²²ată iaste grija aceia să îmble în alean lu ²³Dumnezeu și să facă rău creștinilor ²⁴au într-înemă, au în suflet, cu minciu- // ¹nile, cu prislătura, cu învățatura ²strâmbă, sau și într-înemă și în tru³p, cum făcu acestor doi oameni, sau ⁴în marhă cu pagubă, și într-altă avuție, ⁵cum zice și ne învață Pătru apostol, 63: „Fi⁶ți treazvi și prevegheați! iată că vrăjma⁷șul vostru, dracul, ca leul răgind în⁸blă încungiuând, căutând pre cine să ⁹înghiță. Lui stați în alean, tare fiind în ¹⁰credință”.

68^v Ce văm grăi depre năravul dra¹¹cului altă decât ce zice Hristos (Ioan, 32): ¹²„Dracul de-nceput era vrăjmaș și în ¹³dereptate nu stă ¹⁵”. Când grăiaște minciuni, ¹⁴den a lui grăiaște, că e el mincinos și ta¹⁵tăl lui. Caută cum prilăsti pre părin¹⁶ții noștri, pre Adam și pre Eva, și po¹⁷topi nu numai pre acei doi, ce duse ¹⁸pre noi toți întru atâta nevoie și dosa¹⁹dă, păcate nenumărate, apoi în pla²⁰ta păcatelor, în moarte ¹⁶, cum zice Pave²¹l apostol: „Toți sântem născuți feciorii ²²mâniei.” Să n-au vrut milui pre noi Dum²³nezeu și deaca n-au vrut tremeate fi²⁴iu l său drept noi, c-am vrut peri // ¹toți prentu lucrul și prilăstura ²dracului.

13 Tip. трѣсѣ. 14 Tip. чѣл. 14a „(Evangelia din duminica) Învierii”. 15 Tip. стѣ. 16 Tip. дморте.

Întrebare: căce era dra³cii în mormânture? – Răspuns: Ioan ⁴Zlatoust zice aicea cum derept ⁵aceaia făcură dracii, să crează nărodu⁶l așa cum den sufletele mor⁷ților că se fac dracii și încoace ⁸și încolo împlă la mormânturele mor⁹ților. Că și în vremea noastră destu¹⁰lă prilăstitură fu în lume u¹¹nde ziseră că vin morții în casă și ¹²se ivesc oamenilor, cer ajuto¹³riu după moarte să le facă cu ¹⁴călugării ¹⁷și cu popii să¹⁵răcuste și alte multe minciu¹⁶ni. Că dracii au grăit ș-au zis ¹⁷că sânt sufletul acătării om ¹⁸numai să prilăstească nebunii; ce ¹⁹Ioan Zlatoust zice (la Matei, în ²⁰omilia, 29 de capete, în tâlc): „Nu po²¹ate sufletul <a se> despărți de la trup.” În²²tru acest ținut budușlui că sufle²³tele derepților sânt în mâna lu Dumne²⁴zeu, iară ale păcătoșilor suflete, după // ¹ieșit așa și se duc, cum ¹⁹și Lazar și ²cel om bogat, cumu se adevărează ³la Luca, 83. Ce și aiurea Domnul ⁴grăia: „Astăzi sufletul tău ceare-vor ⁵de la tine.” Nu poate sufletul, deaca ⁶iase den trup, la noi aicea a veni și a ⁷îmbla. Și iară cu multe scripturi pu⁸tem adevăra cum sufletele morți⁹lor nu vin aicea, că și Ștefan zice: ¹⁰„Ia sufletul mieu!”; și Pavel: „Pohte¹¹sc să mori ²⁰și să fiu cu Hristos.” Iară ni¹²ci întru un chip nu pot aicea lăcui. ¹³Ascultă ce zice bogatul și ia ami¹⁴nte ce ceare și nu ajunge: să ară pu¹⁵tea sufletele oamenilor aicea lăcui, ¹⁶c-au vrut veni el cum pohtia ș-au ¹⁷vrut învăța pre frații lui de chi¹⁸nurele iadului. Den care loc ¹⁹scripturiei iaste aiavea cum, du²⁰pă ieșitul den trup, în loc ²¹usebi duc pre suflete, de ²²nu sânt vreadnice a se turna, ce ²³așteaptă iale aceaia zi de judecare // ¹tremurată. Aceastea toate scris-au Ioan ²Zlatoust. Dară, creștine, iaste minciu³nă carei au învățat să păzească omul ⁴mortul său după noao zile și la doa⁵ozeci de zile și la patruzeci și la a⁶nul. Minciună e și aceaia carei zic că ⁷pot folosi după moarte suflete⁸lor, că nu se schimbă locul după ceastă ⁹viiată, ce iaste scornit pentru lăcomia ¹⁰cărtularilor.

69'

69'

A treia oara, zice evangheli¹st: „și era prea iuți”; așa iaste năravu¹²l dracilor. Învață de aicea, creștine, ce ¹³face dracul în <îm>părăția ²¹sa: pre carei bi¹⁴ruiaste el, face pre ei iuți și fără mi¹⁵lă, așa cum mai nimea nu poate avea lu¹⁶cru cu ei; iară Duhul Sfânt, pre carei ias¹⁷te, face pre ei blânzi și milostivni¹⁸ci.

Dară ce sânt acmu unii domni? Că ¹⁹sânt cu duh rău unde sânt fieri ²²20sălbateci, fără milosârdie. Zice evangheli²¹st: „Ziseră dracii : Venit-ai mainte de vrea²²me ²³a munci pre noi”. Cât era domnit ²³dracii pre părinții noștri în lume, și ²⁴încă zic că mainte de vreme au venit. // ¹Așa sânt toți, răi și fără lege: cân²d vine judecare și pedepsă pre ei, ³lor pare că fără vină dosădeaste Dumne⁴zeu pre ei, ce zic dracii c-au venit a ⁵munci pre ei.

70'

Ce era munca și chinul ⁶lor? Unii, cum Ioan Zlatoust și alții, ⁷zic că se-au temut dracii că-i va tre⁸meate în munca de veac, depre care grăia⁹ște Hristos la Matei. Ce den Marco, 19 și Luca, ¹⁰38 vedem că se-au temut că va tremeate pre ¹¹ei afară dentru acel ținut, sau ¹²în beznă, și mai mare chin n-au putut ¹³fi dracilor decât când nu pot strica ¹⁴și a face rău creștinilor. Așa, unde zi ¹⁵ce Hristos lor: „Ieșiți den oameni!”, aceaia era ¹⁶lor chin și muncă mare. Așa zice Hristos ¹⁷(la Luca, 51): „Văzuiu dracii căzând den ¹⁸ceri ca fulgerul”; și la Ioan, 42: „Că ¹⁹mai-marele ceștii lumi amu iaste ju²⁰decat.” Așa se-au chinuit dracii și ²¹slugile lor

17 Тір. къ доугърин. 18 Тір. ѡмѡс. 19 Тір. коу. 20 Тір. мори („мор”). 21 Тір. дпържїиѡ. 22 Тір. фїѡри („fiare”). 23 Тір. вртмаѡ (cf. rândul 24).

când văd că se împărțea ²²ște împărăția lu Dumnezeu, cum și acmu, ²³unde văd unii, aleaneșii dereptăției. ²⁴că lumea și mișelamea proastă cu mare // ¹jelanie pohteaste și iubeaste a înțeleage ²și a învăța cuvântul lu Dumnezeu. Vor ³să moară de ciudă, ce Domnul va domni ea ⁴și dereptatea lui va veni la lumină, – ceaia ⁵ce ne dă noao, Doamne! Amin!

⁶Nedělě 6

Ev(g)lie M(th), glava 29 ¹

⁷„În vremea aceeaia întră Iisus în corabie, tre⁸cu și vine întru a lui cetate. Și adu⁹seră lui slăbitul de vine în pat zăcând.¹⁰Și văzu Iisus credința lor și zise slăbi¹¹tului: «Îndrăzneaste, fiu! Lasă-ți-se păca¹²tele tale.»

Și iată alții den cărtulari ¹³ziseră întru ei: «Acesta huleaște». Și vă¹⁴zu Iisus cugetul lor, zise: «Derepce voi cuge¹⁵tați hitlenind în inimile voastre? Ce ¹⁶amu iaste pre lesne ² a zice: ‘Să ți se lase pă¹⁷catele!’, sau a zice: ‘Scoală-te, îmblă!’? Ce ¹⁸să știți că puteare are Fiiul Omenesc spre ¹⁹pământ a lăsa păcatele.»

Atunce grăi ²⁰slăbitului: «Scoală și ia patul tău ²¹și pasă în casa ta!» Și se sculă de luo pa²²tul și se duse la casa lui. Văzură glo- // ¹atele, mirară-se și slăviră Dumnezeu ²că deade așa puteare oamenilor”. *Конецъ не(д)* ³.

³Acesta iaste tâlcul aceștii evanghelie

⁴Această sfântă evanghelie, frații miei, mai ⁵bine veți înțeleage deaca văm ceti în ⁶Marco, 7, în Luca ⁴ ¹⁹, că grăiesc și ei depre ⁷acest om slăbit care-au vindecat ⁸Hristos în Capernaum. Derept aceeaia avăm ⁹aceastea învățături:

Întâia oara, auzi¹⁰ți, frații miei: când au fost vindecat ¹¹Iisus în oraș Capernaum, nărodul, deaca a¹²uzi că în casă iaste Hristos, acolo adunară-se ¹³mulți oameni, cum nu putea încăpea – cum ¹⁴zice Luca: „nici pre porți” – , care oameni ¹⁵au mers la Hristos să asculte cuvântul lui ¹⁶și învățatura lui. Derept aceeaia, învăța¹⁷ți și voi, oameni buni, cum și voi cu dra¹⁸g mare <să> meargeți unde auziți că spun cu¹⁹vântul lu Dumnezeu și nemică nu so²⁰cotiți cine spune, ce feali de om ia²¹ste – bătrânu e au tânăr, ras în cap ²²au ba –, ce numai să spuie ție cuvântul lu // ¹<Du>mnezeu cu derept. Tu ia aminte cu i²nemă bună, învață și ține și, zău, ³în ceastă lume să știi că oamenii n-au ⁴mai mare lucru ce să placă lu Dum⁵nezeu decât când ascultă cuvântu⁶l lu Dumnezeu și-l păzesc cu toa⁷tă inema. Că numai acel om e fe³recat și blagoslovit de la Dumnezeu, ⁹cum zice Iisus Hristos, Domnul nostru (la Luca, ¹⁰58): „Ferecați aceia carei ascultă cu¹¹vântul lu Dumnezeu și-l păzesc.”

¹²A doua învățătură ⁵: ¹³cum auziți ce-au făcut cei oameni buni ¹⁴cu cel om bolnav, slăbitul de vine, ¹⁵cum aduseră pre mișelul la Hristos ¹⁶cum să-l vindece pre el, – așa și noi, ¹⁷frații miei, deaca cineva den vecinii ¹⁸noștri va cădea în vreo năpaste sau în ne¹⁹voie, în prinsură sau în boală sau ²⁰în pagubă, sau oare în ce

1 „Duminica a 6-a (Evanghelia <după> Matei, cap. 29)” (= Duminica din săptămâna a 6-a după Cincizecime; Matei, IX, 1–8). 2 Тип. прѣ ле҃че („prea lesne, foarte ușor”). 3 „Sfârșitul (evangheliei) duminicii”. 4 Тип. ѿѿ (în loc de ѿѿ). 5 Тип. до҃ва ꙗ҃вѣтоу҃рѣ.

poate fi, ²¹și tu fă ⁶ ca cești oameni, fiind ²²lângă el într-ajutoriu. Că deaca nu ²³va fi ție milă de fratele tău, nici ²⁴lu Dumnezeu nu-i va fi milă de tine. // ¹Cum zice Iacov apostol, 52: „Județu²¹ amu iaste fără milă celuia ce nu fa³ce milă cu altul.”

72^r

A treia oara: ve⁴deți când îmblă Iisus învățând în lume, ⁵c-au avut vrăjmași și care au grăit ⁶lui în alean ș-au hulit lucrurile ⁷lui ceale bune. Fost-au cărtulari ⁸ce-au grăit rău depre învățătura dereaptă ⁷ ⁹a lu Hristos, cum vedeți în ceastă evanghelie; ¹⁰când zice Hristos slăbitului: „Fiiu, lasă-ți-¹¹se păcatele”, era unii cărtulari aciaa șe¹²zând și cugeta întru inimile lor: ¹³„Ce acesta grăiaște așa hule?” Acmu încă sân¹⁴t vrăjmași dereptăției, popii și călugă¹⁵rii fățarnici: ei sâduiesc și hulesc ¹⁶pre învățătura noastră, – ce nu iaste a noast¹⁷ră, ce iaste a lu Dumnezeu. Și deaca nu ¹⁸credem tocmealelor și pravilelor, sau deaca ¹⁹certăm lăcomia lor cu ce prilăstesc mi²⁰șelamea cu sărăcuste și cu alte multe, – ²¹zău, noi grăim den Scriptura ⁸ Sfântă și ade²²vărăm tot ce grăim, iară ei zic pre noi ²³că sântem draci și prilăstitori, cum zi²⁴seră pururea și lu Hristos, și prorocilor, și // ¹apostolilor. Și așa spar ei mișela²mea de cuvântul lu Dumnezeu, zi³când: „Nu ascultați, creștinilor!” Dere⁴pt aceaia, frații miei, nu creadereți, că ⁵voi înșivă puteți înțeleage lăcomia lor. ⁶Au nu de popi au grăit Hristos (la Matei, 94) ⁷zicând: „Vai de voi, cărtularilor făța⁸micilor, că ați luat cheaia împărăției: ⁹voi nu întrați, și carei ară vrea să în¹⁰tre, voi nu lăsați, ce apărați.”

72^v

A patra ¹¹oara: „Văzu Iisus credința lor.” Învățăm ¹²aicea cum în toate lucrurile Hristos caută ¹³credința oamenilor, și lucrure bune în¹⁴că ale omului nece întru un chip lu ¹⁵Dumnezeu nu plac fără credință. Cu¹⁶m zice Pavel apostol, *къ Еврео(м)* ⁹, 330: ¹⁷„Nu poate fi cum cineva să placă lu Du¹⁸mnezeu fără credință.” În ceastă evanghelie ¹⁹încă zice evanghelist: „Văzu Iisus credința ²⁰lor” – ce doara ce ¹⁰purta pre slăbitul –, ²¹nu zice: „Caută ce ¹¹lucru și cumu-l a²²duseră.” Și vezi, credința dereaptă ²³nu numai ție foloseaște, ce și altuia ²⁴în lucrul cęstii lumi. Așa crezu Lot ¹², // ¹<nu> numai pre el scoaseră den perire, ce ²și pre muiarea lui și pre doao feate; așa, a³poi, pentru rugăciunea lui milui un ora⁴ș, Sigor, cum nu peri (la *Bytie* ¹³, 19 ⁵capete). Dară drept rugăciunea lu Mo⁶isi pururea cruță și milui Dumne⁷zeu izrailteanilor. Așa lu Pavel a⁸postol dăru-i Dumnezeu în mare 276 ⁹de oameni, cum iaste scris în *Dăănîe* ¹⁴, ¹⁰50 de capete. Așa, drept rugăciunea ¹¹lu Avraam, Dumnezeu vrea cruța și ¹²milui ceale cinci orașe: Sodomul, Go¹³morul, Sidom, Adama, Sigor, s-au ¹⁴vrut putea afla zeace oameni derepți. ¹⁵Așa făcu Domnul bine eghipteanilor ¹⁶pentru Iosif, feciorul lui Iacov patri¹⁷arhul ¹⁵.

73^r

A cincea oara, – evanghelist zice: ¹⁸„Grăi Iisus slăbitului: «Fiiu, iartă-ți-se păca¹⁹tele tale».” Vedeți, Hristos cheamă pre slăbitul ¹⁶ ²⁰„fiiul” și zice: „Iartă-ți-se păcatele ta²¹le”; dară Hristos iaste tatăl păcătoșilor, ²²dară că nu poate urî pre ei să sânt fe²³ții lui. Dară căce nu credem lui? ²⁴căce noi, păcătoșii, nu iubim pre el să ¹⁷// ¹ne iaste tată, că nu strigăm la el în ²ticale? Care tată nu miluiaște pre pă³mânt feciorul său, sau carele dă ¹⁸da⁴ture reale când ceare fiiu-său? – cum zi⁵ce la Luca. Și zău, pren credință pu⁶tem fi feciorii lui. cum zice la ⁷Ioan, 1: „Deade lor puteare

73^v

6 Tip. фъ. 7 Tip. ДЕРЕПТЖ. 8 Tip. СКРИПСА. 9 „(Epistola) către Evrei”. 10 Tip. ЧЕ ДОБРА ЧЕ (=?). 11 Tip. ЧЕ (în loc de *cei*?). 12 Tip. ЛУ – Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura Ө, indicând sfârșitul colii 9. 13 Cartea „Facerea” din Vechiul Testament. 14 „Faptele apostolilor”. 15 Tip. ПАТРИАУСАБ. 16 Tip. СЛЪБИТЪ. 17 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura і, indicând începutul colii 10. 18 Tip. АЪ.

feciori lu Du^smnezeu să fie tuturora carei cred ⁹în el.” Îndrăznește dară, oame ¹⁹, a fugi ¹⁰supt arepile lu Dumnezeu, că, zău, de¹¹rept Iisus Hristos, fiu-său cel iubit, că te va ¹²priimi ²⁰, păcatele va ierta cum au fâgădu¹³it; cum în ce ceas omul păcătos la ¹⁴el va suspina, ca omul perit, ni¹⁵cicând depre păcate nu se va pomeni, ¹⁶ce mai tare-l va milui. Cum au grăit ¹⁷pre proroc Iezechiil, 35 de capete: „În ¹⁸ceastă lume va fi grijitorul”. – ia¹⁹ră după aceasta a ta iaste împără²⁰ția ceriului. Amin!

21 Nedělě 7

Ev(g)lĭe M(th), glava 33 ¹

74^r ²²„În vremea aceeaia trecu de-acia Iisus; după ²³el mergea doi orbi chemând și grăia: // ¹«Miluiaște-ne, Doamne, fiul lu David!» Deaca ²vine el în casă, apropiară-se cătr-însu³l orbii, și grăi lor Iisus: «Creadeți că ⁴pociu aceasta face?» Grăiră lui: «Adevăr, ⁵Doamne!» Atunce se pipăi de ochii lor și ⁶grăi: «După credința voastră fie voa⁷o!» Și <se> deșchiseră ochii lor. Și zise ⁸lor Iisus și grăi: «Feriți-vă, nimea să nu ⁹știe!»

Ei se duseră și spuseră el ¹⁰prespre tot pământul acela. Aceia ¹¹ieșiră, adecă aduseră cătr-însul ¹²<un> om mut ² și turbat. Și goni tu¹³rbatul <și începu> a grăi mutul; și mirară-se ¹⁴năroadele și grăiră că nece dinioară ³ ¹⁵nu se-au ivit așa întru Izrail ⁴. Fari¹⁶seii grăiiră: «De judecii dracilor gonea¹⁷ște dracii.»^{4a}

Și îmblând Iisus în cetățile ¹⁸toate și orașele, învăța în gloatele lor ¹⁹și mărturisiia Evanghelia Împărăției ²⁰și vindeca toate boalele și toate ²¹durorile den oameni”. *Konecъ nedělě* ⁵.

22 Acesta ⁶ iaste tâlcul aceștii evanghelie

74^v ²³Frații miei, în ceastă evanghelie arată-ne // ¹ce e dragostea și putearea lu Hristos și iară ce ²tărie mare are credința dereaptă <a> omului. ³Că în toată cartea, Evanghelia ⁷, aceaste doao iaste ⁴noao a lua aminte: cum să cunoaștem ⁵bine pre Hristos, cum că iaste noao treme⁶s Mântuitorul ⁸ den ceri, și iară în ce ⁷chip putem ajunge să ne facă bine. ⁸Că nimea să nu gândească: „Știm c-au făcu⁹t bine cu toți ș-au miluit până cân¹⁰d au fost în trup”; iară acmu au doa¹¹ră nu e așa? ba, Jeaca au <fost> mare milosti¹²vnic fiind în trup muritoriu, ac¹³mu cu mult mai tare.

Adoara iară ¹⁴învățăm cât tare pohtează credința ¹⁵de la toți oamenii. Aicea încă zice or¹⁶bilor: „Creadeți că pociu eu face aceastea?”; ¹⁷iară ei ziseră: „Creadem, Doamne!” Atun¹⁸ce vindecă pre ei, zicând: „După credi¹⁹nța voastră să fie voa!” Așa vedem ²⁰la Marco, 22: în Nazaret nu putea Hristos face ²¹mai nici o ciudă, pentru necredința lor. ²²Ce acești oameni orbi era auziți ⁹ de vea²²stea lu Iisus cum

19 Тір. ѡμε. 20 Тір. τѣва прѣмн.

1 „Duminica a 7-a (Evanghelia <după> Matei, cap. 33)” (= Duminica din săptămâna a 7-a după Cincizecime; Matei, IX, 27–35). 2 Тір. моуаѣ. 3 Тір. диннурѣ. 4 Тір. израилн (poate Izraili „Israeliti”?) 4a Frază neclară; în traducerea modernă: „Cu domnul dracilor scoate El dracii”.

5 „Stârșitul (evangheliei) duminicii”. 6 Тір. ачаста. 7 Тір. картѣ а’лѣа (probabil greșit în loc de cartea Evangheliei). 8 Тір. мѣнтѣонторѣ. 9 Тір. ера доузици (probabil greșit în loc de era auzit „auziseră”).

au înviat pre fata ²⁴celui mai-mare al besearciei ¹⁰ den moa- // ¹rte. Pornesc și ei după Iisus și pre ²cale văd că nu ascultă, nici vindecă ¹¹ pre ³ei. Merg până în casă, crezând că va ⁴milui pre ei, și sânt tari în credință ⁵depre binele și mila lui; așa dobân⁶desc sănătate. Iaca acei creștini ma⁷ri pilda credinței. Tu încă în sără⁸cia ta fă ¹² așa, și zău că veri fi ascu⁹ltat în rugăciunea ta cea dereaptă.

75'

A treia: ¹⁰în cești doi orbi avăm pilda acelor oame¹¹ni carei cunosc orbitura și neștiuta ¹²lor. – Și toți orbii <sânt> așa? că sânt unii ¹³carei orbitura lor nu cunosc, ce le pa¹⁴re lor că văd mai bine decât alții ¹⁵și se țin că sânt purtători orbilor. ¹⁶Depre aceștea grăiaște Hristos (la Matei, 61): „Să¹⁷nt orbi purtători orbilor”. Și acea¹⁸sta orbitură iaste rea, întâi căce că ¹⁹nu <se> pot vindeca și vor peri într-însa ¹³ ²⁰(și iaste scris la Ioan, 35); a doua ¹⁴, ²¹și pre alții rătăcește și-i bagă în groapă ²²(cum au scris Matei, 61). Așa era în vremea ²³lu Hristos cărtularii și fariseii, și în ²⁴vremea noastră așa sânt vlădicii, arhi- // ¹episcopii, egumenii, călugării, popii ²și toți de acela feali. Ei încă pot zi³ce noao cum ziseră lu Hristos: „Au doară ⁴și noi orbi sântem?” (cum au scris ⁵Ioan, 35); căroa noi răspundem cu ⁶Hristos: „S-ați fi orbi, păcate n-ați avea.” ⁷Aceaia va să zică: „Când ați cunoaște pre ⁸voi că sântei orbi, ce unde ziceți ⁹«vedem», păcatul vostru va rămânea.” Că ¹⁰acești doi orbi cunoscură orbitura lor ¹¹și pohtesc a-i slobozi de ea și merg du¹²pă lumină dereaptă pre Iisus Hristos, la el ¹³strigă: „Miluiaște-ne, fiul lu David!” Cu ¹⁴aceaia strigare ¹⁵arăță că cunosc ne¹⁵voia lor și pohtesc a-i slobozi. Oame¹⁶ni ca aceia ¹⁶ se pot vindeca, iară carei se ¹⁷arăță că sânt ¹⁷ purtători oamenilor ¹⁸și zic: „Noi sântem dătători legiei, ¹⁹păzitori și întăritori legiei și a cre²⁰știnătăției, noi ținem pravilele și ²¹toate slujbele besearciei”, – nu pot cu²²noaște orbitura lor, ce se țin mai mă²³ndri și mai înțelepți. Nici de la Dum²⁴nezeu nu roagă, să zică: „Doamne, lumi- // ¹nează inema noastră și înțelesul!”, – cumu ²se rugă David: „Dă ¹⁸ mie înțelesul legiei ta³le, să cunosc porâncitele tale” –, ce le ⁴pare că le înțeleg toate. Așa rămân ei în ⁵orbitura lor ca fariseii ¹⁹. Așijderea nu ⁶pot lumina, nici a cunoaște pre lumină ⁷dereaptă, pre Hristos. Și aceia carei împlă du⁸pă cei oameni mari și cărtulari, carei ⁹zic: „Noi văm ținea cum zic popii și mai-¹⁰marii noștri: ei sânt cărtulari, ei înțe¹¹leg”, – ce nu iau aminte c-au orbit Dumne¹²zeu pre aceia, cum au porâncit pre Isaiia ¹³roroc, 33, și iară *къ Римлѣно(м)* ²⁰, 124: ¹⁴, „Piiarde-voi mândria mândrilor și înțelep¹⁵ciunea înțelepților rușina-voiu.” Aceia încă ¹⁶nu se pot vindeca carei ascultă pre popi, ¹⁷căce că nu cer ajutoriu și luminătoriu ¹⁸den cuvântul lu Dumnezeu, ce den <în>văță¹⁹tura ²¹ fățarnicilor.

75'

Orbii ²² sânt de doao ²³ fea²⁰liure: unii sânt orbi în trup, carei nu ²¹văd lumina soarelui și a ceștii lumi; ²²alt fealiu iaste carei sânt orbi cu mi²³ntea și nu văd, nici cunosc ispășenia ²⁴sufletului în ce stă ²⁴ și nu înțeleg că // ¹nu poate ierta păcatele niminilea, numai ²însuș Dumnezeu, ce cred în slujba popi³lor și se nădăjduiesc în acela lucru de ⁴nemica. Aceia sânt orbi în suflet: ma⁵i în mare perire sânt, căce că pier în⁶tr-însă. Iară carei sânt orbi în trup, po⁷t fi cu ochii sufletului și cunosc ⁸pre ispășitoriul Hristos; acelora nu va strica ⁹orbitura ochilor

76'

76'

10 Tip. вестрчїен. 11 Tip. вендекж. 12 Tip. фъ. 13 Tip. (rândul 19–20) .†тржсѣ²⁰лъ. 14 Tip. ддоа. 15 Tip. стрнгарж. 16 Tip. дчѣа. 17 Tip. сандъ. 18 Tip. дъ. 19 Tip. фїаресени. 20 „(Epistola apostolului Pavel) către Romani”. 21 Tip. деѣвѣцѣтѣрд. 22 Tip. орви. 23 Tip. доа. 24 Tip. стъ.

trupului. Căutați dară, ¹⁰frați, în luminătura inimiei, că veți a¹¹fla, ascultând, cuvântul lu Dumnezeu. ¹²Că zice David în psalom 118: „Lumina picioa¹³relor mele – cuvântul tău, Doamne!”

77^r A pa¹⁴tra: vedem sfeatul și lucrul lu Dumneze¹⁵u, cum el pre sine iveaște mișeilor, pără¹⁶șișilor și se ascunde denaintea mândri¹⁷lor. Vezi, acești orbi ziseră „fiul lu Davi¹⁸d”; cred ²⁵că el au fost făgăduit pări¹⁹nților pre proroci și mergea după el. ²⁰Iară cărtularii și fariseii și aceia cu ²¹ochii buni nu zic că e fiul lu David, ce zi²²c că e samaritean și drăcit și soț ²³păcătoșilor, băutoriu ²⁶și mâncătoriu. ²⁴Nu te mira dară nici acmu, creștine, deaca // ¹vezi că seblăznesc cei bătrâni și că²rțulari și rămân în orbitura sufletulu³i, iară coconii și mișeii cunosc pre de⁴reptate. Știi ce zice Iisus (la Matei, 42): „Eu da⁵u har ție unde-ai ascuns aceasta înain⁶tea mândrilor”.

A cincea oara: credința ⁷dereaptă ²⁷nu gândi, nici socoti vreo peri⁸re ce iaste hrăboară, și mărturiseaște fă⁹ră frică ce se cade creștinului. Așa ¹⁰făcură cești orbi, că era tocmit între ¹¹jidovi (cum iaste scris la Ioan, 35) cu¹²m cine ne-ară ²⁸mărturisi și adevăra pre ¹³Iisus cum că e el Hristos, să fie lepădat de be¹⁴searecă ²⁹. De aceia orbii nu gândiră, ce st¹⁵riga și chema pre Iisus „fiul lu David”. Derep¹⁶t aceia, avură credință tare și vârtoa¹⁷să: în cale nu le deade nici un răspuns, – ¹⁸derept aceia ei nu gândiră, ce mearse¹⁹ră și în casă.

77^r A șasea: Hristos veade și ²⁰cunoaște bine sărăciile acelora carei ²¹se rugară lui mai bine decât po²²t spune lui. Așa acești orbi nu zise²³ră: „Luminează noao ochii, fă-ne să vedem!”, – ²⁴ce numai ce ziseră: „Miluiaște-ne noi, fiul // ¹lu David!” Așa noi, când rugăm pre Du²mnezeu, să slăvim pre el, că știe în ce chi³p trebuiaște pre noi a ajuta. Cum zice Hristos, ⁴învățând atenașele ³⁰, că: „știe Tatăl vo⁵stru ce trebuiaște voao mainte de cearerea ⁶voastră.” Iaste, derept aceia, de aicea vese⁷lia noastră cum avăm acătare ajuto⁸riu, cine știe nevoia și sărăcia noastră ⁹mai nainte decât spunem lui; și el ¹⁰nu uraște rugăciunea, ce mai tare a iubea¹¹ște și porânceaște să ne rugăm.

78^r A șap¹²tea, așa zice evanghelist ³¹: „Aduseră cătr-î¹³nsul un om mut, având dracul; și ¹⁴scoase dracul și grăi mutul.” Aicea învă¹⁵șăm cum Hristos nu numai ajuta pre aceia ca¹⁶rei veniia la el cu voie bună rugând ¹⁷pre el, ce și aceia pre care-i aducea alții ¹⁸fără voie. Că Hristos au ajutat ș-au vindeca¹⁹t patru fealiure de oameni: întâiu, ²⁰carei cu voia ³²sa au venit la Iisus și ²¹se-au rugat lui, cum era ³³orbi, șchio²²pi ³⁴, stricați și alți ca aceștea; a²³doara, alții la carei fu chemat și du²⁴s Hristos, cum era judele aceiua ce-i murise // ¹fata (la Matei, 32), sau derept carei ²fu rugat Hristos, ei acolo nefiind ³⁵, ³cum era sluga ³⁶sutașului și fata ⁴ceii muieri den Hanania (cum iaste ⁵scris la Matei, 62); a treia, ceia la carei ⁶însuș, nerugat, au venit și i-au vinde⁷cat (cum iaste scris la Ioan evanghelist, ⁸14 capete): cel om bolnav de trei⁹zeci și opt de aii ³⁷și feciorul mor¹⁰t al văduoi (cum iaste scris la Luca, ¹¹30); a patra, aceia carei cu voie nu veni¹²ia, ce-i aducea alții și fără voie, și cu ¹³sila pre ei, cum era acest drăcit ¹⁴și mut. De unde cunoaștem ³⁸cât ia¹⁵ste

25 Тір. КРЕДЪ (probabil greșit în loc de *credea*). 26 Тір. БЪСТОРІА. 27 Тір. ДЕРЪПТА. 28 Тір. ЧИНЕНЪРЖ (probabil greșit în loc de *cine-ară*). 29 Тір. ВЕРЪРЕКЖ. 30 Тір. ОВЪЧЕНАШЕЛЕ. 31 Тір. ЕВЪЛАНСТЕ. 32 Тір. ВОЕ. 33 Тір. ЕСА. 34 Тір. ШКОПИ. 35 Тір. НЕФІННДЪ. 36 Тір. СОУГА. 37 Тір. АІН („ani”). 38 Тір. КЪНОУАЦЕМЪ.

Hristos pre nevoiți a asculta ³⁹ și a ajuta. ¹⁶că în toată vremea, în tot locul elu e ga¹⁷ta pre mișei a ajuta. Îmblați dară, cre¹⁸știni, la mare mila lui și, cum au ju¹⁹rat, zău că ne va asculta în veac. Amin!

²⁰Nedělě 8

Ev(g)lie M(th), glava 58 ¹

„În vremea aceeaia văzu Iisus mult nărod și ²¹se milostivi d-inșii și vindecă // ¹nevoile lor.

După aceeaia fu <seară>, apropia²ră-se cătră el ucenicii lui, grăiră: «³Pustiu ²iaste locul și ceasul acmu ⁴treace; lasă gloatele să meargă împreju⁵rul satelor, să cumpere lor hrană.» Iisus zi⁶se lor: «Nu trebuiaște să se ducă, dați-le ⁷lor voi mâncare.» Ei grăiră lui: «Nu a⁸vem acicea, numai cinci pâini și doi ⁹pești.» El zise: «Aduceți-le încoace!» ¹⁰Și zise gloatelor să șază spre iarbă; și ¹¹luo ceale cinci pâini și amândoi pe¹²știi și căută în ceriu și blagoslovi și ¹³le frâmse și deade ucenicilor pâini¹⁴le, e ucenicii gloatelor. Și mâncară ¹⁵toți și se săturară, și luară den ră¹⁶mășițe bucate, 12 coșure pline. ¹⁷Mâncători era ca cinci mie ³ de bărbați, ¹⁸fără muieri și feciori. Și aciia înde¹⁹mnă Iisus ucenicii ⁴ lui să între în corabie ²⁰și să treacă în ceaia parte, până când <va> lă²¹sa ⁵ gloatele”. *Konec nedělě* ⁶

78

²²Tâlcul aceștii evanghelie

²³Frații miei, den ceastă evanghelie avăm // ¹aceaste învățături:

Întâiu, cum toată nă²deajdea noastră și izbăvirea să ne fie în ³Dumnezeu, că elu e purtătoriul sărăciei ⁴noastre și a sufletelor, și cum gri⁵ja noastră de mainte să fie aceasta, să ⁶căutăm împărăția lui, – cum zice el însu⁷ș, Iisus Hristos (la Matei, 19): „Căutați mainte ⁸împărăția lu Dumnezeu și împărăția lui, ⁹după aceeaia toate se vor ⁷ da voao.” Cum ¹⁰și acest nărod, care venise a asculta ¹¹cuvintele lu Hristos în ceastă sfântă evanghe¹²lie; Domn Iisus Hristos de pre acel nărod ¹³toată grija și nevoia au purtat și ¹⁴pre ei au săturat, cu acea ciudă și se¹⁵mn, cinci mie ⁸ de oameni (cum iaste ¹⁶scris <la Matei>, 58 și la Marco, 25 și 32 și ¹⁷la Luca, 42, și Ioan, 18) cu cinci pi¹⁸te (iară la Marco, 32: patru mie ⁸, cu șapte pi¹⁹te) și cu meșchit peaște. Că Dumnezeu ²⁰aceasta pohteaste de la noi să facem, cum omu²¹ creștin mainte de toate să se roage și ²²să se smerească cu oamenii marelui ⁹ Dum²³nezeu. După aceeaia, cu hrăborie mare ascul²⁴te cu toată mintea cuvintele lu Dumnezeu, // ¹să fie pururea la poveaste și la propovea²danie, unde spun drept, și să fe³riceaze pre Dumnezeu. Deaca veri face a⁴ceastea toate, după aceeaia vare ce rând, ⁵veri avea, au ce lucru, tu îmblă du⁶pă lucrul tău cu toată dreptatea, ⁷fără pagubă și dosada altora, și i⁸zbăvirea ta și nădeajdea toată aruncă ⁹pre Dumnezeu.

79

79'

39 Tip. АСКЛАТД.

1 „Duminica a 8-a (Evanghelia <după> Matei, cap. 58)” (= Duminica din a 8-a săptămână după Cincizecime; Matei, XIV, 14–22). 2 Tip. ПОУСТІН. 3 Tip. МІЕ (pentru *mii*). 4 Tip. ОУЧЕНИИ. 5 Tip. greșit ЛЪСЖ. 6 „Sfârșitul (evangheliei) duminicii”. 7 Tip. СЕЛВ. 8 Tip. МІЕ (pentru *mii*). 9 Tip. МАРЕ Л8.

80^r

Că să știi că el va hră¹⁰ni pre tine, cum zice David proroc, psa¹¹Iom 54: „Aruncă spre Dumnezeu gri¹²ja ta și el va tine hrăni.” Și iară la ¹³psalom 33: „Bogații meseriră și flă¹⁴mânziră, iară ceia ce caută pre Dumne¹⁵zeu de nemică nu vor fi sărăciți. Tea¹⁶meți-vă de Domnul toți sfinții, că a¹⁷ceia ce se tem de Dumnezeu nu vor fi ¹⁸sărăciți de nemică.” Și iară la proroc ¹⁹David, 35 de psalomi: „Tânăr fui ²⁰și îmbătrâni și n-am văzut nici ²¹un om drept să fie părăsit de Dum²²nezeu, nici sămânța lui căutând și ²³cerând pâine.” Drept aceia porânțește Hristos ²⁴Iisus (la Matei, 58). Caută acești ¹⁰jidovi, încă de- // ¹pre care grăiaște și evanghelia de astăzi; ve²zi cum hrăni și sătură Iisus Hristos, arătân³d și noao cum așijderea și pre toți ⁴creștinii va purta și de ei câștigă.

A ⁵doua ¹¹, – cum Iisus Hristos, în ceastă evanghelie, deaca vă⁶zu nărodul flămând, făcu-i-se milă de ⁷ei și pre ei sătură cu atâtea pite și ⁸pești. Așa și noi, creștinii, în ce văm pu⁹tea să miluim și să fim milostivnici ¹⁰cătră frații noștri și junilor mișei, ¹¹să ajutăm pre ei și să împărțim cu ce ¹²ne-au dat Dumnezeu, că drept aceia ¹³dă Dumnezeu unuia mai mult decâ¹⁴t altuia, cum meserearea sa cel bo¹⁵gat să arate – cum zice Iacov apostol, ¹⁶55 de capete – pren faptele sale cea¹⁷le bune. Așijderea trebuiaște să dăm ¹⁸har lu Dumnezeu den avuția noastră, ¹⁹că drept aceia ne-au dat Dumnezeu a²⁰vuția. Drept aceia, iani socoteaște ²¹ce va grăi Iisus Hristos, când va judeca lumea, ²²derepților, milostivnicilor, și iară ne²³milostivnicilor.

80^v

A treia, învățăm iară ²⁴cum să fim și noi cu hrăboria ¹²mare // ¹și cu gând și cu grije mare și adevăr ²întru ascultătura cuvintelor lu Du³mnezeu. Că caută și vezi acest năro⁴d cât de departe au venit cu⁵m să asculte cuvintele lu Hristos. La pu⁶stie încă au mers după poveaste și ⁷după propoveadanie ș-au ascultat cu⁸vintele lu Hristos și până a treia zi au fo⁹st cu el; și nu în vreo cetate sau ¹⁰oraș, ce întru pustie; și nu doi ¹¹sau trei sau patru sau zece o¹²ameni, ce câte cinci mii și câte pa¹³tru mii de oameni, cu muieri și cu ¹⁴feciorii ¹³. Iară noao ne e leane numai ¹⁵întru un ¹⁴ceas a merge la beserecă. De¹⁶rept aceia, mă tem cum acel nărod ¹⁷de jidovi vâdi-ne-¹⁸vor și pre noi vor osâ¹⁸ndi și ne vor certa înaintea lu Dumneze¹⁹u și înaintea lumiei a toată la zio²⁰a de judecare, cum noi, fiind crești²¹ni, căce-am fost așa prea bine. Derep²²t aceia, oare unde auziți că spun de²³rept cuvintele ¹⁵lu Dumnezeu, păsa²⁴ți și ascultați! Așa veți fi în mila lu ¹⁶// ¹Dumnezeu, – carea tu, Doamne, dă-ne în²tru împărăția ta! Amin!

81^r

³Nedělě 9

Ev(g)lîe M(th), glava 59 ¹

⁴, În vremea aceia îndemnă Iisus ucenicii ⁵lui să între în corabie și să treacă ⁶în ceia parte, până când <va> lăsa ² gloate⁷le. Și deaca lăsă gloatele, sui-se în ⁸codru însuș a se ruga; după aceia fu <seară>, ⁹însuș era aciia. E corabia era în mi¹⁰jlocul mării, învăluia-se cu undele: era ¹¹amu împotriva vântului.

10 Tip. аще. 11 Tip. а дод. 12 Tip. хръборіа (în loc de hrăborie?). 13 Tip. фечоріи (probabil greșit în loc de feciori). 14 Tip. оу. 15 Tip. ковнители. 16 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura i, indicând sfârșitul colii 10.

1 „Duminica a 9-a (Evanghelia <după> Matei, cap. 59)” (= Duminica din săptămâna a 9-a după Cincizecime; Matei, XIV, 22–34). 2 Tip. greșit лѣсж.

În a patra stra¹²je, ce e de noapte, mearse cătr-înșii Iisus: ¹³îmbla pre mare. Și văzură el uce¹⁴nicii pre mare îmblând, și de frică ¹⁵strigară. Aciia zise lor Iisus și grăi: «În¹⁶drăzniți, eu sânt, nu vă teamereți!» ¹⁷Răspunse Pătru, zise: «Doamne, să e¹⁸ști tu, zi-mi să viiu cătră tine prespre a¹⁹pă.» El zise: «Vino!» Și ieși den co²⁰rabie Pătru și îmbla pre apă să vie cătră ²¹Iisus. Văzu vânt mare, temu-se și începu ²²a se afunda; strigă, grăi: «Doamne, mâ⁻³ // ¹ntuiaște-mă!» Și aciia tinse mâna Iisus, ²luo el și grăi lui: «Puțină-credi³nșă ⁴ !derepce te spăreai?»

81^v

Și întrară ⁴ei în corabie: stătu vântul. Cine era ⁵în corabie vineră, închinară-se lui, grăiră: ⁶«Adevărul ⁵, Domnului fiiu ești!» Și trecu⁷ră, vineră în pământul Ghenesaretului⁷. ⁸Konecъ ne(d). ⁶

⁹Acesta ⁷ iaste tâlcul aceștii evanghelie

¹⁰Începutul. Evanghelist Matei trei lu¹¹crure zice: dentâiu, cum c-au silit ¹²și îndemnat pre apostoli să între în corabie ¹³derept ⁸ aceaia unde era văzut gloatele ¹⁴că era săturat cinci mie ⁹ de oameni cu ¹⁵cinci pâini. Zice: „Adevăr, acesta iaste ¹⁶cel proroc ce iaste să vie în lume.” Ia¹⁷ră Iisus cunoscu (cum zice Ioan, ¹⁸19) că vor să vie și să răpească pre el, ¹⁹să facă el împărat. Așa se despărți ²⁰de apostoli și tremease pre ei prespre a²¹pă, la Vitsaida, cum zice evangheli²²st. A treia oara ¹⁰, cum au suit a ²³se ruga în codru.

Întâiu, iaste derept a- // ¹ceaia învățatura de primă ¹¹: Hristos n-au fost ²venit să gătească lui împărăția ceștii lu³mi, să domnească după cum domnesc ⁴împărății, că jidovii în toată vremea gân⁵desc și așteaptă pre Mesia, să fie lor ⁶împărat, să-i scoată den orbitura ^{11a}rimlea⁷nilor, – ce el nici dinioară n-au pohtit ⁸aceaia domnie, ce vezi că fugi dennain⁹te ¹². Derept aceaia zise și lu Pilat: „Îm¹⁰părăția mea nu iaste den ceastă lume.” ¹¹Fugi să arate că el nu pohteaste și ¹²să nu poată apoi grăi cu adevăr jidovii ¹³c-au pohtit domnia, – cumu-l și strâ¹⁴mbară, vădiră pre el cei mărturisi¹⁵tori strâmbi înaintea lu Pilat ¹³. Că n-au ¹⁶fost învățați den duhul lu Hristos popii ¹⁷den Rim și patriarșii den Tarigrad ¹⁸să se sfădească pentru domnia, cum ¹⁹cine va fi mai mare.

82^v

A doua ¹⁴, unde au²⁰zim că Hristos au mers la codru a se ruga, ²¹învață-ne unde să ne rugăm, la cine, ²²cându ne teamem de ceva sau când a²³văm acătare ispită pre noi: la rugă²⁴ciune numai, cum zice și David proroc // ¹întru sfântă ¹⁵carte care-au scris cu Duhul ²Sfânt, în psalom 44: „Cheamă mine în zi de gri³ja ta și eu te voiu mântui.” Așa patri⁴arșii, prorocii și apostolii, ucenicii ⁵și toți sfinții că se-au dat rugăciu⁶nei și așa au fost ajutați. Voi în⁷că, creștini, să veți cădea în ceva ispita ⁸dracului, trupului și a lumiei, ⁹sau în frica morții sau în acăta¹⁰re pagubă, nu meargereți la vrăji¹¹tori sau la descântători, ce numai ¹²ce vă prindeți de rugăciune dereaptă și ¹³smerită. Derept aceaia trebuiaste să știți ¹⁴rugăciunea creștinească, deaca vă țineți cre¹⁵știni și botezați, că rugăciunea iaste ar¹⁶ma voastră.

82^v

Evanghelist zice: „Corabia era în ¹⁷mijlocul mării, învăluia-se cu undele.” ¹⁸Adoara se-au tâmplat așa apostolilo¹⁹r, cum au scris Matei, 27: „Iisus era în ²⁰corabie, ce durmiia, și aciia nu era ²¹cu ei.” Ce aceasta au fost cu voia și ²²cu

3 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura ă 7̄, indicând începutul colii 11. 4 In versiunea modernă: „Puțin credinciosule”. 5 Tip. дѣвѣрѣу (probabil greșit în loc de adevăr „cu adevărat”). 6 „Sfârșitul (evangheliei) duminicii”. 7 Tip. ачѣстѣ. 8 Tip. дѣрпѣ. 9 Tip. мѣе (pentru mii). 10 Greșit în loc de „a doua oară” (cf. 82^v 19 și urm.). 11 Tip. не прилж. 11a Probabil greșit în loc de robitura („robii”). 12 Tip. де ѡнѣнте. 13 Tip. пѣлѣ. 14 Tip. дѣод. 15 Tip. сѣнтѣж (probabil în loc de sfânta).

83¹ tocmealele lu Hristos, cum să vie pre ei ²³aceasta ¹⁶ spaimă, și drept au făcu²⁴t. Putem înțelege den Marco evangelist, // ¹²⁶, unde zice: „Ucenicii nu înțelease²ră amu de pâini, că era inimile lor împie³trite, că nu credea încă ei că e fiul lu Du⁴mnezeu. Și văzând că săturase cinci ⁵mii de oameni cu cinci pâini, așa lăsă ⁶Iisus pre ei acest vânt mare cu undele ⁷cum, el împacănd marea și vântul, să va⁸ză apostolii și mai tare să crează lui.

⁹A treia, învățăm ce iaste a aștepta uceni¹⁰cilor carei fac porânca lui în ceastă lu¹¹me, cum și apostolilor se tâmplă, că cea¹²stă lume iaste ca marea cu vântul și cu¹³undele. Așa și acmu, cine va să meargă pre ¹⁴calea lu Dumnezeu cu dreptate, cuvâ¹⁵ntul lu Dumnezeu în multă frică, do¹⁶sadă, nevoi, în urâciunea lumiei iaste-i ¹⁷a fi, cum zice Hristos (la Ioan): „În lume veți avea ¹⁸dosadă și multă ispită a dracului; ¹⁹în mine – pace”.

83² A patra: și atunce când ²⁰sânt periri pre noi, pare-ne noao că do²¹arme Hristos, cum iaste scris la Matei, 27, ²²sau că nu e cu noi, cum nu era în ceastă ²³evanghelie cu apostolii. Așa gândim și noi că²⁴nd cădem în nevoie, cum că Dumnezeu // ¹au uitat pre noi, nu ne veade, nu ne soco²teaste, cum zice și David proroc întru sfâ³nta carte care-au scris cu Duhul Sfânt, în *Psa⁴ltire*, că nu-i e nevoie și zice cum Dumne⁵zeu stă ¹⁷ departe de la el sau doarme. ⁶Cum el nici doarme, nici stă ¹⁷ departe de ⁷la creștini, evangelist zice: „În a patra ⁸straje, ce e de noapte, mearse cătr-înșii Iisus.”

⁹A cincea, învățăm ce să așteptăm și să ¹⁰nădăjduim de la Hristos când sântem în perire: ¹¹aceaia cumu e ¹⁸ n-au lăsat pre ucenici în ¹²mijlocul mării, așa pre ai lui nu-i va ¹³părăsi în nevoie, ce le va ajuta, cum au și ¹⁴făgăduit, cum iaste scris la Matei, 116: ¹⁵„Iată, eu cu voi sânt în toate zilele, pînă ¹⁶la sfârșitul veacului.” Ce acelora va fi ¹⁷ajutoriu, carei împlă în lucrul porâncit ¹⁸de el. Papiștașii ¹⁹ și patriercașii, lo¹⁹ru le pare că foarte împlă bine în porân²⁰cile lu Dumnezeu și într-a bătrâni²¹lor.

84¹ A șasea: „În a patra straje a nopții ²²vine Iisus la ei”, – că bătrânii împărțiră noa²³ptea pre patru străji: până la miază-noa²⁴pte doao, după miază-noapte până în // ¹zio iară doao ²⁰. Așa lăsă a chinui și a învă²lui pre apostoli Hristos toată noaptea în mare ³și vine la ei amu cătră zio. Învă⁴m, drept aceaia, cum să nu <ne> îndoim, nici ⁵noi să ne spământăm deaca nu ne ajută ⁶curând Domnul, ce cu răbdare să aștep⁷tăm vreamea cea bună a milostei lui; că a⁸tunce și mai socotim și luom aminte cum ⁹că nu iaste altul ajutoriu noao fără Du¹⁰mnezeu ²¹. Să văm face așa, da-va noao împă¹¹răția sa. Amin!

¹²Nedělě 10

Ev(g)lĭe M(th), glava 72 ¹

¹³„În vremea aceea ² apropiu-se cătră el o¹⁴m neștine și se închină lui și grăi: ¹⁵«Doamne, miluiaște fiul meu, că în lună ¹⁶noao drăceaste-se rău-păfit: de multe o¹⁷ri cade în foc și de multe ori într-a¹⁸pă; și aduș el la ucenicii tăi și ¹⁹nu putură el vindeca.» Răspunse Iisus, ²⁰zise: «O, rudă necredincioasă ³ și răzvră²¹tită,

16 Tip. антра (probabil în loc de *această*). 17 Tip. етѣ. 18 Tip. есѣи (probabil greșit în loc de *cum* sau *cumu*). 19 Tip. наипіаіи (în loc de *papistășii*). 20 Tip. дод. 21 Tip. доамнеѣсѣ.

1 „Duminica a 10-a (Evangelhia <după> Matei, cap. 72)” (= Duminica din a 10-a săptămână după Cincizecime; Matei, XVII, 14-23). 2 Tip. антра. 3 Tip. некрѣдимосѣа.

până când voi fi cu voi? Până când răbda-voiu voi? Aduceți-mi el ²³încoace!» Și conținu lui Iisus și ieși // ¹den el drac și se vindecă feciorul de ²ⁿceasul acela.

Atuncea mearseră uceni ³cii către Iisus însuș, ziseră lui: «Derepce ⁴noi nu putum goni el?» Iisus zise lor: «De ⁵rept necredința voastră. Derept grăie ⁶sc voao: de-ați avea credință cât un gră ⁷unț de muștariu, zicere-ați codrului ace ⁸stui: 'Treci de acicea încolo!' și ară treace, ⁹și nemică n-ară fi voao să nu se poată. ¹⁰Aceasta rudă nu iase, numai cu rugăciu ¹¹ni și cu post.»

Lăcuind ei în Galilei, ¹²zise lor Iisus: «Pridădit are a fi Fiiul Ome ¹³nesc în mânile oamenilor și ucide-vor ¹⁴el și a treia zi scula-se-va»". *Конечь ne(d)* ⁴.

¹⁵*Acesta iaste tâlcul aceștii evanghelie*

¹⁶Frații miei, aicea în ceastă evanghelie vedem ¹⁷cum <la> toate realele noastre ce sânt ¹⁸noi să nu căutăm alt vraci, alt lecu ¹⁹itoriu ⁵ în ceastă lume fără Hristos, cum fu ²⁰și cel om, tatăl celui fecior drăci ²¹t. Iară acest om sărac cât au avu- // ¹t grije mare după fiiul lui! Ca și ²noi acmu, cui ară fi feciorul ⁶ ³său cu aceaia boală și cu acela bete ⁴șug, cum știți bine voi, frații ⁵miei, cum va fi în inema aceluia o ⁶m. Derept aceaia el n-au avut ⁷răpaus și altă grije nemică, ce ⁸numai cât au grijit cumu-ș ⁷ va vindeca feciorul său.

Derept a ¹⁰ceaia, deaca nu putu afla de la ala ¹¹lți oameni ajutoriu să ajute lui, ¹²nimea pre pământ, nici întru un ⁸ loc, ¹³necăirea, el mearse la apostoli; și ¹⁴sfinții apostoli încă nu putu ¹⁵ră pre el vindeca den putearea ¹⁶dracului. Și el deaca văzu că ¹⁷nu-l putură vindeca apostolii, ¹⁸el mearse cu mare credință la Hristos ¹⁹și se închină lui cu durearea inimiei ²⁰lui pentru fiiul său. Rugă-²¹se lu Hristos să iarte pre el și pre fe ²²ciorul lui, derepce că nimea în lu ²³me nu putu vindeca fiiul // ¹lui den putearea dracului.

Așa opt ²să ⁹ facem și noi când lasă pre noi Dum ³nezeu boale reale; e noi să nu meargem la de ⁴scântătoare, că iaste lucrul dracului. ⁵Sânt de-a firea ierbi bune de leac și sânt ⁶t lăsate de Dumnezeu toate; când sânt ⁷nt oameni bolnavi și le iau cu blago ⁸slovenia lu Dumnezeu, potu-i folosi. ⁹Dară acicea, în ceastă sfântă evanghelie, vedem cu ¹⁰m au fost mai mare putearea dracului ¹¹decât leacul ierbilor și cum mearse cel ¹²om la Hristos și se rugă lui să vindece fiiul ¹³său den putearea dracului. Așa și noi cu ¹⁴credință mare să rugăm pre Dumnezeu ¹⁵să ajute noao, cum grăiaște în cartea lu pro ¹⁶roc David, psalom 49: „Cheamă în zioa ¹⁷grijiei tale și izbăvi-te-voiu, și proslă ¹⁸vi-mă-veri.”

„Și răspunse Iisus, zise: «O, ru ¹⁹dă necredincioasă și răzvrătită, până ²⁰când voi fi cu voi? până când ²¹răbda-voiu voi? Aduceți-mi el încoace!»” ²²Și conținu lui Iisus și ieși den el ²³drac și se vindecă feciorul den cea ²⁴sul acela”. – Aicea vedem Hristos că ceartă ²⁵foarte tare credința cea slabă ce avu- // ¹ră jidovii și cu ce-ș arată durearea ²sa Hristos, carea au avut întru inema sa, ³derepce văzu Hristos nedereptatea lor și necre ⁴dința lor. Că pentru necredința <lor> împără ⁵știa ¹⁰ceriului va ieși de la ei și o va da ⁶păgânilor. Dumnezeu au dat pre Hristos, fi ⁷iul său, jidovilor, iară ei lepădară pre el; ⁸pentru aceaia se mânia și arată cum nu ia ⁹ste vinovat Dumnezeu căce sânt ¹⁰ei lepădați (la Ioan, 21): „Aceasta iaste ¹¹voia celuia ce m-au tremes, Părintele; de ¹²toate ce mi-au dat nu voi piarde de la ¹³el, ce-i

4 „Sfârșitul (evangeliei) duminicii”. 5 Тір. лекснтѣрю. 6 Тір. феннорьроуль. 7 Тір. коумоушь („cum își”). 8 Тір. оу. 9 Тір. шпть съ (pentru *op să* „trebuie să”). 10 Тір. аържуж.

voiu învie în zilele de apoi.” Noi ¹⁴sântem vinovați că ne lepădăm cu credin¹⁵ța cea slabă a noastră de cea voie bună a ¹⁶lu Dumnezeu ce are cătră noi. Iară ¹⁷când sântem în nevoie, noi să ascultă¹⁸m, să facem ca cest om și cu credi¹⁹nță tare să spunem lu Hristos nevoia noa²⁰stră; și noi să-l rugăm ca să-i fie mi²¹lă de noi, că Hristos va ajuta noao cum au a²²jutat și celui fecior al celui om.

86^v „²³Atunce mearseră ucenicii cătră Iisus însu²⁴ș, ziseră lui: «Derepce ¹¹ noi nu putum go- // ¹ni el?» Iisus zise lor: «Derept necredința ²voastră. Derept grăiesc voao: de-ați a³vea credință câtă e un grăunț de mușta⁴ri, zicere-ați codrului acestui: ‘Treci de ⁵aceia încolo!’ – și ară treace, și nemică ⁶n-ară fi voao să nu se poată. Aceasta ru⁷dă nu iase, numai cu rugăciuni și cu po⁸st.» Lăcuind ei în Galilei, zise lor Iisus: ⁹«Pridădit are a fi Fiiul Omenesc în mâ¹⁰inile oamenilor și ucide-vor el și ¹¹a treia zi scula-se-va.» – Acicea învățăm învă¹²țatură cum nu iaste nici o bunătate mai ¹³bună decât credința mare. Cu credi¹⁴nța mare poate omul tot dobândi de la ¹⁵Dumnezeu. Derept aceaia au zis Hristos că¹⁶tră apostoli: „Să aveți credință cât u¹⁷n grăunț de muștari, zicere-ați codrului ¹⁸acestui: ‘Treci de aceia încolo!’ și ară trea¹⁹ce, și nemică n-ară fi voao să nu se poa²⁰tă.” Pren credință vine Avraam cu Isac ²¹ispitit fiul său; cu credința Iosif se ²²feri de curvie și dobândi blagoslove²³nia și fu hrănitoriu a tot pămâ²⁴ntul Eghipetului <la> acea // ¹foamete mare și hrăni și pre frații ²lui, și pre părintele lui, patriarhul ³Iacov. Cu credința Moisi proroc ⁴mare fu și se lepădă den răcliță ma⁵re, fiu featei lu Faraon; mai vârto⁶s vru a se chinui cu oamenii lu Dumne⁷zeu. Cu credința lăsă Eghipetul și ⁸nu se temu de urgia împăratului, lu Fa⁹raon; cu credința trecură marea moho¹⁰râtă ca pre pământ uscat. Cu credi¹¹nța păreții Ierihonului căzură; cu cre¹²dința vine Avraam și se odihni spre Pă¹³mântul Făgăduitei. Cu credința însă¹⁴ș Sara sãmânță luo; cu credința Ra¹⁵ava, curva, nu peri și Elisei la Iorda¹⁶n cum trecu. Și toți sfinții cu credin¹⁷ța biruiră împărăția, lucrară derepta¹⁸te ¹², dobândiră făgăduita, stinseră tăria focului.

87^r „Această rudă nu iase, nu²⁰mai cu rugăciuni și cu post.” – Acicea să ²¹nu gândim că ne pune Hristos posturi, ²²ce Hristos învață pre noi ca să ne gătim cătră ²³rugăciunea derepta ¹³a creștinilor, cum iaste ²⁴voia lu Dumnezeu și plac lu Dumne- // ¹zeu aceste rugăciuni. Ce, frații miei, ²aceaste rugăciuni ¹⁴ nu plac lu Hristos carele sânt den beție și den mâncări; porân⁴ceaste fără vreamă și fără frica lu ⁵Dumnezeu, cum Dumnezeu nu iubeaște. ⁶Cum iaste scris la Luca, 107: „Luați-vă ⁷aminte de sineș, să nu cumva să îngre⁸oiaze inema voastră cu mâncările și ⁹cu bețiile și cu grija vieției.” Aci¹⁰cea pohteaște Hristos cum să nu îngreoiem i¹¹nimile noastre cu mâncări multe nici ¹²dinioară, ce să fim iușori pururea, ¹³gata să fim spre rugăciune cătră Iisus ¹⁴Hristos, Domnul nostru. Amin!

15Nedële 11

Ev(g)lie M(th), glava 77 ¹

¹⁶„Zise Domnul pilda aceasta. «Po¹⁷dobește-se împărăția ceriului o¹⁸mului împărat ce vru a se î¹⁹ntreba în cuvinte ² cu robii ³ lui. În²⁰cepu el a se întreba, –

11 Тір. ДЕРПЧЕ. 12 Тір. ДЕРПТАТЕ. 13 Тір. ДЕРПТЖ. 14 Тір. РОУЧЮНИ.

1 „Duminica a 11-a (Evangelia <după> Matei, cap. 77)” (= Duminica din săptămâna a 11-a după Cincizecime; Matei, XVIII, 23–35). 2 Тір. КОУВНТЕ. 3 Тір. РОВІН.

aduseră²¹ lui un datornic, zece mie de²² talanți nu avu el să plătească. Zise do- //
1mnul lui să vînză și muiarea, și feciorii,² și tot cât avea și să plătească lui. ³Căzu
amu robul acela. închină-se lui, grăi: ⁴‘Doamne, rabdă mie și tot ție voiu da.’
⁵Milostivi-se domnul robului acelui, ie⁶rtă lui și datoriul lăsă lui.

88'

Duse-se ro⁷bul acela, află unul de megiași ai⁸ lui, ce era datoriu lui o sută de
ba⁹ni, și-l prinse și-l sugușă el, grăia: ¹⁰‘Dă-mi câtu-mi ești datoriu!’ Căzu amu
me¹¹giașul⁴ lui la picioarele lui, ruga-se ¹²și grăia: ‘Rabdă mie și tot da-ți-voiu.’⁵
¹³El nu vrea, ce-l duse și băgă el în te¹⁴mniță, până când deade datoriul lui.

¹⁵Văzură megiașii lui ce fu și se ¹⁶jeluiră vârtos și vineră, spuseră do¹⁷mnului
tot ce fu. Atunce-l chemă do¹⁸mnul lui, grăi lui: ‘Rob hitlean, to¹⁹t datoriul lăsai
ție drept că mă ruga²⁰și: dară nu ți se cade și ție a milui ²¹megiașul tău ca eu tine
miluiiu?’ Și ²²se mînie domnul lui, deade el muncitori²³lor până când deade tot
datoriul lui.

Așa ²⁴și Tatăl meu den ceri face-va voao să nu // ¹lăsare cineș fratele lui den
inema ²voastră greșalele lor ⁶”. *Конечь недѣлѣ* ⁷.

88'

³Tâlcul aceștii evanghelie

⁴Frații miei, în ceastă evanghelie cu pildă ⁵răspunde Hristos la întrebarea lu
Pătru, ⁶învățând pre Pătru și pre toți creștinii ⁷cum trebuiaște a ierta vecinului
greșale⁸le și păcatele ale tuturorora, de câte ⁹ori greșesc și se pocăiesc și se toa¹⁰rnă.
După aceeaia zice cum, să nu vre¹¹m ierta, nece noao nu vor fi iertate pă¹²catele
noastre, ce ne vor da în mâna mu¹³ncitorilor. Avăm den această evanghelie ¹⁴aceaste
învățături:

Învățătura dentâiu: ¹⁵învățăm den această pildă cu câte ne și¹⁶nem și sântem
datori Domnului Du¹⁷mnezeului nostru, care datorie mare ¹⁸nu putem noi spune
cu limba noastră, ¹⁹ce putem judeca den ceastă slugă ca²⁰re rămase datori zece
mie de talanți ²¹(aceștea fac șase sute de mie de florin²²ți). Că acel împărat iaste
Tatăl Du²³mnezeu; sluga, iară, carea nu poate plă²⁴ti datoria iaste lumea. Iară
datoria ⁸ // ¹sânt păcatele noastre nenumărate, ²care păcatele Tatăl Dumnezeu,
pren ³Fiiul său, den mare mila sa, noao au ie⁴rtat toate; iară noi cea sută de bani –
⁵greșalele vecinului nostru cel mic – ⁶nu răbdăm, nece putem lui ierta. ⁷Că mare
datorie cu ce sântem datori lu ⁸Dumnezeu, cum zice Pavel apostol (*къ* ⁹*Korintho(m)* ⁹,
130): „N-avăm nemica ce n-am ¹⁰luat de la el; că vare ce poate gândi ¹¹omul, toate
au luat de la el.” Așa, cu ¹²mult datoriu ¹⁰sântem vecinului no¹³stru.

89'

Dară cu ce sântem datori lu Du¹⁴mnezeu? – Cu credință, cu dragoste ¹⁵și cu
nădeajde lu Dumnezeu a creade, ¹⁶pre el asupra de toată făptura a iubi, ¹⁷numele
lui a cinsti, a sfinți și ¹⁸a slăvi, cuvântul lui bucuros a a¹⁹sculta și cumu-s porâncile
lui, ²⁰așa a tocmi viața noastră. Lui puru²¹rea a da har drept tot binele al lui –
²²aceasta e datoria noastră.

4 Tip. МЕИИКАШВАЛ. 5 Tip. ДАЦКОЮ. 6 Tip. АѢ (greșit în loc de lui). Pasaj destul de neclar; în
versiunea modernă: „Așa va face și tatăl meu cel ceresc cu voi, dacă fiecare din voi nu va ierta
fratelui său din inimă greșelele lui”. 7 „Sfârșitul (evangheliei) duminicii”. 8 Pe marginea
inferioară a paginii e înscrisă signatura אִי, indicând sfârșitul colii 11. 9 Corect: *къ Korinthěnomъ*;
„(Epistola) către Corinteni”. 10 Tip. ДАТОРИО (probabil în loc de datori).

89^v Dară cu ce sâ²³ntem datori vecinului nostru? – Cu po²⁴amele și cu plodurile ale credinței ¹¹ // ¹și dragostei ¹² vecinului cu drept ²să slujim și să-l ajutăm în toate ³sărăciile ale lui; pre el nici întru ⁴un chip să nu vătămăm, nece muiarea-i, ⁵nece feciorii, nece fâmeaia, nece în ci⁶nstea lui, nece în avuția lui, ce a pă⁷zi grija lui ca și a noastră. Cum ⁸zice Hristos (în Matei, 21 de capete): „Cum ⁹vreți să faceă voao oamenii, așijderea ¹⁰faceți și voi lor.” Ce să știți, drept ¹¹aceaia, că ne iaste a da seamă lu Dumnezeu ¹²de aceastea de toate.

90^r A doua ¹³învățătură ¹³iaste a căuta aicea câtu e milostivnic ¹⁴și meserearnic Tatăl Dumnezeu cătră ¹⁵noi. Multă datorie slugiei lui ¹⁶aceaia arată, cu binele ce făcu acest îm¹⁷părat cu sluga: deaca nu avu să plătea¹⁸scă datoria, căzu jos înaintea ¹⁴domnu-¹⁹său și rugă pre el să rabde și va plă²⁰ti tot; iară lui fu milă de slu²¹gă, slobozi pre el, iertă-i și toată ²²datoria. Aceasta e mare mila lui. Ia²³ră slugă făgădui că va plăti toate; ²⁴ce văzu domnul că nu poate, preñ aceaia ¹⁵ // ¹iertă lui toate, den mare mila lui. ²Să știi și tu, creștine, cum că tu însu³ți nu poți plăti datoria ta și a tocmi, ⁴numai Domnul, den mare mila <lui>, să iarte ⁵ție. Cunoaște, drept aceaia, slăbia și ⁶netăria ta și să ceri iertăciune de la ⁷Tatăl pentru Hristos, că acela toată dato⁸ria noastră au plătit Tatălui și ⁹cu moartea lui destul au făcut ¹⁰(la *Евреомъ* ¹⁶, 323 și Ioan, în *Posla¹¹mie* ¹⁷, 68; <кѣ> *Galatъ* ¹⁸, 206). Pre acel Hristos ¹²cuprinde cu credință dereaptă cătră ¹³tine și ține la tine cu viață nevino¹⁴vată.

90^v A treia învățătură: ¹⁵ce ceare și pohteaste Dumnezeu de la ¹⁶noi drept mila unde ne-au iertat? – ¹⁷Aceaia arată noao evanghelia, în ceastă pildă, ¹⁸cum și noi vecinului nostru gre¹⁹șalele sau rău ¹⁹ făcut noao să lă²⁰săm și să iertăm, că zice chear ²⁰: „Slu²¹gă hitleană, toată datoria ta lăsa²²ție, derepce mă rugaș; dară nu ți ²³se cade și ție a milui megiașul tău ²⁴ca eu tine miluiiu?” Fă și tu cu // ¹pilda Tatălui sfânt: iartă vecinu²lui tău nu numai greșalele, ce și ³datoria de bani care nu poate plă⁴ti. Încă să nu te-ară ruga vecinul de ⁵să-l ierți, cade-ți-se a-l ierta și ne⁶rugat, dentru inema ta. Că trebu⁷iaște să ne rugăm încă și drept vră⁸jmașii noștri (Matei, 15), cum să se poa⁹tă cunoaște ²¹ și Domnul să dea lui mi¹⁰lostea a lui.

91^r A patra învățătură: ¹¹cât tare pedepseaste Dumnezeu pre ceia ¹²carei nu iartă vecinului greșalele, ¹³cumu ne arată și această pildă, când ¹⁴zice: „Și se mânie domnul lui și ¹⁵deade el muncitorilor.” „Mânia lu ¹⁶Dumnezeu” – că pre carei uraște Du¹⁷mnezeu toată făptura lumiei u¹⁸raște; „deade el muncitorilor” – ¹⁹aceaia ²²sânt dracii; și vor fi aru²⁰ncați în perirea veacului: până când ²¹va da toată datoria nu va ieși de aco²²lo. Drept aceaia, carei sânt cu i²³nemă grea și vârtoasă cătră vecini gre²⁴șiți, <cu> amar lor va fi această evanghelie; // ¹iară carei sânt brânzi și milostivni²ci, mare veselie a lor <e> această evanghelie, ³că vor fi iertați și priimiți la viața ⁴veacului. Amin!

11 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura КТ, indicând începutul foii 12. 12 Тір. шн .дарагостен. 13 Тір. адоа. 14 Тір. дннтѣ. 15 Тір. пре-р ндчѣа. 16 „(Epistola apostolului Pavel) către Evrei”. 17 „Epistolă sobornicească”. 18 Corect: кѣ Galatѣномъ; „(Epistola apostolului Pavel) către Galateni”. 19 Тір. рѣс (pentru răul). 20 Тір. кѣрѣ. 21 Тір. коу нодше. 22 Тір. дчѣа.

⁶„În vremea aceeaia și adecă unul ne⁷știne apropie-se cătră Iisus și zise ⁸lui: «Învățătoare bune, ce bine să fac ⁹să aib viața de veac?» El zise lui: «Ce ²⁰mă grăiești ² 'bun'? nimea nu e bun, ¹¹numai Dumnezeu unul. Să veri să ¹²mergi în viață ³, păzește porâncitele!» ¹³Grăi lui: «Carele?» Iisus zise lui: «Nu u¹⁴cide, nu face curvie, nece fura, ¹⁵nu minciuni mărturisi; cinsteaște ta¹⁶tă-tău și mumă-ta și iubeaște vecinu¹⁷1 tău ca îns ⁴ tine.» Grăi lui tânăru¹⁸1: «Toate acealea am păzit den tine¹⁹reațele mele; și ce încă n-am sfârși²⁰t?» Zise lui Iisus: «Să vrei desfârși²¹t ⁵să fii, du-te și vinde avuția ta ²²și dă ⁶ mișeilor, și avuție veri avea ²³în vistiiariu în ceriure; și vino după mi- // ¹ne!» Auzi tânărul <acest> cuvânt și se du²se oscârbit; era amu de avea câștig ³mult.

91'

Iisus zise ucenicilor lui: ⁴«Derept grăiesc voao că nu e lesne ⁷a ⁵întra bogatul în <îm>părăția ⁸ ceriului. Iară ⁶grăiesc voao că mai lesne iaste cămi⁷leei pren lăuntru urechilor ⁹ acului a ⁸treace decât bogatul în <îm>părăția ⁸ ceriu⁹lui a întra.» Auziră ucenicii lui, ¹⁰mirară-se foarte și grăiră: «Cine a¹¹mu poate mântuit să fie?» Căută Iisus, ¹²zise lor: «La oameni aceasta ¹⁰ nu se poa¹³te, iară la Domnul totu se poate.» ¹⁴*Konecъ nedělě 11.*

¹⁵*Acesta ¹² iaste tâlcul aceștii evanghelie*

¹⁶Frații miei, această sfântă evanghelie ia¹⁷ste scrisă ¹³ și la Marco, 45 și la Luca, 91: ¹⁸cum un tânăr, om mare și bogat, ¹⁹vine la Iisus, nu ispitind el ca cela <de la> ²⁰Luca, 53, ce cu deadins și cu inemă ²¹bună întrebă el: „Ce bine să fac să ²²aib viața de veac?” Aceasta întrebare ia²³ste jidovească, că ei gândesc cum // ¹oamenii pot fi ei înșiș ¹⁴, cu lucrurile sa²le, dobândi viața de veac. Hristos acestui ³tânăr deade înainte ¹⁵ ceale porânceale ⁴știute de ei și proaste să ție, și i se-au ⁵părut lui că au ținut toate. Ce ⁶Hristos arată lui că n-au ținut, când ⁷zise să împarță avuția toată mișei⁸lor. Iară el, neavând un lucru ⁹încă, ce iaste credința și nădeajdea în Du¹⁰mnezeu, mâhnit duse-se de-aciia. Hristos ¹¹grăi ucenicilor cât cu greu și ¹²cu greață merg bogații la împărăția ce¹³riului, și zise cum că nu poate fi ¹⁴nece cum să între în <îm>părăția ¹⁶ lu Du¹⁵mnezeu nădăindu-se pre bogăție. Iară ¹⁶ucenicii spământară-se, cum scrie ¹⁷Matei, 45; iară Hristos zise lor cum ¹⁸ce nu <e> lesne și nu poate fi înain¹⁹tea oamenilor, înaintea lu Dumnezeu poate fi toate. Derept aceeaia, ²¹den ceastă evanghelie avăm aceste învăță²²turi:

92'

Învățătura dentâi

²³În pilda acestui tânăr învățăm cu²⁴m n-avăm mai mare grije în ceastă lu- // ¹me decât să întrebăm și să ne în²vățăm de viața de veac, unde și cu ³ce putem, și

92'

1 „Duminica a 12-a (Evanghelia <după> Matei, 79)” (= Duminica din săptămâna a 12-a după Cincizecime; Matei, XIX, 16-26). 2 Tip. грѣше. 3 Tip. ꙗвѣуѡ (probabil greșit în loc de *în viața de veac*). 4 Tip. ꙗсѣ (poate greșit în loc de *înșiși*?). 5 Tip. де сѣрѣшѣтъ („desăvârșit”). 6 Tip. двѣ. 7 Tip. анше. 8 Tip. ꙗнѣрѣуѣа. 9 Tip. пре ꙗвѣнтрѣа ѡу рекѣае дкѣлоуѣ („prin urechile acului”). 10 Tip. дѣстѣ. 11 „Sfârșitul (evangeliei) duminicii”. 12 Tip. дѣаста. 13 Tip. скрѣсь. 14 Tip. ꙗшншѣ. 15 Tip. ꙗнѣнде. 16 Tip. ꙗнѣрѣуѣа.

la cine, afla. Că acea⁴stă viață iaste trecătoare, cum zi⁵ce Pavel, și căutăm altă vietoare ¹⁷ și mai bună, și nu știm ceasul ⁷ morții. Cade-se, dară, să întrebi de ⁸cuvântul lu Dumnezeu și să știi ⁹bine cumu te poți ispăsi. Lucrul ¹⁰acestui tânăr plăcu și lu Hristos, că ¹¹nu mearse la cărtulari și la farisei, ¹²ce la Hristos. Așa făcu și Nicodim ¹³(Ioan, 8): nu cu ispită, ce smerit ¹⁴cădea pre genuche. Cum zice Marco: ¹⁵„Tare greșesc și sânt în orbitură ma¹⁶re carei nu știu nemică, nici vor ¹⁷să întreabe și să bată a învăța de ¹⁸viața de veac; nu gândesc de altă ¹⁹lume, numai să aibă aicea ce să mă²⁰nânce și să bea; gândesc mai nemi²¹ca de ceia lumea mai buna” ¹⁸.

A doua ¹⁹ în²²vățătură //

93^r

¹Hristos zise că „nimea nu e bun și dulce, ²numai însuș Dumnezeu”. Cu ace³st cuvânt va să smerească Hristos opre ce⁴st tânăr unde se ținea că e bun ⁵unde era oarecând nește porânceale ⁶ale lu Dumnezeu ținut. Învățăm ⁷de aicea cum tot omul să se sme⁸rească și să cunoască cum, fără ⁹Dumnezeu, nu e nimea fără păcate. ¹⁰Că sântem den nărav toți, den tine¹¹reațe, răi și greșiți, – încă și sfi¹²nții lu Dumnezeu, cum iaste scri¹³s <în> psalom 13 și în *Rimleani*²⁰, ¹⁴83; psalom ²¹31, 50, 115, ¹⁴142; *Rimleani*²⁰, 95, 107 ¹⁷și în *Poslania*²² lu Ioan, 69; Ioan, ¹⁷26.

93^v

Dară deaca e însuș Dumnezeu ¹⁸bun numai căce zicem oame¹⁹nilor „sfinția ta”? dară fiind ²⁰noi toți răi, căce urâm pre alal²¹ți și sântem măreți // ¹cătră alalți? De aceia, nu te mira dea²ca unul mănâncă pre vecinul său, fi³ind el rău. Dară să Dumnezeu e bu⁴n, căce nu creadem lui și să nădăj⁵duim că ne va ținea? Că bunătatea noa⁶stră toată numai de la Dumnezeu e dă⁷ruită; dară căce nu cearem numai de ⁸la Dumnezeu binele, ce cearem și ru⁹găm de la alții ²³?

Întrebare: Căce zice ¹⁰acestui tânăr Hristos: „Ține porâncile, să ¹¹veri să aibi viața de veac”, deca ²⁴știi cu¹²m nimea nu poate ținea, nice pren iale a i¹³spăsi (Ioan, 26; *Rimleani*, 85; *кб* ¹⁴*Galatb*²⁵, 203)? Și căce nu zice: „Creade în ¹⁵mine să veri să te ispășești”, cum face ¹⁶aiurea (Ioan, 39: „Cine crede în mine avea-¹⁷va viața de veac”)? – Răspuns: Hristos văzu a¹⁸cestui lucru ²⁶în ce greșii și scădea ¹⁹lucrul lui. Derept aceia deade lui ²⁰porâncile să cunoască netăria și ²⁷ne²¹destoinicia lui și așa să ceară de ²²aiurea, de la Dumnezeu, ajutoriu.

²³A treia învățătură

94^r

Zi²⁴se tînărul: „Toate acealea feresc den // ¹tinereațele mele”. – Învățăm de aicea cum ²den tinereațele noastre învățăm și încea³pem acicea leagea lu Dumnezeu; rău și den ⁴sfeatul dracului fac oamenii carei ⁵feciorii, featele, coconii nu-i duc ⁶la beserecă până nu cresc mari. Ieremia ⁷proroc, în plângerea lui, în a treia carte, zi⁸ce: „Bine e omului deaca va purta jugu⁹l Domnului den tinereațele lui.” Și în ¹⁰psalom ²⁸: „În ce tocmeaște tînărul calea sa? în ¹¹ținearea cuvintelor tale.” Iară învățăm ¹²de acest tânăr, unde întreabă: „Ce în¹³că n-am sfârșit?”, cum și noi în lucrul ¹⁴lu Dumnezeu să purcedem și să ne întă¹⁵rim den zi în zi cu învățătura și cu ¹⁶lucrurile credinței.

17 Tip. вѣторѣ. 18 Tip. лѹмѣ маи бѣна (pentru *lume mai bună*). 19 Tip. адоа. 20 „(Epistola apostolului Pavel către) Romani”. 21 Tip. псаломъ (în loc de *psalomi*). 22 „Epistola sobornicească”. 23 Tip. аци. 24 Tip. дека (în loc de *deaca*?). 25 Corect: *кб Galatѣномъ* „(Epistola apostolului Pavel) către Galateni”. 26 Tip. ачестоу лѹккроу: neclar (probabil greșit în loc de *acestui tânăr*). 27 Tip. ци. 28 Este omis numărul psalmului.

A patra învăță¹⁷tură

Hristos zice tânărului: „Du-te și vi¹⁸ndc avuția ta și dă mișeilor!” – Au o¹⁹m sfârșit și destoinic tot acela <să> ²⁰fie carele face așa? Ba, nu pentru ²¹aceaia zice Hristos, ce el cunoaște slă²²bia tânărului în ceasta ce și el în²³suș. tânărul, nu cunoaște: cl ²⁴având câștig și avuție // ¹multă, nădăjduia tare, cu toată inc²ma, pre avuție. Pentru aceaia zise: „Vin³de toate!” Și aceasta au zis Hristos nu⁴mai acestui tânăr, că în Scriptură ⁵nece aiurea nu veri afla să fie zis a to⁶ți oamenilor așa: „Cine va vrea a se i⁷spăsi, să vînză toate și să dea mișe⁸ilor; aimintrea nu poate intra în <îm>părăția ²⁹ceriului.” C-au fost mulți sfi¹⁰nți de-au avut avuție multă, cum: ¹¹Avraam, Isac, Iacov, Lot, Davi¹²d, Iov, – ce ei au fost gata pre¹³ntru Dumnezeu; când au trebuit a pă¹⁴răsi toate, nici au nădăjduit în iale, ¹⁵cum acest tânăr duse-se măhnit ¹⁶și trist. Că aiurea, unde zice Hristos: ¹⁷„Cine nu se leapădă de sineș și nu ¹⁸ia crucea sa, nu poate fi uceni¹⁹c mie”, – aceasta iaste a tot creștinul ²⁰porâncit.

Zice evanghelist: „Era având ²¹tânărul câștig mult.” Aicea zice Zlato²²ust, stigând: „Striga-voiu cu glas ma²³re cum în ce chip înmulțește-se ³⁰avuția, ²⁴așa tare și pohta avuției. Și <cu> cât // ¹mai multă avuție dobândește omul, ²cu atâta și mai mișelu se face.” Așa ³zice și Vasilie, cum au văzut boga⁴ții carei au postit și au făcu⁵t rugăciuni și de păcate au suspi⁶nat, ce nici un fileari mișeilor ⁷n-au dat.

A cincea învățătură ³¹

⁸Unde zice Hristos că nu e lesne a intra ⁹bogatul în <îm>părăția ³²ceriului, că mai le¹⁰sne iaste cămilei pren lăuntrul urechi¹¹lor acului ³³a treace decât bogatul ¹²în <îm>părăția ³²ceriului a intra”, – aicea înțe¹³leage pre cei bogați carei se cred și ¹⁴nădăjduiesc în avuție cu toată inema. ¹⁵Den putearea lor, nicicum nimea, a¹⁶șa mai tare acei bogați nu pot a intra. ¹⁷Ce vezi, Hristos zice cum ce nu poate fi ¹⁸de oameni, toate pot fi la Dum¹⁹nezeu. Poate Domnul întru un cea²⁰s trage și a schimba pohta și grija no²¹astră și bătătura pre voia lui, cu mare ²²mila sa, cum făcu cu Zachei ³⁴, ce era ²³bogat, și cu Iosif den Arima²⁴tei, care îngropă pre Iisus, și cu alalți // ¹mulți. Că până nu trage el pre noi ²toți den năravul nostru, meargem îndă³răt; ce când cu Duhul Sfânt cheamă și ⁴trage, putem merge și nu ne părăsește ⁵până nu duce pre noi la împărăția ceriu⁶lui, – ce ne dă ³⁵, Doamne, rugăm tine! Ami⁷n!

⁸Nedělě 13

Ev(g)lîe M(th), glava 87 ¹

⁹„Zise Domnul pilda aceasta: «O¹⁰m. neștine era căsătoriu, ce-¹¹ș sădi via și cu gard în¹²grădi; și săpă într-înșă ²to¹³citioare și zidi turn, și ¹⁴o deade el a lucrători și se ¹⁵duse. Cându se apropie vrea¹⁶mea rodului, tremese robii lui cătră

29 Тір. .ϩⲏⲣⲁⲓⲛⲏⲗ. 30 Тір. .ϩⲏⲣⲁⲓⲛⲏⲗ. 31 Тір. .ϩⲏⲣⲁⲓⲛⲏⲗ. 32 Тір. .ϩⲏⲣⲁⲓⲛⲏⲗ. 33 Тір. ⲡⲣⲉⲗⲏⲧⲏⲣⲟⲩ ⲟⲩⲣⲉⲕⲏⲗⲉ ⲁⲕⲔⲁⲔⲏ (cf. mai sus, f. 91^v 7). 34 Тір. ⲑⲁⲕϫⲉⲛ. 35 Тір. ⲁⲃ.

1 „Duminica a 13-a (Evangelhia <după> Matei, cap. 87)” (= Duminica din săptămâna a 13-a după Cincizecime; Matei, XXI, 33-42). 2 Тір. .ϩⲏⲣⲁⲓⲛⲏⲗ.

lu¹⁷crători să ia rodul lui. Și prinseră lu¹⁸crătorii robii lui, amu bătură, alții uci¹⁹seră, alții cu pietri uciseră. Iară tre²⁰mease alți robi, mai mulți de întâiu³, și²¹feacără lor așijderea. Mai apoi tre²²mease cătră ei fiul lui, grăi: ‘Ru²³șina-se-vor de fiul // ‘mieu’. Lucrătorii văzură fiul, zise²ră întru ei: ‘Acesta iaste moșteanul, ³veniți să ucidem el și vrem ținea moște⁴nia lui’. Și prinseră el și-l scoa⁵seră afară den vie și-l uciseră.

Cîn⁶d amu va veni domnul viei, ce va face ⁷lucrătorilor aceia?» Grăiră lui: «Răii ⁸rău să piară, și via o va da altor lu⁹crători, ce vor da lui rod în vreamea sa.» ¹⁰Grăi lor Iisus: «Au n-ați cetit nici dinio¹¹ară în Cărți: ‘Piatra ce nu în rând feacără ¹²ziditorii, aceaia fu în capul unghiui¹³lui?’ De la Domnul fu aceasta și ia¹⁴ste minune între ochii noștri»”. *Konecъ* ¹⁵nedělě⁴

¹⁶*Acesta iaste tâlcul aceștii evanghelie*

¹⁷Frații miei, pilda aceștii avanghelie Te¹⁸ofilact, arhiepiscopul bulgari¹⁹lor, așa tâlcuiăște, zicând: Adu²⁰ce Hristos altă pildă, arătând jidovi²¹lor cum mult bine au făcut Dom²²nul cu ei, ce nu sânt făcuți mai ²³buni. Acel om căsătoriu iaste // ¹Dumnezeu; prentu mare mila lui chea²mă-se om. Via – nărodul iudeilor ³zidit de la Dumnezeu în Pământul Fă⁴găduiturei. Gardul – leagea conteni⁵nd să nu se ameastece cu <alte> limbi; gard ⁶sânt îngerii păzind izrailiteanii. To⁷citoarea – altariul; stâlpul sau turnul iaste ⁸beseareca; lucrătorii sânt învățătorii ⁹nărodului, fariseii și cărtularii.

Și se ¹⁰duse <de> unde nu va veni curând, să bân¹¹tuiască pre greșiți. Apropie-se vreamea ¹²rodului, în vreamea prorocilor; robii treme¹³ș sânt prorocii, pre carei au dosădit ¹⁴în multe chipure de lucrători, carei ¹⁵atuncea era proroci mincinoși și învă¹⁶țători strâmbi: pre Miheia ⁵bătu Sede¹⁷chia împărat pre obraz; pre Zaharie u¹⁸ciseră între altar și besearecă; pre ¹⁹alt Zaharie, fiul Iudei ⁶, cu pietri u²⁰ciseră. După aceaia fu tremeș ⁷fiul ²¹lui Dumnezeu, în trupu se ivind ⁸, – ce ni²²ci pre el nu priimiră, ce-l răstigni²³ră. Scoaseră-l afară den via <sa>, că a²⁴fară den Ierusalim uciseră Domnul. ⁹//

¹Când amu va veni domnul viei, ce va face ²lucrătorilor? Când va veni, când va ³căuta la fărălegile jidovilor, atu⁴nce răii rău-i va piarde, tremeșând ¹⁰pre ⁵ei oștile rimleanilor, și via sa va da ⁶altor lucrători, apostolilor sau ⁷limbilor, cum zice Hristos (Matei, 116; Marco, ⁸71 și la *Dăanie* ¹¹). Iară piatra ce lepă⁹dară ziditorii iaste însuș Hristos, pre ¹⁰care învățătorii iudeilor nu-l priimiră, ¹¹ce de nemica-l ținură, zicând: „Sama¹²ritean ești și ai drac.” Iară când în¹³vise Hristos den moarte, fu pus în capul ¹⁴unghiului, că fu cap beseareciei, cu¹⁵prinzând și jidovii, și păgânii sau li¹⁶mbile întru o credință și întru o lea¹⁷ge. Avăm de aicea aceaste învățaturi:

¹⁸Învățătura dentâi

¹⁹Învășăm cătu e mare mila lu Dumnezeu, ²⁰cât mult bine au făcut cu jidovii, ²¹carei au păzit și i-au socotit și i-au ²²slobozit den mâna și den putearea

3 Tip. ΔΕΙ ΤΗΙΟ („decât cei dinainte”). 4 „Sfârșitul (evangheliei) duminicii”. 5 Tip. ΜΗΧΕΑ. 6 Tip. ΙΟΥΔΕΗ („lui Iuda”). 7 Tip. ΤΡΕΜΕΪΣЬ. 8 În trupu se ivind „ivindu-se în trup (= întrupându-se)”. 9 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura ẽĩ, indicând sfârșitul colii 12. 10 Tip. ΤΡΕΜΕΥΪΝΔЬ. 11 „Faptele apostolilor”.

vră²³jmașilor în toată vremea: scosu-i-au den E²⁴ghipet cu mari minuni prespre Marea Ro-¹² // ¹șie, și 40 de aii ¹³ hrănitu-i-au în pustie ²ș-au pierdut 7 limbi cu mulți împă³rați în țara hananeilor ¹⁴. Tremease proroci ⁴întru ei în toată vremea și, cum zice ⁵în psalom, n-au făcut nece unii semin⁶te ca jidovii, ce, unde nu asculta⁷ră prorocilor și cuvintelor ¹⁵ lu Hristos și a⁸le ¹⁶ apostolilor, vezi cumu-i pierdu ¹⁷ și în ⁹toată lumea fură răsipiți și rău ră¹⁰sfițați. Iară noi am fost păgâni, ș-a¹¹u priimit pre noi Domnul în locul jido¹²vilor ș-am sosit la creștinătate, ¹³că ne spun cuvântul lu Dumnezeu mai ¹⁴chear decât jidovilor. Mai amar va fi ¹⁵noao să nu ne văm turna cătră Dumne¹⁶zeu den păcatele noastre și văm îm¹⁷bla afară de cale ¹⁸ lăsată de Hristos în evanghelia ¹⁹ ¹⁸sa. De-au pierdut cei oameni ai săi pre ¹⁹jidovi, dară noi, sălbatecii, ce va face? ²⁰Depre acest lucru ceteaște la *Rimleani* ²⁰.

97v

²¹A doua învățătură

Unde se gră²²iaște de Hristos (den psalom 117) că piatra ²³unghiului că cuprinde doi păreți la ²⁴un unghiu, jidovi și păgâni, aducând // ¹și tocmind pre o leage și credință, ²nu pre doi, sau trei, sau patru, sau ³cinci, sau șase, sau mai multe, – ⁴de-icea învățăm, creștini, cât greșesc ⁵acei oameni carei zic că Dumnezeu ⁶au tocmi s-au lăsat multe legi, ⁷sau zic: câte limbii, atâtea ²¹ legi au toc⁸mit ²² a toate limbilor usebi. Ce carei ⁹zic așa, nu înțeleg Scriptura, că du¹⁰pă nașterea lu Hristos numai o leage și o ¹¹credință au lăsat Hristos creștinilor, – cum ¹²iaste scris la aceste scripturi: Ioan, ¹³36; *кѣ Efeseo(m)* ²³, 254; Luca, 54; ¹⁴Ioan, 56; *кѣ Galatъ* ²⁴, 208; Matei, 93; *кѣ* ¹⁵*Efeseo(m)* ²³, 224; *кѣ Korintho(m)* ²⁵, 128; Ia¹⁶cov, 52; caută în *Glavizne*, în 7 ca¹⁷pete.

98r

A treia învățătură

¹⁸Unde zice Hristos: „Lua-se-va împărăția lu Du¹⁹mnezeu de la voi”, arată-ne cum au lu²⁰at împărăția de la jidovi prentu ce ²¹nu făcură plod în <îm>părăția ²⁶ lu Dumne²²zeu. Că n-au luat țara lor numai, ²³ce acmu sânt și în mânia lu Dumne²⁴zeu, că n-au împărat de eiș, n-au // ¹țară, n-au slujbă, n-au proroci ca în zi²lele dentâi, ce sânt bātuți de orbi³tură mare unde nu făcură plod împă⁴răției. Aicea învățăm cum că va fi ⁵luată și de la noi împărăția lu Dumne⁶zeu de nu vrem face plod și noi. ⁷Ce să știm ce iaste plod în <îm>părăția lu Du⁸mnezeu, – că plod în <îm>părăția dracului ⁹iaste de toate fealiurile de nedereptate ¹⁰și strâmbătate, fățaria –, iară plo¹¹ durele împărăției lu Dumnezeu nu sânt¹²t lucrure tocmite de oameni, cu ca¹³rele nu putem cinsti pre Dumnezeu ¹⁴(Matei, 60), ce sânt aceale lucrure carele au ¹⁵lăsat el, Domnul însuș. Aceastea cu¹⁶vinte spune Pavel apostol frumos, la ¹⁷*Galatъ* ²⁷213, zicând: „Poama Duhului ¹⁸iaste dragostea, veselia, pacele ²⁸, ră¹⁹bdarea, dulceața, bunătatea, credi²⁰nța, smericiunea, curăția, blân²¹dețele, postul sau mâncare pu²²ținea și cu măsură.” Pre acest lucru ²³să ne nevoim și noi, creștini. Amin!

98v

12 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura $\Upsilon\tilde{\Gamma}$, indicând începutul colii 13. 13 Tip. $\alpha\tilde{\iota}\tilde{\nu}$ („ani”). 14 Tip. $\chi\alpha\tilde{\nu}\alpha\tilde{\delta}\epsilon\tilde{\nu}\tilde{\nu}\tilde{\alpha}\tilde{\nu}$. 15 Tip. $\kappa\tilde{\delta}\tilde{\nu}\tilde{\alpha}\tilde{\nu}\tilde{\tau}\tilde{\epsilon}\tilde{\lambda}\tilde{\omega}$. 16 Tip. $\alpha\tilde{\lambda}\tilde{\nu}$. 17 Tip. $\pi\tilde{\iota}\tilde{\rho}\tilde{\alpha}\tilde{\delta}$. 18 Tip. $\kappa\tilde{\alpha}\tilde{\lambda}\tilde{\epsilon}$ (probabil greșit în loc de *calea*). 19 Tip. $\pi\tilde{\alpha}\tilde{\rho}\tilde{\iota}\tilde{\sigma}$. 20 „Epistola apostolului Pavel către Romani”. 21 Tip. $\alpha\tilde{\tau}\tilde{\alpha}\tilde{\tau}\tilde{\alpha}$. 22 Tip. $\tau\tilde{\omicron}\kappa\tilde{\mu}\tilde{\iota}\tilde{\nu}\tilde{\tau}\tilde{\epsilon}$. 23 Corect: *кѣ Efeseo(m)*; „(Epistola apostolului Pavel) către Efeseni”. 24 Corect *кѣ Galatѣnomъ*; „(Epistola apostolului Pavel) către Galateni”. 25 Corect: *кѣ Korinthѣnomъ*; „(Epistola apostolului Pavel) către Corinteni”. 26 Tip. $\pi\tilde{\alpha}\tilde{\rho}\tilde{\rho}\tilde{\omega}\tilde{\iota}\tilde{\sigma}$. 27 Corect: *кѣ Galatѣnomъ*; „(Epistola către) Galateni”. 28 *Pacele*: pluralul lui *pace*.

Ev(g)lie <M(th)>, glava 89 ¹

²„Zise Domnul pilda aceasta: «Po³dobeastă-se împărăția ceriului o⁴mului împărat ce feace nun⁵tă fiului lui; și tremease ⁶robii lui a chema la nuntă, ⁷și nu vrură să vie. Iară tremease ⁸alți robi și grăi: ‘Ziceți che⁹maților: Adecă prânzul mieu gătiuu, ju¹⁰ncii miei ² ceia ³ hrăniți <fură> jungheati și to¹¹tu e gata; veniți la nuntă!’ Ei nu pri¹²stăniră să meargă, – unii amu la satele lor ¹³e alții la negoate; alții prinseră robii, ¹⁴dosădiră lor și-i uciseră. Și auzi împăra¹⁵tul acela, mânie-se și tremease voinicii ¹⁶lui și pierdură ucigătorii acei, și ¹⁷cetățile lor arseră.

Atunce grăi robi¹⁸lor lui: ‘Nunta amu gata iaste, che¹⁹mații nu fură destoinici; duce²⁰ți-vă amu la ieșitul drumurelor și ²¹câți veți afla, chemați-i la nuntă.’ Și ²²ieșiră robii acei în răspântii, aduna²³ră toți câți aflară, răii și bunii, și // ¹se împlu nunta șezând ei. Și în²tră împăratul și-i văzu șezând; văzu ³aciaa un om neîmbrăcat în veșminte de ⁴nuntă și grăi lui: ‘Soațe, cum ai ⁵venit încoace neavând veșminte de nu⁶ntă?’ El tăcu. Atunce zise împăra⁷tul slugilor: ‘Legăți lui mânilor ⁸și picioarele și-l luați el de-l arun⁹cați el în untunearecul de afară: a¹⁰ciia va fi plângere și scrâșnire dinți¹¹lor. Mulți sânt chemați și puși¹²ni-s aleși»”. *Konecъ nedělě* ⁴.

¹³*Acesta iaste tâlcul aceștii evanghelie*

¹⁴Frații miei, în ceastă pildă a ceștii ¹⁵evanghelie (ca și în cea evanghelie de la Lu¹⁶ca, 72, pre pilda ceștii, că amân¹⁷doao pildele grăiesc numai de un ¹⁸lucru: această pildă cheamă «prânzu¹⁹l», la Luca zice «cină»), într-a²⁰ceastă pildă arată Hristos voia cea bună ²¹și milă mare ce-au avut Tatăl Dum²²nezeu cătră ⁵jidovi, iar ei cât neha- // ¹rnici și nemulțemitori au fost. ²Pentru aceaia i-au lepădat ⁶pre ei și i-au ³dosădit, și în locul lor au prii⁴mit limbile și păgânii, spuind ⁵și aceasta, cum carei ară fi adu⁶nați creștini den păgâni și ară fi ⁷neharnici, fără veșminte de nuntă, ⁸fățarnici, mai apoi-i va dosădi rău. ⁹Că acel împărat Dumnezeu făcu ¹⁰nuntă lu Hristos, împreunând pre el ¹¹cu sufletul și cu trupul oame¹²nilor, deaca născu den Preacura¹³ta, – că ginerele e Hristos, nevasta iaste ¹⁴beseareca și sufletul. Slugi tre¹⁵mease ⁷Moisi și alți, căroră nu ¹⁶crezură ovreaii, ce mâniară pre Du¹⁷mnezeu în 40 de ani. După aceaia ¹⁸fură tremeș prorocii alalți; den ei ¹⁹uciseră, ca și pre Isaiia ⁸, <de> unii bă²⁰tură joc, că pre Ieremie aruncară ²¹întru un lac de tină. Iară unii de²²ntru chemați mearseră ⁹la lucrul ²³lor și la negoatele lor, căutân²⁴d cinstea ceștii lumi, domnia, avu- // ¹ția, lăcomia și dulceața vieției. Iară ²juncii și hrăniții, zice Teofilac³t, iaste leagea veache și leagea noao, ⁴că în jărtvă jungheară boi, iară hră⁵niții ¹⁰sânt cuvintele sfinte de ve⁶selia Scripturei. Iară nunta iaste ⁷cea plină de dragostea propoveada ⁸niei evangheliei, ce în făgăduită începu⁹se încă în rai. Și fu vestuit pa¹⁰triarșilor și prorocilor depre Hristos, ¹¹Domnul nostru, cum că are a veni ¹²și a naște drept noi, să ne descu¹³mpere // și să ne izbăvească de toată pe¹⁴rirea ¹². După aceaia veni Hristos și to¹⁵cmi lucrul nostru cu moartea și ¹⁶cu

1 „Duminica a 14-a (Evanghelia <după Matei>, cap. 89)” (= Duminica din săptămâna a 14-a după Cincizecime; Matei, XXII, 1–14); numele evanghelistului Matei a fost omis. 2 Тип. міѣ. 3 Тип. чѣл. 4 „Sfârșitul (evangheliei) duminicii”. 5 Тип. крж. 6 Тип. левѣдѣтъ. 7 Тип. трѣмѣшь. 8 Тип. нсѣдѣ. 9 Тип. мѣсерж. 10 Тип. чрѣнни. 11 Тип. дескоумпре. 12 Тип. перерѣ.

învierea lui. Și așa tremease, du¹⁷pă învierea lui, nu numai la ji¹⁸dovi, ce în toată lumea (Matei, 116; Marco, 1971) să cheame la nuntă răii și bu²⁰nii, toate limbile la propoveadania ²¹evangeliei și la iertăciunea păcatelor ²²și vieției de veac. Derept aceea, den ²³ceastă evanghelie avăm aceste învățături:

24Învățătura dentâi //

¹Învățăm de aicea câtu e de mare mi²lostivnicia și dragostea și iubirea lu ³Dumnezeu de cătră jidovi și de ⁴cătră toți oamenii, cum jeluia⁵ște pre noi păcătoșii den perirea veacu⁶lui a slobozi și a ispăsi. Derep⁷t acest lucru pururea au treme⁸s proroci jidovilor, și iară pă⁹gânilor apostoli, ucenici, pă¹⁰stori, evanghelisti ¹³, cărtulari și ¹¹știutori ¹⁴. Până în ceasul de acmu ¹²tremeate popi și învățatori ¹⁵, cu¹³m iaste scris la *Efes^b* ¹⁶, 224: ¹⁴„Carei ne cheamă pren evanghelie la veselie gă¹⁵tită noao pren Iisus Hristos, neusebind ne¹⁶ce alegând acmu nimea”: Marco, ¹⁷71: „Vare cine va creade, ispăsit va fi”; ¹⁸și Matei, 43: „Veniți la mine ¹⁹toți! – zice Hristos”; și Pavel, la Timotei ¹⁷, ²⁰282: „Dumnezeu se nevoiaște pre toți ²¹a ispăsi.” ¹⁸

101'

Și zic slugile că ²²sânt toate gata, numai să purcează ²³și să meargă la nuntă; nu pohte²⁴sc să ducem nemică. // ¹Împăratul încă se mânie să nu văm mea²rge, că ne cheamă la lucrul spăseniei ¹⁹, <la> ³nunta ce-au făcut împăratul nu slugi⁴ei, ce fiului său, în care toate <sânt> de ve⁵selie deplin. Iară la Luca, 77, zi⁶ce c-au făcut cină mare, căce că iaste ⁷împărat împăraților și domn a toți dom⁸nilor, că poate aceeaia cină sătura toa⁹tă lumea, cum cine va mânca den¹⁰tr-însa nu va însetoșa nece dinioară ¹¹(Ioan, 15). Nu gândi: „Doară nu mă va pri¹²imi”, dară căce tine cheamă; ba bucu¹³ros priimeaște ²⁰el pre păcătoși: „Că ¹⁴n-au venit a chema derepții, ce păcătoșii ²¹ ¹⁵la pocaianie ²²” (Matei, 30).

101'

A doua ²³ ¹⁶învățătură

Învățăm câtu e mare ¹⁷nehărnicia și nebunia oamenilor. ¹⁸Jidovii derepce nu priimiră pre Hristos, ¹⁹ce uciseră pre el și pre apostoli? ²⁰Derept aceea veniră rimleanii după ²¹moartea lu Iisus, 40 de ani deaca trecură, ²²și arseră Ierusalimul; iară într-însă ²⁴ ²³muriră și periră 11 sute de mie ²⁵ ²⁴de oameni. Zice Iisus (la Luca, 76): „Grăiesc // ¹amu voao că nece unul de acei bărba²ți chemați gusta-vor de cina mea.” Și a³icea se mânie și chemă alții, – că Domnul ⁴va să facă bine noao, iară noi, blăste⁵mați și răi, nu luom în nume de bine, ⁶ce povestuitorii dosădim, ucidem și bă⁷tjocurim ²⁶unii carei vestuiesc noao ⁸lucrurele dumnezeiești. Iară alții, de⁹rept căștigul lumiei, nu ne batem a mear¹⁰ge după lucrul lu Dumnezeu, ce și¹¹nem ²⁷vacilor și vitelor păstori, iară pre ¹²popi, carei sânt păstori sufletelor no¹³astre, nu văm să dăm nemică – carei ne ¹⁴pasc cu cuvântul lu Dumnezeu. Așa ¹⁵sântem leaneș ²⁸cătră milostivnicia lu ¹⁶Dumnezeu.

102'

A treia învățătură ²⁹

Derep¹⁷t aceasta nehărnicie și lenia noastră ¹⁸rău ne va bate și ne va pedepsi Dumnezeu. ¹⁹Pilde sânt noao, creștinilor, jidovii ³⁰ ră²⁰sipiți și dosădiți în toată

13 Tip. елансти (probabil greșit pentru *evangheliști*). 14 Tip. щноуторін. 15 Tip. авъцторін. 16 Corect: *Efesénomъ*; „(Epistola apostolului Pavel către) Efeseni”. 17 „Epistola către Timotei”. 18 Tip. анспъсъси. 19 Tip. спасеніен. 20 Tip. приимѣе. 21 Tip. пѣктошін. 22 Tip. покданіе. 23 Tip. ддоа. 24 Tip. аитржнсъ („în acea cetate”? sau poate greșit în loc de *într-însul* „în Ierusalim”). 25 Tip. міе (pentru mie). 26 Tip. вѣтжокѣримъ. 27 Tip. цнне. 28 Tip. лѣнешъ („leneși”). 29 Tip. авътѣрж. 30 Tip. жидовн.

102^v lumea, fi²¹ind și acmu în mare mânie ³¹; dară ce va ²²fi lor în ceia lume! Pildă poate ²³noao fi și ceale împărății și orașe ²⁴creștinești, cătră răsărita soare- // ¹lui și cătră amiazăzi, pre unde-au pro²poveduit sfânt Pavel apostol și Pe³tru și alalți ucenici. Iară acmu bi⁴ruiesc turcii și mai mulți țin lea⁵gea lu Mahamet al turcilor, prentu ⁶nehărnicia unde-au fost leaneș ³² și n-au ⁷socotit mai-marii besearecii: patriar⁸șii, vlădicii, episcopii, cinstea lu Du⁹mnezeu, ce-au mai iubit cinstea lor, do¹⁰mnia ³³ și venitul. Așa și împărății, ¹¹domnii și mișeii depreună, cum zi¹²ce această evanghelie. Derept aceaia Dumne¹³zeu se-au mânaiat ș-au călcat pre ei su¹⁴pt picioarele păgânilor. Acmu încă ha¹⁵r Domnului că se iveaște cuvântul lu Du¹⁶mnezeu, luceaște; ce oamenii mai iubesc ¹⁷untunearecul, rād și-ș ³⁴ bat joc de ¹⁸el, mai tare cei mai mari, vlădicii ¹⁹și judecătorii. Derept aceaia mă tem ²⁰că văm și noi peri rău, călcați de limba ²¹păgână, să nu văm priimi și să nu vă²²m asculta; lua-va Dumnezeu de la noi. ²³Caută ce făcu și grăi Pavel jidovilor (²⁴in Dēanīe ³⁵, 33 și în 40; Luca, 70). //

103^r ¹A patra învățătură

²Frații miei, aveți grijă și frică ³mare carei purtați numele și vă ⁴chemați creștini, că nu ne va fi destu⁵l că sântem botezați și meargem cu ala⁶lți depreună la besearecă, facem rugăciu⁷ni, luom cuminecătura, și văm fi ⁸fățarnici. Veni-va împăratul să vază ⁹șezătorii la nuntă, la zioa de apoi, ¹⁰și amar va fi celuia ce n-are veșminte ¹¹de nuntă.

103^v Întrebare: ce iaste aceale ¹²veșminte de nuntă? – Răspuns: u¹³nii zic că e dragostea, alții zic lu¹⁴crure bune, unii iară zic că credi¹⁵nță ³⁶ în Hristos: fără aceaia nu ne putem ispăsi (¹⁶къ Galato(m) ³⁷, 204 și 205, 206 și 207). Ce ¹⁷mai bine va noao spune sfânt Pavel a¹⁸postol, cum să fim îmbrăcați în Domnul ¹⁹nostru Iisus Hristos, pre carei îmbracă câți ²⁰în el cu credință se botezară (la Gala²¹tb ³⁸, 208). Acest veșmânt pierdu Ada²²m cu Eva ³⁹. Pre aceasta adus-au noao ²³Iisus Hristos cu nașterea, cu moartea și învierea ²⁴lui. Fără acest Hristos sântem // ¹goli și rău dezbrăcați și rușinați; ²cu acest Hristos văm putea sta la judecare. ³Într-aceaia îmbracă-ne tu, Doamne! Amin!

⁴Nedělě 15

Ev(g)līe M(th), glava 202 ¹

⁵„În vreamea aceaia un învățătoriu ² de leage ⁶ispitiia el și grăi: «Învățătoare, ⁷care porâncită mai bună iaste în leage?» ⁸Iisus zise lui: «Iubeaște Dumnezeu, Domnul ⁹tău, cu toată inema ta și cu tot su¹⁰fletul tău și cu tot cugetul tău; ¹¹aceasta ³ e întâia și <cea> mai mare porâncită. ¹²A doua ⁴ cuviință e ⁵: iubeaște vecinul tău ¹³ca însuși tine. Spre aceale doao porân¹⁴cite toată leagea și prorocii spânzură.» ¹⁵Adunatele fariseilor ⁶, întrebă ei Iisus, grăi: ¹⁶«Ce se voao pare de Hristos? al cui

31 Тір. мѣнїа. 32 Тір. лѣнешь („leneși”). 33 Тір. домнїа. 34 Тір. шишь („și-și”). 35 „Faptele apostolilor”. 36 Тір. кредннцѣ (probabil greșit în loc de *credința*). 37 Corect: къ Galatēnomъ; „(Epistola apostolului Pavel) către Galateni”. 38 Vezi nota precedentă. 39 Тір. евад.

1 „Duminica a 15-a (Evanghelia <după> Matei, cap. 202)” (= Duminica din săptămâna a 15-a după Cincizecime; Matei, XXII, 35–46). 2 Тір. оуѣ въцѣторю. 3 Тір. дчестд. 4 Тір. адод. 5 Тір. ен. 6 Construcție neclară; în versiunea modernă: „Iar când s-au adunat fariseii”.

fiiu iaste?»¹⁷ Grăiră lui: «A lu David.» Grăi lor Iisus: ¹⁸«Cum amu David cu Duhul Domnului che¹⁹ma el și grăia: ‘Zise Domnul ²⁰Domnului meu: ‘Șezi de-a dreapta ²¹mea până voi pune toți dracii tăi ²²perină picioarelor tale?’ Sau ⁷ amu David // ¹cu Duhul Domnului el chema, cum al ²Domnului iaste?» Și nimea nu putu lui ³răspunde <un> cuvânt, nici cuteza ci⁴neva den aceaia zi să întrebe el de aciaa”. ⁵*Конецъ недѣлѣ* ^{7a}.

104^r

⁶*Acesta iaste tâlcul aceștii evanghelie*

⁷Frații miei, în ceastă evanghelie un legiei-învă⁸țatoriu, în chipul a toți fariseilor ispiti⁹nd pre Iisus, întrebă pre el care porâncită ¹⁰mare iaste în leage ⁸ dată pre ⁹ Moisi proroc. ¹¹Iisus răspunse den *Фторозаконъ* (în al șa¹²selea cap), spuse cum trebuiaște pre Du¹³mnezeu a iubi, și den cartea lu Moisi ¹⁴ce se cheamă *Levitic* (la șase capete) iară ¹⁵cum să iubești vecinul tău ca însuși ti¹⁶ne. Care evanghelie iaste scrisă ¹⁰ și la Marco, 46: ¹⁷cum acel legiuitoriu grăi, după răspu¹⁸nsul lu Iisus, bine, cum că plăcu și lu ¹⁹Iisus, și zise cătră el: „Nu ești de²⁰parte ¹¹ de împărăția lu Dumnezeu.” A²¹șa văzând ¹² Hristos lucrul jidovilor, cum ²²că pren porâncele ¹³ nu poate intra la împără²³ția lu Dumnezeu – căce nimea nu le poate // ¹ținea curat și desfârșit ¹⁴ cum poftea²ște Dumnezeu –, drept aceaia Iisus întreabă de ei cum țin Mesia sau Hristos ci⁴ne să fie: au fiul lu David numai, sau și ⁵mai mare? Și învinge pre ei den psalom ⁶110 și arată cum Hristos iaste om adeve⁷rit și Dumnezeu adeverit. Derep⁸t aceaia, de aicea avăm aceaste învățaturi:

104^v

⁹Învățătură dentâi:

¹⁰Cum trebuiaște a înțelege ¹⁵ și a iubi pre Du¹¹mnezeu cu toată inema, cu tot su¹²fletul și cu tot cugetul ¹³<și> să aibi ¹⁶ vecinul ca însuși tine? C-am tâl¹⁴cuit la *Nedělě* ⁸ (Luca, 53) cum ni¹⁵mea nu iaste să iubească pre Dumnezeu în ce ¹⁶chip pohteaste el: cu toată inema, cu ¹⁷tot sufletul, cu tot gândul tău ^{16a}. ¹⁸Nece dinioară cu greși lui, nece ¹⁹cu cugetul, nece cu pohta, nece cu li²⁰mba, nece cu tot trupul tău. Și dea²¹ca veri gândi sau a pohti ceva în alea²²nul porânciei lui numai dinioară, ²³ășa într-acel ceas ești vinovat în toa²⁴te. Nu se-au aflat nimea să le facă și ¹⁷// ¹să împle de toate cum trebuiaște și ²cum pohtesc aceale cuvinte, mai ³mult fără Iisus Hristos. Și prentu aceaia au ⁴venit el în lume, cum să împle toate ⁵drept noi (Matei, 11); și Pavel zice ⁶că sfârșirea legiei și împlutul iaste ⁷Hristos. Drept aceaia să învățăm derepce ⁸au dat leage ¹⁸ și porâncile noao Dumne⁹zeu. Deac-au văzut că nu putem ținea și ¹⁰împlea și deaca neavând noi puteare a ți¹¹nea și pren iale a ne ispăsi, leagea și porâ¹²ncile ne-au dat Dumnezeu prentu acea¹³ste lucrure:

105^r

Întâi, Dumnezeu au ¹⁴vrut să arate noao cum să știm că nu ¹⁵sântem de noiș, nece sântem volnici, ce ¹⁶să cunoaștem că avăm făptoriul și Dom¹⁷nul, care noao leage au pus și cu¹⁸m să păzim și să ținem au porâncit. ¹⁹Pentru aceaia porânci

7 Tip. сѧѢ (probabil greșit în loc de *să* „dacă”; în versiunea modernă „Deci, dacă David...”).
7a „Sfârșitul (evangeliei) duminicii”. 8 Tip. лѣге (probabil greșit în loc de *leagea*). 9 Tip. пре (probabil greșit în loc de *prent*). 10 Tip. скрнсь. 11 Tip. депарете. 12 Tip. вънзъндѣ. 13 Tip. поржичеле (probabil greșit în loc de *porânce* sau de *porânceale*). 14 Tip. кѡратъ ши де сфрѡшнтѣ (probabil greșit în loc de *curate și desfârșite*). 15 Tip. ацеаге. 16 Tip. днѣж. 16a Tip. тѣѢ (probabil greșit în loc de *său*). 17 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura rî, indicând sfârșitul colii 13. 18 Tip. лѣге (probabil greșit în loc de *leagea*).

părinților, lu A²⁰dam și Evei, cum să nu mănânce po²¹amele știuturiei binelui și răului, cu²²m să cunoască că au Domnul, roditoriul ²³și socotitoriul. C-au vrut Dumnezeu d²⁴e-nceput ș-au pohtit de la oameni, pre ¹⁹// ¹carei au făcut pre slavă numelui lui, ²să cunoască și să teamă de el. Derep³t aceaia înceape cuvintele legiei așa: ⁴„Eu sânt Domnul Dumnezeul tău” (*Iʹshod*, 20; *Fʹtorozakonʹ* ²⁰, 5), cum să zi⁶că: „Oame ²¹, cunoaște pre tine că ești de la ⁷mine, nu eu dentru tine. Ție iaste ⁸a viie ²² cum zic eu.” Iaste derept a⁹ceaia dată leage ²³ și porâncile, să cuno¹⁰ască că au domn, făcătoriul ceriului ¹¹și al pământului.

A doua ²⁴: date sâ¹²nt porâncitele și leage ²⁵ să ne arate ¹³cine și cumu-i iaste Dumnezeul no¹⁴stru, cum să știe că iaste atare ²⁶ ce iubea¹⁵ște dereptatea ²⁷ și tare uraște fără¹⁶legile ²⁸ și strâmbătatea. Că-i place cu¹⁷răția și dumnezeirea, iară pre necu¹⁸răția tare se mânîe. Și carei fac bine, ¹⁹acelora bine-făgăduiaște; și carei fac ²⁰rău, acelora tare se laudă.

A treia: iaste ²¹dată leage și porâncite, den aceastea să ²²cunoaștem cum au fost părinții no²³ștri, până încă nu era căzuți și greșiți, ²⁴în rai, și să vedem cât de netari ²⁹ și sla- // ¹bi sântem noi acmu, cum nu cum să ți²nem toate porâncitele, ce cu putearea și ³cu destoinicia noastră nece una bine ⁴cum trebuiaște nu putem ținea. Și aceaia cu⁵noscând, la vraciul nostru, la Iisus Hristos, așa ⁶și Pavel, *къ Римлѣни* ³⁰, zice cum den lea⁷ge cunoașterea ³¹ păcatelor leage-purtăto⁸riul nostru până la Hristos, cum den credin⁹ță să ne ispășim. ³²

A patra: iaste leage da¹⁰tă și porâncile cum să cunoaștem lucruri¹¹le care plac lu Dumnezeu și care u¹²raște; că unde e credință dereaptă, iaste ¹³noao cu rod, și lucrure bune care ¹⁴fac creștinii pre slăvirea numelui ¹⁵Domnului, arătare ³³creadinței. Pen¹⁶tru aceaia zice Pavel: „Sântem făcuți pren ¹⁷lucrure bune, că lu Dumnezeu nu pla¹⁸c aceale lucrure care scornim și află¹⁹m noi și nu iaste porâncit de la Dum²⁰nezeu.” Să veri, creștine, să faci bine ție, ²¹porânceaște Dumnezeul tău în leage și po²²râncite și în Scriptura Sfântă a proroci²³lor și apostolilor, și pururea caută ²⁴pre porâncitele lu Dumnezeu.

A doua ³⁴ // ¹învățătură

Unde pren leage și porâ²ncite nu ne putem ispăsi, aicea adoa³ra Hristos, deaca se adunară fariseii, pâ⁴raște și învață depre Mesia, arătând ⁵cum pren Mesia, pren Hristos, cu credință ⁶dobândim și miruim iertăciunea păcate⁷lor și împlearea legiei. Așa întrebă ⁸de Mesia pre farisei; ei ziseră că ia⁹ste Hristos numai fiul lu David, iară cu ¹⁰mare tărie el învinse pre ei (den psalom ¹¹110), cum Mesia Hristos <iaste> nu numai om, ce ¹²și adevărit Dumnezeu. Și așa adevă¹³rează David pren Duhul Sfânt, cheamă pre Me¹⁴sia, pre Hristos, «domnu-său». Dară nu e fiul său ¹⁵numai, că pre fiii nu cheamă părinții ³⁵ ca¹⁶rei sânt numai întru cinste și în rân¹⁷d cu ei în domnia lor, ce, unde David ¹⁸pre Hristos cheamă «domnu-său», nu e numai ¹⁹fiul,

19 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura ƒ̃, indicând începutul colii 14. 20 Corect: *Vtorozakonʹ* („Deuteronomul”). 21 Tip. шме. 22 Tip. авіе („a trăi”). 23 Tip. аѣне (probabil greșit în loc de *leagea*). 24 Tip. адоа. 25 Tip. аѣне (probabil greșit în loc de *leagea*). 26 Tip. атарѣ. 27 Tip. дерептате. 28 Tip. фържлѣцнае. 29 Tip. кътъ ненетарн. 30 Corect: *къ Римлѣномъ*; („Epistola) către Romani”). 31 Tip. коноащерѣ. 32 Tot enunțul este neclar. 33 Tip. аре таре. 34 Tip. адоа. 35 Tip. пѣрнщи.

om ca prorociei sau ca împărăției, ²⁰ce adevărit Dumnezeu, unul cu Tată²¹, cu putere, cu slavă și cu dumnezeie ³⁶. ²²Depră acest lucru caută în adevărăt²³ra în evanghelia Paștilor, la învățătura dentăi, ²⁴că el iaste crai și împărat suflete- // ¹sc și de vecie tocmeaște și păzește și ²ferește besearca sa de toți aleaneșii și ³vrăjmașii noștri. Să curăm la el, creștini, în toate nevoile noastre, <ale> trupului ⁵și ale sufletului, și zău că văm ⁶fla odihnă și răpaus sufletelor no⁷astre. Amin!

107'

⁸Nedělě 16

Ev(g)lie M(th), glava 105 ¹

⁹„Zise Domnul pilda aceasta: «O¹⁰m neștine, ce se duse ² de chemă ¹¹ai lui robi și deade lor a¹²vuția lui: unuia amu deade ¹³cinci talanți, altuia doi, a¹⁴Ituia unul, cineș împrotiva ¹⁵silei lui; și se duse acia.

Mea¹⁶rse cela ce luo cei cinci talanți, lucră ¹⁷cu nușii și făcu alți cinci talanți. ¹⁸Așa și cela ce luo doi, dobândi alți ¹⁹doi. E cela ce luo unul, duse-se de ²⁰săpă în pământ și ascunse argintu²¹l domnului lui.

După multă vrea²²me, vine domnul robilor acelor și să ²³se întreabe ³ cu nușii de cuvinte ³. Și se // ¹apropie cela ce priimi cei cinci tala²nți, grăi: 'Doamne, cinci talanți da³tu-mi-ai ⁴, adecă alți cinci talanți do⁴bândit-am cu ei.' Zise lui domnul ⁵lui: 'Bun rob și dulce-credincios, ⁶spre puțin fuseși credincios, ⁷spre multu te voiu pune; pasă în bucu⁸ria domnului tău!'

107'

Mearse și cela ce pri⁹imi doi talanți, zise: 'Doamne, doi ta¹⁰lanți dedeși-mi și alți doi talanți ¹¹dobândiiu cu ei' Zise lui domnul ¹²lui: 'Bună slugă și dulce-credin¹³cios, spre puțin fuseși credincios, ¹⁴spre multu te voiu pune; pasă în bucu¹⁵ria domnului tău!'

Mearse și cela ce ¹⁶priimi un talant, zise: 'Doamne ¹⁷știa-te ⁵ că rău om ești: seaceri de un¹⁸de n-ai semănat și aduni de unde n-ai ¹⁹răsipit; și mă temui, dușumă de ²⁰ascunș talantul tău în pământ ⁶, și ²¹adecă al tău.' Răspunse lui domnul, ²²zise lui: 'Hitlean rob și leaniv, ²³știa-i-mă că rău sânt, seacer de unde n-a²⁴m semănat și adun de unde n-a- // ¹m răsipit; cuvine-ți-se ⁷ ție să dai ar²gintul mieu târgarilor și, să viiu, să³-mi fiu luat al mieu cu asupră. Lu⁴afi amu de la el talantul și da⁵ți celuia ce are zeace talanți. Avutul, ⁶amu, da-i-se-va și i se va prea-izbândi, iară ⁷de la neavutul, și ce-i pare că are lua-se-⁸va de la el; și nepotreabnicul rob ⁹aruncați-l întru untunearecul de afa¹⁰ră! Aciia va fi plângere și scrășni¹¹re dinților.' Aceaia grăind, glăsi: «Cine are ¹²urechi de auzire, să auză!»" *Konec ne<dělě>* ⁸.

108'

36 Tip. ДУМНЕЗІЕ („dumnezeire”).

1 „Duminica a 16-a (Evanghelia <după> Matei, cap. 105)” (= Duminica din săptămâna a 16-a după Cincizecime; Matei, XXV, 14-30). 2 Tip. ЧЕС ДОУСЕ (aici este o omisiune în text - probabil: *Om neștine fu, ce se duse*; în versiunea modernă: „El este omul care, voind să plece într-o țară depărtată, a chemat...”). 3 Tip. „ТРЪБЪКЪ: și să ... cuvinte: în versiunea modernă: „și le-a cerut socotelă”. 4 Tip. ДАТЪМІЕН. 5 Tip. ЦИНАТЕ („te știam”). 6 Tip. ПЪМЪТЪ. 7 Tip. КОУВИНЕЦІЕ (pentru *cuvinea-ți-se*). 8 Tip. КОНЕЦЪ НЕ<ДЕЛЪ>; „Slârșitul (evangelici) duminicii”.

¹³Tâlcul aceştii evanghelie

¹⁴Frații miei creștini, în ceastă pildă ¹⁵a ceştii evanghelie învață pre noi Hristos cum ¹⁶cineș, cu darul său ce-au luat de la Du¹⁷mnezeu, vecinilor să slujască și să ¹⁸folosească; că carei cu toată grija și ¹⁹cu credința împart darurile lu Dumne²⁰zeu. adauge-se-vor lor și în ceastă lume. ²¹Iară la judecată, unde ne iaste noao a da ²²seamă, auzi-vor cuvintele dulci de la Du²³mnezeu și vor fi cinstiți cu mare bu²⁴curie; iară cine nu slujaște ⁹ și nu fo- // ¹loseaște altora cu darurile luate de la ²Dumnezeu, în aceaia zi tare va fi cer³tat și rușinat și pedepsit cu mu⁴nca de veac înaintea a toată lumea.

Te⁵ofilact așa tâlcuiaște: acel om ia⁶ste Hristos; „ce se duse” –aceiaia fu atun⁷ce când drept noi se făcu om Hristos, ⁸sau când sui în ceriu, sau unde <fu> mul⁹t-răbdătoriu. Slugile lui carei cre¹⁰zu și deade cuvintele slujbeei să¹¹nt episcopii, preuții, diaconii, ca¹²rei au luat darure sufletești ^{9a}, –u¹³nii mai mult, alții mai puțin, ci¹⁴neș împotiva puteriei, după măsura ¹⁵credinței și curățitureei. Mearse ca¹⁶re luo cei cinci talanți, lucră cu nu¹⁷șii și făcu cu nușii alți cinci talan¹⁸ți. Caută grija lui cumu se nevoi ¹⁹aciiăș, lucră și făcu alți cinci; că ²⁰care nu numai lui însuș foloseaște ²¹sau are înțelepciune sau bogăție sau ²²puteare și cinste la împăratul ¹⁰, sau ²³oare ce meștersug, <ce> și altora folo²⁴seaște ¹¹, acela înmulțeaste cu de noao o- // ¹ri-ce iaste lui dat. Iară carele sa²pă în pământ de ascunde talantul, ³acela e carele grijaște de folosul lui ⁴numai, și nu și <al> altora; acela și o⁵sândit va fi.

109*

„După multă vreme ⁶vine domnul” cine deade argintul, ⁷au cuvintele lui: argintul cu foc ⁸lămurit sânt cuvintele lu Dumne⁹zeu. Drept aceea avăm de aicea aceaste ¹⁰învățături:

¹¹Învățătura dentâi

¹²Slugile iau talanți de la domnul, – ¹³învățăm aicea cum nemica nu putem ¹⁴de noiș, ce sânt toate darurile lu ¹⁵Dumnezeu; că n-avăm nemica ce n-am ¹⁶luat de la el. КЪ Korintomb ¹² 130, zi¹⁷ce Pavel: „Poate-se mânia, dară, cu de¹⁸rept și pre noi a pedepsi deaca nu văm ¹⁹face bine vecinilor noștri și să ²⁰nu văm cheltui pre cinste darurile ²¹sale, pre cinstea lu Dumnezeu. Că ²²acealea darure nu ne-au dat să fie ale ²³noastre, să facem cu iale ¹³ce ne place no- // ¹ao; cum zice Pavel la Efesb ¹⁴, 224: ²„Sui-se în nălțime și deade darure.” Nu ³sânt, dară, volnici vlădicii a face cu ⁴cinstea lor ce e lor voia, ce să facă numai ⁵cu care-au Dumnezeu lăsat lor.

109*

A doua ¹⁵ ⁶învățătură

Unde nu întru o măsură ⁷împărți acela domn, dând unui¹⁶ ⁸mai mult, altuia ¹⁷mai puțin talan⁹ții, – învățăm cum să nu urâm, ce ¹⁰să socotim și să cinstim pre cela ce-au ¹¹luat dar mai mic, că de la Dumne¹²zeu au luat și el acel puțin, ca ¹³și tu cel mai mult. Vezi că în¹⁴tru un chip grăiaște domnul cu cinste ¹⁵și celuia ce făcu doi talanți, ca și ¹⁶celuia ce făcu cinci; cine ia mult, ¹⁷mult vor ceare de la el.

A treia învă¹⁸țătură

Carei sapă și ascund în pă¹⁹mânt argintul sânt aceia carei, în ²⁰slujba ce i-au pus Dumnezeu pre ei, nu ²¹păzesc tare și cu credință, ce se spa²²r de lucrure de greață și de ²³nevoie și de scârbă de slujba ¹⁸ ²⁴evangelici. Pren aceaia ¹⁹ iubesc și

9 Tip. софѣдїе. 9a Tip. софѣдетїе. 10 Tip. „прѣдѣль”. 11 Tip. ѣдѣвїе. 12 Corect: къ Korinthěnomi; „(Epistola către Corinteni”. 13 Tip. ѡѡѡ. 14 Corect: Efesěni „(Epistola către) Efeseni”. 15 Tip. ѡѡѡ. 16 Tip. ѡѡѡѡ (pentru unuia). 17 Tip. ѡѡѡѡѡ. 18 Tip. де слоѣжбен (pasaj neclar). 19 Tip. прѣ, навѣѡ.

aleg pace // ¹și odihă, să nu pașă dosadă pentru ²cuvântul Domnului. Gândesc că e ³destul lor unde cred ei bine și țin ⁴leagea, de alții nu grijesc. Ce vezi ⁵bine ce plată avu cela cu un talant: ⁶ținu bine și nu-l pierdu, ce fu lui ⁷amar unde nu l-au dat afară neguță⁸torilor.

110^r

A patra învățătură

„Avutu⁹l, da-i-se-va și i se va prea-izbândi, iară de ¹⁰la neavutul, și ce-i pare că are lua-se-¹¹va de la el.” Aceste cuvinte de pildă ¹²așa să le înțelegem: avutul iaste a¹³cela cine-au luat oarece dar de la Dumne¹⁴zeu, sau înțelegătura, sau cartea, sau avuția, ¹⁵sau domnia, sau oarece mare au mic, și va ¹⁶cheltui aceaia pre cinstea lu Dumnezeu și ¹⁷pre binele vecinilor, că va prea-izbândi ¹⁸și va înmulți și va spori darurile lu Du¹⁹mnezeu. Iară de la neavutul lua-se ²⁰va și ceea ²⁰ce-i pare că are, căce că n-au che²¹lțuit și n-au viat pre binele vecinilo²²r. Și pre acela vor arunca întru ²³untunearcul de afară: aciaa va ²⁴fi plângere și scrâșnirea dinților. // ¹De aceaia ne ferește ²¹, Doamne! Amin!

110^v

²Nedělě 1. Novo lěto

Ev(g)lĭe Lu(k), gla(v) 17 ¹

³„În vremea aceaia sta Iisus pre iazerul Gheni⁴saretului și văzu doao corabii ⁵stând ²pre iazer; pascarii era ieșiți den⁶tr-însele, spăla mreaja. Întră întru una ⁷de corabii, ce era a lu Simon, rugă el ⁸de pământ să o delunge puținel; ⁹și șezu, învăța den corabie nărodul.

¹⁰Ca stătu de-a grăirea, zise cătră Simo¹¹n: «Păsați întru adânc și aruncați ¹²mreaja voastră în vânătoare!» Și răspu¹³nse Simon Pătru, zise lui: «Învățătoa¹⁴re, toată noaptea ne-am muncit, ne¹⁵mică n-am prins; pre cuvântul tău, ¹⁶arunca-văm mreaja.» Și așa făcură, ¹⁷prinseră peaște mult, cât nu se rupea ¹⁸mreaja lor. Și chemară soția-ș³, ce era î¹⁹ntr-altă corabie, să vie să ajute lor; și ²⁰vineră și împlură amândoao corabii²¹le, cât nu se afunda iale. Văzu Simon ²²Pătru, căzu cătră genuchele lu Iisus, grăi: // ¹«Ieși de la mine, că bărbat păcătos ²sânt, Doamne!» Un teamătu-l ⁴ajunse ³el și toți cine era cu nusul, de ⁴vânătoarea peastelui ce prinseră; așij⁵derea Iacov și Ioan, feciorii lu Zeve⁶dei, ce era soții lu Simon. Și zi⁷se cătră Simon Iisus: «Nu te teame! De ⁸acmu vânătoriu de oameni veri ⁵fi.»

111^r

Și ⁹scoaseră amândoao corabiile la pământ¹⁰t, lăsară tot, după elu se duseră”.

¹¹*Konecb nedělě* ⁶.

¹²*Acesta iaste tâlcul aceștii evanghelii*

¹³Frații miei, den ceastă evanghelie de a¹⁴stăzi avăm trei învățături:

Întâi, ¹⁵cum toată grija oamenilor, începu¹⁶tul, sfeatul, lucrul și bătătura iaste în ¹⁷deșert și de nemica și fără folos ¹⁸și nu sporește deaca nu începem cu ști¹⁹rea și cu numele Dumnezeului no²⁰stru. Și nu văm folosi nemică dea²¹ca Iisus Hristos nu va

²⁰ Tip. чєл. ²¹ Tip. шрѣще.

1 „Duminica întâia (de) Anul Nou (Evanghelia <după> Luca, cap. 17)” (= Duminica din săptămâna a 18-a după Cincizecime; Luca, V, 1-11). 2 Tip. сѣмѣк. 3 Tip. соуѣшк („tovarășii săi”). 4 Tip. тѣмѣтѣлѣ (= *teamătu il*). 5 Tip. реде. 6 „Sfârșitul (evangheliei) duminicii”.

111' blagoslovi. Derept aceiaia ²²ziseră, în evanghelia de astăzi, pascării: „În toa²³tă noaptea am muncit și-am păscuit // ¹și nemică n-am prins. Însă pre cuvântul tău văm arunca mreaja în mare.” Ve³zi, până Iisus nu venise, în deșert vânară; ia⁴ră deca grai Iisus, cât pește prinseră. De⁵rept aceiaia zice Iisus (în Ioan, 50) că: „Fără ⁶mine nu puteți face nemica.” Drept ⁷aceaia, deca văm începe ceva a face, să ⁸rugăm ajutoriu de la Dumnezeu, și ⁹cu știrea lui și lucru bun den voia ¹⁰lui să începem și să ne nevoim.

A doua⁷: ¹¹cât lucru mare și scump iaste a ascu¹²ta și a învăța cuvântul lu Dumnezeu. ¹³Vezi acești pascari, Petru ⁸, Andrei, dea¹⁴ca ascultară cuvântul lu Hristos, apoi câ¹⁵t pește putură prinde. Că mai scum¹⁶p lucru în ceastă lume nu poate fi cu ¹⁷hasnă și cu folos decât a asculta ¹⁸și a ⁹învăța și a ținea cuvintele lu Du¹⁹mnezeu. Derept aceiaia zice Iisus Hristos (Luca, ²⁰58): „Ferecați aceia carei ascultă cuvântul lu Dumnezeu și-l feresc sau-l pă²²zesc.” Derept aceiaia, într-alt loc înva²³ță Iisus Hristos (Matei, 19), învață ¹⁰noi cum, să văm²⁴să ne ție și să ne hrănească Dumne-// ¹zeu în ceastă lume: „Căutați dentâi ²împărăția ¹¹ lu Dumnezeu ¹² și dereptatea ³lui, și aceastea toate adauge-se-vor vo⁴ao”.

112' A treia: cum păcătoșii ¹³ să nu fugă ⁵de la Hristos, vare câte păcate au, mari și ⁶multe; derept aceiaia, mai tare să se a⁷propie la Iisus Hristos. Vezi în ceastă evanghelie⁸ cum zice Pătru cătră Iisus: „Ieși de la mi⁹ne, că eu om păcătos sânt!”; iară Iisus ¹⁰zise cătră el: „Nu te teame!” Că Iisus au ¹¹venit nu derept dereptii, ce derept ¹²păcătoșii, cum zice însuș (Matei, 30): ¹³„N-am venit a chema dereptii, ce păcăto¹⁴șii la pocaianie ¹⁴.” Derept aceiaia învățați, ¹⁵frații miei, astăzi cum nu poate fi ¹⁶acătare om păcătos deacâ se va pocăi ¹⁷și se va căi și va cugeta de păcate și ¹⁸se va lăsa de iale și va creade în moartea lu ¹⁹Iisus Hristos și va înceape a lăcui bine, cum au lă²⁰sat Dumnezeu; nu va peri, ce vor fi ²¹iertate toate păcatele lui și va avea ²²viiată de vecie. Aceiaia dă-ne noao, Doamne! ²³Amin!

²⁴Nedělě 2

Ev(g)lie Lu(k), glava 26 ¹

112' ¹„Zise Domnul: «Cum veți să fa²că voao oamenii, și voi fa³ceți lor așijderea! Și să ați iu⁴bi ceia ce iubesc voi, ce folos ia⁵ste voao? și amu păcătoșii ⁶iubesc <carei> ei iubesc ². Și să ați ⁷face bine celora ce fac voao ⁸bine, ce folos iaste voao? și amu păcătoșii aceiaia fac. Și să ați îprumu¹⁰ta de la ceia ce așteptați să luați <înapoi>, ce folos ¹¹iaste voao? și amu păcătoșii păcătosul ¹²împrumutează, ca să priimească tocma. Însă ¹³iubiți vrăjmașii voștri și bine face¹⁴ți și împrumutați, nemică nu așteptați, ¹⁵și va fi plata voastră multă și ¹⁶fi-veți fiii <Celui> de sus: că acela dulce ¹⁷iaste prespre ceia nedulcii și răii. Fi¹⁸ți amu milosârzi, că Tatăl vostru ¹⁹milosârd iaste»”. *Конецъ недělě* ³.

²⁰Tâlcul aceștii evanghelie

113' ²¹Frații miei, den evanghelia de astăzi, ²²în carea dojeneaște pre noi Iisus Hristos și în²³vață, avăm trei învățături depre fa²⁴ptele bune, ce sânt seamenele credinței ⁴ // ¹și lucrurilor bune.

7 Тір. 4до4. 8 Тір. петръ. 9 Тір. ан. 10 Тір. ꙗвѣиѡ. 11 Тір. ꙗвѣрациѡ. 12 Тір. домнѣзѣс. 13 Тір. ꙗкѡжшѣн. 14 Тір. покданіе.

1 „Duminica a doua [după Anul Nou]. (Evanghelia <după> Luca, cap. 26)” (= Duminica din săptămâna a 19-a după Cincizecime; Luca, VI, 31–36). 2 În traducerea modernă: „Căci și păcătoșii iubesc pe cei ce îi iubesc”. 3 „Sfârșitul (evangheliei) duminicii”. 4 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura $\tilde{\Lambda} \tilde{\Gamma}$, indicând sfârșitul colii 14.

Întâi: ²carele sânt deadeveare fapte bune ce-i ³plac lu Dumnezeu? Sânt numai acea⁴lea ce Dumnezeu au porâncit ș-au ⁵lăsat noao în Scriptura Sfântă și zea⁶ce porânci și carele hăsnuiesc și ⁷folosesc fraților noștri și mișe⁸ilor. Că grăiaște Domnul însuș (în a ⁹cincea carte a lu Moisi proroc, în al ⁵ ¹⁰12 cap): „Ce eu ție porâncesc, numai ¹¹aceaia fă ⁶: nici lua dentr-însa, nici ¹²pune mai multe cătră iale.” Derept ¹³aceaia, vare ce-au tocmit oamenii cu ce vor ¹⁴să cinstească pre Dumnezeu, și Dumne¹⁵zeu n-au tocmit, în deșert cinstesc ¹⁶și nu plac lui. Cum zice însuș Iisus ¹⁷Hristos (Matei, 60): „În deșertu mă cinstesc ¹⁸învățând învățatura, porâncele și to¹⁹cmealele oamenilor.”

A doua⁷: derept câ²⁰te lucrure trebuiaște a face noao ⁸bine? – ²¹Derept patru:

Întâiu – că Dumnezeu ²²porânceaște să facem ⁹bine, derept în²³să să ne ținem ca făcătoriului nostru, ²⁴lu Dumnezeu, porâncilor lui sfinte ¹⁰// ¹să-i ogodim și să ascultăm și cu ²aceale fapte bune să dăm lui, pren ³Iisus Hristos, har. Și așa, cu voia bună de la ⁴noi elu le va făgădui, derept Fiiul, Do⁵mnul nostru Iisus Hristos.

113^v

A doua¹¹ – cum Ta⁶tăl nostru cel sfânt den faptele no⁷astre ceale bune să se laude înaintea oa⁸menilor, cum zice Iisus Hristos (Matei, 11): ⁹„Așa să lumineaze lumina voastră înai¹⁰ntea oamenilor, ca să vază faptele vo¹¹astre ceale bune și să laude Tatăl ¹²vostru cela den ceriu.”

A treia – cum ¹³credița noastră să crească și să se sme¹⁴rească cu fapte bune, cum grăiaște Pa¹⁵vel apostol, кѢ Efeseомь¹²: „În Iisus Hristos sânt¹⁶tem rodiți pre faptele bune, carele ¹⁷Dumnezeu au tocmit cum în acealea să ¹⁸îmblăm”: ȘI iară zice Pavel aposto¹⁹1: „Nece un cuvânt putred den ²⁰gura voastră să nu iasă și să nu în²¹tristați Duhul Sfânt au Dumnezeu, pre²²n cine seți însemnați ¹³până în zioa ²³scumpăratului.”

A patra – faptele ²⁴bune sânt seamnele și arătătura cre- // ¹dințeei noastre, den faptele bune pu²tem cunoaște cine are credință bună; Matei, ³²²: „Den rodul lor cunoaște-veți”, și Ia⁴cov: „Credința fără lucru moarte ia⁵ste.”

114^r

A cincea: au faptele bune vreo ⁶plată de la Dumnezeu? – Deadevăr, fa⁷ptele noastre bune încă ies tare de⁸parte den împlutul legiei, că nimea ⁹nu le poate împllea deplin porâncele ¹⁰lu Dumnezeu. Pentru păcate multe ¹¹ce lăcuiesc în trupurile noastre nu ¹²putem dobândi iertăciune păcatelor, spă¹³senie den moartea de vecie și den dra¹⁴cul slobozie, că aceastea numai Iisus Hristos, si¹⁵ngur însuș el, au dobândit ș-au toc¹⁶mit cu moartea cea sfântă și cu sânt¹⁷gele său cela pre cruce vărsat. Ce fa¹⁸ptele noastre bune derept aceaia au pla¹⁹tă, derept făgăduita lu Dumnezeu în ²⁰har ce noao au făgăduit. Cum zice ²¹Iisus Hristos (Marco, 45): „Pasă, vare cât ai vinde, ²²și dă ¹⁴mișeilor, și veri avea vistiari ²³la ceriu”; și iară Marco, 46: „Zise Domnu²⁴1 cum nu e lesne cine are bogăție în // ¹<îm>părăția ¹⁵lu Dumnezeu să între. Ucenii²cii se spământară de cuvintele lui, ³e Iisus iară răspunse ¹⁶, grăi lor: ‘Fii ¹⁷, cum nu e ⁴lesne nădăindu-se pre bogăție <în> împărăția ¹⁵lu Dumnezeu să între, mai lesne e că⁶millei pren urechile acului a treace de⁷cât bogatul <în> împărăția ¹⁵lu Dumnezeu a î⁸ntra.’ Ei suspinară, mirară-se, grăi⁹ră cătră sineș: ‘Cine poate mântuit ¹⁰să fie?’ Căută pr-înșii Iisus, grăi: ‘De ¹¹la om nu se poate, ce de la Dumnezeu ¹²toate puterile sânt.’

114^v

5 Tip. АНА. 6 Tip. ФБ. 7 Tip. АДОА. 8 Greșit în loc de *trebuiaște noao a face bine* („trebuie ca noi să facem bine”). 9 Tip. ФАЧТМБ. 10 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura ƒ̄̄, indicând începutul colii 15. 11 Tip. АДОА. 12 Corect: кѢ Efesѣномъ; „(Epistola) către Efeseni”. 13 Tip. АСЕМАН. 14 Tip. ДБ. 15 Tip. АПЪРЖЦІА. 16 Tip. РЪСПΟΥСЕ. 17 Tip. ФІН (probabil greșit în loc de *fiiilor*).

Derept aceeaia, ¹³frații miei, de văm creade iertăciu¹⁴nea păcatelor și ispășenia sufletu¹⁵lui de la Tatăl sfânt Dumnezeu, ¹⁶cu credința dereaptă pren Iisus Hristos, și ¹⁷văm face bine, faptele cealea ce-au lă¹⁸sat însuș Dumnezeu nu va uita ¹⁹de iale să nu plătească și în ceastă lu²⁰me, derept făgăduita lui, și după ²¹moarte, derept moartea lu Iisus Hristos, în ²²har și fără plata noastră; da-va no²³ao împărăția ceriului, carea va să ne dea ²⁴noao Domnul Dumnezeu. Amin!

115'

¹Nedělě 3

Ev(g)līe Lu(k), glava 30 ¹

²„În vremea aceeaia mergea Iisus în cetate ce ³se chema Nain, și cu nusul mer⁴gea ucenicii lui mulți și nărod ⁵mult. Și ca se apropiară către poar⁶ta cetăției, și iată purta un mor⁷t, feciorul născut dentâi mumâni⁸ei lui; și aceeaia era văduo, și năro⁹dul cetăției mult cu ea. Și văzu ea ¹⁰Domnul, milă-i fu de ea și zise ei: ¹¹«Nu plânge!»». Și se apropie, pipăi-se de ¹²pat; purtătorii stătură. Și zise ¹³tânărului: «Ție grăiesc, scoală!» Și ¹⁴șezu mortul și începu a grăi; și-l ¹⁵deade el mumânicii lui.

Luară frică ¹⁶toți și slăviia Dumnezeu, grăiia că: ¹⁷«Proroc mare sculă-se întru noi și ce¹⁸rcetă Dumnezeu oamenii lui».” *Ko<necb>* ¹⁹*nedělě* ².

²⁰*Acesta iaste tâlcul aceștii evanghelie*

115'

²¹Frații miei în Dumnezeu, că auz[iti]³ ²²evanghelia de astăzi, ce semn și ciud[ă]⁴ // ¹mare și minune făcu Iisus Hristos pentru mo²artea feciorului ceii văduo: numai cu ³o beseadă și cu cuvântul învise-l den ⁴moarte pre acel voinic ce era fecio⁵rul singur însuș unii văduo. Derep⁶t aceeaia avăm trei învățături den cea⁷stă evanghelie de astăzi:

116'

Întâiu – arată ⁸Hristos cătu e milostivnic și meserearnic ⁹iaste el cătră săraci și văduolor ¹⁰și mișeilor, striinilor și carei sâ¹¹nt căzuți în nevoie și în dosadă, în perire ¹²și moarte în ceastă lume. Cu această ¹³ciudă <au> adevărat și mărturisit cu¹⁴m va fi tuturora întru ajutoriu; ve¹⁵zi în ceastă evanghelie: nece cea văduo, muma ¹⁶mortului, nici altul nimea, n-au ruga¹⁷t derept voinic, ce și nerugat fu ¹⁸[ei] ⁵întru ajutoriu. Derept aceeaia înv¹⁹[tăm] ⁶aicea cum în nevoile noastre, dea²⁰[ca] ⁷văm chema pre Dumnezeu întruaju²¹[t]oriu ⁸, că ne va asculta pre noi și nu ²²<ne> va părăsi; cum zice însuș (pren ⁹David pro²³roc¹⁰, în 42 de psalomi): „Cheamă-mă în ²⁴zioa grijiei tale și izbăvi-te-voiu, și // ¹proslăvi-mă-veri”.

A doua ¹¹ – că Iisus Hristos a²rată sine aicea cum că are puteare pre ³moarte, pre dracul și pre ia⁴d: grăi Iisus un cuvânt și așa se-au ⁵turnat sufletul la trup mort. ⁶Derept aceeaia, noi creștinii nu ne teame⁷m de moarte, căce că Iisus, Domnul no⁸stru, birui pree moartea cu moartea lui. ⁹Cum noao nu poate strica nemica ¹⁰iaste noao deadevăr tuturora, cum ¹¹zice sfânt Pavel: că ne e a muri, iară ¹²noao,

1 „Duminica a 3-a [după Anul Nou]. (Evanghelia <după> Luca, cap. 30)” (= Duminica din săptămâna a 20-a după Cincizecime; Luca, VII, 11–16). 2 „Sfârșitul (evangeliei) duminicii”. 3 Hârtia deteriorată. 4 Hârtia deteriorată. 5 Hârtia deteriorată. 6 Hârtia deteriorată. 7 Hârtia deteriorată. 8 Hârtia deteriorată. 9 Tip. npt. 10 Tip. npopouk; este, de fapt, vorba de psalmul 50, versetul 15. 11 Tip. a.Ae.a.

crezuților, moartea ne va fi ca so¹³mnul, că văm adurmi, și Dumnezeu¹⁴ nostru Iisus Hristos, fiul Tatălui sfân¹⁵t, elu ne va scula la zioa județului¹⁶ de apoi. Cum zice însuș (Ioan, 22): „A¹⁷ ceasta iaste voia celuia ce m-au tremes, ¹⁸cum toți cine vor vedea Fiiul și vor ¹⁹creade întru el avea-vor viiață în ve²⁰cie și-i voiu învie eu în zilele de apoi.” ²¹Și la Ioan, 16: „Adevăr, adevăr grăiesc ²²voao că cine va asculta cuvintele mea²³le și vor creade cela ce m-au tremes, ²⁴avea-vor viiață în veaci și la județ nu // ¹vor merge, ce vor treace den moarte în viia²ță.” Și la *Vēruē*¹² încă zicem: „Așteptă³m învierea morților și a fi viiața în ve⁴cie”.

116^v

A treia – învățăm cum morții noștri ⁵cu cinste mare să-i îngrupăm în loc ale⁶s și curat. Vedeți cum grăiaște evangheli⁷st Luca: „Și nărodul cetăției, mult, ⁸cu ea mergea, cu vădua săracă.” Derept a⁹ceaia, noi încă, deaca va muri neștine, să ¹⁰nu căutăm ruda noastră iaste, au om ¹¹bogat, ce la toți mișei bucușii să mea¹²rgem și cu cinste să-i petreacem. Aceaia în¹³că de aicea să învățăm, cum cine nu mear¹⁴ge la om mort bucuroș, mai rău e și mai ¹⁵procllet decât jidovii: vezi ei cât ¹⁶mearseră mulți cu acel voinic mort.

¹⁷Deaca moare cineva, trupului trebuiaste ¹³să pu¹⁸tredească; deaca va putredi, așa-l va învia ¹⁹Iisus, cum zice (Ioan, 42): „Adevăr, adevăr ²⁰grăiesc voao: de va grăunțul de grâu că ²¹dea la pământ și nu va muri, acela u²²nul va fi; iară de va muri, mult rod ²³va face.” Derept aceaia, trupurile morți²⁴lor cum cu cinste să-i ¹⁴îngrupăm, că acea // ¹nădeajde, cum deaca se vor face prah și ²pământ, drept aceaia nu vor peri, ce ³bunii și răii scula-se-vor, – necredincio⁴șii și făcătorii de rău întru învierea ⁵județului și de osânda veacului (Ioan, ⁶16), iară credincioșii și cine-au făcu⁷t bine întru învierea vieției și se vor ⁸bucura cu sfinții depreună în <im>părăția ¹⁵ce⁹riului. Aceaia dă-ne noao ¹⁶, Doamne ¹⁷, pururea! ¹⁰Amin!

117^r

¹¹Nedělě 4

Ev(g)līe Lu(k), glava 35¹

¹²„Zise Domnul pilda aceasta: «Ie¹³și semănătoriul a semăna să¹⁴mânța lui. Și când semănă, ¹⁵una căzu pre cale și călca¹⁶tă fu și pasările ceriului ¹⁷ciumeliră ea. Iară alta căzu ¹⁸spre piatră și răsări și ¹⁹secă, derepce nu avu vlagă. Și alta că²⁰zu în mijloc de mărăcini, și cre²¹scură mărăcinii, necară ea. Și alta ²²căzu spre pământ bun și creșcu, // ¹făcu rod cu o sută.» Aceasta grăind, ²glăsi: «Cine are urechi de ascultare să ³auză.»

117^v

Întrebară el ucenicii lui, ⁴grăiră: «Ce iaste pilda aceasta?» El zi⁵se: «Voao iaste dată să știți ascun⁶sele ²împărăției lu Dumnezeu; altora ⁷în pildă de văd, să nu vază și aud – ⁸nu înțeleg. Iaste aceasta pildă: sãmâ⁹nța iaste cuvântul lu Dumnezeu. Iară ¹⁰ceaia de pre cale sânt ceia ce aud cuvâ¹¹ntul, după aceaia vine diavolul și ia ¹²cuvântul den inema lor, să nu crează să ¹³se spăsească. Iară ceaia de

12 Tip. вѣрѣн („Crezul”). 13 Tip. требѣше. 14 Tip. съи (greșit în loc de să ie). 15 „în <împărăția>”: tip. цѣрѣвѣи. 16 Tip. под. 17 Tip. доамне.

1 „Duminica a 4-a [după Anul Nou]. (Evanghelia <după> Luca, cap. 35)” (= Duminica din săptămâna a 21-a după Cincizecime; Luca, VIII, 5–15). 2 Tip. аскѣи⁶сѣнсеае.

pre piatră – ¹⁴și când aud cu bucurie primesc cu ¹⁵vântul, și aceia rădăcină n-au; și în ¹⁶vreame cred, și în vreame de năpaste ca ¹⁷d. Iară ceaia den mărcini căzută, ¹⁸aceia sânt ce aud și de grija bogă¹⁹ției și în dulceața vieției îmblă, nea²⁰că-se și nu sfârșesc rodul. Iară ceaia ²¹de pre pământ bun – cei cu inemă bu²²nă și dulce: aud cuvântul și-l ²³n și rod fac în răbdare.» Aceasta ²⁴grăind, glăsi: «Cine are urechi de // ¹ascultare să auză»”. *Konecъ neděle* ³.

²*Acesta iaste tâlcul aceștii evanghelie*

³Frații miei, den această ⁴evanghelie avă⁴m trei învățături, cum au dezle⁵gat însuș Iisus Hristos noao:

Întâiu vedem: ⁶sămânța ce semănă cel semănătoriu ⁷iaste cuvântul lu Dumnezeu. Și învă⁸țăm aicea cum nu poate face pământul nici dinioară grâu deaca n-ară se¹⁰măna grâu într-însul; așa nu se poate ¹¹ispăsi omul căruia ⁵ nu propoveduiesc ¹²sfânta evanghelie. Și vai de aceia oameni ¹³și popii carei nu știu, nece înțeleg Sfân¹⁴ta Scriptură, să înveațe pre mișelamea: ¹⁵între aceia oameni cade cuvântul lu ¹⁶Iisus Hristos. Cum au scris Matei, 61: „Pur¹⁷tători sânt orbi orbilor: orbul deaca ¹⁸va purta pre alt orb, amândoi în groa¹⁹pă cad.” Peri-va și popa, și mișelamea. ²⁰Derept aceiaia, scump lucru iaste în cea²¹stă lume unde iaste popa bun, cu în²²vățatură și cu dojană bună, dumneze²³iască. Ferecați sânt aceia oameni, // ¹cum zice Iisus (Luca, 58): „Ferecați ceia ²ce ascultă cuvântul lu Dumnezeu și-³l păzesc.” Că noi fără popi buni sântem periți; ce deaca dobândim popi buni, ⁵să-i ținem în cinste mare și să-i hrănim, ⁶că fără popi sântem ca oile fără păsto⁷ri.

A doua ⁶: cuvântul lu Dumnezeu ⁸ascultă-l patru fealiuri de oameni, ⁹ce însă nu tuturorora folosesc. Carei ¹⁰sânt aceia?

Întâia sămânță, carea că¹¹zu pre cale, aceia sânt carei aud cu ¹²vântul, după aceiaia vine diavolul și ¹³ia cuvântul den inema lor, cum să nu ¹⁴crează, cum să nu se spăsească. Aceia o¹⁵ameni sânt aceștea carei ascultă pove¹⁶ști ⁷ sfinte, și iară nu părăsesc păca¹⁷tele, ce sânt supuși într-însele: ¹⁸curvari, camatnici ⁸, furi, bețivi, ¹⁹vrăjmași, clevetnici și de toate spu²⁰rcăciunile. Și în ce-au îmblat îmblă, ²¹nu vor să se lase; și acmu dentr-îni²²mile acelora oameni ia dracul cu²³vântul bun ce-au auzit, că dra²⁴cii sânt pasările ce ciumeli- // ¹ră sămânța căzută spre cale.

A doua ²sămânță, ce căzu pe piatră și secă, ³sânt aceia carei, când cu bucurie prime⁴sc cuvântul, și aceia rădăcină n-au, ⁵și în vreame cred, și în vreame de năpa⁶ste cad. Aceia oameni sânt aceștea că⁷roră prea place învățătura cea bună den ⁸cuvântul lu Dumnezeu: până sânt în ⁹pace, iubesc și le place și țin, iară ¹⁰deaca vor fi goniți și păgubiți sau ru¹¹șinați drept dreptatea lu Iisus Hristos, ¹²părăsesc cuvântul – și acelora nu fo¹³loseaște nemica. Cum zice Matei, 99 și ¹⁴în 36: „Răbdătorii până în sfârșit, aceia ¹⁵vor fi mântuiți”.

A treia sămânță, ce ¹⁶căzu în mijloc de mărcini, aceia sânt ce aud cuvântul și de grija și ¹⁸de bogăție ¹⁰ și în dulceața vieției îmblă, ¹⁹neacă-se și nu sfârșesc

3 „Sfârșitul (evangeliei) duminicii”. 4 Тип. деѣ начаста. 5 Тип. кѣрора (pasaj neclar). 6 Тип. адоа. 7 Тип. повести (pentru povești). 8 Тип. каматничнн. 9 Тип. адоа. 10 Тип. богъиѣ (probabil greșit în loc de bogăția).

rodul. Aceia ²⁰oameni sânt aceștea carei gândesc zi²¹oa și noaptea a <se> îmbogăți. Derezpt aceia ²²zise Iisus Hristos (în Matei): „Adevăr, adevăr grăiesc ²³voao că nu e lesne a întra bogatul în ²⁴<im>părăția ¹¹ceriului.” Și aiurea zice (în Matei, 19). // ¹contineaste grija ceștii lumi, zicând: ²„Nu vă grijireți amu grăind: ce vrem ³mânca sau ce vrem bea sau în ce ne vrem îm⁴brăca?” Că derept dulceața vieției ce⁵l om bogat (Luca, 83) caută cum au ⁶imblat. Că nu pier oamenii derept ⁷bogăția, că Avraam, Isaac, Iacov, ⁸Iov, David și alți mulți au fo⁹st bogați, având multă bunătate, – ¹⁰ce acei bogați pier carei nu sânt boga¹¹ți cătră Dumnezeu (Luca, 66). Deaca ¹²avăm avuție multă, să creadem că Dom¹³nul au dat noao să viem den ea pre ci¹⁴nstea ¹²lu Dumnezeu și să miluim ¹⁵și să ajutăm pre săraci, pre mișei ¹⁶și pre văduo și pre striini și pre ¹⁷ceia ce sânt în nevoie căzuți.

119'

A patra să¹⁸mânță, căzută spre pământ bun, a¹⁹ceia sânt cei cu inemă bună și dulce: ²⁰aud cuvântul și-l țin și rod fac în²¹răbdare. Aceia oameni sânt aceștea ²²carei gândesc și grijesc, bat zi²³oa și noaptea să înțeleagă voia și lea²⁴gea lu Dumnezeu, ce-au lăsat noao // ¹Iisus Hristos. Și deaca înțeleg, mai bine ș-a²ră piiarde avuția și capul decât ³să se toarne iară la viața ceaia reaoa în ce-au ⁴vis mainte; și se roagă lu Dumnezeu ⁵cum să fie lor într-ajutoriu a rămânea ⁶în dereptate până la sfârșit, să moa⁷ră într-însă, să dobândească împărăția ⁸ceriului. Aceia tu dă-ne, Doamne! Amin!

120'

⁹Nedělě 5

Ev(g)lie Lu(k), gla(v) 83 ¹

¹⁰„Zise Domnul pilda aceasta: «U¹¹n om era bogat și se îm¹²brăca în cănfii și în firure: ¹³veseliia-se în toate zile lumi¹⁴nat. Un mișel era, nu¹⁵mele-i Lazar, ce zăcea înai¹⁶nstea porției lui plin de puroi ¹⁷și jeluiia să se sature de fărâme ¹⁸ce cădea den masa bogatului; ce și cî¹⁹inii mergea, lingeia puroile lui.

Fu ²⁰de muri mișelul și-l duseră îngerii ²¹în poala lu Avraam; muri și bogatul și în²²grupat fu și într-iad deșchise ochii // ¹lui. Acesta den muncă văzu Avraam ²de departe și Lazar în poala lui; și ³acesta strigă, zise: ‘Părinte Avraa⁴me, miluiaștemă și tremeate Lazar să-⁵ș ude cel deaget mai mic într-apă și ⁶să răcească limba mea, că mă chinuiesc în cea⁷stă văpaie.’ Zise Avraam: ‘Fii², adu-ți ami⁸nste că ți-ai ³luat tu dulceața ta în viața ta, ⁹Lazar așijderea rău ⁴; acmu cicea mângă¹⁰ie-se, tu te muncești. Și prespre toate acea¹¹lea, între noi și între voi propaste mare ¹²întări-se, că de ară vrea să vie de aicea că¹³tră voi nu pot, nici de acolo cătră ¹⁴noi să vie.’ Și acesta strigă: ‘Rogu-te ¹⁵amu, părinte, să tremiți el în casa ta¹⁶tălui mieu: am amu cincii frați, ca ¹⁷să le mărturisească, să nu și aceia să vie ¹⁸la cest loc cu muncă’. Grăi lui A¹⁹vraam: ‘Au Moisi și prorocii, să a²⁰sculte de ei.’ El zise: ‘Ba, părinte ²¹Avraame, ce de ară merge cineva den ²²morți cătr-înșii, pocăi-se-ară’ ⁵. Zise lui:

120'

11 „In <im>părăția”: tip. „пѣрѣцїѧ. 12 Tip. чинсте.

1 „Duminica a 5-a [după Anul Nou]. (Evanghelia <după> Luca, cap. 83)” (= Duminica din săptămâna a 22-a după Cincizecime; Luca, XVI, 19–31). 2 Tip. фїи („fiule”). 3 Tip. уѣи 4. Tip. рѧѧ (pentru rău). 5 Tip. покѣи рѣсѧ.

121' 23. De Moisi și prorocii nu vor asculta, 24. nece să ară cineva den morți învie nu va 6 // 1.avea 7 credință. » *Konec neděle* 8.

2Acesta 9 iaste tâlcul aceștii evanghelie

121' 3Frații miei, în ceastă pildă învață și 4dojeneaste Iisus Hristos întâiu cum cui 5 au împărțit Dumnezeu avuție și marhă 6 în ceastă lume, așa să viiaze cu bunăta 7 tea, să nu uite pre 8 mișei, săracii, striinii și betea 9 gii, ce pre ei să ajutăm și să-i mi 10 luim, că drept aceia au dat noao. Că Du 11 mnezeu au vrut putea da și mișeilor 12 atâta, ca și bogatului; ce așa au plă 13 cut lui a împărți, cum să vază în 14 ce chip văm viia cu iale. Deaca nu văm 15 milui pre mișei cu darul lu Dum 16 nezeu, așa văm îmbla ca acest om 17 bogat ce nu miluia pre Lazar: mu 18 ri bogatul și fu îngrupat, în iad 19 în muncă chinuind; ceru milă cum La 20 zar cu deagetul lui să răcească limba 21 lui în văpaie, iară nu fu ascultat. 22 Că sfânt Iacov, fratele Domnului, 10 // 1 zice: „Județul iaste amu fără milă 2 celora ce nu fac milă cu altul.”

Ado 3 ara, învață pre noi această pildă cu 4 m cu marha și cu avuția multă să nu fi 5 m măreți și trufași 11 și să nu ură 6 m, nici să lepădăm pre mișei; că la 7 zioa nevoiei 12 și mâniei lu Dumnezeu 8 nu ne poate folosi și hăsnui, cum 9 vedem în ceastă pildă a bogatului. Dere 10 pt aceia zice Solomon în *Pritce*, 11: 11 „Bogățiile nu vor folosi în zioa de nevoie.”

122' 12 A treia, învățăm: bogatul derepce fu 13 dus la beznă și la muncă? – Răspuns: 14 nu derepce au avut marhă multă, fră 15 ție, case bune și veșminte scumpe 16 și în toate zile bucate bune și de 17 stule; acestea sânt darurile lu Dumne 18 zeu, date noao să viem cu iale bine. Și 19 bogăția pre nimea nu va piiarde deaca 20 văm viia bine cu ea, că sfinții patriar 21 și, împărați mulți au avut avuție mu 22 ltă; că avuția în sine a ținea nu e 13 pă 23 cat, cum zice în Sfânta Scriptură. Ce 24 bogatul mearse în iad drept doao lu- // 1 cruri:

Întâi, n-au perit nici drept 2 avuția, nici drept strâmbătatea, 3 ce-au perit pren ce nu socotia de leage 4 și voia lu Dumnezeu, de viața de ve 5 cie, și nu credea ce ziseră lui den 6 Sfânta Scriptură de Dumnezeu și 7 de mânia lui și de beznă și de 8 munca de vecie și de mila Domnului. 9 Ce i se spunea den Sfânta Scriptură nu 10 socotia, nu gândi, nu crezu nemică și 11 râdea acealea toate; ce putem vedea c-au fo 12 st așa. Derept aceia ruga pre Avraa 13 m să tremeață pre Lazar la casele 14 tătâni-său, să mărturisească a cinci 15 frați ai lui, să nu vie și ei la cea mu 16 ncă mare. Vezi că nu crezură frații 17 lui de munca de veac nemică; așa n-au 18 fost crezând el.

122' Adoara, peri bo 19 gatul derepce nu era milostiv și den 20 avuția dată de Dumnezeu nu miluia 21 pre Lazar mișelul; cum zice evanghelist: 22 „Lazar jeluia să se sature den fărâme 23 ce cădea den masa bogatului.” Derept 24 aceia zice Iisus (în Matei, 10): „Ferice <de> milosti- // 1 vii, că aceia miluiți fi-vor.” Și iară în 2 Matei: „Cu care măsură veți măsură altora, 3 cu aceia măsură-vor alalți voao”. Așa fu 4 și acest bogat.

6 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura $\tilde{\tau}$, indicând sfârșitul colii 15. 7 Tip. *ка дел.* 8 „Sfârșitul (evangheliei)”. 9 Tip. *акта.* 10 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura $\tilde{\tau}$, indicând începutul colii 16. 11 Tip. *троуѣашк.* 12 Tip. *непоен.* 13 Tip. *ноуиє.*

A patra ¹⁴, învățăm cu ⁵m omul creștin aicea în ceastă lume ⁶să poarte grija de spăsenia sufletului, ⁷cum să poată dobândi viața de vecie. ⁸Că în ceaia lume ¹⁵, după ce murim, nece o iertă⁹ciune ¹⁶ păcatelor nu iaste, nici slobozie ¹⁰den iad ¹⁷ și den beznă, nici poate ¹¹dereage sufletul tău nimea, deaca ¹²veri merge în rău mainte: cu aceasta evanghelie ¹³de astăzi adevărăm. Vezi, Lazar mu¹⁴riia pren ce era credincios: fu dus ¹⁵la poala lu Avraam, la împărăția ceriu¹⁶lui. Muri și bogatul – era necredincio¹⁷s și fără milă; și deaca-l așa află ¹⁸el moartea, răpi pre el și fu du¹⁹s în iad.

Învățați frații miei, cum în ce ²⁰te va afla moartea, în aceaia te va judeca – ²¹zice Iisus Hristos (în Ioan, 16). Vezi și acel om ²²bogat, avu avuție multă, de-au vrut pu²³tea folosi lui după moarte, c-au vru²⁴t cheltui toată avuția după moarte, – // ¹ce nu e seamă. Ce deaca nu crezi, cetea²ște în ceaste scripturi: Matei, 104; *къ Gala³тb*¹⁸, 214; Marco, 71; Luca, 11; Ioan, ⁴16; Matei, 69; Luca, 33; psalom 6; ⁵psalom 61; *къ Евреомъ*¹⁹, 323; Matei, 21; *къ Korinthomъ*²⁰, 179; Luca, 83. Derept ⁷aceaia, nimea nu gândească, nici să crează ⁸cum după moarte să poată folosi ⁹sau hăsnui sau a dereage sufletul ²¹ ¹⁰lui. Putem grăi și fără Scriptură: ¹¹deac-ară putea fi deresul sufletului, ¹²lesne ară fi bogaților cu plata după ¹³moarte, carei au avuție multă, bani ¹⁴și comoară cu ce ară putea plăti. Dea¹⁵c-ară fi așa, n-ară merge nici un bo¹⁶gat la beznă, numai mișeii carei ¹⁷n-ară putea plăti. Ce nu e seamă, că ¹⁸Iisus grăiaște aimintrea (Matei, 10): „Ferecați ¹⁹mișeii cu sufletul, că acelora iaste îm²⁰părăția ceriului.” Că nu se pot plăti ²¹acolo sau a dereage sau a schimba ²²sufletul nimunuia; cum zice Iisus Hristos ²³(în Matei, 69): „Ce va da omul să schimbe de²⁴rept sufletul lui? Are amu a veni // ¹Fiiul Omenesc ²² întru slava Tatălui ²lui, cu îngerii lui. Atunce va fi cine³ș cu lucrul lui”.

123^r123^v

A cincea, învățăm ⁴den ceastă evanghelie la cine sau de unde ⁵se cade a înțelege leagea și dereptatea lu ⁶Dumnezeu și cine noao va spune spăse⁷nie ²³ sufletului, cum ce văm afla sau ⁸de la cine să întrebăm amu leage bu⁹nă ținem au ba. Nu trebuiaște să aștep¹⁰tăm îngerilor ²⁴ sau învierea sau scu¹¹larea cuiva den moarte, acmu să ne spuie ¹²cumu e lucrul părinților, moșilor ¹³și strămoșilor, cum pohtiaa cest o¹⁴m bogat de la Avraam, zicând: „Ro¹⁵gu-te amu, părinte ²⁵, să tremiți el în casa ¹⁶tatălui meu: am amu cinci frați – ¹⁷ca să le mărturisească să nu și aceia să vie ¹⁸la cest loc de muncă.” Vezi, pohtiaa ¹⁹den morți să meargă Lazar și să spuie ²⁰fraților cumu e rândul la altă lume. ²¹Iară Avraam zise lui: „Au Moisi și ²²prorocii, să asculte de ei.” El zise: „Ba, ²³părinte Avraame, ce de ară merge cine²⁴va den morți cătră ei, pocăi-se-ară.” Zise // ¹lui: „De Moisi și prorocii nu vor ascu²lta, nici să ară cineva den morți învia ³nu vor avea credință.”

124^r

Derept aceaia, dea⁴ca văm creade ce e leagea dereaptă și lă⁵sată de la Dumnezeu, cu ce ne văm i⁶spăsi? Lăsat-au noao Sfânta Scriptu⁷ră, *Tetroevanghelie*²⁶, *Praxiul*, *Psalti*⁸rea lu David proroc: den acealea ²⁷ să î⁹ntrebăm, că noao nu vine

14 Este omisă a *treia* învățătură. 15 Tip. ЛОУМЪ. 16 Tip. НЕЧЕ ВРТАЧЮНЕ. 17 Tip. АДЕ. 18 Corect: *къ Galatěnomъ*; „(Epistola apostolului Pavel) către Galateni”. 19 „(Epistola apostolului Pavel) către Evrei”. 20 Corect: *къ Korinthěnomъ*; „(Epistola apostolului Pavel) către Corinteni”. 21 Tip. СОУФЛЕФСАБ. 22 *Fiiul Omenesc* este greu de descifrat, marginea superioară a foii fiind tăiată la legatul cărții. 23 Tip. СПАСЕНИЕ (probabil greșit pentru *spăsenia*). 24 Tip. АЦЕРНАВ (înaintea cuvântului lipsește ceva – poate *venirea* – sau greșit în loc de *îngerii*). 25 Tip. ПАРНТЕ. 26 Tip. ТЕТРО ЕВГЛІЕ. 27 Tip. ДЕА НАЧЛАТ.

leagea nece ¹⁰den Ierusalim, nici de la Roma, nici den ¹¹Țara Grecească, nece Nemțească, nece Ru¹²mânească, nu e de la Leșască, nici ¹³de la Moschicească, ce e lăsată și toc¹⁴mită de la Iisus Hristos și iaste scrisă ²⁸ în Scri¹⁵ptura Sfântă. Derept aceaia zice Avraa¹⁶m: „Au Moisi și prorocii, să ascu¹⁷lte de ei.” Și iară zice Iisus Hristos (în Ioan, ¹⁸17): „Ispitiți Scriptura, că voao pare ²⁹ ¹⁹întru ea viață de veaci aveți; și aceaia ²⁰mărturisi-va de mine.” Deaca văm face ²¹așa, a noastră va fi împărăția ceriului – ²²ce tu dă-ne noao, Doamne! Amin!

23Nedělě 6

Ev(g)lie Lû(k), glava 38¹

124^v ¹„În vremea aceaia vine Iisus în laturea Gada²rinului. Timpină el un bărbat ³den cetate, ce avea draci de mulți a⁴ni și în veșminte nu se îmbrăca și ⁵în casă nu lăcuia, ce în groape. Văzu ⁶Iisus și strigă, căzu cătr-însul și cu ⁷glas mare zise: «Ce e mie și ție, Iisus fiul ⁸lu Dumnezeu de sus? Rogu-te nu mu⁹nci mine!» Zice amu duhului necurat să ia¹⁰să den om: mulți ani răpiia el ¹¹și lega el cu verigi de fier și căile ¹²păziia și spărgea fiarăle ²; gonit era ¹³de dracul înlăuntru în pustie.

Întrebă ¹⁴el Iisus, grăi: «Ce ți-e numele?» El ¹⁵zise: «Legheon», – că draci mulți în¹⁶trase întru el. Și rugară El ¹⁷să nu zică lor în beznă să se du¹⁸că. Era acia o turmă de porci mulți, ¹⁹păștea în pădure. Și rugară El să zi²⁰că lor într-aceaia să între. Și zise lor, – ²¹ieșiră dracii den om, întrară în porci; ²²și se porni turma den țarmure în iazer ²³și se afundară.

125^r Văzură păstorii ce // ¹fu, fugiră și spuseră în cetate și în ²sate. Ieșiră să vază ce fu; și vine³ră cătră Iisus și aflară omul șe⁴zând – dentr-însul dracii ieșise –, ⁵îmbrăcat <și> cu minte ³, lângă picioarele ⁶lu Iisus. Și se spământară; spuseră lor ⁷și văzură cumu se-au mântuit drăci⁸tul. Și rugară el tot nărodu⁹l <den> laturea Gadarinului să treacă den¹⁰tr-înșii, că <de> o frică mare era ținu¹¹ți. El întră în corabie, întoarse-¹²se. Ruga-se lui bărbatul – dentr-însul ¹³dracii ieșise ⁴ – de cu nusul să fie. Lăsă el ¹⁴Iisus, grăi: «Întoarce-te în casa ta și ¹⁵spune câte ți-au ⁵făcut ție Dumnezeu.» ¹⁶Și se duse pren toate cetățile ⁶, propo¹⁷veduiia câte făcuse lui Iisus”. *Ko¹⁸нець nedělě. 7.*

¹⁹Tâlcul aceștii evanghelie

125^v ²⁰Frații miei, den evanghelia d[e astă]²¹zi ⁸avăm ⁹// ¹învățături:

Întâiu vedem mila mare a ²lu Iisus Hristos: și nerugat fu întru aju³toriu omului în care era dracii și ⁴scoase dracii de la el. Învățăm, de⁵rept aceaia, cum omul nu poate cădea î⁶n atare ¹⁰și mare perire den carele ¹¹să nu ⁷mântuiască pre om, numai

28 Tip. скрнсь. 29 Pasaj neclar.

1 „Duminica a 6-a [după Anul Nou]. (Evanghelia <după> Luca, cap. 38)” (= Duminica din săptămâna a 23-a după Cincizecime; Luca, VIII, 26–39). 2 Tip. ψιερϱηλε. 3 Tip. λμβρϱκать κοϱ μιντε („îmbrăcat și sănătos la minte”). 4 Tip. шнсе. 5 Tip. цѣѢ. 6 Tip. чѣтϱциле. 7 „Sfârșitul (evangeliei) duminicii”. 8 Hârtia deteriorată. 9 După *avăm* este, probabil, omis *aceaste*. 10 Tip. ѧ на таϱе. 11 Greșit în loc de *care* sau *careea*.

cu toată ⁸inema, cu credința dereaptă ¹² să se roage ⁹lu Dumnezeu. Cum zice David pro¹⁰roc (psalom 144): „Aproape e Domnu¹¹ tuturor ce cheamă ¹³ el ¹⁴ ¹²în deadevăr, voia <celora> ce temu-se de el ¹³face și rugăciunea lor ascultă ¹⁴și ispășește ei”.

A doua ¹⁵, vedem putea¹⁵re ¹⁶mare a lu Iisus Hristos, nu numai pre făp¹⁶tura ce vedem, – cum sânt oamenii ¹⁷și alte gadine și vita ¹⁷ –, ce și pre ¹⁸duhurile necurate, Satana, diavolu¹⁹ și dracii. Iară cum strigară ²⁰deaca văzură pre Iisus? și se rugară gră²¹ind: „Deaca scoți pre noi, zi-ne să întră²²m în cea turmă de porci.” Derept aceaia, ²³deaca văm asculta și ne văm teame și vă²⁴m iubi pre Iisus Hristos, el <ne> va feri și ne va // ¹izbăvi pre noi în ceastă lume, nu numai ²de oameni răi și hitleani și de vrăjma³șii noștri, carei gândesc a ucide și a pi⁴iarde pre noi, ce și de draci, carei gânde⁵sc a piiarde sufletele noastre.

126^r

A treia: ⁶derept păcatele noastre ceale nenumă⁷rate în ceastă lume dracul are mare ⁸putere pre oameni, mai tare pre credin⁹cioși, cum în evanghelia de astăzi ce groză¹⁰vie făcu cu cel om mișel. Ce noao ¹¹nu poate strica nemică fără știrea și ¹²fără voia lu Iisus Hristos, că putearea lui cea ¹³mare stricat-au ¹⁸ Iisus când învinse pre e¹⁴l. Derept aceaia zice Iisus (în Ioan): „Amu ¹⁵mai-marele ceștii lumi judecat iaste.” ¹⁶Și iară în Ioan: „Fiul lu Dumnezeu derep¹⁷t aceaia se-au ivit, cum să strice făp¹⁸tele dracului”: de-a firea de când Du¹⁹mnezeu dracii au lepădat den ceriu, ²⁰că era și ei îngeri mainte. După a²¹ceaia bat și zioa și noaptea a strica no²²ao creștinilor, cum zice sfânt ²³Petru apostol: „Dracul, vrăjmașu²⁴l vostru, ca un leu răgind ș[i] ¹⁹ // ¹mânios împlă zioa și noaptea ceră²nd și căutând fieșcine să înghiță”.

126^v

³Ce veselie mare iaste creștinilor în ceastă ⁴evanghelie, cum să nu ne teamem <de> dracul ⁵deaca ne vom ²⁰ feri noi de păcate și nu văm ²¹ în⁶gădai voiei dracului, necum să stri⁷ce noao crezuților, carei creadem <în> Iisus ⁸Hristos. Ce vezi, fără voia și fără îngân⁹duirea ²² lui n-avură putere și slobozie ¹⁰a întra în porci până nu slobozi ei. ¹¹Dară numai să nu îngânduim ²³ sfeatului ¹²lor, ce sântem în alean; cum zice sfânt ¹³Petru apostol: „Fugi-va de la noi, ¹⁴că iaste legat crezuților dracul, cu¹⁵m iaste legat un urs cu un lanț ¹⁶la un stâlp: nu poate strica nimu¹⁷nua, numai cine va merge aproape la ¹⁸el.” Așa noao iaste legat pren Hristos ¹⁹și cu putearea lui, cum noao nu poate ²⁰strica, numai deaca ne văm apropia la ²¹el. Și iară atunce ne noi apropiem, ²²când ascultăm sfeatul lui și <nu> gre²³șim și împlăm în voia lui ²⁴ și în voia ²⁴trupului nostru și în voia lu- // ¹miei.

127^r

A patra: cei oameni nebuni ²rugară pre Iisus să se ducă afară den ³ținutul lor; temură-se că le va piiarde și ⁴alaltă marhă a lor. Era el venit cum ⁵să gonească dracii afară den ținutul ⁶lor și dentr-înimile lor, cu învăță⁷tura și cu tăria dumnezeiască, – ce le ⁸mai plăcură lor porcii decât mila și ⁹bunătatea ce era adus Iisus la ei. Nu ¹⁰vrură a păți pagubă și a piiarde marha ¹¹derept împărăția lu Dumnezeu. Așa ¹²sântem acmu prea mulți asemenați ace¹³lor gadareani nebuni, căroră mai place ¹⁴domnia și cinstea ceștii lumi decâ¹⁵t împărăția lu Dumnezeu.

12 Тір. КРЕДИНА ДЕРЕПТЪ. 13 Тір. КЪМЪ. 14 Sintagma *ce cheamă el* este repetată din greșeală: ЧЕ КЪМЪ ¹²ЕЛЪ. 15 Тір. АДОА. 16 Тір. ПОУТЪРЕ (pentru *putearea*). 17 Тір. ВИТА (probabil greșit în loc de *vite*). 18 Тір. СТРИКАШ. 19 Hârtia deteriorată. 20 Тір. НЕВЪ. 21 Тір. ИВЪ. 22 Тір. АГЪНАШИРЪ. 23 Тір. АГЪНАШИМЪ. 24 Тір. АҮОН.

Că sânt mu¹⁶lți episcopi, călugări, egumeni, popi ¹⁷carei văd destule strâmbătăți în viața ¹⁸lor în ce-au pomenit. Sânt unii carei ¹⁹grăiesc ce văd ²⁵, că plac domnilor, bo²⁰iarilor, că se tem de voivodă că-i va ru²¹șina și-i va scoate den cinste, căce că ²²șed la masă, – că se vor mânâia și vo²³r lua de la ei episcopia au vlă²⁴dicia. Aceia mai iubesc ²⁶ceastă // ¹lume decât împărăția ceriului, gă²ndesc că pot a doi domni sluji. ³Ce nu poate fi, că aceia se tem că vor î⁴mbla, deaca vor certa pre ei domnii, ca ⁵Ioan Botezătorul. Ce, frații miei, nu iaste ⁶așa, că Ieremia proroc zice noao, popilor ⁷și carei sântem învățatori: „Deaca nu vă⁸m grăi oamenilor greșalele lor, ei vor ⁹muri în păcatele lor, iară Dumnezeu va¹⁰căuta sufletul lor depre noi.” Derept ¹¹aceaia zice Iisus Hristos (în Matei, 38): „Cine va mă¹²rturisi pre mine înaintea oamenilor, ¹³mărturisi-voiu și eu pre el înaintea Ta¹⁴tălui meu”, – ce tu dă-ne noao, Doamne! ¹⁵Amin!

¹⁶Nedělě 7

Ev(g)lie Lu(k), glava 39 ¹

¹⁷„În vremea aceeaia un om apropie-se că¹⁸tră Iisus, ce-i e ²nu mele lair; și a¹⁹cela era mai-marele beseareciei. Și că²⁰zu lângă picioarele lu Iisus, ruga ³el să-²¹ntre în casa lui, că avea o fată, una: fe²²cior dentâi era lui fata, ca de ²³doisprăzeace ani, și aceeaia murise. Că- // ¹ndu se ducea, nărodul împresura el.

Și ²⁰muiare era de-i cura sânge de doisprăzea³ce ani, ce vracilor dedeose toată avuția ⁴ei: nu putu nece de unul să se vindece. ⁵Apropie-se dendărăt, atinse-se de mar⁶ginea veșmintelor lui și aciaia stătu ⁷cursul sângelui ei. Și zise Iisus: «Ci⁸ne iaste de se atinse de mine?» Lepăda⁹ră-se toți. Zise Pătru și cine era cu¹⁰nusul: «Învățătoare, nărodul ținu-te și ¹¹te împresoară, și grăiești: ‘Cine iaste de ¹²se atinse de mine?’» Iisus zise: «Atinse-se ¹³de mine oarecine: eu amu simții, tărie ¹⁴ieși den mine.» E muiarea văzu că nu se va ¹⁵ascunde, tremura; vine și căzu naintea ⁴ ¹⁶lui, derepce pururea apropie-se de el ¹⁷spuse lui înaintea⁵ tuturor oamenilor ¹⁸și că se vindecă aciaia. El zise ei: «În¹⁹ drăzneaste, fiie, credința ta mântui-te ⁶; ²⁰pasă în pace!»

Încă el grăind, vine ²¹oarecine de la arhisinagoga, grăi lui: ²²«N-au murit fata ta? nu porni Învăță²³toriul!» Iisus auzi, răspunse lui, ²⁴grăi: «Nu te teame, numai ce creade, // ¹și mântuită va fi.» Mearseră în casă, ²nu lăsă nece unul să între, fără Pă³tru și Ioan și Iacov și tatăl fea⁴teei și muma. Plângea-se ⁷toți ⁵și suspina de ea. El zise: «Nu plâ⁶ngeți: n-au murit, ce doarme.» Și-ș ⁷bătea joc de el, știa c-au murit. E⁸l scoase afară toți, și o prinse de ⁹mân ei, strigă, grăi: «Feciuriță, sco¹⁰ală!» Și se întoarse sufletul ei ¹¹și învise aciaia; și <Iisus> zise: «Dați ei să mă¹²nânce!» Și se mirară părinții ei. El ¹³zise lor: «Nemunuia să spuneți ce fu»”. ¹⁴*Конецъ недělě* ⁸.

25 Tip. вѣндѣ. 26 Tip. ювекскѣ.

1 „Duminica a 7-a [după Anul Nou]. (Evanghelia <după> Luca, cap. 39)” (= Duminica din săptămâna a 24-a după Cincizecime; Luca, VIII, 41–56). 2 Tip. чене (probabil greșit în loc de *ce-i era*). 3 Tip. р҃҃҃҃҃ (probabil greșit în loc de *rugă*). 4 Tip. нѣнтѣ. 5 Tip. нѣнтѣ. 6 Tip. мѣнтѣнтѣ. 7 Tip. плѣнѣсе. 8 „Sfârșitul (evangheliei) duminicii”.

¹⁵Acesta iaste tâlcul aceştii evanghelie ⁹

¹⁶Frații miei ¹⁰, în evanghelia de astăzi Do¹⁷mnul Iisus Hristos, spășitoriul nostru, ¹⁸făcut-au doao ¹¹ seamne, ciude și minuni: ¹⁹mainte vindecă pre cea muiare săracă ²⁰ce se chinuia cu sânge în 12 ani și-ș ²¹era cheltuită toată avuția vracilor, ²²ce mai rău era ei decât mai denain²³te: nu putură folosi ei nemică; ¹² // ¹ce Iisus vindecă pre ea. Altă ciudă feace ²pre fata lu Iair: cu un cuvânt scu³lă și ¹³învisă pre ea den moarte. Avăm ⁴de aicea <aceaste> învățături:

129^r

Întâi: Iisus Hristos are ⁵puteare pre toate boalele și fără ști⁶rea lui nu ne putem bolnăvi. Că zi⁷ce însuș: necum să bolnăvim, ce ⁸și părul capului nostru nu poate cădea, ⁹că sânt numărați (Matei, 37): „Voao ¹⁰și părul capului tot numărat iaste; ¹¹nu vă teamereși amu, de multe pasări ¹²mai buni seși voi.” Că betesugurile ¹³și toate boalele sânt pedepse și ca ¹⁴biciul pre noi de la Dumnezeu tremease ¹⁵derept păcatele noastre; cum noao ¹⁶spune toate Scriptura Sfântă și David, ¹⁷în *Psaltire*, 72: „Periră derept fărălegi¹⁸le sale.” Și iară în *Psaltire*, 88: „Și [de] ¹⁴¹⁹porâncele mele nu ferire, cerceta[-voiu] ¹⁵²⁰cu toiagul ¹⁶ fărălegile lor. Deaca porâ²¹ncile mele nu vor ținea, că voiu socoti și ²²voiu izbândi fărălegile lor cu nuiaoa.” ²³Derept aceaia, deaca noi ne bolnăvim tre²⁴buiaste mainte să cunoaștem că Dumne ¹⁷ // ¹zeu ne-au bătut derept păcatele noa²stre, să ne căim și să ne pocăim cu ³toată inema derepce am mâniat pre ⁴Dumnezeu, Tatăl nostru. Apoi să mea⁵rgem la vraciul vracilor, Iisus Hristos, să ru⁶găm pre Tatăl nostru să ne iarte păca⁷tele și greșalele noastre derept Iisus ⁸Hristos, fiul său cel drag. Iară noi ne⁹bunii, deaca ne noi bolnăvim, meargem ¹⁰la nescare muieri carele pre noi de¹¹scântă ¹⁸. Deaca una nu poate folosi, ¹²noi ispitim și la zeace sau la doao¹³zeci, că nu gândim <că> cu iale nemică ¹⁴nu putem folosi, cu fărăcătura ¹⁵sau cu altă drăcie, numai să ne noao ¹⁶[a]jute ¹⁹, – că toată descântarea nu e ¹⁷[al]tă ²⁰ bunătate nemică ²¹, ce numai ¹⁸[dr]ăcie. ²⁰ Sânt nește ²²ierbi bune și lea¹⁹[cur]e ²³, acealea-s bune și lăsa^{te} de ²⁰la Dumnezeu, ce nu pot noao folo²¹si fără ajutoriul Domnului. Să mea²²rgem mainte cu rugăciune la Dumnezeu ²³derept iertăciunea păcatelor, apoi mea²⁴[rgem] ²⁴la leacuri. Vezi pre această muiare // ¹vindecă Iisus, și fără iarbă avu leac. ²Derept aceaia, să nu urâm pre leacure, ni³ci să le lepădăm, și însă în iale să nu ne ⁴nădăjduim.

129^v

130^r

A doua ²⁵: deaca pohtim să ne ⁵fie în nevoie sau în boală și la moarte, ⁶sau vare în ce sărăcie într-ajutoriu, tre⁷buiaste să avăm credință tare și nădea⁸jde în Iisus Hristos. Vezi în ceastă evanghelie ce gră⁹i muieriei: „Ține-te, fii hrăboară, nu te ¹⁰teame, credința ta te-au spășit. Pa¹¹să cu pace!” Apoi, deaca aduseră veaste ¹²de la casa lu Iair, zicând: „Nu munci ¹³pre Învățătoriul, c-au murit fata ta”, – ¹⁴deaca auzi Iisus, zise cătră Iair: „Nu ¹⁵te teame, numai să crezi și va fi spă¹⁶sită și sculată fata ta.” Vedem credi¹⁷nța dereaptă cătu e lucru scump, că ¹⁸fără ea nu putem plăcea lu Dumnezeu ¹⁹(къ Евреомъ ²⁶, 326 și în 327; Timotei ²⁷, 20330; Marco, 71). Derept aceaia, noi încă dea²¹ca nu văm avea acătare credință, ca a²²ceastă muiare, depre Iisus, cum toată spă²³senia noastră <e> numai în Iisus Hristos, zău că ne ²⁴văm prilăsti și dereptatea lui nu va // ¹fi în noi.

129^v

9 Tip. ΕΛΙΒΕ. 10 Tip. ΜΙΕ. 11 Tip. ΔΟΔ. 12 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura ΣΥ, indicând sfârșitul colii 16. 13 Tip. ΨΗ. 14 Hârtia deteriorată. 15 Hârtia deteriorată. 16 Tip. ΤΟΛΓΛΛ. 17 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura ΣΥ, indicând începutul colii 17. 18 Tip. ΔΕΣΚΑΝΤ. 19 Hârtia deteriorată. 20 Hârtia deteriorată. 21 Tip. ΝΕΜΕΚΑ. 22 Tip. ΝΕΨΗ. 23 Hârtia deteriorată. 24 Hârtia deteriorată. 25 Tip. ΔΔΟΔ. 26 „(Epistola apostolului Pavel) către Evrei”. 27 „Epistola apostolului Pavel către Timotei”.

A treia: moartea noastră somn²iaste. Derept aceaia zice și aicea Hristos: „Nu plâ³ngereți, n-au murit fetișoara, ce doar⁴me.” Și Ștefan când muri, și pre el cu⁵ pietri omorâră jidovii, așa zice Scri⁶ptura (*Dĕanie* 28, 17): „Și aceaste zise Ște⁷fan și adurmi.” Așa zice și despre⁸ Lazar, fratele Marteei (Ioan, 39),⁹ când era mort: „Lazar, „soțul nostru, ¹⁰doarme”; și era mort, cum iaste ¹¹scris acolo. Așa și Pavel, *кЪ Korin¹²thom²⁹*, pre morți cheamă adurmiți; așa ¹³și *кЪ Solunĕnom³⁰*. Derept aceaia, cum nu ¹⁴ne teamem de somn și de odihnă, ¹⁵ce ne răposăm cându ne culcăm, așa nu ¹⁶ne teamem de moarte, că sântem coco¹⁷ni nebuni când ³¹pun pre ei în leagă¹⁸n să doarmă. Noi știm cum putea¹⁹rea morției au stricat Iisus Hristos, așa cum ²⁰nu ne poate piarde, ce pren moarte vă²¹m scăpa la împărăția lu Dumnezeu ²²den ceastă lume înșelătoare toți cre²³știnii (cum zice Ioan, 16).

131^r A patra: Iisus ²⁴zice aicea oamenilor derept cea fată mo- // ¹artă. Dară iaste păcat când plâ²ngem pre morți: frații, părinții, fe³ciorii, ruda și priiatnicii ³²? – Răspun⁴s: pre carei am iubit în ceastă lume ⁵nu poate fi, cându se duc dentre noi ⁶și mor, cum să nu ne întristăm și ⁷să nu plângem ³³; că Iisus Hristos încă au plâns ⁸pre Lazar mort (Ioan, 39). Și Pave⁹l, *кЪ Rimlĕnom³⁴*, zice: „Să plângem cu ceia ce ¹⁰plâng.” Ce iară trebuiaște cum să plâ¹¹ngi ³⁵cu seamă, nu cum plânseră aceștea ¹²și cum zice Pavel, *кЪ Solunĕnom³⁶*: ¹³ca păgânii ce n-au nădeajde că vor învie, ¹⁴iară ce gândesc, deaca mor, așa și ¹⁵pier. Noi creștinii ne veselim la ¹⁶moartea fraților noștri, că știm că vor ¹⁷merge la Tatăl sfânt, Dumnezeuul lor, ¹⁸den ceastă lume înșelătoare. Și ei ¹⁹de acmu înainte, cei ce-au fost credin²⁰cioși, nu se tem nici de dracul, ni²¹ci de oameni răi, nici de foame, ni²²ci de nemică, cum noi ne teamem până ²³sântem în ceastă lume. Iară să nu plângem ²⁴ca păgânii, că știm c-au fost Dumnezeu // ¹și au fost venit ceasul morției fra²telui și priiatnicului nostru și știm că ³nu se teame acmu de nimea, ce se veselește ⁴cu toți sfinții depreună în <im>părăția ³⁷Ta⁵tălui. Aceaia tu dă-ne noao, Doamne! A⁶min!

7Nedălă 8

Ev(g)lie Lu(k), glava 53 ¹

⁸„În vreamea aceaia un legiuitoriu sculă-⁹se, ispitia el și grăi: «Învățătoare, ¹⁰ce să fac viața de veaci să moștenesc?» E¹¹l zise cătr-însul: «În leage ce iaste scri¹²s? cum cetești ²?» El răspunse, zi¹³se: «Iubeaște Domnul Dumnezeuul tău ¹⁴den toată inema ta și den tot su¹⁵fletul tău și cu toată tăria ta ¹⁶și cu tot cugetul tău, și vecinu¹⁷l ³tău ca sineș ⁴.» Zise lui Iisus: ¹⁸«Derept răspunzi.» El vrea să derepta¹⁹ze sineș, – zise cătră Iisus: «Dară cine ²⁰iaste mie vecin?»

132^r Răspunse Iisus, zise: «O²¹m neștine mergea den Ierusalim întru Ieri²²hon și în tâlhari căzu, și dezbră²³cară el și rane-i puseră; duseră- // ¹se, lăsară-l de abiia

28 „Faptele apostolilor”. 29 Corect: *кЪ Korinthĕnom²⁹*; „(Epistola) către Corinteni”. 30 „(Epistola) către Tesaloniceni”. 31 Тір. кѣндѣ. 32 Тір. прѣѣтничѣн. 33 Тір. пѣжемѣ. 34 „(Epistola) către Romani”. 35 Тір. пѣжин. 36 „(Epistola) către Tesaloniceni”. 37 „în <im>părăția”: тір. ѣпѣрѣцѣѣ.

1 „Duminica a 8-a [după Anul Nou]. (Evangelhia <după> Luca, cap. 53)” (= Duminica din săptămâna a 25-a după Cincizecime; Luca, X, 25–37). 2 Тір. четѣше. 3 Тір. бѣчиноѣлѣн. 4 Тір. синѣшѣ („pe tine însuți”).

viu. După aceeaia ²se prinse un preut, mergea pre acea ca³le și văzu el, trecu. Așijderea și <un> ⁴levit era într-acele loc; mergea ⁵și-l văzu, împotrivă trecu. Un sama⁶reanin venia, mergea până la el și ⁷văzu el, milosârdi-se; și se apropie, ⁸legă ranele lui, vărsă unt și vi⁹n, puse el pre al lui dobitoc, ¹⁰duse el în casa de oaspeți și-l păzia. ¹¹Și demâneăta ieși, scoase doi argin¹²ți, deade uspătătorului și zise ¹³lui: 'Păzește-l, și ce să ai cheltui, ¹⁴eu cându mă voiu întoarce plăți-ți-voiu'.

¹⁵Carele amu de acei trei vecini pare-vă-se ¹⁶a fi aceleia ce căzu în tâlhari? El zi¹⁷se: «Cine făcu milă cu nesub». Zi¹⁸se lui Iisus: «Pasă și tu de fă așij¹⁹derea»".
*Конецъ недѣлѣ*⁵.

²⁰*Acesta iaste tâlcul aceștii evanghelie*

²¹Frații miei, den ceastă evanghelie de astă²²zi putem învăța ce trebuiaște o²³mului a face să dobândească împărăția // ¹ceriului. Vezi că acest știutoriu de ²leage întreabă pre Iisus ce să facă să ai³bă viața veacilor. Noi încă, deaca poh⁴tim împărăția ceriului să dobândim, ⁵să iubim pre Dumnezeu cu toată ⁶inema noastră și cu tot sufle⁷tul nostru și cu toată tăria și ⁸cu tot cugetul nostru.

Întreba⁹re: când iubim și în ce chip pre Du¹⁰mnezeu? – Să înțeleagem aceste cuvinte a¹¹șa: în ceastă lume să nu aibi nemică ¹²de să-ți fie mai drag și mai scu¹³mp decât Dumnezeu, de să nu iube¹⁴ști mai vârtos de Dumnezeu nece ¹⁵tată-tău, nece mumă-ta, frații ¹⁶și feciorii și muiarea ta, nece tru¹⁷pul tău și viața ta, nece sufle¹⁸tul tău, nece domn de pre pământ, ¹⁹nice priatnicii tăi cei dragi, nece ²⁰avuția ta, comoara, banii cetă²¹ții, casele, cinstea și numele ²²bun, dulceața vieției, sănătatea și to²³t fealiul de marhă, bogăția ceștii ²⁴lumi toată, sau ceastă lume toa- // ¹tă. Ce tot cugetul tău, cuvân²tul, gândul, înțelepciunea și sfeatu³l să asculte și să îngânduiască ⁶, lu ⁴Dumnezeu toată cinstea și slava ⁵să dăm; și să fii gata și sprinte⁶n <în> toate cu ce biruești a le lăsa și ⁷a le piiarde, încă și trupul și su⁸fletul, mai vârtos decât să gre⁹șești, să mâni pre Dumnezeu. Să ¹⁰nu gândești nemică, nece să grăiești ce ¹¹Dumnezeului nu place și nemică să ¹²nu faci de cealea ce nu iubeaște el ¹³și ce iaste conținut și oprit de Du¹⁴mnezeu. În toată viața ta să nu tre¹⁵ci porâncile lui, ca să fii ⁷nevino¹⁶vat, fără vină, curat cu cuvân¹⁷tul și cu gândul și cu fapte¹⁸le, nu numai până la o vreme, ce ¹⁹în toată viața ta, întru zi²⁰lele tale, până la ceasul morții ²¹tale. Cu ochii tăi pre rău să nu ²²cauți și clevetele să nu ascu²³ți, nici să grăiești rău sau spurcat. // ¹Picioarele tale și mâinile tale să fie ²nevinovate și curate.

„Vecinul sau a³proapele tău ca însuți tine să iubești”. – ⁴Aceste cuvinte așa să înțelegi: să ⁵iubești tu pre alt om, vare și-e tată, ⁶vare mumă, vare frați, vare suro⁷ri, vare feciori, vare feate, vare cu⁸mnați, macară în ce chip de rudă, să⁹mânță au striin, de o leage vare ¹⁰de altă leage cu tine, priatnic, fră¹¹ție, miluitoriu tău au vrăjmașul ¹²tău, creștin vare păgân, – pre toți o¹³amenii carei veri vedea în nevoie și în ¹⁴ticală, în perire și întru neaveare, ¹⁵în toată vremea și pururile iubeaște-i ¹⁶și-i îndrăgeaște, nu într-alt chip, ce ¹⁷ca și trupul tău și ca sufletul tău. ¹⁸Și de veri vedea fratele și vecinul în ne¹⁹voie ⁸și întru neaveare, e tu drept ²⁰ei piiarde toată marha ta și avu²¹ția ta și te dă ⁹și tine pre moarte ²²drept fratele tău; avuția lui și ma²³rha lui ține și, ca și pre ale tale, până ²⁴la moarte nu părăsi, ce cu drag să

5 „Sfârșitul (evangeliei) duminicii”. 6 Tip. „ГЪНДОУАСКЖ”. 7 Tip. ФНЕ. 8 Tip. НЕНОЕ. 9 Tip. ДЪ.

134^r ajuți ¹⁰ lui // ¹întru toate. Derept aceia, cea ce va vrea ²a iubi pre Dumnezeu, așa și vecinul ³și aproapele său ca și sine să iubească. ⁴Acela va dobândi viața de vecie, căce că ⁵va împlă toată legea lu Dumnezeu ⁶cu faptele sale, cum trebuiaște a fi de ⁷plin, cum au grăit Dumnezeu acelu ⁸om. Că va fi drept înaintea lu Du⁹mnezeu prentu faptele sale și se ¹⁰va ispăsi și se va sfinți fără ajutoriul a ¹¹Ituia.

Întrebare: dară află-se cineva ¹²în ceastă lume, vreun om, să iubească așa ¹³cum pohtește Dumnezeu de la noi să ¹⁴iubim pre el mai vârtos de toate, și ¹⁵vecinul ca sineș? Cum am dezlega ¹⁶t aceste doao porânci? – Răspuns: ¹⁷ba nu se-au aflat nimea, nici se va afla ¹⁸până va fi lumea, altul fără Hristos cel ¹⁹derept, să împlă deplin și să ție ²⁰porâncile lu Dumnezeu. Cum spune ²¹noao Sfânta Scriptură, că și sfinții ¹¹ ²²lu Dumnezeu toți au fost greșiți și ²³păcătoși; cum au grăit David proroc ²⁴(*Psaltire*, 13): „Toți se feriră împreună și ne- // ¹treabnici fură; nu iaste să facă nimea ²bine, nici până la unul.” Așijderea grăiaște Pavel apostol la *Rimleani*, cum iaste ⁴scris, că „nu iaste drept nimea, nu e ⁵cine să facă bine, nu e până la unul”. ⁶Iară grăiaște proroc David (psalom 115): „Eu ⁷ziș în spaima mea: tot omul minte.” ⁸Și în Ioan, în *Poslanie*: „Să văm zice că gre⁹șale nu avăm, pre noi înșine prilăsti ¹⁰m și dereptate nu iaste întru noi”; ¹¹și în Matei, 79: „Nu e nimea bun, numai u ¹²nul Dumnezeu”; și în Marco, 45: „Nu e nimea bun, ¹³numai unul Dumenzeu”; și în Ioan, 26: „Nimea ¹⁴den voi <nu> face legea”.

134^v

Întrebare: dară deaca ¹⁵nimea nu poate ținea legea lu Dumnezeu, ¹⁶cine poate cu faptele sale ceale bune ¹⁷dobândi împărăția lu Dumnezeu? – Răspu¹⁸ns: nimea, fără Iisus Hristos.

135^r

Întrebare: ¹⁹dară cu ce ne văm spăsi sau dobândi vi²⁰ața de vecie deaca nu putem ¹²împlă de ²¹plin porâncele ¹³lu Dumnezeu? – Răspu²²ns: deaca văzu Tatăl Dumnezeu că ²³oamenii sânt așa periți și slabi, că ²⁴den coconi ¹⁴sânt răi – // ¹cum grăiaște proroc David (psalom 50): ²„Adecă întru fărălegi început sânt ³și întru păcate născu-mă muma mea” –, ⁴nimea nu poate face bine atâta ca să ⁵fie el prentu binele lui înaintea lu ⁶Dumnezeu. Derept aceia ară mearge to ⁷t nărodul la munca de vecie. Ce se mi⁸losârdi Dumnezeu cu inema sa drept ⁹oamenii săi, pre carei era făcuți pre ¹⁰obrazul său și pre podobie: nu vru să ¹¹piarză atâta dihanie și nărod, ce fă¹²gădui părinților, lu Adam, lu Noe, ¹³Iu Avraam, Isaac, Iacov și pro¹⁴rocilor pre fiul său cel sfânt, pre ¹⁵Iisus Hristos, Domnul nostru, și-l deade derep¹⁶t păcătoși și derept greșiți, în ¹⁷vreama de apoi. Acela născu pren Duhul ¹⁸Sfânt și om fu den Sfânta Maria ¹⁹preacurata. Îmbla întru noi învățând ²⁰și dojenind, propoveduind, și chema ²¹păcătoșii la sine, cum au scris Matei ²²apostol și evanghelist, 43: „Veniți cătră mine ²³toți ce v-ați ustenit și sărcinați, // ¹și eu răposavă-voiu”; și iară Matei, 30: ²„N-am venit a chema derepții, ce greși³ții la pocaianie ¹⁵. Așijderea și Ioan, 11: ⁴„Cine va creade în Fiiul, avea-va viața veaci⁵lor; e cine nu va creade în Fiiul, nu ⁶va vedea ¹⁶ viața, ce mânia lu Dumnezeu lă⁷cui-va spre el.”

135^v

Apoi Iisus Hristos, Dumnezeul ⁸nostru, fiul Tatălui, au murit drept ⁹păcatele noastre și cu moartea lui ¹⁰au împăcat pre noi cu Tatăl sfânt ¹¹și pre noi au descumpărat den munca de ¹²veac și ne-au slobozit den păcate. Amu ¹³carei jeluim și căutăm a avea viața de ¹⁴veac, opt să cunoaștem perirea și slăbia no¹⁵astră ¹⁷și păcate

10 Тир. ажсте. 11 Тир. сѣишї. 12 Тир. протемь. 13 Тир. поржшеле. 14 Тир. коконїн. 15 Тир. покданїе. 16 Тир. вѣдѣ. 17 Тир. ностѣн.

nenumărate, de să ne ¹⁶plângem și să ne căim și să ne pocăim ¹⁷și să ne jeluim de iale și să ne turnă ¹⁸m pre vviață bună, să ne rugăm Tată ¹⁹lui sfânt ca să ne iarte, cum au făgă ²⁰duit, păcatele noastre dere ²¹pt Iisus Hristos, ispășitoriul nostru, ²²și să creadem cu nădejde și ²³cu adevăr că ne vor fi iertate păca- // ¹tele, că cu sângele lui pre noi au ²spălat de toată necurăția. Cine va ³creade, acela va fi ispășit, cum ⁴zice însuș Iisus Hristos (la Marco, 71): „Cine va crea ⁵de și va fi botezat, ispășit va fi; ⁶cine nu va creade, osândit va fi”. Dere ⁷pt aceaia, numai cu credința dereaptă ¹⁸ noi ⁸ne putem ispăsi, cându ne nădăjduim ¹⁹ în ⁹mila Tatălui sfânt, lu Dumnezeu, derep ¹⁰t ²⁰ moartea fiiului său cel sfânt.

136'

Între ¹¹bare: spune pilda samareanului! – Ră ¹²spuns: om ce căzu în tâlhari, Adam, ¹³sântem noi oamenii păcătoși și greșiți; ¹⁴meargem den Ierusalim întru Ierihon câ ¹⁵nd dereptatea și dumnezeia lăsăm ¹⁶și ne turnăm cătră păcate, la reale. – ¹⁷Tâlharii sânt dracii, vrăjmașii și ¹⁸prilăstitorii; dezbracă noi, când ¹⁹uităm tot binele și părăsim cură ²⁰ția în ce mainte părintele nostru A ²¹dam au fost făcut și tocmit. – Ra ²²nele sânt păcatele și toate realele ²³întru aleantul lu Dumnezeu, pohtele cea ²⁴lea realele și toate gândurile ceale reale // ¹și spurcate și slăbia și netăria ²noastră spre bine. Abia sântem vii, ³că nu putem de noi nece gândi, necum ⁴să facem vreun bine fără ajutoriul ⁵lu Dumnezeu. – Preut și levit, ca ⁶rei mearseră pre acea cale, văzură pre ⁷cel om și trecură, nu-i ajutară ne ⁸mică: iaste leagea veache, porâncele și ⁹tocmealele ceale multe a jidovilor, ¹⁰a patriarhilor și prorocilor, carei ¹¹nemică nu putură ajuta, nici putură ¹²folosi pre spăsenia ²¹ sufletului. – Sa ¹³marean iaste Iisus Hristos, pre cine jidovii ¹⁴ținură ca un proklet și blăstema ¹⁵t, nețiind nece leagea tocmită de ¹⁶Dumnezeu, nece porâncile bătrânilor, ¹⁷și ziseră lui: „Tu ești samarean ¹⁸și cu putearea lu Velzevut ²²scoți dracii ¹⁹și ești mâncătoriu și băutoriu, soț ²⁰vamășilor și păcătoșilor.” Acel ²¹samarean, Iisus Hristos, vine derept păcate ²²le noastre, legă ranele noastre cu ²³ranele și cu chinul și cu munca lui, ²⁴vărsă unt – evanghelia, bună-veaste și cu- ²³ // ¹vinte de milă și de veselie și iertăci ²nea păcatelor, și vin – leagea veache, porâ ³ncele, certare, cuvinte de cercetare ²⁴ și ⁴vârtoase și de mânie. – „Puse pre al lui ⁵dobitoc”: pre umărul său purtat-au ⁶Iisus Hristos păcatele noastre, pre cruce de le ⁷mn. – „Duse pre el în casa de oaspeți”: ⁸aceasta iaste beseareca sfântă, adunarea ⁹ creștinilor. – „Și-l păzi, și demâneața ie ¹⁰și”: după înviere ²⁵ den moarte, cându ¹¹se sui în ceriu. – „Deade uspătătoriu ¹²lui”: ¹²învățătorilor, patriarșilor, vlădici ¹³lor și preuților, lăsă pre păcăto ¹⁴și, pre oameni greșiți. – „Și scoase ¹⁵doi arginți”: leagea veache și ceastă noao, ¹⁶Sfânta Evanghelie. – „Și zise lui: «Păzește-l, ¹⁷și ce veri cheltui»”: ceia ce se vor munci cu ¹⁸răbdarea și cu învățătura și cu toată ¹⁹grija. – „Cându mă voiu turna, da-ți-voiu”: câ ²⁰nd va veni Fiiul Omenesc cu slavă a ²¹judeca viii și morții, atunce va plăti ²²credincioșilor, învățătorilor, povestui ²³torilor cuvântului lu Dumnezeu ²⁴munca și slujba lor ce-au făcut cu ²⁶ // ¹păcătoșii; da-va lor, cum zice Pavel ²apostol, cununa slavei împărăției ceriului. ³Amin!

136'

137'

137'

18 Tip. ДЕРПТЖ. 19 Tip. НЪДЪЖЪНАЛЬ. 20 Tip. ДЕРПТЖ. 21 Tip. СПАСЕНИА. 22 Tip. грешит БЕАЗЕВЪДЪ. 23 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura 37, indicând sfârșitul colii 17. 24 Tip. ЧЕРТАРЕ. 25 Tip. „ВНЕРЕ (probabil greșit în loc de învierea). 26 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura 17, indicând începutul colii 18.

Ev(g)lĭe Lu(k), glava 66 ¹

⁵„Zise Domnul pilda aceasta: «U⁶n om bogat – mulțiră-i-se pă⁷mânturile; și cugetă în⁸tru el, grăi: ‘Ce voi face, că ⁹n-am unde aduna rodul meu?’ ¹⁰Și zise: ‘Așa voi face: spa¹¹rge-voiu jitnița mea și mai ¹²mare o voiu zidi și aduna-voiu acoloa to¹³t grâul meu și dulceața mea. Și zi¹⁴ce-voi sufletului meu: Suflete, ai ¹⁵multă bunătate, zaci în ai mulți: răpa¹⁶usă, mănâncă, bea, veselește-te!’ Zi¹⁷se lui Dumnezeu: ‘Nebune, într-acea¹⁸stă noapte sufletul tău ieși-va den ti¹⁹ne; iară ce gătești, cui va fi?’

Așa adu²⁰nă ție, însă întru Dumnezeu să ne îmbo²¹gățim»”. Konecъ nedělě. ²

²²*Acesta iaste tâlcul aceștii evanghelie //*

138^r

¹Frații miei, această evanghelie învață-ne²cu pilda bogatului cum noi cre³știnii să nu strângem, să nu adunăm ⁴comoară sau vistiariu în ceastă lu⁵me, – cum zice și învață Iisus Hristos (la Matei, ⁶17) – „io viermii o răzbesc și putre⁷dește și io furii o sapă și o fură”.

⁸Întrebare: derepce nu se cade creștini⁹lor în ceastă lume a strânge comoară?
– Ră¹⁰spuns:

Derept dereptatea întâiu ¹¹că ceastă lume iaste trecătoare și ne¹²stătătoare, cum grăiaște Pavel aposto¹³l: „N-am aicea casă stătătoare”. Ce ¹⁴să căutăm în ceastă lume casa vietoa¹⁵re la împărăția ceriului.

138^v

A doua ³de¹⁶reptate căce nu se cade noao a aduna ¹⁷comoară: derept aceaia că aicea nu vă¹⁸m lăcui mult și vreama ⁴lungă, ¹⁹că sântem striini în ceastă lume, ca ne²⁰ște oameni călători, și vviața noastră – ²¹cum zice David proroc (psalom 89) – ²²„ca umbra: astăzi vii și sănătoși, de²³mâneața cădem și murim”. Vviața noa²⁴stră ca iarba, prah, cenușe și pă- // ¹mânt sântem; moartea vine pre noi ²cum grăiaște Pavel apostol: „ca fu³rul noaptea”. Cumu se tâmplă și ace⁴stui om bogat când zise sufle⁵tului său: „Iată că ai bunătate mul⁶tă, la mulți ai adunată: răpausă-te, ⁷mănâncă, bea, veselește-te!” Iară Du⁸mnezeu zise cătră el: „Nebune, a⁹stă-noapte lua-voiu ⁵sufletul tău de la ¹⁰tine, și cealea ce-ai gândit ale cui ⁶vor ¹¹fi?” Vezi, nu gândiia că va muri așa cu¹²rând ⁷. Derept aceaia învață pre noi Iisus ¹³Hristos (în Matei, 103): „Derept aceaia și voi fi¹⁴ți gata, că în ce ceas nu vă se pare Fiiul ¹⁵Omenesc va veni.” Și iară (în Matei, 104): ¹⁶„Prevegheați amu, că nu știți zioa ⁸, nici cea¹⁷sul în care Fiiul Omenesc va veni”.

139^r

A ¹⁸treia dereptate: derept aceaia să nu ¹⁹strângem noao comoară în ceastă lu²⁰me, că zice Iisus Hristos că unde va fi co²¹moara noastră, acolo va fi și inema no²²astră. Noi n-am jurat banilor și co²³moarăei, ce lu Dumnezeu, că el ²⁴pohtește inema creștinilor. Au văm iu-// ¹bi pre Dumnezeu și ne va fi inema lipi²tă la el, au comoara: deaca văm să ³adunăm comoară în ceastă lume, stri⁴ina-se-va inema noastră de cătră Dumne⁵zeu. Că nu putem sluji a doi domni, ⁶lu Dumnezeu și lu Mamon; în i⁷nema noastră să ținem cel ⁹viu Dum⁸nezeu.

1 „Duminica a 9-a [după Anul Nou]. (Evanghelia <după> Luca, cap. 66)” (= Duminica din săptămâna a 26-a după Cincizecime; Luca, XII, 16–21). 2 „Sfârșitul (evangheliei) duminicii”. 3 Tip. ΔΔΟΔ. 4 Tip. ΒΡΕΜΑΝ (probabil greșit în loc de *vreama*). 5 Tip. ΛΣΔΚΩ. 6 Tip. ΚΟΗ. 7 Tip. ΚΩΡΡΗΝΤΚ. 8 Tip. ΒΗΔΩ. 9 Tip. ΨΕΛΣΗ.

A treia învățătură avăm că ⁹grăi Dumnezeu și zise cătră cest o¹⁰m bogat: „nebune!”; și învățăm că ¹¹toți bogații în ceastă lume, carei bat ¹²zioa și noaptea a îmbogați, ca cu bo¹³găție să sosească la vremea multă ca ¹⁴să poată bea și să mănânce întru dul¹⁵ceața ceștii lumi. – cum sânt în ceastă ¹⁶lume acmu mai toți bogații așa, că ¹⁷sânt toți cum grăi Iisus: „nebune”. ¹⁸Căce că acela nu <va> griji de împărăția lu Du¹⁹mnezeu și lui nu va folosi avuția, ²⁰ce încă va piiarde și viiața de vecie; că ²¹pre ei va afla moartea negățiți, cu²²mu-l află și cest om bogat.

În²³trebare: derepce certa Dumnezeu pre²⁴cest om bogat? au derept avuția // ¹lui? – Răspuns: ba nu derept avu²ția, ce, cumi zice Hristos, strânse avu³ție și se veseliia în ea, nu pomeniia pre Du⁴mnezeu nici se temea de el; și nu ⁵iaste bogat cătră Dumnezeu: bogații ⁶sânt cătră Dumnezeu carei nădăjdu⁷iesc spre Dumnezeu și cred că ne e⁸l hrănește și fără el nu putem ⁹avea nemică. Ce să ținem avuția nu că e ¹⁰a noastră, ce iaste a lui Dumnezeu: elu e noao o comoară plină și jitni¹²ță nesfârșită. Derept aceaia să chel¹³tuim pentru Dumnezeu bucuroși u¹⁴nde va trebui.

139^v

Întrebare: în ce chip pu¹⁵tem noi cheltui marha și avuția noa¹⁶stră prentu Dumnezeu, sau cum pu¹⁷tem face milă cu el, când au dat ¹⁸noao toate? – Răspuns: lu Dumnezeu ¹⁹când văm să facem bine și să-l mi²⁰luim și să împărțim bunătatea noa²¹stră cu el, să învățăm den evanghelia lu ²²Iisus Hristos (în Matei, 106); întru aceaia evanghelie ²³zice Iisus Hristos: „Când va judeca toată ²⁴lumea, așa va grăi derepților carei // ¹vor sta de-a dereapta lui: «Veniți, blago²sloviții de Părintele meu, de dobân³diți ce e gătită voao împărăția den toc⁴meala lumiei. Flămânzit-am și mie-a⁵ți ¹⁰dat mâncare, însetoșai și m-ați adă⁶pat.» (Și alalte toate grăiaște.) Atu⁷nce vor răspunde lui derepții și vor ⁸grăi: «Doamne, când te-am văzut flă⁹mând și te-am săturat, sau setos ¹⁰și te-am adăpat? Cându te-am văzut ¹¹striin și te-am dus în casă ¹¹, sau ¹²dezbrăcat și te-am îmbrăcat? Când¹³du te-am văzut bolnav sau în temni¹⁴ță ș-am venit cătră tine?» Răspu¹⁵nde-va ¹² Împăratul zicând lor: «Adevă¹⁶r grăiesc voao: ce-ați făcut unuia ¹⁷de acești frați ai miei mai mitutei, ¹⁸mie ați făcut.»” De aicea, derept aceaia, ¹⁹învățăm că vare ce facem, au bine, au rău, ²⁰oamenilor, fraților noștri sau striini²¹lor, juneilor mișei, că ia pre Dumnezeu ²²nu aimintrea, ce ca și când am face ²³lui însuș.

140^r

Într-alt loc iară zice: ²⁴„Cine va lăsa tată-său sau mumă-sa // ¹sau frații sau muiarea sa sau casa²pentru mine, lua-va cu o sută de ori ³atâta în ceastă lume, iară după ceas⁴tă lume viiața de vecie”.

140^v

Derept aceaia, ⁵fie ție grije, strânge mișei și ⁶striinii și săracii, fă ¹³lor bine, iu⁷beaște-i ca tine însuți, că veri fi boga⁸t cătră Dumnezeu. De-ți va da Dum⁹nezeu avuție pre ceastă lume, ca acestui ¹⁰om bogat, fii tu domn avuției ta¹¹le; cheltuiaște mainte pre cinstea ¹⁴lu Du¹²mnezeu, mai apoi pre binele fraților ¹³tăi și pre ticalele tale. Așa veri ¹⁴fi în mila lu Dumnezeu pre ceastă lu¹⁵me, iară după ceastă lume, derep¹⁶t Iisus Hristos, tu veri fi părtaș <în> împără¹⁷ția ceriului, – ce tu dă-ne noao, Doamn¹⁸[ne!] ¹⁵Amin!

10 Тір. міацн. 11 Тір. жкасж. 12 Тір. рѣспндрева. 13 Тір. фь. 14 Тір. чинсте. 15 Hârtia deteriorată.

Ev(g)lĭe Lu(k), glava 71 2

141^r 20, „[În v]reamea 3 aceia era la una de besoare²¹ ci întru sâmbătă; și iată o mu- //
1iare avea duh de nevoie de optsprăzece 2ani. Și era zgârcită și nu putea să 3se
scoale de acia. Văzu-o ea Iisus, stri⁴gă și zise ei: «Muiare, lăsată ești de 5nevoia
ta.» Și puse pr-insa mânil⁶ și acia se întinse și slăvi Dumne⁷zeu.

Răspunse mai-marele săborului, – 8nu ogodi derepce întru sâmbătă vi⁹ndecă
Iisus –, grăi nărodului: «Șase zi¹⁰le sânt, întru iale se cade a lucra; î¹¹ntr-acealea
amu să îmble să vindece, 12nu în zioa de sâmbătă.» Răspunse amu 13lui Domnul și
zise: «Fățarnice, 14cine de voi întru sâmbătă nu va dez¹⁵lega boul lui sau asinul de
la iasle 16și-l va duce de-l va adăpa? E aceasta, 17de featele lu Avraam fiind, ce o
le¹⁸gă Satana iată optsprăzece ani, 19nu se cade a se dezlega de boala acea²⁰sta în
zioa de sâmbătă?» Și aceasta 21lui grăi, rușina-se toți cine se pro²²tivii lui; și tot
141^v nărodul bucu²³ră-se de toate // 1slavele ce era de el”. *Конечь недѣлѣ* 4.

2 *Acesta iaste tâlcul aceștii evanghelii*

3Frații miei, în ceastă evanghelie de astăzi 4vindecă Iisus o muiare ce era
zgârcită 5și oloagă de optsprăzece aii, în 6zi de sâmbătă; iară fariseii murgu⁷iia,
derept ce era sâmbătă. Iară 5 Iisus 8învăță cum sâmbăta a face oameni⁹lor bine
putem face, și cu aceia 10nemică-nu greșim.

142^r Întrebare: sâ¹¹mbăta în ce chip era jidovilor și de¹²repce au porâncit ș-au
lăsat Dum¹³nezeu? – Răspuns: care cuvinte era 14scrise de Dumnezeu pre doao
table 15de piatră în vârful muntelui de Si¹⁶naia, care le deade jidovilor pre Mo¹⁷isi
proroc, în a patra porâncă a¹⁸șa grăiaște Dumnezeu, pomenește cu¹⁹m „în zi de
sâmbătă să sfințești; în șa²⁰se 6 zile veri lucra și veri face toate 21lucrurile tale, iară
în a șaptea zi, 22carea iaste sâmbăta Domnului Dumnezeului // 1tău, în carea nu
face nece un lucru 2nici tu, nici feciorul tău, nici fata 3ta, nici sluga ta, nici slujnica
ta, nici 4marha ta, nici striinul carele va fi 5întru porțile tale”. Că în șase zile au
6făcut Dumnezeu ceriul și pământul 7, 7marea și toate ce sânt întru ea, ia⁸ră a
șaptea zi se-au odihnit. Derept 8⁹aceaia blagoslovit-au Domnul zioa sâ¹⁰mbetei și
o au sfințit pre ea. Acea¹¹stă porâncă cu tărie mare ținură jido¹²vii, cum nici un
lucru nu făcură 13în aceia zi, ce lăsară tot lucrul 14lor înapoi; și lor mare grije era
de 15slujba lu Dumnezeu, de jărtve și 16de rugăciune și de milostenie. Ia¹⁷ste scris
în cartea lu Moisi proroc 18cum un om în zi de sâmbătă cu¹⁹legea 9 nește așchii și
nește surceale, aduna 20cum să facă foc; porânci iară Du²¹mnezeu și prinseră pre el
și 27tot nărodul pre el cu pietri-l o²³morâră și-l uciseră.

142^v Întrebare: 24dară noao creștinilor cade-ne-se // 1a ținea așa sâmbăta, ca
jidovilor? – 2Răspuns: noao creștinilor iaste toc³mită duminica în locul sâmbete⁴ei,
să nu ținem într-una ca jidovii; 5și multe legi ale lu Moisi, cum au 6fost și jărtvele
lor, numai până la 7nașterea și venitul lu Iisus Hristos, cum au 8prorocit ș-au grăit
sfinții proroci 9cum au fost lăsat de Dumnezeu.

1 Hârtia deteriorată. 2 „Duminica a 10-a [după Anul Nou]. (Evanghelia <după> Luca, cap. 71)” (= Duminica din săptămâna a 27-a după Cincizecime; Luca, XIII, 10–17). 3 Hârtia deteriorată. 4 „Sfârșitul (evangheliei) duminicii”. 5 Tip. ѡρα. 6 Tip. ѡρασε. 7 Tip. ѡρασε. 8 Tip. дерптъ. 9 Tip. коудѣуа.

Î¹⁰ntrebare: în ce chip văm dară noi sărba du¹¹mineca? – Răspuns: nu numai cu ședea¹² și cu lăsarea lucrului, să ne îmbracă¹³m în ceale veșminte mai bune, să șede¹⁴m supt păreți sau supt umbre, ¹⁵să ne pârâm sau să ne sfădim sau ¹⁶să clevetim, sau în zi de sărbătoare să mea¹⁷rgem la cârcime ¹⁸și să ne îmbătăm ca ¹⁸nește porci, – ce sărbătorile sânt toc¹⁹mite cum în iale să grijim de sluj²⁰ba lu Dumnezeu și de grija sufle²¹tului. În șase zile să grijim de hrana ²²trupului, ce va muri și va putredi, ²³iară sufletul nu va muri, căce nu gri²⁴jim și să socotim ¹¹. Așa sârbează // ¹dumineca: mainte deaca te veri scula ²demâneța, dă ¹² har lu Dumnezeu pre³n fiul său Iisus Hristos, cum pre tine au ⁴ferit și te-au hrănit în ceale șase zile ⁵de rău, și-l roagă să-ți iarte toate pă⁶catele tale cealea ce-ai greșit în ceastă ⁷săptămână trecută. Și cu muiarea ta ⁸și cu toată fâmeaia ta pasă la besear⁹că; acolo va fi popa gata cu ispravă ¹⁰bună, ce se cade popei pre învățatu ¹¹ra mișeilor.

143^r

Întrebare: drept ¹²[câte] ¹³lucru merg oamenii la besear¹³că? – Răspuns: drept patru lucru¹⁴re merg oamenii la besearcă ¹⁴:

Cum a¹⁵colo popa să spuie cuvântul lu Dumne¹⁶zeu, sfânta evanghelie în limba pre carea grăiesc ¹⁷oamenii, să putem înțeleage noi, mișela¹⁸mea. Ce folosu e lor deaca popa grăia¹⁹ște în limbă striină, rumânilor sârbește, ²⁰de nu înțeleg, sau pre altă limbă ce ²¹nu vor înțeleage ascultătorii? Cum ²²zice Pavel apostol cătră Corinteani, ²³155, – zice: „așa și voi, când cu lim²⁴bi grăiți d-unde ¹⁵ nu dați un cuvânt // ¹adevărat, cum poate înțeleage omul ¹⁶ ²ce e grăit? fi-va amu de veți grăi ³în vânt.” Den care învățatură să înveațe ⁴mișelamea în ce chip trebuiaște a cinsti ⁵pre Dumnezeu și cine e Dumnezeu, ⁶și noi creștinii, slugile lui, în ce chi⁷p putem face și viia după voia și ⁸lăsata lui și în ce <chip> putem sfînți nu⁹mele lui. Aicea trebuiaște cum popa ¹⁰să fie știutoriu Cărților; așa va putea ¹¹învăța pre mișelamea, carei sânt în rân¹²dul lu Dumnezeu ca nește orbi.

143^v

¹³A doua ¹⁷, merg oamenii la besearcă ¹⁴cum acolo, într-una cu popa și cu ¹⁵tot nărodul, să facă rugăciune și ¹⁶ceareri drept toate ticalale și ¹⁷nevoile meserătăției tuturor, toți ¹⁸într-una, cu un glas și cu o limbă ¹⁹grăind, într-una dând har drept tot ²⁰binele ce-au luat de la Dumnezeu, ²¹zicând ocenaș și alte molit²²ve.

A treia, merg oamenii la besear²³că cum, carei sânt gata, cum au ²⁴porâncit Iisus Hristos, să luom cuminecătura, // ¹peșița lu Dumnezeu, și cu înțeles ²bun știind ce și derepce iaste toc³mită ¹⁸ de Iisus Hristos.

144^r

A patra, merg o⁴amenii ¹⁹ la besearcă să ducă ⁵acolo milă, den care le fac miloste⁶nie popilor carei slujesc la besear⁷că și junilor mișei, văduolor ⁸și săracilor, striinilor, orbilor, ⁹școpilor și tuturor neputincioși¹⁰lor.

Drept ceaste patru lucrure mer¹¹g oamenii la besearcă; cari sânt u¹²nguri sau rumâni, au sârbi, au greci, a¹³u neamți, au leași carei merg la besear¹⁴că ²⁰ și nu fac aceaste patru lucrure, ¹⁵în deșert merg la besearcă. Iară carei ¹⁶nu merg la besearcă și nu fac acea¹⁷ste lucrure, ei n-au nici o sărbătoare¹⁸re. Lucrul iaste conținut și oprit, ¹⁹ca să poată merge oamenii creștini la ²⁰locul învățaturiei. Și după sluj²¹bă meargă creștinii la orașe și la sate, ²²să caute oameni beteagi, să miluiască ²³pre ei; și pre acasă, oameni ²¹ cre²⁴știni feciorii și slugile ²² să // ¹înveațe și să-i dojenească

144^v

10 Тір. КРЪЧНМЕ (deci în trei silabe). 11 Пасај неclar. 12 Тір. дъ. 13 Hârtia deteriorată. 14 Тір. ВЕСЪРЭКЪ. 15 Тір. ДОУНДЕ (pentru *de unde*). 16 Тір. ОМЪ. 17 Тір. ДДОД. 18 Тір. ТОКМНТЬ. 19 Тір. ОДМЕМЕНІИ. 20 Тір. ВЕСЕРЪКЪ. 21 Тір. ОДМЕНИИ (probabil greșit în loc de *oamenii*). 22 Тір. СОУЦНАЕ.

pre frica ²și pre dragostea lu Dumnezeu. Să ne fe³rim de toate păcatele și de pildă ⁴rea, ca să vază oamenii faptele noa⁵stre ceale bune și să slăvească Tata⁶l sfânt. – ce tu dă-ne noao, Doamne! A⁷min!

⁸Nedělě 11

Ev(g)lĭe Lu(k), gla(v) 76.¹

⁹„Zise Domnul pilda aceasta: ¹⁰«Om neștine făcu cină mare ¹¹și chemă mulți; și tremea¹²se robii lui în ceasul de cină: ¹³‘Ziceți chemaților: Veniți, că ¹⁴încă ²gata sunt toate’. Și ¹⁵începură împreună a se lepăda ¹⁶toți; întâiul zise lui: ‘Un sat am ¹⁷cumpărat și am nevoie să ies să-l vă¹⁸z: rogu-te ai-mă de bine.’ Și altul ¹⁹zise: ‘Pluguri de boi cumpărai cinci ²⁰și mă duc să ispitesc ei; rogu-te ai-²¹mă de bine.’ Și altul zise: ‘Muiare ²²luai și drept aceaia nu pociu veni’.

145^r

²³Și mearse robul acela, spuse domnu-său ³// ¹aceaia. Atunce se mânie domnul caseei, ²zise robilor lui: ‘Ieșiți curând la ³răspântii și în ulițele cetăției ⁴și mișeii și beteagii și orbii și ⁵școpii aduceți-i încoace.’

Și zise robu⁶l: ‘Doamne, fu cum ziseși, și încă ⁷iaste loc.’ Și zise domnul robului: ⁸‘Ieși ⁴ la cale și ologii ⁵ și-i îndeamnă ⁹să vie, să se împle casa ⁶ mea.’ Grăiesc amu ¹⁰voao că nici unul de acei bărbați che¹¹mați gusta-vor de cina mea: mulți a¹²mu sânt chemați e puțini-s aleși»”. ¹³*Конецъ нед<ѣлѣ>*⁷.

¹⁴*Tâlcul aceștii evanghelie afla-veri <la> Matei, 89, ¹⁵Nedělě ⁸ 14.*

¹⁶Frații miei, în ceastă pildă ceartă ¹⁷Domnul pre noi pre toți oamenii ca¹⁸rei mai gândesc de ceastă lume, să îmbo¹⁹gățească, decât de împărăția lu Dumne²⁰zeu. Drept aceaia grăiaște Hristos cum ²¹făcu Dumnezeu cină mare ș-au chema²²t mulți; ce când au fost gata tot ²³ș-au tremes slugile sale să chiiame ⁹pre ²⁴ceia ce-au chemat întâiu, iară ei, drept ce ¹⁰// ¹să nu-ș piarză avuțiile lor și muierile ²de pre ceastă lume, ei lăsară cina lu ³Dumnezeu. Așa sântem și noi, săra⁴cii de noi, că nu înțeleagem și n-avăm a ⁵gusta de dulceața cineei lu Dumnezeu. ⁶Dară că vedem cu ochii bogăția ceștii lumi, ⁷că cei oameni bogați sânt în cinste ma⁸re; drept aceaia, mai gândesc ⁹de bogăția ceștii lumi decât ¹⁰de bogăția lu Dumnezeu.

145^r

Acmu să ținem ¹¹una cătră alaltă ceastă bogăție a ce¹²știi lumi cătră bogăția lu Dumne¹³zeu. Și dentâiu opt ^{10a} să știm aceasta: ¹⁴cu câtu e mai bun Dumnezeu de noi, ¹⁵cu atâta iaste mai bună bogăția ceriu¹⁶lui decât a ceștii lumi; că noi știm că ¹⁷cum iaste Dumnezeu bun, așa iaste și ¹⁸avuția lui bună. Acmu creadem noi

1 „Duminica a 11-a [după Anul Nou]. (Evanghelia <după> Luca, cap. 76)” (= Duminica din săptămâna a 28-a după Cincizecime: Luca, XIV, 16–24). 2 Tip. .ѦКѦ (probabil greșit în loc de ѦКѦ = *iacă*). 3 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura ѦѦ, indicând sfârșitul colii 18. 4 Tip. ешь (Cf. însă зисешн, rândul 6; длешн, rândul 12). 5 Probabil că și *ologii* este superfluu (cf. versiunea modernă: „Ieși pe uliți și pe la garduri și îndeamnă să vie...”). 6 Tip. каце. 7 „Sfârșitul (evangheliei) duminicii”. 8 „Duminica”. 9 Tip. сѦКѦАМЕ (să cheme). 10 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura ѦѦ, indicând începutul colii 19. 10a *Opt să...* „trebuie să...”.

to¹⁹ți că și ccriul. și pământul. și tot ce ²⁰iaste a lui iaste și Dumnezeu e domn: ²¹de
 aicea putem cunoaște de să mai gândi²²m de împărăția lu Dumnezeu decât ²³de
 avuția ceștii lumi. Iară de nu vă²⁴m gândi de Dumnezeu și sfânt cuvâ- // ¹ntul lu
 Dumnezeu, cine iaste domn ²tuturor. el poate lua macară cu³m văm lucra și ce
 văm ¹¹ face, și a⁴șa văm piiarde și mila lu Dumnezeu, ⁵și bogăția noastră. Încă
 iarăș opt⁶să ¹² cunoaștem cum avuția lu Dumne⁷zeu ¹⁵ nu numai ajută noao în
 ceastă ⁸lume, ce mai vârtos pre ceaia lume. ⁹cine ¹⁴ va asculta pre chematul lu
 Dumne¹⁰zeu la cina lui. Iară ceastă bogă¹¹ție de pre ceastă lume slujaște puți¹²nel
 numai în ceastă lume și de mul¹³te ori ne face de greșim lu Dumnezeu ¹⁵
¹⁴îmbătându-ne și săturându-ne și râzâ¹⁵nd pre săraci. Și când vine vreama, ¹⁶noi
 opt să murim și să lăsăm tot, ¹⁷și nu ne poate folosi avuția noastră ¹⁸nemică, nici ne
 poate ajuta; cum au ¹⁹grăit Domnul Iisus Hristos, de-au scris slu²⁰ga sa Matei apostol
 și evanghelist, 69: „Ce ²¹foloseaște omului s-ară lumea toată ²²dobândi, iară sufletul va
 piiarde? ²³sau ce dă ¹⁶ omul schimb ¹⁷ drept sufle²⁴tul lui? A veni amu are Fiiul
 Omene- // ¹sc întru slava Tatălui lui cu în²gerii lui; atunce va da cineș cu lu³crul lui”.
 Drept aceaia opt să gândi⁴m de cina ¹⁸ lu Dumnezeu decât de bo⁵găția ceștii lumi.

146'

146'

Încă iarăș bogăția ⁶lu Dumnezeu și cina lui și cuvân⁷tul ¹⁹ lu Dumnezeu nu
 slujaște nu⁸mai trupurilor noastre, ce și sufle⁹tului. Iară bogăția ceștii lumi slu¹⁰ja-
 ște numai trupurilor, băuturilor, ¹¹bucatelor și veșmintelor trupurilor ¹²noastre; și
 acestea încă nu tuturora bi¹³ne, că bucatele multe și băutura mu¹⁴ltă și veșmintele
 frumoase și scum¹⁵pe cu acealea cu toate întunecăm su¹⁶fletele noastre de cătră
 lumina și ¹⁷mila lu Dumnezeu. Și iarăș, cine ¹⁸are credința lu Dumnezeu întru
 inema ¹⁹lui, el nu va piiarde bogăția lu Du²⁰mnezeu. Dară vedem în ceastă lume
²¹cești oameni bogați că de multe ori pi²²erd tot și rămân săraci.

Aceastea to²³ate când văm socoti, noi văm cuno²⁴aște că toți cei oameni ce
 numai // ¹cât gândesc să <se> îmbogățească în ceastă lu²me, ei sânt oameni ²⁰
 neînțelepți, că³ce că numai cât gândesc de cest pu⁴ținel de pre ceastă lume, e cel
 mu⁵lt a lu Dumezeu ei-l lasă, – cu⁶m iaste scris la Matei ²¹, 17: „Nu ⁷vă ascundeți
 vistiariul în pământ, ⁸io viermii o răzbesc și putredeaște ⁹și io furii o sapă și o
 fură; as¹⁰cundeți-vă vistiariul în ceriu. io vi¹¹ermii nu o răzbesc, nece putredeaște,
¹²io nici furii o sapă, nici o fură. ¹³Și io iaste comoara voastră, acia ¹⁴va fi și
 inema voastră”.

147'

„Și mear¹⁵se robul acela, spuse domnu-său a¹⁶ceaia. Atunce se mânia domnul
 case¹⁷ei, zise robilor lui: «Ieșiți cu¹⁸rând la răspântii și în ulițele ce¹⁹tăției, și
 mișeii și betegii și ²⁰orbii și șchiupii aduceți-i încoace.» ²¹Și zise robul: «Doamne,
 fu cum ²²ziseși, și încă iaste loc.» Și zise ²³domnul cătră rob: «Ieș ²² la cale și
 olo²⁴gii ²³ și-i îndeamnă să vie, să se împle ca- // ¹sa mea. Grăiesc amu voao că
 nici ²unul de acei bărbați chemați gusta-³vor de cina mea: mulți amu sânt ⁴chemați
 e puțini aleși.» – Învăță⁵tura aceasta: acicea învață pre noi Hristos ⁶că Dumnezeu,
 cine nu ascultă chemătu⁷ra lui, elu-i va lepăda și va che⁸ma alții, pre ceia ce le
 trebuiaște bu⁹nătatea lui, mișeii și betegii și ¹⁰orbii și șchiupii. Acei mișei și
 a¹¹cei betegi și acei orbi și acei șchiu¹²pi, ei nu sânt mișei ²⁴ căce că n-au ¹³marhă,

147'

11 Tip. ЧЕЛЪЛЪ. 12 Opt să (pentru op să „trebuie să”). 13 Tip. ДОННЕЗЕШ. 14 Tip. ЦИНЕ. 15 Tip. ДОННЕЗЕШ. 16 Tip. ДЪ. 17 Probabil greșit în loc de în schimb. 18 Lipsește elementul comparativ (de exemplu „mai mult”). 19 Tip. КОУБЪНЪИТЪСА. 20 Tip. УМЕНИ. 21 Tip. МАТЪЕН. 22 Tip. ЕШЪ („ieși”). 23 Tip. УЛОУИ; vezi și nota 2 la f. 145^r 8. 24 Tip. МИШЕНИ.

nici sânt beteagi căce ¹⁴că au vreo boală, nici sânt orbi că¹⁵ce că n-au ochi, nici sânt șchiupi că¹⁶ce <că> n-au picioare, – ce Hristos grăiaște de acei ¹⁷oameni cine n-au ²⁵bogația ceriului ¹⁸și cuvântul ²⁶ lu Dumnezeu și ceia ce ¹⁹n-au ajutoriu de cătră ²⁷ dracul și ceia ²⁰ce nu îmblă în voia lu Dumnezeu ²⁸ și ²¹ceia ce n-au lumina lu Hristos. Aceștea to²²ți cheamă Hristos pre cina lu Dumnezeu, ²³ca să le dea bogăție multă, să-i facă ²⁴sănătoși, să poată îmbla bine și // ¹să poată vedea că

148^r Dumnezeu acmu ²nu se va mânia pre ei, că ș-au dat ³fiul său, drept păcatele lor, pre ⁴moarte, să fim iertați și să fim ⁵fiii lu Dumnezeu: ca și Hristos cum ⁶iaste fiul lu Dumnezeu, așa și noi ⁷să fim și să luom cu Hristos toată pa⁸rtea ceriului. Aș-au făcut Dumne⁹zeu cu ovreaii, căce ei n-au vrut ¹⁰să asculte chiemătura lui ce i-au chie¹¹mat la cina lui, să dea lor toată bu¹²nătatea ceriului. Ei au mai gândit ¹³de bogăția ceștii lumi; drept aceaia ¹⁴Dumnezeu lepădă pre ei, așa cum ¹⁵acmu n-au nici un loc, cum vede¹⁶m cu ochii noștri, nici împărat, ni¹⁷ci cetăți, nici un loc de răpaus ¹⁸și de odihnă, ce sânt toți în mâna ¹⁹păgânilor și vor fi până la sfâr²⁰șitul lumiei. Așa se-au mâniat Du²¹mnezeu pre ei ș-au chemat oameni ²²săraci păgâni

148^v la cina lui ș-au da- // ¹t cuvântul ²⁹ său lor și ei l-au ²luat cu har mare, și ei acmu știu ³că sânt fiii lu Dumnezeu. Drept ⁴aceaia, macară cum sântem de mișei ⁵și beteagi și orbi și lepădați și ⁶ocărăți de cei putearnici, știm că sânt⁷tem chemați la cina lu Dumnezeu, ⁸unde iaste bunătatea cea multă, și ⁹așteptăm cu credință mare până va ve¹⁰ni Hristos și ne va duce pre noi <în> împărăția ¹¹ceriului, la tatăl său, unde-au ³⁰ ¹¹gătit noao locure. Cum au grăit ¹²Domn Iisus Hristos ș-au scris sluga sa ¹³sfânt Ioan apostol și evanghelist: „Să luom ¹⁴cu Hristos parte, de să fim tot cu el ¹⁵în veselia ceaia marea.” Cum grăiaște Pa¹⁶vel apostol, la Corinteani, 127: „¹⁷Ce ochi n-au văzut și ureache n-au a¹⁸uzit și la inema omului n-au ¹⁹întrat ce-au gătit Dumnezeu ce²⁰lora ce-l iubesc el”, – ce tu, Domn Du²¹mnezeu, pren mila ta și pren cel sânt²²ge vărsat dă ³¹ noao împărăția ceriu- // ¹lui! Amin!

149^r

²Nedělě 12

Ev(g)lĭe Lu(k), glava 16 ¹

³,În vreamea aceaia mergea Iisus întru un ⁴oraș; timpinară el zeace bărba⁵ți stricați și stătură. Și aceia î⁶nălțară glas, grăiră: «Iisuse năstăvito⁷are, miluiaște-ne!» Și-i văzu, zise lor: ⁸«Păsați spuneți-vă preuților!» Și fu, ⁹ducându-se ei curățiră-se.

Unu¹⁰l dentr-înșii ² văzu că se curăți, ¹¹întoarse-se, cu glas mare slăvi Dum¹²nezeu și căzu jos pre picioarele lui, ¹³laudă deade. Și acela era samarean. ¹⁴Răspunse Iisus, zise: «Nu zeace se curăți¹⁵ră? dară noao unde-s? Cum nu ¹⁶se aflară să se întoarcă să dea sla¹⁷vă lu Dumnezeu, fără de acest ¹⁸samarean?» Și zise lui: «Scoală ¹⁹de te du, credința ta mântui-te». ²⁰*Конецъ недѣлѣ. //*

149^v ¹*Acesta ³ iaste tâlcul aceștii evanghelie*

²Frații miei, acicea vedem că dra³cii au puteare mare în cei oameni ⁴ce îmblă în păcate. Drept aceaia zice ⁵Pavel apostol la Rimleani, 90: „Pre⁶ntru păcatele

25 Тір. наре. 26 Тір. коубѣтѣль. 27 Тір. дектрѣ. 28 Тір. домнезѣс. 29 Тір. коубѣнтѣль. 30 Тір. оубѣдѣоу. 31 Тір. дѣ.

¹ Тір. ІС (greșit în loc de СІ). – „Duminica a 12-a [după Anul Nou]. Evanghelia <după> Luca, cap. 16” (= Duminica din săptămâna a 29-a după Cincizecime; Luca, XVII, 12–19). ² Тір. дѣртрѣшніи. ³ Тір. ачаста.

unuia ⁴ întră întru to⁷ți oamenii osânda, și prentu gre⁸șalele, – moartea și toate realele și ⁹toate boalele, beteșugurile și fo¹⁰amea și meserătatea și toate stră¹¹mbătățile ce sânt în ceastă lume.” Și ¹²lasă Dumnezeu pre draci de slobozește ¹³să facă oamenilor rău ca să cunoa¹⁴ștem păcatele noastre, de să ne întoarcem ¹⁵în cale bună, de să împlăm în voia lu Du¹⁶mnezeu, cum grăiaște Dumnezeu la Isaiia ⁵ ¹⁷proroc, 45: „Întoarceți-vă cătră mine ¹⁸și fi-veți miluiți.” Așa și Ioil pro¹⁹roc, 2: „Întoarceți-vă cătră mine cu ²⁰toată inema voastră.” Așijderea și Za²¹haria proroc, 1, așa grăiaște: „Întoarceți- // ¹vă cătră mine și eu întoarce-mă-voiu ²cătră voi.”

150^r

Evangelhist zise: „Și stă³tură și aceia înălțară glas, grăiră: ⁴«Iisuse năstăvitoare, miluiaște-ne!»” – A doua ⁶: ⁵acicea avăm învățătură cum văm ⁶face când lasă Dumnezeu dracii pre ⁷noi prentu păcatele noastre să ne pe⁸depsească. Noi să ne întoarcem cătră ⁹Dumnezeu, cum făcură cești strica¹⁰ți deaca văzură că sânt oameni stri¹¹cați și nimea pre ei nu putu cură¹²ți, ce stătură de departe și ei năl¹³țară glas, strigară și-l rugară să-¹⁴i ⁷miluiască. Așa să facem și noi ¹⁵în toate nevoile noastre, să cunoaște¹⁶m păcatele noastre și să-l rugă¹⁷m să ne miluiască de păcatele noastre ¹⁸și să ne ajute den toate nevoile noa¹⁹stre ce avăm noi. Așa făcu și Da²⁰vid proroc când greși și făcu păca²¹t mare când ucise pre Uriia și-i ²²luo muiarea lui: Dumnezeu tremease ²³pre proroc Natan la el și spuse ²⁴cum va muri el prentu păcatele // ¹lui. David cunoscu atunce păcate²le lui și, deaca n-avu ce face, el ³rugă pre Dumnezeu să-l miluiască ⁴prentu păcatele lui și să nu-l pia⁵rză. Atunce cântă cel psalom 50: ⁶„Miluiaște-mă, Doamne, derept mare mila ⁷ta!”

150^v

Evangelhist zice: „Și-i văzu, zise lor: ⁸«Păsați, spuneți-vă preuților». Și fu, ⁹ducându-se ei curățiră-se.” – A treia în¹⁰vățătură: acicea vedem că Hristos nu lasă ¹¹pre nimea neiertat câți se întorc cătră ¹²el cu toată credința, cum au făcu¹³t și cicea, în ceastă sfântă evanghelie, rugă¹⁴nd. Când au văzut acești oameni să¹⁵raci, nu i-au întreat mult: „Ce-ați fă¹⁶cut, ce-ați deres e ce-ați lucrat?”, – nici i-au do¹⁷sădit, numai cât zise: „Păsați, spu¹⁸neți-vă popilor!” Și ei mergând, ei ¹⁹se curățiră. Așa ne va curăți și pre ²⁰noi acmu Dumnezeu și ne va ajuta tu²¹turora noao: deaca văm ruga pre Dumne²²zeu cu credință și ne văm părăsi de to²³ate păcatele noastre, elu ne va ajuta de ²⁴toate nevoile noastre.

151^r

„Unul // ¹dentr-înșii văzu că se curăți, întoa²rse-se, cu glas mare slăvi Dumnezeu ³și căzu jos pre picioarele lui, lau⁴dă deade. Și acela era samarean. Ră⁵spunse Iisus, zise: «Nu zeace se curățiră? ⁶dară noao unde-s ⁸? Cum nu se afla⁷ră să se întoarcă să dea slavă lu Dumne⁸zeu, fără acest samarean?» Și zise ⁹lui: «Scoală de te du, credința ta ¹⁰mântui-te»”. – A patra, învățăm ce cere ⁹ ¹¹Dumnezeu de la noi cându ne miluiaște ¹²pre noi prentu păcatele noastre: și ¹³cându ne ajută noao den toate nevoile ¹⁴și den toate realele nu ceare nemică ¹⁵altă, ce numai să dăm har lui pren¹⁶tru binele și prentu mila lui. Dere¹⁷pt aceaia foarte plăcu lu Hristos cel sama¹⁸rean ce se întoarse și deade har lui, ¹⁹e pre ceia alalți se mânîe căce nu se în²⁰toarseră să dea har lu Dumnezeu, ce nu²¹mai cel samarean. Și zise Hristos lui: ²²«Scoală-te, credința ta mântui-te.” Și ²³den toată ceastă evanghelie grăiaște

4 Tip. УНОУА. 5 Tip. ісдіа. 6 Tip. адоа. 7 Tip. сѣль. 8 Tip. оунаесе. 9 Tip. чеде (cf. mai jos, rândul 14: чѣре.).

151^v Dumne²⁴zeu cum au // ¹scris sluga sa sfânt proroc David, ²întru cartea lui, 49: „Și cheamă-mă în ³zioa de grija ta și izbăvi-te-voiu, și mă ⁴veri proslăvi.”

Frați dragi, iată ace⁵ști zece bărbați stricați ce-i curăți Du⁶mnezeu, numai unul deade laudă lu ⁷Dumnezeu ¹⁰, și încă era păgân; iară cei ⁸noao nu se întoarseră să dea laudă lu Du⁹mnezeu. Așa sântem noi acmu; deaca ne ¹⁰dă ¹¹ Dumnezeu avuție, noi să dăm har lu ¹¹Dumnezeu, ce ne pare că e de bunul nostru ¹²și pentru lucrul nostru; iară noi, săracii de ¹³noi, cându ne ajută Dumnezeu și ne iz¹⁴băveaște den toate nevoile noastre și de¹⁵n sărăcie elu ne îmbogățește, e noi nu dă¹⁶m har lui prentu binele lui, ce ne ¹⁷pare că iaste binele nostru. Și toți o¹⁸amenii ce le pare că avuția și binele lor ¹⁹că ¹² iaste den bunul lor, aceia oameni ²⁰sânt toți ca nește oameni neînțelepți, ²¹cum au grăit Iisus Hristos ș-au scris ²²sluga sa sfânt Matei, 79: „De ²³la om nece o puteare nu iaste, de ²⁴la Dumnezeu totu se poate.”//

¹Nedělě 13

152^r

Ev(g)lie Lu(k), glava 91 ¹

²„În vremea aceia un om apropie-se că³tră Iisus, ispitia el și grăi: «Învăță⁴toare dulce, ce să fac viața de veaci ⁵să dobândesc?» Zise lui Iisus: «Ce mă grăiești ⁶‘dulce’? Nimea nu e dulce, fără unul Du⁷mnezeu. Leagea știi: nu face curvie, ⁸nu ucide, nu fura, nu mărturisi mi⁹nciuni, cinsteaște tatăl tău și mu¹⁰mă-ta.» El zise: «Acelea toate păzesc ¹¹den tinerețele mele.» Auzi aceasta Iisus, ¹²zise lui: «Încă una tu n-ai <făcut>: tot că¹³t ai vinde și împarți mișeilor și ¹⁴să aibi avuție vistiiari la ceri, și vino ¹⁵după mine!» El auzi aceia, trist fu: ¹⁶era amu bogat foarte. Văzu el Iisus că ¹⁷trist fu, zise cum nu e lesne, având ¹⁸bogăție, <în> împărăția lu Dumnezeu să în¹⁹tre: «Mai lesne amu iaste cămilei pren ²⁰lăuntru urechilor ²acului a trece ³²¹decât bogatul <în> împărăția ceriului ²²să între.» Ziseră ceia ce auziră: // ¹«Cine poate mântuit să fie?» El zise: ²«Nu e puteare de la om, puterile sânt de la Dumnezeu»”. *Konec nedělě* ⁴.

152^v

⁴Acesta iaste tâlcul aceștii evanghelie

⁵Frații miei, acest om apropie-se la ⁶Hristos și-l întrebă cum va face să do⁷bândească viața de veac. Aș-au întrebă⁸t toți oamenii carei ⁵ au fost mainte ⁹de noi, întru inimile lor, de viața vea¹⁰cilor cum vor dobândi; și acmu to¹¹ți oamenii în toată lumea <sânt> cu acel gâ¹²nd întru inema lor, cum vor dobân¹³di viața de veaci. Aș-au întreat și ¹⁴păgânii, și jidovii mainte de veni¹⁵tu lu Hristos; așa întrebăm acmu noi ¹⁶creștinii, așa întreată și turcii ¹⁷și toți oamenii ce sânt în ceastă lume ¹⁸și ceia ce vor fi mai apoi, până la sf¹⁹ârșitul lumiei, căce că toți oamenii ²⁰au auzit întâiu, și noi vedem acmu ²¹că în ceastă lume nu iaste, nici au fo²²st nici o dreptate. Și cei oameni ⁶ // ¹răi și nederepți, ei cu strâmbăta²tea dobândesc avuție multă în

153^r

10 Tip. МНЕСЕШ. 11 Tip. дѣ. 12 Acest că este, probabil, superfluu.

1 „Duminica a 13-a [după Anul Nou]. Evanghelia <după> Luca, cap. 91” (= Duminica din săptămâna a 30-a după Cincizecime; Luca, XVIII, 18–27). 2 Tip. оурекнлѣ; *pren lăuntru urechilor acului* „prin urechile acului”. 3 Tip. атрече (cf. 153^r 21: а трѣче). 4 „Sfârșitul (evangheliei) duminicii”. 5 Tip. карне. 6 Tip. омени. – Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura 6̄ 7̄, indicând sfârșitul colii 19.

ceastă ³lume; că răii nu gândesc de frații lor, ⁴de oameni ⁷săraci, și drept avuția lor ⁵ei sânt în cinste la alalți oameni ⁷, cu ⁶m vedem ⁸ aceasta că cei oameni buni ei ⁷sânt lepădați, iară cei răi sânt în ci⁸nste mare. Socotim așa că Dumnezeu ⁹iaste drept și cu dereptatea ⁹ lui el ¹⁰face celor oameni buni dereptate și bi¹¹ne, iar celor răi rău va face.

Dară ¹²cum vedem, în ce chip, că nu iaste în ceastă ¹³lume celor buni bine, iară cei răi sânt ¹⁴nt în cinste? Ce drept aceaia va fi a¹⁵ltă lume, unde va face Dumnezeu ¹⁶celor buni bine și celor răi rău; ¹⁷și știm că noi în ceastă lume nu văm vâ¹⁸cui, ce văm muri și văm merge den ¹⁰ ¹⁹ceastă lume în ceaia alaltă. Toți avă²⁰m cugete întru inimile noastre cu²¹m văm dobândi viața de vecie de veac ²²și să nu cădem în mânia lu Dumnezeu; ști²³m că vrem vrea noi să dobândim viața ²⁴de vecie, noi să slujim lu Dumnezeu. ¹¹ //

153

¹Aș-au întreat și cest om pre Hristos ce bi²ne să facă să dobândească viața de vecie. ³„Zise lui Iisus: «Ce mă grăiește ‘bun’? nu e ni⁴mea bun, fără Domnul Dumnezeu. Leagea ⁵știi: nu face curvie, nu ucide, ⁶nu fura, nu mărturisi minciu⁷ni, cinsteaște tatăl tău și mumă-ta.» ⁸El zise: «Acealea toate păzesc den ti⁹nerațele mele.» Auzi aceasta Iisus, zise ¹⁰lui: «Încă una tu n-ai: tot cât ai ¹¹vinde și împarți mișeilor!» – A doao învă¹²țatură: aceea învățăm că Hristos nu iaste ¹³numai om, ca alalți oameni, ce iaste ¹⁴și Dumnezeu, cu Tatăl unul. Hristos ¹⁵zice: „Nimea nu e bun, fără unul Dumne¹⁶zeu”; și cest om den ceastă evanghelie ¹⁷încă zise lu Hristos că e învățătoriu bun. De¹⁸rept aceaia că Hristos iaste bun, opt să ¹⁹fie un Dumnezeu cu Tatăl ¹². Apoi un²⁰de zice Hristos: „Leagea ști: nu fura, nu curvi, nu ²¹ucide”, – aicea învață Hristos pre noi că n-au ²²fost în ceastă lume nici unul, nici va ²³fi să poată ținea leagea lu Dumnezeu, fă²⁴ră unul Hristos, și să fie blagoslovit // ¹prentu căce c-au ținut leagea lu Dumne²zeu, cum au grăit Hristos ș-au scris sluga ³lui sfânt Ioan apostol și evanghelist, 26: ⁴„Nimea den voi nu face leagea.” Derept ⁵aceaia, cum grăi cest om cătră Hristos, de ⁶zise c-au ținut toate acelea ¹³ den tinerea⁷țele lui, învăță Hristos pre el că n-au ținut⁸t nici una, că toată leagea zice așa ⁹(Matei, 92): „Să iubim Dumnezeu cu toată ine¹⁰ma și cu tot sufletul și cu tot ¹¹cugetul și cu toată tăria, și pre ¹²vecini ca și pre noi.” Acmu în ceastă e¹³vanghelie vedem cum au iubit cest om avu¹⁴ția lui mai vartos ¹⁴ decât pre Dumnezeu, ¹⁵ căce că n-au ascultat pre Hristos și ș-au <mai> iu¹⁶bit avuția lui decât vecinii, că n-au ¹⁷vrut să dea mișeilor.

154

„Văzu Iisus el că ¹⁸trist fu, zise cum nu e lesne, având ¹⁹bogăție, <în> împărăția lu Dumnezeu să între: ²⁰«Mai lesne amu iaste cămilei pren lăun²¹trul urechilor acului a treace decât ²²bogatul <în> împărăția lu Dumnezeu să între.” ²³Ziseră ceia ce auziră: «Cine poate mân²⁴tuit să fie?» El zise: «Nu e puteare de // ¹la om, puterile sânt de la Dumneze²u.» Zise Pătru: «Adecă noi lăsat-am to³t, după tine mergem.» El zise lor: «A⁴devăr grăiesc voao că nimea nu iaste ⁵cine-au lăsat casa sau părinții sau ⁶frații sau muiarea sau feciorii ⁷derept împărăția lu Dumnezeu, ce de nu ⁸va lua mai mult în vreamea aceasta, și ⁹în veacul ce vine viața de veaci»”. – A treia în¹⁰vățătură: poate-se mira omul cum ¹¹grăi Hristos că

154

7 Tip. ЧЛЕННИ. 8 Tip. БЕМЪ. 9 Tip. ДЕРЕПТАТЕ. 10 Tip. ДЕ, ¹⁹. 11 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura Ꞛ, indicând începutul colii 20. 12 Tip. КЪТАТЖАБЪ. 13 Tip. АЧЕЛЪ. 14 Tip. БРЪЦЪ.

nu e lesne bogatului întru ¹²împărăția ceriului a intra, căce știm ¹³noi că mulți oameni bogați au fost ¹⁴sfinți, cum Avraam, Iosif, David, ¹⁵Solomon și Iov și alți mulți; ¹⁶de aceștea știm noi cum sânt în ceri a ¹⁷cmu blagosloviți. Și Solomon zice că ¹⁸avuția iaste den blagoslovenia lu Du¹⁹mnezeu. Dară cicea, în ceastă evanghelie, cu²⁰m grăiaște Hristos că nu iaste lesne să în²¹tre bogatul <în> împărăția ceriului? Acicea o²²pt să știm că oamenii îmbogățesc ¹³cu doao fealiuri de lucruri: unii cu ²⁴dereptatea și cu munca mânilor sale, // ¹den blagoslovenia și den datul lu Du²mnezeu, iară alții cu strâmbătatea ³și cu furtișagul și cu minciunile, ⁴den datul dracului. Iară cei oameni ⁵ce au den blagoslovenia lu Dumnezeu, ⁶căce că ei știu că iaste den datul lu Du⁷mnezeu, că ei mai iubesc pre Dumne⁸zeu decât pre avuția lor; și când ⁹iaste voia lu Dumnezeu să-ș lase cei o¹⁰ameni avuția lor, ei o lasă și nu gân¹¹desc de ea nemică. căce că știu și cre¹²d că Dumnezeu le poate da altă ¹⁵. A¹³ș-au făcut și Avraam cu fiul său Isa¹⁴c, că el au știut că i-au dat Dumne¹⁵zeu pre fiul său; drept aceaia, când zi¹⁶ce Dumnezeu să ucigă fiul său, el ¹⁷nemică n-au gândit, ce cumu i-au grăi¹⁸t Dumnezeu el așa feace ¹⁶, cu credin¹⁹ța lui cea mare, c-au știut că-i poate da ²⁰Dumnezeu alții. Așa zise și Iov câ²¹nd lăsă Dumnezeu pre el beteșugul ¹⁷ și ²²boala, el așa grăia: „Dumnezeu mi-au ¹⁸ ²³dat, Dumnezeu au luat; fie numele ²⁴Domnului blagoslovit de acmu până în // ¹veaci!” De acești oameni bogați și blago²sloviți de Dumnezeu și derepți nu ³grăiaște Dumnezeu ¹⁹, de aceia, că nu e lesne a ⁴întra întru împărăția ceriului, ce gră⁵iaște de ceia alalți, carei sânt bogați ⁶den datul dracului și den sfeatul ⁷lui, cu strâmbătatea și cu furti⁸șagul. Aceștea oameni, căce că n-au ⁹credință, că ei mai iubesc avuția lor ¹⁰de pre ceastă lume decât împărăția ce¹¹riului și mai iubesc omul sărac să ¹²piiară decât să-l împrumuteaze și să-¹³l ajute întru nevoia sărăciei lui, – de ¹⁴acești oameni grăi Hristos că nu vor întra <în> îm¹⁵părăția ceriului.

Iară de ceia ce grăiaște ¹⁶Hristos că „cine-ș va lăsa casa sau părinții ¹⁷sau frații sau muiarea sau feciorii ¹⁸drept împărăția lu Dumnezeu, mai ¹⁹mult va lua în vremea aceasta, și în vea²⁰cul ce vine – viața de vecie”, – în ceaste cu²¹vinte nu învață Hristos creștinii să-ș leape²²de avuțiile lor fără dreptate; că avu²³ția iaste den datul lu Dumnezeu, ²⁴și cine o va lepăda fără dreptate, // ¹cum nu iubeaște Dumnezeu, lu Dumnezeu ²⁰ ²nu-i pare bine darul lui să-l lepă³dăm noi cum nu iubeaște Dumnezeu. Și ⁴noi, când cinstim pre cineva și acela ⁵leapădă cinstea noastră, e noao nu ne pa⁶re bine, – așa și lu Dumnezeu, cu câ⁷t mai vârtos de noi, nu-i pare bine.

⁸Drept aceaia, nu fac bine călugării că ⁹fug în pădure, unde nu lucrează nemi¹⁰că; să lucreaze ca alalți oameni, ¹¹cu mânilor lor să-ș mănânce sudorile ¹²lor – ce încă mănâncă sudorile alăltor ¹³săraci și mișei ²¹. Drept aceaia grăiaște ¹⁴Hristos (la Matei, 94): „Vai de voi, cărtulari¹⁵lor și farisei fățarnici, că mâncați ¹⁶casele văduolor și cu vină de depa¹⁷rte rugăciuni faceți; drept aceaia, ¹⁸mai mare lua-veți osândă.” Așijderea ¹⁹grăiaște Pavel apostol, *къ Efeseомь* ²² 227: ²⁰ „Cine-au furat, de acmu să nu mai fure, ²¹ce mai vârtos să se muncească să lucrea²²ze cu mânilor sale bine, ca să aibă să ²³dea celuia ce n-are”.

15 Tip. ДАТЪ (probabil în loc de *alta*). 16 Tip. greșit ФАЧЕ. 17 Tip. ВЕШДГОЙЪ. 18 Tip. МІЕ8. 19 Tip. ДОМНЕЗЕ8. 20 Tip. ДОУМНЕ8. 21 Tip. МИШЕИИ. 22 Corect: *къ Efēsēnomъ*; „(Epistola) către Efeseni”.

Dară Hristos învață a²⁴ cicea – unde zice: „Cine va lăsa casa <sa> // ¹și tată-său și mumă-sa, au fra²ții, au surorile și muierea și fe³ciorii drept mine, prentu împărăția ce⁴riului, mai mult va lua” – să nu iubi⁵m aceste toate, decât numele lu ⁶Dumnezeu. Așa socotim: au să lepădăm ⁷aceste toate, au numele lu Dumnezeu și ⁸voia lui; ce mai bine să lepădăm aceste ⁹toate și să facem voia lu Dumnezeu. ¹⁰Să ară lua turcii au tătarii, au macară ¹¹ce limbi reale și macară ce împărați pă¹²gâni de să ia avuția noastră și să ¹³ne ia feciorii și muierele și „vă lăsați ¹⁴credița voastră, să nu vă luom ¹⁵avuția voastră”, și să zică noao ²³: ¹⁶„creadeți în leagea noastră, și muie¹⁷rile, și feciorii”, – iară noi să nu ne despă¹⁸rțim de credița ²⁴ și de dragostea lu Iisus ¹⁹Hristos, Domnul nostru, ce să lăsăm și avu²⁰ția noastră, și muierele, și feciorii, în²¹că să dăm și capetele noastre dere²²pt numele lu Dumnezeu și de²³rept împărăția lui. Cum au gră- // ¹it însuș Iisus Hristos ș-au scris slu²ga <sa> sfânt Matei apostol și ³evangelist, 38: „Toți amu ce mă mă⁴rturisesc înaintea oamenilor, mărtu⁵risi-voiu ²⁵ el și eu înaintea Tatălui ⁶mieu ce e în ceriure; iară cine se va lepă⁷da de mine înaintea oamenilor, le⁸păda-mă-voiu de el și eu înaintea Ta⁹tălui meu ce e în ceriure.” Și într-a¹⁰lt loc grăiaște Dumnezeu (la Ma¹¹tei, 39): „Cine-ș va iubi tatăl sau ²⁶ ¹²mumă-sa <mai vârtos de mine>, nu iaste mie destoinic; ¹³și cine-ș va iubi feciorii sau featele ¹⁴mai vârtos de mine, nu iaste mie de¹⁵stoinic.” Derept aceaia, oameni bu¹⁶ni, frații miei, bine să socotiți ¹⁷ce grăiaște Dumnezeu, de luați a¹⁸ minte cu credița mare, de să nu fi¹⁹ți osândiți; și Domnul Dumne²⁰zeu, cela ce prespre toți domneaște, ²¹să fie cu voi în vecia de veac. Amin!

156^r157^r

²²Nedělě 14

Ev(g)lie Lu(k), glava 93 ¹

¹„În vremea aceaia, cându se apropie ² Iisus în²tru Ierihon, un orb șede la lângă ca³le, cerea. Auzi nărodul trecând, în⁴trebă: «Ce iaste aceasta?» Spuseră lui ⁵că Iisus nazareaninul treace. Și strigă, gră⁶i: «Iisuse, fiul lu David, miluiaște-mă!» Și ⁷ceia ce mergea înainte opriră lui să ta⁸că; el vârtos mai mult strigă: «Fi⁹ul lu David, miluiaște-mă!» Stătu Iisus, zi¹⁰se lor să-l aducă cătră el. Apropie-¹¹se de el, întrebă el, grăi: «Ce veri de ¹²să-ți fac?» El zise: «Doamne, să vă¹³z!» Și Iisus zise lui: «Caută! credin¹⁴ța ta mântui-te.» Și acia văzu și ¹⁵după el duse-se, slăvi Dumnezeu. ¹⁶Și toți oamenii ³văzură, deaderă laudă ¹⁷lu Dumnezeu”. *Konec nedělě* ⁴.

157^r

¹⁸Acesta iaste tâlcul aceștii evanghelie

¹⁹Frații miei, dentr-acest orb opt ²⁰să învățăm cum văm face când ²¹lasă Dumnezeu pre noi boalele, ²²beteșugurile și // ¹în tot chipul dosadă pre noi, e noi să nu ²mâniem pre Dumnezeu sau pre oameni. ³Cum facem toți când avăm boale și ⁴ticale cu nevoie? Noi ⁵blăstemăm pre ⁵Dumnezeu și-l facem că iaste fățarni⁶c;

158^r

23 Тір. съзнк якуав. 24 Тір. крениница. 25 Тір. мъртврисиною. 26 Тір. сас (probabil greșit și în loc de și).

1 „Duminica a 14-a [după Anul Nou]. Evanghelia după Luca, cap. 93” (= Duminica din săptămâna a 31-a după Cincizecime; Luca XVIII, 35–43). 2 Тір. апроне. 3 Тір. шалнин. 4 „Sfârșitul (evangeliei) duminicii”. 5 Тір. поуи.

așijderea pre oameni iarăș blăste⁷măm⁶ și zicem că ne iaste de la ei perirea⁸și răul și dosada. Și de la Dumnezeu⁹nu căutăm ajutoriu, ce căutăm de la¹⁰muieri descântătoare să ne ajute și să¹¹ne folosească; deaca nu poate folosi u¹²na, noi meargem și la doazeci. Și¹³întru descântecele lor nu iaste altă¹⁴nemică, ce numai cât iaste drăcie¹⁵și prilăstitură.

158^v Iară cest orb nu¹⁶făcu așa și lui nu i-au părut rău¹⁷căce i-au dat Dumnezeu așa atâta sl¹⁸ție și dosadă mare pre ceastă lume, ¹⁹că el n-au putut vedea făptura lu Du²⁰mnezeu, ceriul și pământul, soare²¹le și luna cu stelele⁷ și rândul lu ²²Dumnezeu, cu frâmseștea ceștii lumi, ²³cumu se face zioa și noaptea și pre ce²⁴st pământ cum face Dumnezeu rod // ¹de tot fealiul, în tot chipul, cu toate fră²mșeșile poamelor și cu a florilor și ³în toate chipure frâmseștea lumiei. Iară ⁴el drept aceaia n-au grăit lu Dumnezeu ⁵rău, nici au căutat alt ajutoriu, că⁶ce că îmbla pre ceastă lume tot cu do⁷sadă și cu sl^ușii; drept aceaia el au ⁸așteptat ajutoriu numai de la Dumne⁹zeu. Și încă el n-au fost numai or¹⁰b, ce-au fost și mișel de n-au avut ¹¹nici ce mânca; ce drept aceaia el nu ¹²se-au mâniat pre oameni căce nu i-au da¹³t, și el n-au furat.

159^r Așa să facem și ¹⁴noi întru toată viața noastră și în¹⁵tru toate nevoile și boalele noastre, ¹⁶să nu ne mâniem pre Dumnezeu drept ¹⁷ce lasă pre noi dosadă și nevoie și sără¹⁸cie. Că noi prentu greșalele și păcate¹⁹le noastre nu sântem datori cu sl^ușia ²⁰numai și cu boale, ce încă sânt²¹tem datori să lase și dracii pre noi, ²²să dea noi pre moartea de vecie. De²³rept aceaia iaste Dumnezeu drept, ²⁴macară căce lasă boale reale pre // ¹noi și sl^ușii grozave și cu dosadă ²mare; cum grăiaște Miheea⁸ proroc, 7, că: ³„Voiu purta mânia lu Dumnezeu căce a⁴m greșit lui”; așijderea proroc David, ⁵50: „Ție unuia greșiiu și hiclesug⁹ ⁶î⁶naintea ta feciu, ca să dereptezi-te în⁷tru cuvintele tale și birui-veri cîn⁸d veri judeca.” Drept aceaia, când dă ¹⁰⁹Dumnezeu noao boală, noi să nu ne mâniem, ¹⁰că nu vrem fi derepți, ce să rugăm pre Du¹¹mnezeu să ne iarte el și să așteptăm ¹²cu credință mare ajutoriul lui, cum a¹³șteptă și cest orb până vine Hristos și a¹⁴jută lui.

159^v „Auzi nărodul trecând, ¹⁵întrebă: «Ce iaste aceasta?» Spuseră lui ¹⁶că Iisus nazareaninul treace; și strigă, grăi: ¹⁷«Iisuse, fiul lu David, miluiaște-mă!» Și ceia ce ¹⁸mergea înainte opriră lui să tacă. E¹⁹l vârtos mai mult strigă: «Fiiul lu Davi²⁰d, miluiaște-mă!»” – În aceste cuvinte învăț²¹m de unde vine credința omului, ²²cu care credință ne putem ispăsi den²³tru auzitul cuvântului ¹¹ lu Dumnezeu, câ²⁴nd ascultăm. Cum grăiaște Pavel apostol // ¹la *Rimleani*, 104: „Doamne, cine creade pro²rociturii noastre, așijderea amu credi³nța dentru prorocitură, iară prorocia <iaste> ⁴dentru cuvântul Domnului.” Așa și ce⁵st om orb nu știa de Hristos, iară deaca ⁶auzi, el dobândi credință și stri⁷gă: „Iisuse, fiul lu David, miluiaște-mă!” Derep⁸t aceaia, cui iaste voia să dobândească cre⁹dință, el va asculta ¹²pre Iisus Hristos și pre ¹⁰slugele ¹³ lui, că nimea nu poate creade ¹¹de rândul ce n-au auzit și de cel lu¹²cru ce n-au văzut și nu știe el. Așa ¹³sânt și cești oameni ce fug de nu vi¹⁴n la beserecă: ei credința lu Dumne¹⁵zeu nu vor dobândi, căce că nu aud, că ¹⁶nu ascultă cuvântul lu Dumnezeu. De¹⁷rept aceaia vor fi cu dracul întru un ¹⁸loc în munca de vecie.

6 Тір. БАЖСТЕМЪ. 7 Тір. СТЕЛЕАЕ. 8 Тір. МИХЕА (pronunțat *Mi-he-a?*). 9 Тір. ХЕКЛЕШУГЪ. 10 Тір. ДЪ. 11 Тір. КЪВЖИОУН. 12 Тір. АСТЪАТД. 13 Тір. СЛОУУЕЛЕ (probabil în loc de *slugile*).

Care credință ¹⁹iaste cu carea văm fi derepți înaintea ²⁰lu Dumnezeu? Să vedem ce credință au ²¹avut cest om orb, că el strigă: ²²„Iisuse, fiul lu David, miluiaște-mă!” De ²³repce zice: „Iisuse, miluiaște-mă”? – Că el ²⁴crezu că Hristos iaste domn tuturor și // ¹putearnic a face ce iaste voia lui, și ²el miluiaște pre toți ceia ce roagă pre ³el cu credință. Dară unde zise „fiul ⁴lu David”? – Că el crezu că Hristos au născu⁵t om den ruda lu David, să plătească ⁶el cu trupul său păcatele noastre; cu ⁷m zice proroc Isaiia, 53: „Derept păca⁸tele nărodului meu bătut-am pre el.”

160'

⁹„Stătu Iisus, zise lor să-l aducă cătră el. ¹⁰Apropie-se de el, întrebă el, grăi: «Ce ¹¹veri de să fac ție?» El zise: «Doamne, ¹²să văz!» Și Iisus zise lui: «Caută, credi ¹³ntă ta mântui-te.» Și acia văzu și ¹⁴după el duse-se, slăvi Dumnezeu. Și ¹⁵toți oamenii văzură ¹⁴, deaderă laudă lu ¹⁶Dumnezeu.” – Acicea vedem ce dobândi ¹⁷cu credința: când auzi Hristos pre cest ¹⁸orb și văzu credința lui, chemă pre ¹⁹el și-i deade ce cerșu el și de ce-l ru²⁰gă el. Nu derepce făcuse el vreun ²¹bine pre cest pământ sau au fost ²²vreun sfânt, ce numai pren credința ²³lui, cum grăiaște în ceastă evanghelie: „Credința ²⁴ta mântui-te”; așa și într-alt loc (la ²⁵Matei, 62): „Credința ta // ¹mântui-te, pasă cu pace!”

160'

Așijderea, de ²vrem vrea noi să fim iertați de Dumneze³u și de văm vrea să nu fim cu boale ⁴și cu rău, în tot chipul de toate realele, ⁵și să creadem c-au născut Hristos derept pă⁶catele noastre, să plătească el cu ⁷trupul său păcatele noastre, să fim ⁸noi iertați prentu el, nu prentu fa⁹ptele noastre cealea ce ne pare noao că vrem ¹⁰fi prentu iale în viața de vecie, – să nu ¹¹ne prilăstim, ce să rugăm pre Dumne¹²zeu să ne miluiască el pre noi. Și deaca ne ¹³miluiaște, noi să dăm har lui, cum ¹⁴făcu și cest orb și toți oamenii ¹⁵câți fură cu el: deaderă laudă lu Du¹⁶mnezeu. Ce tu, Domn Iisus Hristos, dă noao în¹⁷părăția ta! Amin!

¹⁸Nedělě 15

Ev(g)lie Luka, glava 94 ¹

¹⁹„În vremea aceia mergea Iisus întru Ieriho²⁰n; și iată un bărbat ce-l chema ²¹Zachei ², și acesta era mai-mare vame²²șilor ³, și acesta era amu bogat. Și ²³căuta să vază Iisus cine iaste și nu pu- ⁴// ¹tea de nărod, că de crescut era mic. ²Și curse înainte, sui-se întru un co³păcel să vază el, că pre acolea vrea să ⁴treacă. Și ca vine la loc, căută Iisus, ⁵văzu el și zise lui: «Zachei, de⁶știnge-te jos! astăzi amu în casa ta ⁷cade-mi-se a fi.» Și se deștinse jos ⁸și prinse el, bucură-se.

161'

Și văzură ⁹toți, răpștiră, grăiră că cătră un bă¹⁰rbat păcătoș întră să răpașe. Stătu ¹¹Zachei, zise cătră Domnul: «Adecă ju¹²mătate de avuția mea, Doamne, dau mișe¹³ilor; și s-am cineva obidit, înto¹⁴rc de patru ori.» Zise cătr-însul Iisus ¹⁵că: «Astăzi mântuirea casei aceasta fu, ¹⁶derepce și acesta fiul lu Avraam iaste; ¹⁷vine amu Fiul Omenesc să caute și să ¹⁸mântuiască periții». *Konec nedělě* ⁵.

14 Tip. вѣзѣръж.

1 „Duminica a 15-a [după Anul Nou]. Evanghelia <după> Luca, cap. 94” (= Duminica din săptămâna a 32-a după Cincizecime; Luca XIX, 1–10). 2 Tip. закъен (la fel peste tot în această *Cazanie*). 3 Tip. вAMEШЕАВ. 4 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura R indicând sfârșitul colii 20. 5 „Sfârșitul (evangheliei) duminicii”.

161^v ²⁰Frații miei, acicea vedem că Hristos fa²¹ce cum au zis lui Tatăl, că Ta²²tăl tremease fiiul său la noi să ne spuie ⁶// ¹el noao voia Tatălui său, ce voie are că²tră noi; cum au grăit Dumnezeu câ³ndu se-au botezat fiiul său (cum au scri⁴s Matei, 6): „Și iată glas den ceriu grăi: «Acesta iaste fiiul meu iubit, derep⁶t el bine-vruiu ⁷, acesta ascultați!»”. ⁷Derept aceaia Hristos nu șezu în vreo cetate ⁸sau în vreo domnie să răpauze, să-i slu⁹jască oamenii lui, ce împlă den¹⁰tru un loc într-alt loc și den ¹¹cetăți în cetăți să spuie cuvântul ¹²și voia Tatălui său. Că însuș zice (Ioan, ¹³48): „Și cuvântul ce-ați auzit nu e ¹⁴al meu, ce e al Tatălui cela ce m-au ¹⁵tremes ⁸ mine.” Și așa trebuiaște tu¹⁶turor slugilor lu Dumnezeu să nu ¹⁷caute avuția și bogăția ceștii lumi ¹⁸cu învățăturile mincinoase ale oameni¹⁹lor, ce să lucreaze în via lu Dumnezeu, ²⁰ca să așteapte plată de la el.

162^r Dară în ²¹cest Zachei vedem că nu lasă toți ²²oamenii cei bogăți ⁹, derept bogăția lor, ²³împărăția lu Dumnezeu ¹⁰, că mai iubesc ²⁴pre Dumnezeu decât avuția lor. Așa // ¹mearse cest Zachei numai cât să vază ²pre Hristos, și încă se sui sus întru u³n copăcel, că de trup era mitutel. ⁴Cu ceasta că Zachei mearse întâiu să va⁵ză Hristos, prentu aceaia putem cuno⁶aște că el au avut credință ma⁷re ș-au <mai> iubit să cunoască pre Hristos ⁸decât avuția lui. Și derept aceaia ⁹zise el cătră Hristos: „Adecă jumătate ¹⁰de avuția mea dau mișeilor; și să a¹¹m cineva obidit, întorc de patru o¹²ri”; și mai gândi de Hristos decât de a¹³vuția lui. Așa toți bogății carei vor ¹⁴face ca cest Zachei, toți vor dobân¹⁵di împărăția ceriului.

162^v „Și ca vine la ¹⁶loc, căută Iisus, văzu el și zise ¹⁷lui: «Zachei, deștinge-te jos! a¹⁸stăzi amu în casa ta cade-mi-se a fi.» ¹⁹Și se deștinsese jos și prinse el, bu²⁰cură-se.” – Acicea avăm învățătură că ²¹Hristos cunoaște inimile în toată lu²²mea, în toată dihania lui, și nemică ²³nu iaste înaintea lui neștiut și neivi²⁴t. Și când vedem în inimile noastre // ¹cum iubim să cunoaștem pre el, e²l nici nu ¹¹așteaptă să rugăm pre el, ³ce și vine la toți cine are credință la el. Și cum grăi cătră cest ⁵Zachei și mearse cu el în casa lui ⁶și-i aprinse lumină întru inema lui ⁷și-l întoarse den toate păcatele lui, ⁸derept ce zise că va întoarce de patru ⁹ori cui cât au luat, – așa face ¹⁰și acmu Dumnezeu cu noi, cine iubeaște ¹¹să cunoască pre Dumnezeu, și grăia¹²ște întru inema noastră cu Duhul Sfâ¹³nt și întoarce noi den păcatele no¹⁴astre și ne luminează să cunoaștem ¹⁵asa, ia cată, Dumnezeu pentru mila ¹⁶sa că ș-au ¹²dat pre fiiul său pre mo¹⁷arte prentu păcatele noastre. Derep¹⁸t aceaia, să ascultăm cuvântul lu Du¹⁹mnezeu, ca să facem voia lui, de să ²⁰nu-i greșim, cum facem și noi: ²¹de faci tu bine altuia, el încă să facă ²²bine cu tine și să facă voia ta. Derep²³t aceaia zice Pavel apostol, *къ Galatъ* ¹³, 209: ²⁴„Dumnezeu tremease Duhul fiului ¹⁴lui în- // ¹tru inimile voastre, strigă dragul ²Părinte.” Așijderea și la *Rimleani*, ³97: „Câți amu cu duhul Domnului poa⁴rtă-se, aceia sânt fiii Domnului”.

163^r A⁵șa făcu Dumnezeu și cu Moisi pro⁶roc, când ieși den Eghipt cu i⁷zrailii și Faraon vine pre el să-⁸l piiarză; văzură izrailii și striga⁹ră cătră Moisi: „Căce n-ai

6 Intre rândurile 18–19 și 19–20 este inserat, în exemplarul M, un text manuscris greu de descifrat. – Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura *Ϡα*, indicând începutul colii 21. 7 Тип. ВЕНЕ ВРОУЮ. 8 Тип. ТРЕМЕТЬ. 9 Тип. ВЪГАИИ. 10 Тип. ДУГОМНЕЗЕС. 11 Тип. ЕЛЬ НОУ НИЧИ АРЪПТЪ. 12 Тип. ША8. 13 Corect: *къ Galatѣномъ*; „(Epistola către Galateni)”. 14 Тип. ФІІѢЛ8И.

lăsat pre ¹⁰noi în țara Eghiptului, de să fim ro¹¹bi eghipteanilor, decât să perim cu ¹²moarte rea și grozavă?” Zise cătră ei ¹³Moisi: „Nu vă teameți, că veți vedea ¹⁴ce lucru mare va face Dumnezeu cu noi ¹⁵astăzi.” Și căce au văzut Dumnezeu ¹⁶cea credință mare a lu Moisi, și încă ¹⁷el nu era început cătră Dumnezeu a se ¹⁸ruga, e Dumnezeu zise: „Ce strigi că¹⁹tră mine?” – că văzu credința lui așa ma²⁰re –, așa iaste și cu credința noastră ¹⁵: ²¹nu așteaptă pre toți până când văm ²²să rugăm cu gura noastră, ce ne dă mainte ²³de cerșutul nostru și știe ce trebuia²⁴ște ¹⁶noao mai bine decât noi. Cum grăi // ¹Iisus Hristos (la Matei, 16): „Știe amu Tatăl vo²stru ce

163^v

vă trebuiaște, ainte de cerșu³tul vostru.” Și mai multu ne dă de⁴cât cearem noi, cum făcu și cu ce⁵st Zachei Hristos: el au vrut numai ⁶cât să vază pre Hristos, iară Hristos vine în ca⁷sa lui și-l feace apostol.
„Și văzu⁸ră toți, răpștiră, grăiră că cătră un bărba⁹t păcătoș întră să se răpaose.” – Aci¹⁰cea avăm învățătură cumu se prilă¹¹stesc oamenii cei înțelepți în ceastă ¹²lume de toate învățăturile lu Hristos și ¹³de toată ¹⁷voia lui și de toate toc¹⁴mealele lui. Căce că el au îmblat ¹⁸ ¹⁵ca un om ¹⁹ mișel, n-au căutat împără¹⁶ția ceștii lumi și domnia de pre ce¹⁷st pământ, ce numai cât au avut ¹⁸el gând să facă voia Tatălui său den ¹⁹ceriu și să întoarcă oamenii den păca²⁰tele lor, cum au grăit Iisus Hristos (la Luca, ²¹94), în ceastă evanghelie: „Vine amu Fiiul O²²menesc să caute și să mântuiască pe²³riții.” Așijderea și Matei, 62: „Nu sân²⁴t tremes numai cătră oile perite, în // ¹casele izraililor.” Și căce Hristos feace ²⁰voia ²Tatălui și mearse la Zachei să în³toarcă el den păcatele lui, – el era o⁴aie pierdută–, și drept aceaia cărtiră ⁵oamenii pre el și grăiră că cătră ⁶un bărbat păcătoș întră să răpaose. ⁷Așa fac și acmu cei oameni ce se și⁸n mai buni și mai sfinți decât ala⁹lți: de vor vedea un om bun îmblân¹⁰d cu nește oameni păcătoși, ca să-i în¹¹toarcă ei cătră Dumnezeu, ei zic că ¹²nu iaste om bun, că mearge la oame¹³ni păcătoși, la oameni răi. Iară sfânt ¹⁴Pavel apostol așa grăiaște la *Rimleani*, 116: ¹⁵„Datori sântem noi ceia tarii să purtăm sa¹⁶rcina slabilor; și în *къ Korintho(m)* ²¹, 143: ¹⁷„Slobodă ²² amu aceștea de toate; tuturor ¹⁸eu lucrui ca eu mulți să dobândesc: și ¹⁹fui cu ovreaii ca un ovreai, ca ovrea²⁰ii să-i dobândesc; ca ceia ce sânt sup²¹t leage, – că eu încă am fost supt lea²²ge –, ca ceia ce sânt supt leage să-i dobân²³desc; ceia fără leage ca ceia cu leage ²³ – ²⁴nu aceia fără leagea lu Dumnezeu, ce ceia // ¹cu leagea lu Hristos –, ca să dobândesc ceia fără ²leage; fui neputinciosului ca un nepu³tincios, ca neputincioșii să-i dobândesc. ⁴Tuturor fui de toate, ca toți să-i spăse⁵sc”.

164^v

164^v

Vedem în ceastă scriptură a lu Pavel ⁶apostol că oamenii ceia ce le pare lor că sâ⁷nt mai buni și mai sfinți decât alții, ⁸și iară ei nu vor să îmble după cei oame⁹ni păcătoși și răi și greșiți de să-i în¹⁰toarcă cătră Dumnezeu, – ei nu sânt slu¹¹gi lu Dumnezeu, căce că n-au făcut voia ¹²lu Dumnezeu, cum au făcut Hristos cu Zac¹³hei în ceastă evanghelie. Cum grăiaște Iisus Hristos (la ¹⁴Matei, 94): „Vai de voi, cărtularilor și fari¹⁵seilor fățarnici, că închideți împărăția ce¹⁶riului între oameni; voi amu nu mearge¹⁷ți, necă cine ară mearge nu lăsați să ma¹⁸rgă.” ²⁴Iară cei oameni ce sânt cu minte ¹⁹și cu credință, ei nu vor să între numai ²⁰înșiș <în> împărăția ceriului, ce ară vrea și ²¹alalți ²⁵toți să fie cu Dumnezeu întru ²²un loc

15 Тір. ПОДСРТЖ. 16 Тір. ТРЕБЪЩИН. 17 Тір. ТОАТЕ. 18 Тір. АБЛАТЬ. 19 Тір. ОУЩМЪ. 20 Тір. ФАЧЕ. 21 Тір. АКАКОРИНТО (sic!) „în (epistola) către Corinteni”; corect: *къ Korinthěnomъ*. 22 Тір. СЛОБОДЖ (= *slobodă?* sau greșit în loc de *sloboade?*). 23 Тір. АКУК. 24 Тір. МАРГЖ (probabil greșit în loc de *meargă*). 25 Тір. АЛАЦИ.

blagosloviți. Cum grăiaște Pave²³1 apostol la *Rimleani*, 100: „Adevăr grăiesc ²⁴de Hristos, nu mânț ²⁶ cu ceia ce-mi ascultară // ¹științele mele Duhului Sfânt; că scârbă-²mi iaste mare și nu în ceastă boal' a inimiei ²⁷3 mele rugai-mă amu însumi eu despărți⁴t să fiu ²⁸ de Hristos după frații miei, cu ⁵rudele după trup, ce sânt izrailii, ⁶ce lor întru umbrire <iaste> și măria, și legi⁷le, și punerea legiei și slujirei, și ⁸făgăduita ce e de părinți, și dentru ei ⁹Hristos după trup: acesta <e> spre toți Dum¹⁰nezeu blagoslovit în veaci, amin!” ²⁹ Și ¹¹la Moisi proroc, cându se mânie Du¹²mnezeu pre izraili și vru să-i piiarză ¹³pre toți prentu ce făcură vițel de au¹⁴r și de argint și se închinară lui, e ¹⁵Moisi zise cătră Dumnezeu: „Nu-i piiar¹⁶de, Doamne, ce mai bine piiarde pre mine.”

¹⁷Așa iaste voia lu Hristos, să nu gândim noi nu¹⁸mai noao să fie bine și sufletelor noa¹⁹stre, ce să gândim și de frații noștri de ²⁰toți, ca să se întoarcă și ei cătră Du²¹mnezeu dentru păcatele lor, de să ²²fim toți depreună cu Dumnezeu în ²³<imp>ă-răția lui, să ne veselim cu to²⁴ți sfinții lui. Cându-i va chema // ¹toți pre bucurie, să plătească cineș ²cum au lucrat până au fost sufle³țul cu trupul întru un loc. Amin!

⁴Nedělě 16

Ev(g)lie Lu(k), glava 89 ¹

⁵„Zise Domnul pilda aceasta: «Doi o⁶ameni duseră-se în beserecă să ⁷se roage: unul farisei, iară ⁸altul mitar. E fariseiul ⁹stātu, așa întru eluși ² se ¹⁰ruga: ‘Doamne, laudă ție ¹¹dau că nu sânt ca alalți ¹²oameni: răpitori, nederepți, curva¹³ri, sau ca cest mitarnic.’ Postiia-se ¹⁴de doao ori în săptămână, a zecea da <den> to¹⁵t cât câștiga. Iară mitarnicul sta de¹⁶parte, nu vrea nici ochii să rădice la ceriu, ¹⁷ce ucidea pieptul lui, grăiia: ‘Doamne, ¹⁸milostiv fii mie ³ păcătosul!’ Grăie¹⁹sc voao că deștinase acesta dereptat ⁴20 în casa lui, mai vartos de alalt. ²¹Ca toți cine se înalță pleacă-se; e pleca-²²te-veri de sineși ⁵, înălța-te-veri»”. *Konecъ <nedělě>* ⁶. //

¹Acesta iaste tâlcul aceștii evanghelie

²Frații miei, cu ceastă pildă cear³tă Domnul Hristos pre ceia carei se ro⁴agă în nădejdea lucrurilor sale și ⁵se țin derepți înaintea lu Dumnezeu ⁶prentu faptele lor. Că ne pune ⁷nainte doao pilde: una a fariseiului, ⁸care laudă dereptatea lui în rugăciu⁹nea sa; a doua ⁷pildă a mitariului, ¹⁰care păcatele sale cu adevăr cuno¹¹aște și mila lu Dumnezeu cu adevăr roagă. Și spune Hristos că mai de¹³rept mearse în casă mitariul decât ce¹⁴l fariseiu ⁸. Învățăm, derept aceaia, ¹⁵den ceastă evanghelie aceste lucrure:

26 Tip. мѣнць („mint”). 27 Tip. иииміе. 28 Tip. фито. 29 Traducerea întregului pasaj (164^v23 – 165^r10) este foarte greoaie; în versiunea modernă (Rom. IX, 1–5): „¹Adevărul spun în Hristos și nu mint: conștiința mea îmi este martoră în Duhul Sfânt, ²că am o mare întristare și o neconțință durere de inimă, ³incât aş voi să fiu însumi lepădat de la Hristos pentru frații mei, pentru rudele mele după trup, ⁴adică pentru israeliți, a căroră este înfieră și slava și legămintele și cultul și făgăduințele; ⁵ai căroră sunt și părinții și din care e, după trup, și Hristos, Cel ce este peste toate, Dumnezeu binecuvântat în veci. Amin!”

1 „Duminica a 16-a [după Anul Nou]. Evanghelia <după> Luca, cap. 89” (= Duminica vameșului și a fariseului; Luca, XVIII, 10–14). 2 Tip. елоуши. 3 Tip. міен. 4 Tip. дерптатъ. 5 Tip. синешн. 6 „Sfârșitul (evangeliei) duminicii”. 7 Tip. адва. 8 Tip. фарецею.

¹⁶Învățătura dentâiu

¹⁷Dereptatea iaste de doao ⁹ fealiure: una ¹⁸adeverită și a credincioșilor, al¹⁹ta strâmbă și a fățarnicilor. ²⁰Strâmbă și a fățarnicilor dereptate ²¹iaste aceasta: să nu fii răpitoriu, nede²²rept ¹⁰, nici curvari înaintea ceștii lu²³mi, ce să postești de doao ¹¹ ori în săptămâ- // ¹nă și să dai a zecea și alte lucrure ²legiei să faci, și înaintea oamenilor ¹² ³să te arăți cinstit, cum era cest ⁴fariseiu drept înaintea oamenilor. ⁵Iară dereptatea adeverită, a credincioși⁶lor, iaste aceasta: mainte, ochii a nu ră⁷dica în ceriu, a bate pieptul; a doua ¹³, pre Du⁸mnezeu a ruga să iarte păcatele, că se ⁹dereptează omul atunce cându se cuno¹⁰aște ¹⁴ că e păcătos și știe că Dumnezeu ¹¹mânie-se pre păcat, însă prentu aceaia ¹²în nădejdea ¹⁵ fiului lu Dumnezeu ceare și ¹³creade iertăciunea ¹⁶ păcatelor. Că așa ¹⁴făcu acest mitariu și mearse în ca¹⁵sa sa mai drept decât cel fariseiu ¹⁶ce lăuda ceale lucrure multe ale lui.

166'

¹⁷Așa și tu, creștine, să știi că lucrure ¹⁷ ¹⁸care-au porâncit Dumnezeu iaste să fa¹⁹cem, ce prentu acealea nu sântem ²⁰derepți înaintea lu Dumnezeu, ce nu-²¹mai înaintea ceștii lumi; că ceastă ²²lume veade și judecă lucrurele noa²³stre de afară. Că pre cest farisei // ¹nimea n-au vrut zice că nu e drept, ²ce om cinstit, iară Hristos judecă pre e³l și mai laudă pre mitariul, pre ⁴care lumea ținea prea mare păcătos, a⁵șa zicând Hristos: „Adevăr, adevăr zic ⁶voao c-au mers în casă acest mi⁷tar mai drept decât cel fariseiu.” ⁸Și tu, creștine, fă lucrure porâncite ⁹de Domnul; ce prentu iale nu te ¹⁰lăuda, nici te mări, nici te creade, nici te ¹¹nădăjdui în iale, că încă n-ai făcu¹²t destul cât au vrut trebui și câ¹³t ai vrut putea face. Nu te ruga în ¹⁴nădejdea acelor lucrure bune, ce ¹⁵numai în nădejdea milei Fiiului lu Du¹⁶mnezeu, plecându-te și smerindu-te ¹⁷ca un om perit, având numai nă¹⁸dejde în milostivnicia lui, cum ¹⁹făcu acest mitariu. Că adevăr <iaste> ce ²⁰zice Scriptura: „Cine creade în el nu ²¹se va rușina”; că nu ascultă Dumnezeu ²²rugăciunea noastră prentu destoinicia ²³și prentu dereptatea noastră, // ¹ce den mila și fagăduita lui.

167'

167'

²A doua ¹⁸ învățătură

³Învățăm den ceastă evanghelie câtu e prea ¹⁹ ma⁴re păcat măria, înălțarea, lauda ⁵și trufia, și iară câtu e lucru fru⁶mos, cinstit și prea lăudat ⁷și drag lu Dumnezeu smeritura și ple⁸care. Cum vedem în ceastă evanghelie, ma⁹re cinste dobândi mitariul smerit, și ¹⁰fariseiul mare micșurie. Derept a¹¹ceaia, zise Domnul: „Tot cine se înalță ¹²pleca-se-va, și cine se va pleca înălța-se-¹³va”.

Învață de aicea cine se înalță înai¹⁴ntea lu Dumnezeu și cine se smerește: ¹⁵acela se înalță care se laudă și ține că ¹⁶den dereptatea lui, den mândria și ¹⁷den putearea a lui are darure, destoi¹⁸nicie și spăsenie va dobândi și cură¹⁹ția și sfinția a lui, cum făcu cest ²⁰fariseu și toți fățarnicii carei pre ala²¹ți păcătoși urăsc, judecă și ca de ne²²mică-i socotesc ²⁰. Așa și putearnic Navu²³hodonosor împărat înalță-se zicând: ²⁴„Au n-am făcut eu acest oraș Vavilon // ¹cu putearea mâinilor mele?”; și grăi alte ²multe. Ce Dumnezeu plecă pre el, ³cum zice Scriptura (Daniil, 3), că ⁴fu lepădat den domnie și în șapte ai ⁵mâncă iarbă ca boii. Așa smeri Du⁶mnezeu ²¹ pre Avesalom, feciorul lu David, ce se ⁷rădică pre tată-său. Caută la

168'

9 Тір. дод. 10 Тір. НЕДЕДЕРЕПТЬ. 11 Тір. дод. 12 Тір. ШМЕННОУРЬ. 13 Тір. дод. 14 Тір. КШНОЩІ. 15 Тір. НЪДЪЖДЕ. 16 Тір. ЕРТЖЧЮНЕ. 17 Тір. ДОУКРЪРЕ (probabil greșit în loc de lucrurele). 18 Тір. дод. 19 Тір. пре. 20 Тір. СОКОТЪСКЪ. 21 Тір. ДОУМНЕС.

Dăanie²², §30, cum împlă²³ Irod deaca se înălță. ⁹Derept aceia zice Preacurata Maria ¹⁰(Luca, 4): „Răsipi măreții den gânduri¹¹le, inimile lor, pogorî putearnicii de¹²n scaunul lor și înălță plecații.” ¹²Așa zice și Petru apostol, 63: „Dumne¹⁴zeu măreților protivește-se ²⁴și smeriți¹⁵lor dă-le bunătate”.

168* Iară acela om se ¹⁶smerește înaintea ²⁵lu Dumnezeu care ²⁶nu ¹⁷numai cu cuvinte smerite și cu îmbră¹⁸căminte proaste și cu metanii multe ¹⁹arată smeritură, ce mai vârtos acela ²⁰ce simte păcatul său și are inema fră²¹mtă și plecată prentu păcatele <sale> ²²și judecă-ș sine că e destoinic ²³morții de vecie, cum făcu a²⁴cest mitar. Și David, // ¹În psalom 6, 59: „Miluiaște-mă, Doam²ne, că sânt neputearnic, vindecă-mă!” A³șa și Pavel se smeri (*къ Тимоthei* ²⁷, 280): ⁴„Hristos Iisus vine în lume cum păcătoșii să i⁵spăsească; dentr-aceia sânt eu întâiu ⁶păcătos.” Așa se-au smerit toți sfinții, ⁷nu se-au lăudat cu lucrurile lor ceale bu⁸ne, cum fac unii fățarnici în vrea⁹mea noastră, ce se-au lăudat – cum zice ¹⁰Pavel –, „în Domn și cel răstignit Iisus ¹¹Hristos, cela ce ne fu mândria de la Dumneze¹²u, dereptate, sfinție” (<*къ Korinthomъ* ²⁸, 125) ¹³și izbăvire, – ce ne fii tu pururea, Doa¹⁴mne Hristos! Amin!

¹⁵Ne(d) 17, o blōdněmъ

Ev(g)lie Lu(k), gla(v) 79¹

169* ¹⁶„Zise Domnul pilda aceasta: ¹⁷«Un om avea doi feciori; și ¹⁸zise cel mai tânăr ²părin¹⁹telui: ‘Părinte, dă-mi ce mi se ²⁰cade parte den avuție.’ Și ²¹împărți lor avuția. Și nu ²²după multe zile adună ²³tot cel fecior mic și se duse în- ³// ¹tru o parte departe, și acolo răsipi ²avuția lui, viia cu curvele, răsipi a³l lui tot.

Fu foamete tare într-a⁴ceaia parte, și acesta începu a flămân⁵zi. Și mearse, lipi-se de unul ce lăcu⁶ia într-aceaia parte, și tremease el la ⁷satul lui, să pască porcii. Și jelu⁸ia să-și sature mațele lui de mlatul ce ⁹mânca porcii, și nimea nu deade lui. ¹⁰Elu-ș ⁴vine în minte, zise: ‘Câți mulți ¹¹năiemnici la tatăl meu satură-se de ¹²pâine, eu pieri ⁵de foame. Scula-mă-voiu ¹³de mă voiu duce cătră părintele meu ¹⁴și zice-voiu lui: Părinte, greșii la ¹⁵ceriu și înaintea ta și de acmu nu sâ¹⁶nt destoinic să mă chem fiul tău; fă-¹⁷mă ca unul den năiemnicii tăi!’ Și se ¹⁸sculă, duse-se cătră părintele lui.

169* În¹⁹că el departe era, văzu-l el părinte²⁰le lui și-i fu milă d-insul; și cu²¹rse, căzu pre cerbicea lui și sărută el. ²²Zise lui fiul: ‘Părinte, greșii la ceriu ²³și înaintea ta și de acmu nu sânt ²⁴destoinic a mă chema fiul tău.’ Zise pă- ⁶// ¹rintele cătră slugile lui: ‘Aduceți ²vășmântul dentâiu și îmbrăca³ți el și dați inelul la mâna ⁴lui și călțuni la picioare; și ⁵aduceți vițelul cel hrănit de-l ju⁶ngheați și să mâncăm, să ne veselim, ⁷că fiul meu acesta mort era și ⁸învis și pierdut era și se află.’ ⁹Și începu a se veseli.

22 „Faptele apostolilor”. 23 Tip. ꙗмѡбѡ. 24 Tip. противещесе. 25 Tip. ꙗнниѣ. 26 Tip. карен. 27 „(Epistola) către Timotei”. 28 Corect: *къ Korinthěnomъ*; „(Epistola) către Corinteni”.

1 „Duminica a 17-a, despre (fiul) risipitor. (Evanghelia <după> Luca, cap. 79)” (= Luca, XV, 11–32). – „17”: tip. greșit ѿѣ, în loc de ѣѣ. 2 Tip. дѣнѡрѣ. 3 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura ꙗѣ, indicând sfârșitul colii 21. 4 Tip. еѡшѡ ѡ („el își”). 5 Tip. пѣрн (probabil greșit în loc de *pier*). 6 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura ꙗѣ, indicând începutul colii 22.

Era fiul lui ¹⁰cela mai marele în sat; și ca vine, ¹¹apropie-se cătră casă, auzi cântări ¹²și glasuri; și chemă unul den fe¹³ciori, întrebă ce sânt aceastea. El ¹⁴zise lui că: 'Fratele tău a venit ¹⁵și junghe părintele tău vițelul cel ¹⁶hrănit, că sănătos el priimi.' Mă¹⁷nie-se și nu vrea să între. Părintele ¹⁸lui ieși, ruga ⁷el; el răspunse, zi¹⁹se: 'Părinte, iată câți ai slujii ²⁰ție și nici dinioară ⁸ zisa ta călcai; ²¹și mie nici dinioară ⁸ nu-mi dedeși un ²²ied, de cu soții miei să mă veselesc. ²³E când fiul tău acesta, <care> răsipi avu²⁴ția ta cu curvele, au venit, ju- // ¹ngheaș lui vițelul hrănit.' El zi²se lui: 'Fii ⁹, tu pururea ești cu ³mine și toate ale mele ale tale sâ⁴nt. Să te veselești și să te bucuri ⁵cade-ți-se, că fratele tău acesta ⁶mort era și învise, și pierdut era ⁷și se află.'»". *Konecъ neděle* ¹⁰.

170^r

⁸*Acesta iaste tâlcul aceștii evanghelie*

⁹Frații miei, în ceastă evanghelie Domnul ¹⁰nostru Hristos pune noao înainte pil¹¹dă depre un tată prea milostivnic, ¹²carele pre fiul cel pierdut – și <care> răsipi¹³pi toată avuția și ocinele cu beția și ¹⁴cu curvia și, silind pre el nevoia și ¹⁵foame mare, că se turnă, iară tată-¹⁶său cu câtă mare dragoste și cu vese¹⁷lii priimi pre el, încă curse lui î¹⁸nainte, nu putând aștepta să sosească ¹⁹la el, – nu rușină pre el, ce îmbracă și ²⁰cu cinste mare cinsti pre el și se vese²¹li cu el; prentu care lucru că seblă²²zni ¹¹ cel fecior mai mare. Cu care pi- // ¹dă învață pre noi Hristos câtu e mare ²și nespună mila și milostivnicia ³lu Dumnezeu cătră păcătoșii ¹² ce se ⁴toarnă cătră el. Că acel om ce ⁵are doi feciori iaste Dumnezeu; fe⁶ciorul cel mai tânăr iaste omul ⁷păcătos care ceare partea lui și răsip⁸peaște cu curvele. Că tot omul ⁹ce se lasă sineș pre mândria sa, pre ¹⁰minte ¹³ și pre putearea toată ce iaste ¹¹întru el, pre destoinicie și tot va¹²re ce iaste întru om fără păzitura, ¹³feritura, îndereptătura și ajutătura ¹⁴lu Dumnezeu, nu poate să nu cază a¹⁵cel om în toate păcatele și în mânia ¹⁶lu Dumnezeu. Cum zice în psalom ¹⁷72: „Iată, carei se delungă de tine pe¹⁸ri-vor.” Și cum acel fecior de min¹⁹tea lui nu se putu turna la tată-său ²⁰până când Dumnezeu nu tremease fo²¹amete în acea țară, așa și păcătosu²² nu se poate turna până nu trage ²³Dumnezeu pre el înapoi.

170^v

Slugile ²⁴ce îmbrăcară pre cel tânăr sânt înge- // ¹rii, carei sânt duhure slujitoare tremeși ¹⁴ ²pren slujbă aleșilor (*къ Евreo(m)* ¹⁵, 304). Acea³ste slugi sânt și popii, carei pre ⁴turnații pre botez și cuvântul în⁵vățături îmbracă pre Hristos. Acela iaste ce⁶l vășmânt dentâiu, că zice Pave⁷l: „Câți sântem botezați ¹⁶ în Hristos, îmbrăca⁸ți sântem în Hristos.” Teofilact zice ⁹că inelul în mână iaste semnul crești¹⁰nătăției ce avăm prentu lucru, sau ¹¹iaste semnătura Duhului Sfânt; căl¹²țunii <sânt> învățătura evangheliei pazei. Vi¹³țelul hrănit ce jungheară și mânca¹⁴ră iaste Fiiul lu Dumnezeu, lu¹⁵ând trupul ca un om den Sfânta ¹⁶Maria Preacurata.

171^r

Cel fecior mai ¹⁷mare întru un chip ¹⁷ pot fi îngerii ¹⁸ ceia ¹⁸bunii, carei nici dinioară ¹⁹ nu calcă zi¹⁹sa Domnului, – ce mai cuvine-se să tâl²⁰cuim: pre cel fecior mai mare să înțe²¹leagem pre fariseii și cărtularii ca²²rei se ținea derepți și se mânieră pre Hristos ²³unde priimiia pre păcătoși ²⁰. Iedul ²⁴zic că e păcătosul (Matei, 106). //

7 Tip. роуга (probabil pentru rugă). 8 Tip. диниурж. 9 Tip. фін (în loc de fiul „fiule”).
10 „Sfârșitul (evangeliei) duminicii.” 11 Tip. севажнѣн. 12 Tip. пѣкжтвшн. 13 Tip. мннте (probabil greșit în loc de mintea). 14 Tip. тремеш (în loc de tremease, sau acordat cu îngerii).
15 „(Epistola apostolului Pavel) către Evrei”. 16 Tip. возаци. 17 Tip. оу кнпѣ. 18 Tip. дурѣн.
19 Tip. диниурж. 20 Tip. пѣтжтоши.

¹Derept aceeaia, den ceastă evanghelie avăm a²ceaste învățaturi:

³Învățătura dentâi

⁴Tot omul păcătos de aicea poate în⁵văța cum și în ce chip poate-se turna ⁶cătră Dumnezeu și ce iaste ^{20a} poca⁷iania ²¹ cea dereaptă ²² și câte părți are. ⁸Că pocaiania iaste vieției ²³ reale schimbă⁹tură pre viață mai bună, cum ¹⁰noi, derepți făcuți, să dobândim ispă¹¹senie sufletului. Pocaiania are ¹²trei părți: dentâiu iaste cunoscă¹³tura păcatelor; a doua ²⁴, credința în ¹⁴Iisus Hristos, cum derept el avăm iertă¹⁵ciune păcatelor; a treia parte sâ¹⁶nt poamele pocaianiei, cum să ogo¹⁷dim și să păzim porâncele lu Dum¹⁸nezeu.

Așa făcu acest fiu tână¹⁹r: prentu foametea fu silit și-ș ²⁰aduse aminte c-au fost în bine ș-au ²¹pierdut cinstea și, căzut între por²²ci, durea-l inema rău unde-au greșit ²³ș-au mâniat pre tatăl drag; cu²⁴noaște cu adevăr păcatul său și se // ¹căiaște de el. Adoara, creade și nădăjdu²iaște în mila și în dragostea tatălui său; ³aceaia face și păcătosul când crea⁴de în mila lu Dumnezeu, cum că va fi ⁵iertat derept Iisus Hristos. A treia oara, ⁶tânărul părăsi curvele și porcii și ⁷mlatul și acea țară de el prea iubită, ⁸nemică nu se zăbovi, nici mearse la al⁹tul, ce la ²⁵ tatăl său cel mânia¹⁰t; aceluie ²⁶ se plânse și spovedi pă¹¹catele zicând: „Greșii în ceriu și ¹²înaintea ta.”

Așa și tu, oame ²⁷, cuno¹³aște și în ce-ai ²⁸ greșit ș-ai mâniat pre Du¹⁴mnezeu, căiaște-te cu adevăr, toarnă-¹⁵te ²⁹, nu cură la altul la nimea, nici ru¹⁶ga³⁰ pre altul, ce numai la Dumnezeu ¹⁷aibi nădeajde și creade cu adevăr ma¹⁸re, că ție va ierta Dumnezeu toate greșă¹⁹lele tale numai pren Iisus Hristos, cum ²⁰ adeverează toată Scriptura ³¹ Sfântă. ²¹Și în ceastă pildă caută pre cel fecio²²r lotru și tare greșit cu câtă drago²³ste și cu veselie priimi pre el, nu a²⁴runcă lui pre obraz c-au greșit mai // ¹denainte. Derept aceeaia zice însuș ²Hristos cum că va fi bucurie în ceriu de u³n păcătos care se toarnă, decât ⁴noaozeci și noao ³² de derepți ³³ căror nu ⁵trebuieaște pocaianie ³⁴. Mai apoi fă lu⁶crure bune, poamele aceștii credi⁷nte ce sânt porâncite de Dumnezeu. ⁸Șezi în casa ³⁵ tătâni-tău, nu te duce ia⁹ră la curve de la tată-tău, la lucrure ¹⁰reale și contenite, cum să nu-ți fie ¹¹ție mai rău decât întâiu. Roagă-te ¹²Domnului să te ferească în bine până ¹³la moartea ta. Tu încă te nevoiaște ¹⁴și zioa și noaptea ³⁶: aceasta e pocaia¹⁵nia cea dereaptă ³⁷.

A doua ³⁸ învățatură

Ve¹⁶dem aicea cum omul de sine nu poate face ¹⁷alte, numai a greși, nici se poate tur¹⁸na la Dumnezeu cu putearea sa, de nu ¹⁹va fi ajutat de Dumnezeu. Cu²⁰m zice Ieremia, 31: „Doamne, toar²¹nă-mă și turna-mă-voiu, că tu, Do²²mnul Dumnezeul meu, deaca mă // ¹turnași, căii-mă; deaca-mi arăta²și, eu mă bătuiu pre coapse.” Așa și ³cest tânăr îmblă rătăcit până ⁴nu vine foamete în cea țară de la Dum⁵nezeu. Așa începutul spăseniei și ⁶sfârșitul – tot numai de la Du⁷mnezeu.

20a Tip. чее асте. 21 Tip. (aici și peste tot): покданіа. 22 Tip. дерептж. 23 Tip. веіеценен. 24 Tip. адоа. 25 Tip. чека. 26 Tip. ачелоуе (greșit în loc de *aceluia*?). 27 Tip. шме. 28 Tip. чѣа. 29 Tip. торнжте. 30 Tip. ннроуга. 31 Tip. скрипѣра. 32 Tip. ноа. 33 Tip. дерптци. 34 Tip. поданіе. 35 Tip. касж. 36 Tip. ноапте. 37 Tip. дерептж. 38 Tip. адоа.

⁸A treia învățătură

⁹Ce pocaianie au dat Hristos greșiților ¹⁰și păcătoșilor, când au iertat lor, ¹¹afla-veri în tâlcul evangheliei *raslablena* ³⁹ ¹²și lu sfânt Teodor pravile ome ¹³nești. Curvarilor și furilor dau ¹⁴pocaianie într-alt chip, care aicea nu ¹⁵aflăm să fie dat cel părinte fecio ¹⁶rului său: un an au doi au trei, – ce crea ¹⁷dem că se-au căit până la moarte. Că mai ¹⁸mare pocaianie nu poate fi cum în ce rău ¹⁹au îmblat omul de acmu să nu mai ²⁰facă nici dinioară ⁴⁰. Pre aceeaia tu ²¹ne ajută, Doamne! Amin!

²²Nedělě 18, mesopustь

Ev(g)lie M(th), <glava> 106 ¹

¹„Zise Domnul: «Când va veni ²Fiiul Omenesc în slava lui ³și toți sfinții îngeri cu ⁴nusul, atunce va șădea ⁵la scaunul slavei lui. ⁶Și se vor aduna înaintea ⁷lui toate limbile și va ⁸aleage ei unul de alalt, au un ⁹păstoriu aleage oile den capre; și ¹⁰va pune oile de-a dereapta lui, iară ¹¹caprele de-a stânga. Atunce va zice ²Împă¹²ratul celora de-a dereapta lui: ‘Veni ¹³ți, blagosloviți de părintele meu, de ¹⁴moșteniți ce e gătită voao împărăția de ¹⁵n tocmeala lumiei: flămânzii și-¹⁶m deadet mâncare, însetoșai și mă ¹⁷adăpat, striin era și mă duset, ¹⁸dezbrăcat era și mă îmbrăcat, lă¹⁹nged era și mă socotit, în temni²⁰ță era și venit cătră mine.’ Atun²¹ce vor răspunde lui derepții de vor ²²grăi: ‘Doamne, cându te-am văzu²³t flămând și te-am săturat, sau ²⁴setos și te-am adăpat? cându te-a- // ¹m văzut striin și te-am dus, sau ²dezbrăcat și te-am îmbrăcat? cându ³te văzum langed sau în temniță și ⁴venim cătră tine?’ Răspunde-va ³Împăra⁵tul, zicând: ‘Adevăr grăiesc ⁶voao: cât ați făcut unuie ⁴ de aceștea ⁷frați ai miei mai mici, mie-ați ⁵ făcu⁸t.’

Atunce va zice și celora de-a stă⁹nga lui: ‘Duceți-vă de la mine, blă¹⁰stemaților, în focul veacilor, ce e ¹¹gătit dracului și îngerilor ⁶ lui: ¹²inflămânzii și nu-m deadet mânca¹³re, însetoșai și nu mă adăpat, stri¹⁴in era și nu mă duset, gol era ¹⁵și nu îmbrăcat mine, langed era ¹⁶și în temniță și nu socotit mine.’ ¹⁷Atunce vor răspunde lui și ceia, gră¹⁸ind: ‘Doamne, cându te-am văzut flă¹⁹mând sau setos sau striin ²⁰sau gol sau bolnav sau în tem²¹niță și n-am slujit ție?’ Atun²²ce va răspunde lor, grăind: ‘Adevăr gră²³iesc voao: cum n-ați făcut unuia de a²⁴cești mitutei, nece mie ați făcut.’ // ¹Și vor merge aceia în munca veacilor, ²e derepții în viața de veac». *Конецъ ne³dělě⁷.*

⁴Acesta iaste tâlcul aceștii evanghelie

⁵Frații miei, în ceastă sfântă evanghelie ⁶arată-ne Hristos chear chipul și obraz-⁷venitul lui, arătând cu câtă ⁸mărire și slavă va veni la judecată ⁹și cumu se vor aduna toate limbi¹⁰le înaintea lui. Și va fi acolo de ¹¹spărțitură <a> derepților de la nedere¹²pți. Adoara, spune judecata dere¹³pților și răilor, ce vor auzi de ¹⁴la județul Hristos derepții ⁸ și nederepții; ¹⁵ce în ei va cinsti cu slavă și viață ¹⁶de

39 „(a) slăbănogului”. 40 Tip. диниурж.

1 „Duminica a 18-a, lăsatul de carne. (Evanghelia) <după> Matei, <capitolul> 106” (= Matei, XXV, 31–46); *mesopustь*: corect *mēsopustь*. 2 Tip. greșit зисе. 3 Tip. greșit рѣспоуисе.

4 Tip. оуноуе (greșit în loc de *unuia*? cf. mai jos, rândul 23). 5 Tip. мѣлци. 6 Tip. ѡдеуорѣ.

7 „Sfârșitul (evangheliei) duminicii”. 8 Tip. дерпци.

175' vecie, în cei răi ce va pedepsi cu ru¹⁷șine și cu munca nesfârșită. Și cu ¹⁸aceasta învață, deșteaptă pre apostol¹⁹li și pre toți creștinii să preveghea²⁰ze pre venitul lui de judecată, bă²¹tând cu credința pre dragoste ⁹ și bi²²nele a fraților și priiatnicilor ce²³lor mici cu toa- // ¹tă mila; că venitul lui dentâiu ²au fost smerit, în obrazul robu³lui pățit-au ocară și rușine, fo⁴st-au netare, alții pre el au judeca⁵t și l-au osândit pre moarte. Iară ⁶venitul lui adoara fi-va înălțat în ⁷obraz împăratului împăraților și ⁸județul tuturor, cu slavă și ⁹cu tăria ceriului, și el va judeca și ¹⁰va osândi pre toți răii. Derept aceia, ¹¹între alalte multe avăm de aicea acea¹²ste învățături:

Învățătura dentâiu

175' ¹³Hristos, Domnul nostru, va fi județu¹⁴l cel drept în zioa de apoi. De¹⁵rept aceia, oame ¹⁰ creștine, nevoiaște-te a î¹⁶mbla în porâncile și zisul lui ¹¹, în tocmea¹⁷lele, <în> învățătura ¹² și în pravila a ¹⁸lui ce-au scris prorocii și uce¹⁹nicii lui, că ne va judeca den cartea ²⁰a lor, cum iaste scris în Marco, ²¹71. Nu gândi, creștine, că numai cu a²²ceaste șase lucrure – milei ce fac de²³reptii cu flămânzii, setoșii, // ¹striinii, golii, beteagii și pri²nșii – va judeca lumea toată, și ³va cinsti <nu> numai aceaste șase lucru⁴re; ce și alte multe. Că alalte ⁵lucrure sânt scrise aiurea; caută ⁶la Matei, 105: că va dărui și-i va ci⁷nsti înaintea tuturor la judecată ⁸pre ceia ce lucrează mult cu talan⁹ții ¹³. Așa mare cinste vor avea ceia ¹⁰ce-au pățit dosadă multă și moarte ¹¹prentu Hristos și dereptatea lui, cu¹²m iaste scris la Matei, 79. ¹³Sânt și alte multe lucrure care va ¹⁴cinsti Hristos; ce fără aceastea lucru¹⁵re <ale> dragostei și milei ce va număra î¹⁶nainte ¹⁴ Hristos la judecată nu plac lui, ¹⁷alalte nu pot ¹⁵plăcea lui. Că se cu¹⁸vine ¹⁶ a toți creștinilor aceaste lucru¹⁹re ale dragostei și iubirei, cum zi²⁰ce și Hristos (în Ioan, 46): „Den acea²¹sta cunoaște-vor toți că ai miei u²²cenici sânteți, de veți avea dragoste ²³între voi.” Caută ¹⁷ de dragoste ce scrie ²⁴Pavel apostol, *къ Korinthomъ* ¹⁸, 153–154. //

176' ¹Învățați, creștini, și bine socotiți ce e ²și cum iaste creștinătatea voastră, în ³ce lucrure voi vă usteniți cum să ⁴fie lăsat de Hristos și să placă lui. ⁵Că nu va zice: „Veniți, blagosloviții, ții⁶torii pravilelor omenești”, nici va ⁷zice: „Veniți voi, usebiții de oameni mi⁸reani cu bucatele și cu hainele, lă⁹cuitorii în pustie, părăsitorii fâmei¹⁰lor și a părinților, cetitorii cea¹¹surelor și multă slujbă făcăto¹²rilor cu cetitul și cu multe în¹³chinăciuni ¹⁹.” Nici va zice: „Veniți ¹⁴voi, postitorilor, famenilor și ne¹⁵însuraților”, nici va zice: „Veniți voi, ¹⁶flămânzilor sau voi sătuilor”. ¹⁷Nici va zice: „Veniți ²⁰ carei ați cinstit ¹⁸sfinții morți și trupurele lor ați ¹⁹sărutat, sau carei ați făcut besea²⁰reci și mănăstiri ș-ați dat daru²¹re multe, aur și argint și sate la ²²aceale lucrure”; nici va zice: „Veniți, ²³podobitorii și închinătorii icoanelor // ¹și miluitorii mănăstirilor și făcă²torii altor lucrure multe ce nu sânt scrise în cartea Domnului.” Ce va zice: ⁴ „Veniți, blagosloviții ²¹ de părintele meu, că ⁵voao au fost milă de flămânzi, se⁶toși, striini, goli, beteagi și pri⁷nșii prentu mine și pentru cuvântu⁸l meu.” Că aceaste lucrure sânt poa⁹mele, seamnele,

9 Тір. драгосте (probabil greșit în loc de *dragostea*). 10 Тір. шме. 11 Тір. зисоулоуи. 12 Тір. ѿвѣцѣтоурж. 13 Тір. таланѣции. 14 Тір. ѿ¹⁶шанинѣ. 15 Тір. тотъ. 16 Тір. къвине (în loc de *cuvin*). 17 Тір. вѣстж. 18 Corect: *къ Korinthēnomъ* „(Epistola) către Corinteni”. 19 Тір. ѿкнижчюниауръ. 20 Тір. венни. 21 Тір. благослоции.

arătătura a credinței¹⁰ ei dereapte, că oamenii pre aceste lucruri¹¹ pot cunoaște creștinii; că credința¹² nu putem vedea noi oamenii, ce credința¹³ caută ochii Domnului (în Ieremia, ¹⁴10).

A doua ²² învățătură

¹⁵Den ceastă evanghelie fariseii vremiei noastre¹⁶, lucrătorii și nădăjduitorii în de¹⁷stoinicia lor cu adevăr fățarnicilor vor¹⁸ să adevăreaze ²³ cum că ne spăsim prentu ¹⁹lucrurile noastre ce facem noi, – un²⁰ de Hristos la judecată ceare și laudă lucru²¹re nu pomenind de credință. Ce tu, ²²creștine, socotește bine: poți face atâtea ²⁴ ²³ lucrure câte pohtește Dumnezeu de la ²⁴ tine, au ba? Poți ținea toate porâncile ²⁵ // ¹ desfârșit și deplin? Că mainte ² mult au grăit Hristos depre credință în e³l ce ne spăsește, cum zice toată Scri⁴ptura ²⁶; depre care lucru caută în tâlcu⁵l evangheliei al *prēpodomni(m)* ²⁷. Învață-te, creștine, depre acest lucru cum plac ⁷ lu Dumnezeu prentu credința dereaptă ⁸ aceste lucrure; numai a credincioșilor ⁹ plac lu Dumnezeu. Cum zice Pavel a¹⁰ postol, *къ Еврею(m)* ²⁸, cum fără credință nu ¹¹ putem plăcea lu Dumnezeu. Derept aceaia, ¹² cu lucrurile noastre cum că nu putem ¹³ dobândi bine socotit adevărează acea¹⁴ stă evanghelie:

177r

Dentâiu, zice Hristos: „Veniți, ¹⁵ blagosloviții de Părintele meu”; vezi, ¹⁶ creștine, că unde sânt blagosloviți ¹⁷ de Domnul, prentu blagoslovenia dobân¹⁸ desc împărăția lu Dumnezeu, nu prentu ¹⁹ lucrurile noastre.

Adoara, zice Hristos: ²⁰ „Moșteniți împărăția”; deaca moștenim, ²¹ nu aflăm noi cu lucrurile noastre, ni²²ci dobândim, ce vine noao în cinste de ²³ la moșie, de la părintele ce noao iaste ²⁴ Dumnezeu, că pre noi au priimit în fe- ²⁹ // ¹ ciori prentu credință. Derept aceaia iaste a ² noastră moșia prentu credința, nu pen³tru slujba.

177v

A treia oara, Hristos zice: „Moște⁴niți ce e gătită voao împărăția den toc⁵meala lumiei”; vezi, creștine, că nu noi ⁶ dobândim, nici slujim cu lucrurile noastre⁷, cum zic lucrătorii, ce ne iaste ⁸ gătit încă atunce când n-am fost nă⁹scuți, la tocmeala lumiei. Dară ale¹⁰șilor gătită iaste de mult împărăția ¹¹ ceriului; dară tu, fariseiu, nu dobân¹²dești tu cu lucrurile tale ³⁰, nu te lauda!

¹³ Dară căce pomenește Hristos la judecată a¹⁴ ceaste lucrure? Pomenește prentu aceaia, ¹⁵ să adevăreaze cu mărturisitura lui că a¹⁶ ceia sânt ai lui cu adevăr și curați ¹⁷ creștini și lui credincioși, că viața ¹⁸ de veac nu e plata lucrurelor, ce e darul ¹⁹ și cinstea lu Dumnezeu, cum zice Pavel.

²⁰ A treia învățătură

²¹ „Răspunseră derepții: «Doamne, cându ²² te-am văzut flămând, setos, stri²³ și te-am miluit?»”. – Aicea vedem, creștini, cum că sfinții n-au nici o nădej- // ¹ de în lucrurile bune ale lor; că s-ară avea nă² deajde, aicea la judecată ară număra, și-a³ ră aduce aminte lu Dumnezeu, zicând ca cel farisei (Luca, 89): ⁵ „Doamne, postit-am atâtea ³¹ posturi, ⁶ făcut-am atâta milostenie ³², flămân⁷zii am saturat, setoșii am adăpa⁸t și alte multe am cheltuit pre ⁹ tine. Derept aceaia, cade-se să nu u¹⁰ți acealea, ce prentu acealea să ne fa¹¹ci bine tu și să ne plătești munca”, – ¹² cum fac fariseii ³³ noștri. Ce sfinții ¹³ nu așa, n-au socotit numărul, nici ¹⁴ nădăjduiesc în

178r

22 Tip. *адова*. 23 Tip. *адеѣрѣзе*. 24 Tip. *атѣта*. 25 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura *ѠѠ*, indicând sfârșitul colii 22. 26 Tip. *скрнѣра*. 27 „(al) preacuvioșilor”. 28 „(Epistola) către Evrei”. 29 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura *ѠѠ*, indicând începutul colii 23. 30 Tip. *лоуѣрѣѣ тѣте*. 31 Tip. *атѣта*. 32 Tip. *млнѣстенїѣ*. 33 Tip. *ѣарнѣн*.

iale; cumu ne învață ¹⁵și Hristos (Matei, 16): „Când faci ³⁴ mi¹⁶lostenie, să nu știe stânga ta ce face ¹⁷dereapta ³⁵ ta.” Așa, cu minune și cu ¹⁸spământare zice-vor: „Doamne, cân¹⁹du te-am văzut flămând?” ³⁶

²⁰A patra învățătură

178^v ²¹„Cu adevăr zic voao: cât ați făcu²²t unuia den cești frați mici mie-ați ³⁷²³făcut.” – De-icea învățăm, creștini, cu- // ¹m ce face cineva, bine au rău, oameni²lor lu Dumnezeu celor mai mici, ³că ține Hristos tocma așa cum că face ⁴lui însuș. Să veri face milă cu⁵iva, cinsti-te-va Hristos; să veri întrista ⁶cineva, rușina-te-va Hristos la judecată.

⁷A cincea, învățăm ³⁸

179^r ⁸„Răspunde-vor și ceia de-a stânga: «Do⁹amne, cându ³⁹ te-am văzut flămân¹⁰d, setos, striin, gol, beteag, pri¹¹ns și nu te-am socotit?» – De-icea ¹²învățăm cum nu ne putem mân¹³tui la judecată pre noi cum că ¹⁴n-am știut, nici ne-au spus nimea, ¹⁵n-am înțeleș au noao ne-au spus așa ¹⁶oamenii; că Dumnezeu vezi ce zice ¹⁷fără milă: „Duceți-vă, procleților, ¹⁸în munca de veac ⁴⁰ și nesfârșită.” Pă¹⁹ziți dară, creștini, a înțeleage voia lu Du²⁰mnezeu den Cartea Sfântă până seți vii ²¹și sănătoși. Învățați credința derea²²ptă ⁴¹ și arătați poamele credinței, ²³lucrurile dragostei unul cătră ala- // ¹It, cum să vă cheme cu cinstea ⁴² înaintea a to²ată lumea Hristos, zicând: „Veniți, bla³gosloviții de Părintele meu, moște⁴niți împărăția ce e tocmită den tocmea⁵la lumiei voao” – ce tu dă noao, ⁶Doamne! Amin!

⁷Nedělě sirna, 19

Ev(g)lie M(th), gla(v) 17 ¹

⁸„Zise Domnul: «Să amu vreți lă⁹sa oamenilor ² greșalele lor, lă¹⁰sa-va și voao Tatăl vostru ¹¹den ceri; e să nu vreți lă¹²sa oamenilor greșalele ¹³lor, nece Tatăl vostru ¹⁴den ceri nu va ³ lăsa greșal¹⁵ele voastre.

179^v E cându vă postiți, nu ¹⁶fiți ca acoperiții ce se întristează, ¹⁷strămutează-și ⁴fața lor ca să se i¹⁸vească oamenilor că se postesc. Deade¹⁹văr grăiesc voao c-au luat plata lor. // ¹Tu cându te postești, unge capul ²tău și fața ta o spală, ca să ³nu te ivești oamenilor că te poste⁴ști; ce tatăl tău, ce e în taină, ⁵și Tatăl tău vedea-va în ascuns, da-va ⁶ție aiavea.

Nu vă ascundeți comoara ⁷în pământ, io viermii o răzbesc și ⁸putredeaște și io furii o sapă și ⁹o fură; ascundeți-vă comoara în ce¹⁰ri, io viermii nu răzbesc, nece pu¹¹tredeaște, io nece furii o sapă, nece ¹²o fură. Și io iaste comoara voa¹³stră, aciiia va fi și inema voastră»”. ¹⁴Конецъ недělě ⁵.

34 Тір. фдаче. 35 Тір. дерепта. 36 Тір. флѣмандъ. 37 Тір. міѣци. 38 Тір. фвѣцѣмѣ (greșit în loc de *învățatură*?). 39 Тір. киндоу. 40 Тір. дѣвѣкъ. 41 Тір. дерептж. 42 Тір. чинстѣ (în loc de *cinste*).

1 „Duminica brânzei, a 19-a. (Evanghelia <după> Matei, cap. al 17-lea)” (În realitate, duminica lăsatului de brânză; Matei VI, 14–21). 2 Тір. ѡдмѣниѡ. 3 Тір. ноуѡж. 4 Тір. стржмоуѣтѣзжшѡ. 5 „Sfârșitul (evangheliei) duminicii”.

¹⁵*Acesta iaste tâlcul aceştii evanghelie*

¹⁶Frații miei ⁶, unde în ceastă evanghelie Hristos ¹⁷ pomenește de post, drept
aceaia lu ¹⁸ ați aminte bine în ce chip trebuiaște ¹⁹ creștinului a posti și câte fealiure
²⁰ de post aflăm în Scriptura Sfântă; ²¹ pren ce în Scriptura Sfântă în multe lo- //
¹ cure aflăm pomenind depre post ² sau ajun. Derept aceaia, cine e om ³ creștin grăi-
va bine, cumu se cade depre ⁴ post sau ajun și va zice cum mai ta⁵re în ceastă
vreamea ⁷ de apoi, unde vedem ⁶ mânia lu Dumnezeu pre creștini, tare ⁷ să se
smerească oamenii cu postul, ⁸ și cu plânsul și cu rugăciunea să ⁹ se milcuiască
Domnului: că sânt pe ¹⁰ deșiți creștinii tare în lucrurile su ¹¹ fletului și a trupului.
Caută besea ¹² recile și împărățiile unde-au propove ¹³ duit și-au povestuit sfânt
Pavel a ¹⁴ postol – mai în toată Asia și în Frighia – și ¹⁵ preapodobnii oteți ⁸ Vasilie ⁹,
Grigorii, A ¹⁶ tanasie, Zlatoust, Chiril și a ¹⁷ lți mulți, acmu biruiaște limba pă ¹⁸ gână
unde fură săboarale și ¹⁹ patriarșii. Iară acmu gem și ²⁰ suspină creștinii în toată
nevoia și în ²¹ dosadă și în robie, și patrierșia vâ ²² nd pre bani, nu așa aleg cum în
²³ zilele de mainte.

180^r

Derept aceaia, să // ¹ postim derept cum să ne pre noi sme ² rim, putem ruga și
să ne milcui ³ m Domnului. Grăi-voiu depre post; ⁴ mainte semna-voiu în câte locure
pomenește depre post Scriptura Sfântă ce-au ⁶ scris prorocii și apostolii, și î ⁷ naintea
născutului lu Hristos, și după na ⁸ șterea <lui>; adoara, spune-voiu câte ⁹ fealiure de
post sânt.

180^v

Oame ¹⁰ creștine, ¹⁰ ascultă, ceteaște până la cap. cau ¹¹ tă să grăim derept au
ba, că toa ¹² te văm adevăra și întări cu Scriptu ¹³ ra Domnului nostru lu Iisus Hristos,
a ¹⁴ cui leage ținem. ¹⁵ Caută și ceteaște în ceaste cărți unde ¹⁶ pomenesc depre post:
¹⁷ Matei, 7, 17, 72, 31, 10; Marco, 40, ¹⁸ 9; Luca, 8, 21, 89, 107; *Dăanie* ¹¹, 1931,
35, 50 *къ Korinthomъ* ¹², 181, 193; ²⁰ psalom 34, 68, 108; în *Palia* ¹³, care car ²¹ te
<se> cheamă *Čisla* ¹⁴, 30 de capete; în *Ca* ²² rtea *judeațelor* ¹⁵, 20 de capete; în
ca ²³ rtea ce se cheamă *Cr(s)iva* ¹⁶, întâia carte, // ¹ în 7, 31, 14; în a doua ¹⁷ carte, ²¹,
²²; în a treia carte, 21, 19; Ne ³ emias ¹⁸, 1, 9; Estir ¹⁹, 4, 13; Io ⁴ na, 3; Ezdra ²⁰, a
treia carte, 8; Isa ⁵ iia proroc, 58; Ieremia, 14, 36; ⁶ Varuc ²¹, 1; Daniil, 9; Ioil, 1, 2;
⁷ Zaharia, 7, 8; Iudit, 4, 8; în ⁸ a doua ²² carte *Paralipomenъ* ²³, 20; Maha ⁹ vei,
întâia carte, 3; Tovia ²⁴, 3; *Ftoro* ¹⁰ zakonъ ²⁵, 9.

181^r

¹¹ Postul dentâiu iaste un fealiu și de ¹² primă ce se face cu ciudă, și mirea ¹³ nul
când posteaște și ajună de toa ¹⁴ tă mâncarea și de bucate, nemâncă ¹⁵ nd nemică
asupra de putearea omului ²⁶ ¹⁶ și tăria prea multă ²⁷ vreamă, că omul ¹⁷ sănătos fără
mâncare în opt ²⁸ sau în ¹⁸ noao ²⁹ zile abii va fi viu. Aș-au posti ¹⁸ t și-au ajunat
mainte Moisi pro ²⁰ roc, când Dumnezeu chemă pre el ²¹ pre muntele Sinaiei cum să

6 Tip. мїе. 7 Tip. врѣмѧ (în loc de *vreamă*). 8. Tip. вун. 9 Tip. васаіе. 10 Tip. вме.
11 „Faptele apostolilor”. 12 Corect: *къ Korinthomъ*: „(Epistola apostolului Pavel) către
Corinteni”. 13 „Vechiul Testament”. 14 Cartea „Numeri” din Vechiul Testament. 15 Cartea
„Judecătorii” din Vechiul Testament. 16 Cartea „Regii” din Vechiul Testament. 17 Tip. ꙗнод.
18 Neemia. 19 Estera. 20 Cartea „Ezra” din Vechiul Testament. 21 Baruch. 22 Tip. ꙗнод.
23 „A doua carte a Cronicilor” din Vechiul Testament (în Septuaginta: „Paralipomene”).
24 Tobias. 25 Corect: *второзаконъ* „Deuteronomul” din Vechiul Testament. 26 Tip. вмшн.
27 Tip. моулате. 28 Tip. впъ. 29 Tip. нод.

181^v dea ²²lui leage și porâncele care le scrise ²³cu deagetele sale. Acolo pesti și ²⁴se zăbovi, în patruzeci de zile nu // ¹mâncă nemică; ce Dumnezeu ținu ²pre el cu putearea sa. Acest po³st asupra de putearea omului era; ⁴n-au ales el acest post, ce nu ⁵era mâncare acolo pre munte pustiu. ⁶Aceasta făcu de doao ori, cum ⁷iaste scris în *Palia* ³⁰, în a cincea ca⁸rte a lui Moisi, ce se cheamă *Fto⁹rozakonb* ³¹, 9 capete. Așa ¹⁰posti și ajună și sfânt Ilie pro¹¹roc, după trei mie de aii ³², cân¹²d grăia lui îngerul zicând: „Sco¹³ală-te, mănâncă, că cale mare iaste ¹⁴ție a îmbla.” Și deaca se sculă, mâ¹⁵ncă și bău și îmbă cu țaria a¹⁶ceii mâncări în patruzeci de zile ¹⁷și nopți, cum iaste scris în *Cr(s)tva* ³³, ¹⁸19 capete. Asijderea posti și ¹⁹ajună și Iisus Hristos, Domnul nostru, cum ²⁰scrie sfânt Matei, 7: când du²¹se pre el Duhul Sfânt în pustie, ²²cum să fie ispitit de la dracul, ²³acolo nefiind bucate, – căce că voia lui // ¹așa nu fu –, n-au mâncat în patru²zeci de zile și patruzeci de nopți. ³Mai mulți de acești trei n-au putu⁴t, nici poate posti acest post.

182^r ⁵Postul adoara iaste acesta, cân⁶d postim și ținem și tare ne feri⁷m și păzim depre faptele reale, și ⁸greșale și păcate de tot fealiul, ⁹și când facem faptele bune ce no¹⁰ao Dumnezeu au lăsat ș-au porânci¹¹t. Depre acest post așa grăia¹²ște Isaiia proroc (care-au viiat main¹³te de nașterea lu Hristos mai mult ¹⁴de opt sute de aii), în cartea lui, ¹⁵58; „Acest post am ales eu voao: ¹⁶rumpe legătura fărălegiei, de¹⁷zlegătura, călcătura; slobozește ceia ¹⁸carei pat năpaste și tot taru¹⁹l dezrupe; frânge flământului ²⁰pâinea ta, mișei și striinii ia-i ²¹în casa ta; când veri vedea gol ²²sau dezbrăcat, îmbracă-l și co²³apere-l pre el, // ¹și trupul tău să nu urăști. Zise Do²mnul: «Ia cată, în zioa postului vo³stru află-se voia voastră? Ceareți și ⁴dosădiți datoriile voastre.» Iată, la ⁵sfadă și răzmiriță postiți și ⁶fărălegi cu pumnul ucideți; ⁷nu postiți cum până acmu, cu⁸m s-auză în nălție strigatul ³⁴vostru.” ⁹Și alte sfânt Isaiia multe grăiaște î¹⁰n acel loc. Depre acest post sfă¹¹nt Pavel apostol grăiaște, *кб Ri¹²mlěnomb* ³⁵, 93, și iară *кб Soluněno¹³mb* ³⁶, 257; cetește acolo! Și sfă¹⁴nt Ioan Zlatoust, în omilia 9 ¹⁵pre *Bitie* ³⁷, depre cest post așa zi¹⁶ce: „Cine postește, mainte de toate ¹⁷cade-se să înfrâneaze mânia și să în¹⁸veațe blândețele și smeritura.” Cetea¹⁹ște și alte toate.

183^r Derept aceaia, în²⁰vață-te, creștine: deaca veri să postești, ²¹fereaște-te de toate păcatele, de gân²²dure reale, de cuvinte și de fapte ²³conținute de Dumnezeu ³⁸. Să nu ro- // ¹gi, nici să te nădăjduiești în dumnezei ²striini. Nu fărăma, nu descă³nta, nu vrăji, nici mearge la aceia ⁴carei fac așa. Nu te nădăjdui în ⁵dumnezeia sănătateei, bărbăția, ⁶marha și bogătatea ta. Nu fii ⁷măreț, trufaș. Nu te jura, nu ⁸procleați, nu blăstema pre nimea. ⁹Nu piiarde și treace sărbătoarea în de¹⁰șert. Nu te îmbăta nici dinioa¹¹ră ³⁹, mai tare când veri posti, că ¹²prea multe reale <vin> den beție. Nu ¹³greși în pizma părinților, mai-mari¹⁴lor și domnilor, ce în toate a¹⁵scultă și cinstește pre ei, slujaște ¹⁶lor până la moartea lor. Nu ¹⁷ținea urăciune, mânie, vrăjmășie, voie ¹⁸rea în pizma nemunua. Nu sâdui ¹⁹pre nimea, nu da sfeat rău ni²⁰ci fii soț strâmbătăției. Nu te ²¹sfădi cu nimea, nu te ținea vârto²²s, ce milostivnic cătră toți să fii. ²³Nu te spurca nici cu // ¹curvia, nici cu cuvânt rău și nu ²grăi cuvinte de hlăpie și de nemică. ³Nu căuta pre muiarea altuia cu pohtă hi⁴tleană. Nu bate, nici ucide; nu ru⁵șina, nu urî, nici face rău muieriei

30 „Vechiul Testament”. 31 Tip. фторо залонь; vezi mai sus, nota 25. 32 Tip. тpeн мiе де аи (pentru *trei mii de ai* [= ani]). 33 Vezi mai sus, nota 16. 34 Tip. стрiгaтyль (greșit în loc de *strigătul?*). 35 „(Epistola) către Romani”. 36 „(Epistola) către Tesaloniceni”. 37 Cartea „Facerea” din Vechiul Testament. 38 Tip. доyмeнeзeш. 39 Tip. днннвpж.

⁶tale fără vină. Nu fura, nu tâlhări, ⁷nu înșela, nici prilăști pre altul, ni⁸ci în vindere, nici în cumpărare, nu în ne⁹goț sau în târg. Nu lucra cuiva cu hi¹⁰tlenșug. Plătește cui ești datoriu; ¹¹fă și lucră drept cui te ții cu ceva; ¹²simbria cuiva nu ținea la tine. Nu îm¹³bla a ceare, să ești sănătos; nu te le¹⁴ni, ce lucră. Nu lua bir sau dar, ¹⁵nici slujbă mișeilor cu fărădelege. ¹⁶Nu te scumpi unde trebuiaște ⁴⁰. Zălo¹⁷gul mișeilor nu-l ținea la tine. Nu ¹⁸fii nemilostivnic cătră juni ⁴¹ mișei, ¹⁹săraci, văduo, striini, beteagi, ²⁰dezbrăcați, ologi, prinșii, robii ²¹și vrăjmașii tăi. Nu gândi a fura și ²²a lua marha și banii altuia; nu a²³juta furii, tâlharii. Să n-aibi // ¹măsură strâmbă. Nu lua mită den ²oraș. Nu pârî strâmb, nu minți, ³nu mărturisi strâmb, nici în deșert ⁴și fără dreptate; nu scorni veaste ⁵sau nume rău pre cineva. Nu judeca ⁶nefiind în cinste județ sau propove⁷duitoriu. Nu te lăuda, nu te bucura de ⁸rușinea altuia. Nu fii fățarnic. Nu ⁹răbda paguba altuia. Nu pohti nici ca¹⁰sa, nici via ⁴² altuia, nici muiarea, slu¹¹ga, slujnica, boul, calul și ¹²nemica ce iaste al altuia. – Ce iubeaște ¹³pre Domn Dumnezeul tău cu toata i¹⁴nema ta, cu tot sufletul tău, ¹⁵cu tot gândul tău și cu to¹⁶ată tăria ta, și pre aproapele tău sau ¹⁷vecinul ca pre tine însuși. Și caută ¹⁸în ceastă semnătură, ceteaște ce sânt de ¹⁹la Dumnezeu zise și sfinții ⁴³ lu Du²⁰mnezeu în Scriptura Sfântă: în *Dăanie* ⁴⁴, ²¹6; Marco, 2; Matei, 43; Luca, 9; Ioan, 10, ²²22; Matei, 92; Luca, 53; Matei, 79; Marco, ²³45; Luca, 91; Ioan, 23, 24; Matei, 20; ²⁴Luca, 56; Marco, 51; Matei, 12, 14, 15; Ioan, 46; // ¹<кѣ> *Korinthomъ* ⁴⁵, 188; Luca, 60, 67; Matei, 17; ²Petru, 58; *кѣ Rimlěnomъ* ⁴⁶, 110; Ioan, 70; ³Matei, 21; Luca, 80, 84, 44; *Dăa⁴nie* ⁴⁷, 35; *кѣ Timothei* ⁴⁸, 296; *кѣ Korintomъ* ⁴⁹, ⁵138, 143, 114; *кѣ Efeseomъ* ⁵⁰, 233; ⁶Matei, 106; *Psaltire*, 4; *кѣ Efeseomъ* ⁵⁰, ⁷227 și aiurea tutindinea.

184^r184^v

Să nu te ⁸veri feri de păcatele carele am numă⁹rat înainte, ce cu de-adins veri viia în ¹⁰iale, ca porcul zăcând în tină, și ¹¹nu veri face bine, postul tău fi-va de ¹²nemică. Că cine va să postească de mînca¹³re și va viia în ceaste păcate, postul ace¹⁴luia iaste ca și al dracului; că el ¹⁵încă nu mănâncă nici carne, nici pea¹⁶ște, nici un fealiu de bucate, ce drept a¹⁷ceaia eluși e ⁵¹ drac: cu postul lui sau ¹⁸ajunul nu foloseaște nemică. Așa și ¹⁹tu, creștine, să veri îmbla în aceale păca²⁰te carele am numărat înainte, ²¹postul tău fi-va urât înaintea lu Du²²mnezeu.

Frații miei, să nu prelunge²³sc voao învățatura de astăzi, alte ²⁴doao fealiure de post lăsa-voiu pre ceaia ⁵² // ¹duminecă ce vine. Iară ce-am grăit a²stăzi țineți bine aminte. Teameți și ³slăviți pre Dumnezeu, să dobândiți ⁴viața de vecie. Amin!

185^r

⁵Nedělě 1 postъ

Ev(g)lĭe Īō, gla(v) 5 ¹

⁶„În vremea aceeaia vrea Iisus să iasă den Gali⁷lei; și află Filip și grăi lui: ⁸«Vino după mine!» Era Filip den Vi⁹tsaida ², den cetatea lu Andrei și a lu ¹⁰Pătru ³.

40 Tip. оунаѣ трѣбѣице (probabil greșit în loc de unde nu trebuiaște). 41 Tip. жднн (probabil greșit în loc de juni). 42 Tip. виѣа (pronunțat viia?). 43 Tip. шн сѣннѣн (probabil greșit în loc de și pren sfinții). 44 Tip. дѣаніѣ; vezi mai sus, nota 11. 45 Vezi mai sus, nota 12. 46 Vezi mai sus, nota 35. 47 Vezi mai sus, nota 11. 48 „(Epistola apostolului Pavel) către Timotei”. 49 Corect: *кѣ Korinthěnomъ*; vezi mai sus, nota 12. 50 Corect: *кѣ Efesěnomъ*; „(Epistola apostolului Pavel) către Efeseni”. 51 Tip. елѣшіѣ. 52 Tip. чѣа. – Pe marginea inferioară a paginii e scrisă signatura ꙗѢ, indicând sfârșitul colii 23.

1 „Duminica întâia (din) post. (Evanghelia <după> Ioan, cap. 5)” (= Ioan, I, 43–51). 2 Tip. виѣѣсанда. 3 Tip. гѣтрѣ.

Află Filip Natanail și ¹¹grăi lui: «De cine-au scris Moisi în¹²tru lege <și> prorocii aflat-am: Iisus, fiul ¹³Iu Iosif ce e den Nazaret.» Și zise ¹⁴lui Natanail: «Den Nazaret poate fi ¹⁵ceva bine?» Și grăi lui Filip: «Vi¹⁶no și vezi!»⁴

185^v Și văzu Iisus Natanail vii¹⁷nd cătr-însul și grăi de el: «Ace¹⁸sta adevăr <iaste> izrailteanin, întru el hi¹⁹tleșug nu iaste.» Și grăi lui Natanail: ²⁰„Cumă mă știi?» Răspunse Iisus și zise ²¹lui: «Mai denainte, până nu te chemă Fi²²lip, când erai supt smochin, văzutu-⁵// ¹te-am.» Răspunse Natanail și grăi ²lui: «Învățătoare, tu ești fiul lu ³Dumnezeu, tu ești împăratul izraili⁴lor!» Răspunse Iisus și zise lui: «Derepce zi⁵ș ție că te-am văzut supt smochin cre⁶zuși; mai mari de aceasta vedea-veri.» ⁷Și grăi lui: «Adevăr, adevăr grăiesc ⁸voao: de acmu vedea-veți ceriul deșchi⁹s și îngerii lu Dumnezeu suind ¹⁰și pogorând spre Fiiul Omenesc.»” *Kone*¹¹ *cb nedělě.*

186^r ¹²Frații miei, grăit-am duminecă ⁶ ce-au ¹³trecut, den Scriptura Sfântă, depre ¹⁴post, unde pomenește Scriptura de¹⁵pre post și cum trebuiaște creștinu¹⁶lui a posti bine. Ș-am spus câte ¹⁷fealiure de post aflăm: spus-am a¹⁸tunce de doao fealiuri ș-am făgădu¹⁹it cum astăzi iară voiu grăi de alte ²⁰doao fealiure de post, cum tot cre²¹știnul să știe bine de lucrul postului. ²²Derept aceaia, ascultați ce iaste al trei²³lea post:

186^r ²⁴Al treilea post iaste acesta // ¹(Al treilea post iaste acesta) ⁷carele iau oamenii sus, derept vreo ³vină ce-au greșit, cu plângere, cu sme⁴ritura inimiei, cum așa cu căitul și ⁵cu credința dereaptă în Tatăl sfânt ⁶derept Iisus Hristos cu rugăciune smerită ⁷să dezmaniem pre Dumnezeu. Acest ⁸post mai mare lasă și pune pre oame⁹ni sau pre nărod până la o vreamă, ¹⁰și iară cându le place părălesc. În¹¹tr-acest post nu mănâncă, până poste¹²sc, oamenii; cu acest post bătrânii ¹³au postit în trei chipure:

186^v Mainte, u¹⁴nde-au venit vreo perire mare sau au ¹⁵căzut vreo pedepsă mare pre oameni, ¹⁶smeritu-se-au ș-au ajunat ș-au postit; ¹⁷cum depre acest post iaste scris în ¹⁸*Cartea judeatelor* ⁸, în 20 de capete: ¹⁹„Venii miteanii când bătură și ucise²⁰ră pre izrailteani, 22 de mie, ²¹izrailii postiiă până în seară, făcân²²d jărtvă Domnului cu rugăciune.” ²³Așa, când peri în războiu Saul împărat // ¹cu fiu-său Ionatan ⁹ și filisteanii ¹⁰ tă²iară pre jidovii ¹¹, prentu ceastă perire ³postiră și ajunară 7 zile, cu⁴mu e scris în *Cr(s)tva* ¹², în 31 de capete.

187^r ⁵Adoara, când înaintea ușiei vine pre ⁶oameni vreo oaste sau altă mânie și ⁷pedepsă a lu Dumnezeu, – cum făcu ⁸Ioasafat împărat când auzi c-au ⁹venit limba păgână, Ammon și Mo¹⁰av, cu mulțime nenumărată pre el: ¹¹că se deade rugăciuneei și lăsă în toa¹²tă țara să postească și să ajune, rugă¹³nd pre Dumnezeu, cum iaste scris în ¹⁴*Paralipomeny* ¹³, 20 de capete. Așa ¹⁵Estir cu Mardochei și jidovii tu¹⁶tindinilea postiră, unde ¹⁴ auziră ce ¹⁷perire <e> pre ei (în cartea Estir ¹⁵, 13). ¹⁸Așa, când Iona proroc la oraș ¹⁹ntră în Ninevia și strigă cum orașu²⁰l după patruzeci de zile peri-va, ²¹iară împăratul care era în Ninevia, pre propo-²²veduitura ¹⁶ lui Iona, sculă-se den ²³scaunul lui și-s lepădă vășmă²⁴ntul despre eluș și se îmbracă // ¹<în> saci și șezu în cenușe și strigă ²și zise în Ninevia, den ruga împăratu³lui și mai-marilor lui, zicând: „Oa⁴menii și dobitoacele și boii și vitele ⁵să nu mănânce ceva, nici să pască și ⁶apă să nu bea, ce să se coapere cu saci

4 Tip. ВЕЗЕ. 5 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura КД, indicând începutul colii 24. 6 Tip. ДОУМНИКЪ (pentru *dumineca*). 7 Repetarea greșită a ultimului rând din pagina precedentă. 8 Cartea „Judecătorii” din Vechiul Testament. 9 Tip. ІОНАТОН. 10 Tip. ФИЛИСТЕИ. 11 Tip. ЖИДОВИИ (probabil greșit în loc de *jidovi*). 12 Cartea „Regii” din Vechiul Testament. 13 Tip. ПАРИЛИПОМЕНЬ; „A doua carte a Cronicilor” din Vechiul Testament. 14 Tip. ОУНИИ. 15 Cartea „Estera” din Vechiul Testament. 16 Tip. ПРЕ ПОВЕДОУИТОУРА.

oamenii și dobitoacele”; și striga la ⁸Domnul în tărie și să se întoarne omu⁹l den calea rea a lui și den fărălea¹⁰gea ce iaste în mîinile sale. Cine știe, ¹¹doară se va turna și va ierta Dumnezeu ¹²și se va turna den mânia ¹⁷sa și nu văm ¹³peri. Iaste scris în cartea prorocului ¹⁴Iona ¹⁸.

A treia oara, cându se-au greși¹⁵t oamenii și se arată ¹⁹că se căiesc ¹⁶depre greșală: așa făcu Ahav împă¹⁷rat când certa Ilie proroc pre el ¹⁸(iaste scris în cartea *O(t) Cr(s)tvie* ²⁰, 7 ca¹⁹pete); așa Ezavil ²¹, în 21; așa Nec²⁰mia ²², 9. Așijderea Daniil proroc, ²¹cându se ruga drept jidovi ²³ carei era ²²în prinsură în Vavilonia 70 de aii, ²³să slobozească Domnul pre ei. Depre a²⁴cest fealiu de post ceteaște ce zice // ¹David proroc în psalom 34 și ²Ioil ²⁴ proroc, în 2 capete. Cu a³cest post ară trebui în aceaste vremi ⁴de apoi să ne rugăm ²⁵pre Dumnezeu, ⁵cum vedem în câte lucrure se-au mâni⁶iat pre noi Dumnezeu drept mu⁷lte păcate ale noastre. Să viem și ⁸să plângem la Domnul întruna, ⁹nu cu fățarnicie ²⁶, ce cu toată sme¹⁰ritura, c-ară căuta Domnul și pre ¹¹noi, cum și pre ceia carei am nu¹²mărat înainte.

Al patrul post ¹³iaste acesta, când trupului nostru ¹⁴nu dăm sau oprim depre mâncare ¹⁵și de băutură și de altă dulceță ¹⁶a lumiei, cum să asculte și să ogo¹⁷dească trupul sufletului. Și acest ¹⁸post iaste ca un frâu cu carele le¹⁹găm și slăbim și ca când am înfră²⁰na pre trupul nostru să nu pohtească ²¹lucrurile ceștii lumi, ce în rîndul ²²lumiei să cearce veselia veacului și ²³să nu grăbească la păcate. Ce în cest ²⁴post nu numai alesătura mîncă- // ¹riei, ce de tot binele trupului, ²nu să fie dinioară ²⁷ sau de patru ori ³întru an, ce în toată vremea. Și ⁴când simți ²⁸slăbia sufletului ²⁹ și hrăboria pre răul trupului, ⁶mai tare când are creștinul vreo ne⁷voie drept carea va să roage pre Dom⁸nul, atunce ajune, plîngă ⁹și bine să fie treazv, cu toată i¹⁰nema Domnului să se roage. Că ine¹¹ma cu pântecele plin sau pre o¹²mul beat nu ascultă Dumnezeu, ¹³ce și rugăciunea și slujba toată a ¹⁴lui uraște Dumnezeu. Așa află¹⁵m în Scriptura Sfântă carea am nu¹⁶mărat înainte, în leagea bătrână a jido¹⁷vilor; așa și în leagea noao a lu ¹⁸Hristos, când creștinii în Antiohia, fă¹⁹când rugăciunea Domnului, posti²⁰ră și ajunară (iaste scris în *Dăa*²¹*nie* ³⁰, 31 de capete). Așjde²²rea făcu Pavel și Varava (50 de ²³capete).

Depre post ca ³¹ acesta în²⁴trebară (Matei, 31): „Căce noi și // ¹fariseii ³² pururea postim și ajună²m, iară ucenicii tăi nu postesc?” ³Așa și Ana prorocița posti (Luca, 48). Depre post ca ³³ acesta grăi Iisus (⁵Matei, 72; Marco, 40): „Acea⁶stă rudă de drac nu iase cu nemică ⁷altă, numai cu postul și cu ru⁸găciune.” ³⁴ Depre post ca ace⁹sta grăiaște Pavel apostol, *къ Ко*¹⁰*rinthomъ* ³⁵, 181 și 193); de¹¹pre acest post învață Iisus Hristos pre noi ¹²(Luca, 17), zicând: „Feriți-vă să ¹³nu îngreioiaze inimile voastre cu prea ¹⁴mîncare multă și cu beția și cu ¹⁵grija ceștii lumi, cum de pripă ¹⁶să nu cază pre voi.” Accaia zice: „Ca ¹⁷lațul veni-va pre toți carei șed pre ⁸fața a tot pămîntul.” De¹⁹pre acest post grăiaște Hristos (Matei, ²⁰17), zicând: „Când veți posti, nu ²¹fiți ca fățarnicii.” Așa și sfânt ²²Pavel (*къ Korinthomъ* ³⁵, 143) depre ²³acest post grăiaște: „Trupul meu // ¹eu l-am ținut și pre slujbă l-am ²învațat cum, propoveduind eu al³tora, însumi nedestoinic să nu ⁴fiu.”

17 Tip. мѣнѣ. 18 Tip. ѿвнѣ; cartea „Iona” din Vechiul Testament. 19 Tip. съаратъ. 20 „Din «Regii»” (carte din Vechiul Testament). 21 Tip. езавилъ (= ?). 22 Cartea „Neemia” din Vechiul Testament. 23 Tip. жидови (probabil greșit în loc de *jidovii*). 24 Cartea „Ioel” din Vechiul Testament. 25 Tip. съ не ругамъ (probabil greșit în loc de *să rugăm*). 26 Tip. фѣцѣрничемъ. 27 Tip. диниуръ. 28 Tip. симни. 29 Tip. соуфлетоуоуи. 30 „Faptele apostolilor”. 31 Tip. къ. 32 Tip. фарисей. 33 Tip. къ. 34 Tip. ругачионе (probabil greșit în loc de *rugăciunea*). 35 Corect: *къ Korinthomъ*; „(Epistola) către Corinteni”.

Așa faceți și voi, creștini, ⁵cum să ogodească trupul voiei lu Du⁶mnezeu și sufletului. Pre acest ⁷lucru tu ne ajută, Doamne! Amin!

⁸Nedělě 2 postě

Ev(g)lie M(r), gla(v) 7 ¹

⁹„În vremea aceeaia mearse Iisus în Capernaum ¹⁰prespre câteva zile. Și auzit fu ¹¹că în casă iaste, și aciaa adunără-se mu¹²lți, că nu putea încăpea nece pre porți, ¹³și grăi lor Cuvânt. Și vineră cătr-¹⁴nsul, purta slăbitul de vine: purta-¹⁵l patru înși ². Și nu se putea apropia ¹⁶cătr-însul, drept nărodul; descope¹⁷riră coperimântul casei unde era, ¹⁸săpară, pogorără patul cu funi – pr-i¹⁹nsul slăbitul zăcea. Văzu Iisus credin²⁰ța lor, grăi slăbitului: «Fii, la²¹să-ți-se păcatele.»

189^v

Era unii den cărtula- // ¹ri ³ aciaa șezând și cugeta întru ²inimile lor: «Ce acesta așa grăiaște ³hule? Cine poate lăsa păcatele, ⁴fără unul Dumnezeu?» Și aciaa ⁵înțelease Iisus cu duhul lui că așa aceia ⁶cugetă întru ei, zise lor: «Ce ⁷aceasta cugetați în inimile voastre? ⁸Ce iaste mai iușor: a zice slăbitului ⁹‘Lasă-ți-se păcatele’, sau a zice ‘Scoa¹⁰lă și ia patul tău și îmblă’? ¹¹Ce să știți că puteare are Fiiul Omene¹²sc pre pământ a lăsa păcatele.» Grăi ¹³slăbitului: «Ție grăiesc: scoală ¹⁴și ia patul tău și te du în casa ta!» ¹⁵Și se sculă aciaa și luo patul ¹⁶și ieși înaintea tuturora, așa cu¹⁷m că se mirară toți și slăviră Du¹⁸mnezeu, grăind că: «Nece dinioară n-a¹⁹m văzut așa»”. *Konecъ nedělě* ⁴.

²⁰Tâlcul aceștii evanghelie caută ²¹la *Nedělě 6 (Matei, glava 29)* ⁵. //

190^r

¹Nedělě 3 postě

Ev(g)lie M(r), gla(v) 37 ¹

²„Zise Domnul: «Cine va vrea du³pă mine să meargă, să se lea⁴pede de sine și să ia crucea lui ⁵și după mine să vie. Cine a⁶mu să ară vrea sufletul lui ⁷să mântuiască, pierde-l-va ² e⁸l, iară cine va piiarde su⁹fletul lui drept mine și evanghelie ³, ¹⁰acela mântui-l-va ⁴ el. Ce folosu e o¹¹mului să ară dobândi toată lumea și ¹²va păgubi sufletul lui? Sau ce dă ¹³omul să schimbe sufletul lui? Și ¹⁴amu oarecui va fi rușine de mine ¹⁵și de cuvintele mele în ruda aceasta cu¹⁶rvarnica ⁵ și păcătoasă, și Fiiul O¹⁷menesc ⁶ rușina-va el când va veni ¹⁸în slava Părintelui lui cu îngerii sfi¹⁹niți.» Și grăi lor: „Adevăr grăiesc ⁷ ²⁰voao că sânt unii de stau cicea, ²¹ce nu vor gusta moarte până vor ²²vedea împărăția lu Dumnezeu viin²³d în tărie””. *Konecъ nedělě* ⁸. //

1 „Duminica a 2-a (din) post (Evanghelia <după> Marcu, cap. 7)” (= Marcu, II, 1–12).
2 Tip. грешитъ патрѣиши. 3 Tip. лррн (cu repetarea ultimelor două litere de la sfârșitul paginii precedente. 4 „Sfârșitul (evangheliei) duminicii”. 5 „Duminica a 6-a (Matei, capitolul 29)”.

1 „Duminica a 3-a (din) post. (Evanghelia <după> Marcu, cap. 37)” (= Marcu, VIII, 34–39). 2 Tip. pierde лъва. 3 Tip. леѣлѣн. 4 Tip. мѣнтѣилъва. 5 Tip. крѣварника (probabil greșit în loc de *curvarnică*). 6 Tip. внемескъ. 7 Tip. грѣекъ. 8 „Sfârșitul (evangheliei) duminicii”.

²Frații miei, în ceastă evanghelie învăță-ne ³Hristos pre toți cum cine vor vrea să fie ⁴ai lui, să ia și să poarte crucea tot ⁵omul eluș al său, cum au purta⁶t și Hristos. Că cum zice la Luca, 77: ⁷„Vare cine nu va purta crucea sa și <nu> vi⁸ne după mine, nu poate fi mie ⁹uce⁹nic”, – au cum zice aiurea: „nu e mie ¹⁰destoinic”. Derept aceaia avăm de ¹¹aicea aceaste învățături:

¹²Învățătura dentâi

¹³Aicea Hristos zice: „Cine va vrea să vie după mi¹⁴ne, să se lepede de sineș.” Învățați, cre¹⁵știni, cum se poate lepăda omul de ¹⁶sineș: așa te poți lepăda, cându te ¹⁷tine cu tot laș ¹⁰griiei Tatălui Sfân¹⁸t, cum nici o grije n-ai tu de tine, ce ¹⁹tu te-ai dat și te-ai legat pre ogodirea Dom²⁰nului: nu gândești nemică pre viața ta, ²¹ce numai să faci voia Domnului; gândul și ²²înțeleșul tău și toate pohtele tale ai ²³ucis ș-ai legat și te-ai lăsat pre putea²⁴rea a lu Hristos. // ¹Nu te poți iubi nemica, nici te milui, că ²e ție a îmbla în voia lu Hristos, cum fac ³și slugile credincioase în slujba ma⁴re a domnilor săi.

191^r

A doua ¹¹învățătură

⁵Hristos zise „să ia crucea”; învăță-te, creștine, ce e crucea, câte fealiuri, și când ⁷luom crucea. Crucea iaste tot fealiul de ⁸nevoie, dosadă, ocară, rușine, chinu⁹l, gonitul, bătăile, și după toa¹⁰te realele și dureare – munca și mo¹¹arta oare cât de grozavă și grea.

¹²Crucea iaste de doao ¹²fealiuri: una, a to¹³ți creștinilor depreună, cum zice Pav¹⁴l кь Galato(m) ¹³, 213: „Carei sânt ai lu ¹⁵Hristos, trupulu ș-au răstignit cu râvne¹⁶le și cu pohtele.” Altă cruce – care o¹⁷mului usebi cuiș ¹⁴pune Dumnezeu a ¹⁸purta și a păți: au boală, au alte ne¹⁹voi și greale. Nu grăiaște Hristos să purtă²⁰m crucea de lemn ce-au purtat el ș-au ²¹murit pre ea, nici grăiaște de crucea fă²²cută de aur sau de argint, ce lesne e ²³a purta fățarnicilor.

Apoi zice Hristos „să ²⁴ia”, că ne iaste a purta și a păți și fără // ¹har ce ne pune asupră Dumnezeu, că ²n-avăm cum aimintrea, ce zice el să ³ia. Învățăm de aicea cum cu veselie ⁴cine poartă crucea și nevoia, acela ia cru⁵cea. Cum zice Hristos (Matei, 10): „Bucura⁶ți-vă și vă veseliți”; și la D^{eanie} ¹⁵, 15: „Ucenicii bātuți mergea veselindu-se de ⁸naintea ¹⁶săborului.” Așa Pavel, кь Ko⁹lasaemь ¹⁷, 252: „Acum eu mă veselesc în ¹⁰chinul meu ce pentru voi am pățit”; ¹¹și кь Evreo(m) ¹⁸, 325: „Și prada avuți¹²ei voastre cu bucurie o ați răbdat”, – și ¹³cine pate bucuroș și cu pace, nu ¹⁴cu murguitură și cu greață.

191^v

Iară zi¹⁵ce Hristos: „să ia crucea lui”; nu zice „crucea ¹⁶mea”, ce a ta, creștine, că unele nevoi ¹⁷și reale pune noao asupră Dumnezeu ¹⁸și acealea zice să purtăm. Iară alte ¹⁹fățarnicii ei-ș ¹⁹lor aleg: munca, fo²⁰amea și oare ce greale, de mintea și de ²¹capul lor, cu care nu cinstesc ²²pre Dumnezeu (Matei, 60). Că tu, ²³creștine, destulă nevoie veri avea în lu²⁴me, numai să poți purta; nu adau- // ¹ge cu mintea ta: ⁶între oameni sau ²în oraș mai multă dosadă și greață ³poți afla decât în pustie și în chilia ⁴ta.

192^r

9 Tip. міен. 10 Tip. лашь („lași”). 11 Tip. доод. 12 Tip. дод. 13 Corect: кь Galatēnomь; „(Epistola) către Galateni”. 14 Tip. коуишь („fiecăruia”). 15 „Faptele apostolilor”. 16 Tip. де ꙗнаниѣ (= de înaintea?). 17 Corect: кь Koloseomь; „(Epistola) către Coloseni”. 18 „(Epistola) către Evrei”. 19 Tip. еншь („ei își”).

A treia învățătură

⁵Cum înțelegem „cine va vrea sufletul ⁶său să-l mântuiască, piarde-l-va”? – Așa: ⁷cine va iubi viața sa și nu va să moară preⁿtru Hristos și lângă evanghelia lui, acela va ⁹să-ș ție sufletul în trup în pace. ¹⁰iară atunce piarde-l-va în munca de vea¹¹c. Iară acela piarde sufletul său ¹²prentu el și acela-l va afla cine e ¹³gata a muri, să treabire, drept Hristos și ¹⁴drept evanghelia lui; că acela nu mo¹⁵are, ce treace în viață, că lui iaste Hristos viia¹⁶ța. Și cum zice el: „Ce folosu e ¹⁷omului să va dobândi toată lumea, ia¹⁸ră sufletul său va păgubi?”

¹⁹A patra învățătură

192²⁰ „Au ce va da omul să schimbe sufle²¹tul său?” – Aicea învățăm cum ²²sufletul nu poate ²⁰ schimba ni²³mea. Greșesc carei zic că pot ²⁴dereage, descumpăra // ¹și a iușura după moarte, că Dumne²zeu nu e lacom cum sânt acei făța³mici ²¹.

A cincea învățătură

⁴Rușinea ²² noastră, creștini, ce pățim lân⁵gă cuvântul lu Dumnezeu plăti-ne-⁶va noao Hristos când va veni în slava Tată⁷lui său. Iară tine, ce iubești cinstea de oa⁸meni și cum să nu te ocărăscă lumea. ⁹nu ascuți, nici spui cuvântul lu Du¹⁰mnezeu, fi-veri rușinat de Hristos înai¹¹ntea îngerilor și a toată lumea. Derep¹²t aceeaia, să nu gândim nici cu rușinea, ni¹³ci cu paguba, nici cu moartea; așa vă¹⁴m fi cinstiți până în vecia veacului. A¹⁵min!

¹⁶Nedělě 4 postu

Ev(g)līe M(r), gla(v) 40 ¹

193¹⁷ „În vremea aceeaia om neștine vine cătră ¹⁸Iisus, închină-se lui și grăi: «Învățăto¹⁹are, aduș fiiul mieu ție: are du²⁰h mut, și unde să ară fi află-l ²¹el, ucide-se el și-i cură spumele ²²și scrâșnește cu dinții lui și se usu¹⁵că. Și ziș ucenicilor tăi de să-l ² // ¹scoață el și nu putură.» El răspu²nse lui, grăi: «O, rudă necredincioasă, ³până când voi fi întru voi? până câ⁴ndu vă voi răbda? Aduceți el cătră ⁵mine!» Și aduseră el cătr-însul. ⁶Și văzu el aciaa duhul: tremură e⁷l, și căzu la pământ, tăvăliia-se, cu⁸ra-i spumele. Și întrebă tatăl lui: ⁹«Câți ani sânt de când aceasta fu lui?» ¹⁰El zise: «De cocon; și de multe o¹¹ri el și în focu-l aruncă și în apă, ¹²să piarză el. Ce ni, de ce poți, ajută ¹³noao, milostiveaște-te de noi!» Iisus zise ¹⁴lui: «Însă de poți creade, totu se poate ¹⁵a credinciosului.» Și aciaa strigă tată ¹⁶l feciorului, cu lacrăme grăi: «Crez, Do¹⁷amne! ajută a mea necredință!»

Văzu ¹⁸Iisus că se adună nărodul ³, opri duhul ¹⁹necurat, grăi lui: «Duh mut și ²⁰surd, eu ție zic: Ieși dentr-însul ²¹și de acmu să nu întri întru el!» Și ²²strigă, și

20 Тір. πνᾶτρε. 21 Тір. φάρμακον. 22 Тір. ροχισμῆ.

1 „Duminica a 4-a (din) post (Evanghelia <după> Marcu, cap. 40)” (= Marcu, IX, 17-31).

2 Pe partea inferioară a paginii e înscrisă signatura Ɱ Ɱ, indicând sfârșitul colii 24. 3 Тір. πῆρεδαι.

mult tremura, ieși; și fu ²³ca un mort, așa cum mulți grăi²⁴ră c-au murit. E Iisus prinse el de mâ-⁴ // ¹nă, rădică el; și se sculă.

193^v

Și merge ²el în casă; ucenicii lui întrebară ³el usebi: „Căce noi nu putem ⁵goni ⁴el?» Și zise lor ⁶: «Această rudă cu ⁵nemică nu poate ieși, numai cu rugă⁶ciuni și cu post.»

Și de-acia ieșind, și ⁷mergea pren Galileiu și nu vrea de să⁸-l știe cineva. Învăța amu ucenicii ⁹lui și grăia lor că Fiiul Omenesc ¹⁰vândut va fi în mâinile oamenilor și ucide-vor el; când va fi ucis, a treia ¹²zi va învie”. *Konec neděle* ⁷.

¹³Tâlcul evangheliei

¹⁴Frații miei ⁸, în ceastă evanghelie vedem câtă ¹⁵mare grozăvie și batjocură face ¹⁶dracul pre om, însă cu slobozitura Dom¹⁷nului. Iară Hristos, depre care zic «Iisus Hristos ¹⁸nikâ» ⁹, învinge pre dracul și scoate de¹⁹n putearea lui pre omul, cum făcu în ²⁰ceastă evanghelie. Ce unde apostolii nu pu²¹tură scoate, cum au scos de-altă oară, ²²fu lor ciudă; și deaca întră Iisus în ca⁴să, întrebară el ucenicii: «Căce n-am ²⁴putut noi scoate?» Căror răspunse // ¹cum că n-au putut prentu necredința ²lor, cum zice la Matei, 72; așa și pre ³tatăl feciorului și pre toți capernauteanii ^{9a}, zicând: „O, rudă necredincioasă ⁵și răzvrătită, până când voi fi în⁶tru voi?”

194^r

Putem înțeleage de-icea cu⁷m n-au putut scoate apostolii: unde ⁸era și oameni necredincioși, așa și ⁹ucenicii nu avură tare credință. De¹⁰rept aceaia deade aicea toată putearea și ⁴tăria credinței, cum iaste <scris> la Matei, 72. ¹²Iară unde adauge și zice: „cu post și ¹³cu rugăciune”, acealea sânt arme și scu¹³lele credinței. Că credința dereaptă ¹⁵poate rugăciune face cu post treazv și ¹⁶mâhnit de toate poftele trupului; ¹⁷că aceaste doao sânt slugile credin¹⁸ței. Că credința poate toate, cu¹⁹m zice Hristos: „Și rugăciune ¹⁰ și postul ²⁰fără credință sânt lucrure deșarte.” ²¹Ce învățați, creștini, cum nu grăiaște Hristos ²²aicea depre acel post cum țin ²³mulți, că postesc în această vreme ¹¹ ²⁴cu nume numai, nu cu adevăr posti- // ¹nd, cum ați înțeles în duminica bră²⁰nzei și în duminica întâia a postului.

194^v

³Cum trebuiaște a posti? Că unii aleg ⁴de bucate: un fealiu de bucate mână⁵ncă, alt nu mânăncă; aleg zilele și ⁶săptămâni ¹². Depre care lucru putem ⁷grăi ce aflăm în Scriptura Sfântă: nu a⁸flăm să fie semnat Hristos și apostolii ⁹în care zi trebuiaște și în câte, ce află¹⁰m la Matei, 17, unde zice Hristos cum oa¹¹menii să nu știe, nici să cunoască când ¹²postim. Și Pavel așa zice, *къ Galato(m)* ¹³, ¹³209: „Zilele țineti și căutați lunile ¹⁴și vremea și aii, că mă tem cum să nu ¹⁵fiu lucrat și muncit întru voi în ¹⁶cinste și în deșert. Așa și la *Kola*¹⁷*saemb* ¹⁴, 255, zice cum nimea să nu ju¹⁸dece pre noi depre mâncare și de băutu¹⁹ră, nici depre praznice sau zilele ca²⁰re sânt ca o umbră lucrurelor vietoa²¹re. Caută, oame ¹⁵ creștine, cum grăiaște ²²sfânt Pavel.

4 Pe partea inferioară a paginii e înscrisă signatura $\bar{\kappa} \bar{\alpha}$, indicând începutul colii 25. 5 Tip. $\rho\omega\tau\theta\mu\epsilon$. 6 Tip. $\mu\bar{\nu}$. 7 „Sfârșitul (evangheliei) duminicii”. 8 Tip. $\mu\bar{\nu}$. 9 Tip. $\nu\eta\kappa\acute{\alpha}$ („învingătorul”? cf. gr. $\nu\acute{\iota}\kappa\eta$ „victorie”). 9a Probabil greșit în loc de *capernaumeanii* („locuitorii din Capernaum”); cf. copia P: *căpernaomteanii*). 10 Tip. $\rho\omega\tau\gamma\alpha\kappa\iota\omega\eta$ (probabil greșit în loc de *rugăciunea*). 11 Tip. $\beta\rho\bar{\epsilon}\mu\alpha$. 12 Tip. $\sigma\alpha\pi\tau\alpha\mu\alpha\kappa\alpha\tau\alpha$ (probabil greșit în loc de *săptămânile*). 13 Corect: *къ Galatěnomъ*; „(Epistola) către Galateni. 14 Corect: *къ Koloseomъ*; „(Epistola) către Coloseni”. 15 Tip. $\omega\mu\epsilon$.

195^r Dară unii gândesc cu²³m nește pravile tocmita nu știm de la²⁴cine, cum să fie cu știrea apostolilor. // ¹Și apostol zice să nu judecăm nici pren²mâncare, nici de zile pre nimea; încă a³iurea, *къ Римлѣномъ*¹⁶, 112, și mai chear gră⁴iaște, așa zicând: „Cine mănâncă pre⁵cela ce nu mănâncă să nu sâduiască; și⁶cine nu mănâncă pre cela ce mănâncă⁷să nu judece, că Dumnezeu priimește⁸el.” Că să grăim ce e drept: în nește pra⁹vile, nu știu de cine făcute, în nescare zi¹⁰le zic că e păcat a mânca peaște sau¹¹carne. Ce în Scriptura¹⁷ Sfântă, necăirea în lea¹²gea noao a lu Hristos, nu aflăm de la el o¹³prit vreun fealiu de bucate, ce mai¹⁴tare aflăm cum apostolilor aș-au gră¹⁵it Hristos (la Luca, 50): „În care casă veți î¹⁶ntra, în aceeaia casă rămâneți mănând¹⁷și bând ce iaste la ei.” Și depre mâ¹⁸ncare iară așa grăiaște (Matei, 60): „Ce în¹⁹tră omului în gură, aceeaia nu va spur²⁰ca pre el; însă ce iaste den gură, aceeaia²¹spurcă pre el.” Și acest lucru cum²²să¹⁸ înțeleagem tâlcuiaște însuș (în Matei, 61; Marco, 28, 29). Și lu sfânt Pătru,²⁴când zise el că n-au mântat den to- // ¹t fealiul de bucate, așa răspunse (în ²*Dăanie*, 24): „Ce Dumnezeu au curăți³t, tu să nu zici spurcat.” Iată sfânt⁴Pavel depre mâncare¹⁹ așa grăiaște (*къ Ко⁵rinthomъ*²⁰, 146): „Tot ce se vinde în târgul⁶cărnii măncați²¹ și nu vă teameți nemică; ⁷și iară cine vă vor chema den necredincio⁸și și veți vrea să meargeți, tot ce vă vor⁹pune înainte²² măncați, nemica nu ju¹⁰decați.” Și iară <къ> *Римлѣномъ*²³, 114: „Nu e <în> împă¹¹răția lu Dumnezeu mâncare²⁴ și beare, ce¹²dereptate și pace și veselie în Duhul Sfă¹³nt.”. Și la *Korinthomъ*²⁵, 140: „Mâncarea pre noi¹⁴nu va pune înaintea lu Dumnezeu: nici să¹⁴văm mânca sătura-ne-văm, nici să nu văm¹⁶mânca lipsi-ne-văm.” Vezi, așa zice Pave¹⁷l cum, să văm mânca ceva bucate, cu aceeaia¹⁸nu văm fi buni creștini, nici să nu văm mâ¹⁹ncă, cu aceeaia nu văm fi mai răi creștini; ce²⁰mai bine, creștini²⁶, să facem cumu ne învață²¹Pavel, *къ Евreo(m)ъ*²⁷, 335: „Vine²⁸ cu dulceață²²a întări inema, nu cu mâncarea care nu²³folosiră acelora carei îmblară în iale²⁴și carei vrură să se sfințească cu alesătu²⁵ra mănăriei²⁹. Ceteaște și socoteaște bine // ¹ce grăiaște Pavel (la Timotei, 284), zi²când: „Duhul grăiaște adevărat că în vrea³mea de apoi lepăda-se-vor unii den credi⁴nță, socoti-vor cu duhul înșelătoriu și⁵cu învățăturile drăcești întru față⁶rie, și cu cuvinte mincinoase aprinși⁷întru știuta lor, apără să nu se însoare³⁰ și să se ferească de bucate ce Dumnezeu⁹au fapt de mâncare. Să luom cu mulțemi¹⁰tă, credincioșilor și ceia ce cunosc a¹¹devărul, că se sfințesc cu cuvântul Do¹²mnului și cu ruga.” De-icea poți înțelea¹³ge³¹ cum în zilele apostolilor n-au fost¹⁴contentit mâncarea, nici un fealiu de¹⁵bucate, ce Pavel zice cum că vor conte¹⁶ni cu învățatura drăcească; *къ Korinthomъ*³², 17135, zice: „Mâncarea pântecelui și pânțe¹⁸cele mănăriei, Dumnezeu³³ și aceasta, și¹⁹aceaia va strica.” Aiurea, sfânt Pavel (*къ Ко²⁰rinthomъ*³⁴, 141) depre mâncare așa grăiaște: ²¹„Răspunsul meu <cătră> carei cu mine părăsc²²acesta³⁵ iaste: au nu avăm putere a mânca²³ca și a bea?”

195^v

196^r

16 „(Epistola) către Romani”. 17 Тип. скрипта. 18 Тип. сън (eventual greșit în loc de *să-l*). 19 Тип. м.ж.дрѣ. 20 Corect: *къ Korinthomъ*; „(Epistola) către Corinteni”. 21 Тип. м.ж.кци. 22 Тип. д.наннтѣ. 23 Vezi mai sus, nota 16. 24 Тип. м.ж.карѣ. 25 Vezi mai sus, nota 20. 26 Тип. крецини. 27 „(Epistola) către Еврей”. 28 Тип. бине. 29 Тип. м.ж.кернен. 30 Тип. съноусѣ др.сдрѣ (= să nu se însoțescă?). 31 Тип. д.целѣукѣ. 32 Vezi mai sus, nota 20. 33 Тип. доумнеѣ. 34 Vezi mai sus, nota 20. 35 Тип. д.часта.

Derept aceaia, frații miei ³⁶, acea²⁴stea toate nu zic eu, ce zice Scriptura ²⁵Sfântă; eu ție voiu da sfeat să faci cu- // ¹m zice Pavel la *Korinthomb* ³⁷, 140: „Așijde²rea de voiu blăzni ³⁸ sau voiu dosădi frate³le meu derept bucatele, nu am a mân⁴ca carne întru veaci”. Și la *Korinthomb* ³⁷, 143 ⁵zice Pavel că: „mie-am ³⁹ținut trupul și⁶l-am învățat să nu cumva, altora propo⁷veduind, eu însumi nepotreabnic său fiu.” ⁸Că post creștinesc <e> lucru bun și a⁹jută rugăciunii și credinței; ce nu ¹⁰ne spăsește, însă înfrânăm, slăbim și ¹¹smerim trupul nostru ca întru un jug ¹²să ogodească sufletului. Ce post iaste a¹³junul, flămânzire, prevegheare și nemân¹⁴care? nemică, și neogodire trupului. Așa ¹⁵și tu, îmbracă credința ta cu post ca ace¹⁶st și cu rugăciune și veri învinge, a¹⁷jutoriu fiind ție Dumnezeu, toate ¹⁸hitleşugurile dracului. Pre aceaia tu ¹⁹ne ajută, Doamne! Amin!

196^v

²⁰Nedělě 5 postě

Ev(g)lie M(r), gla(v) 47 ¹

²¹„În vremea aceaia luo Iisus doisprăzeace uceni²²ci, începu lor a grăi ce vrea lui să fie: «Că ia²³tă ieșim în Ierusalim ² și Fiul Omenesc vându²⁴[t va] ³ fi mai marilor ⁴ preuți și cărtu- // ¹larilor; și judeca-vor el spre moarte ²și da-vor el păgânilor și bățjocori-vor ³el și vor răni el și scuipi-vor el ⁴și ucide-vor el; și a treia zi învie-va.» ⁵Și se apropiară înaintea lui Iacov și ⁶Ioan, feciorii lu Zevedeu, grăiră: «Învă⁷țitoare, vrem de ce-ți ⁵ vrem ceare să faci noao.» ⁸El zise lor: «Ce veți de să fac voao?» Ei ⁹ziseră lui: «Dă noao unul de-a dereapta ¹⁰ta și unul de-a stânga ta să ședem întru ¹¹slava ta.» E Iisus zise lor: «Nu știți ce ceare¹²ți voi: putea-veți bea păharul ce eu am a ¹³bea și botejunea cu ce voiu fi eu bote¹⁴zat să vă botezați?» Ei ziseră lui: «Putea-¹⁵văm.» Iisus zise lor: «Păharul, amu, ce eu a¹⁶m a bea bea-l-veți și cu botejunea <cu> ce eu ¹⁷m-am botezat boteza-vă-veți; iară a șede a ¹⁸de-a dereapta mea și de-a stânga nu mi-e să da¹⁹u voao, ce acelora cui iaste gătită.»

197^r

²⁰Și deaca auziră <cei> zeace, începură a nu ogo²¹di de Iacov și de Ioan. E Iisus chemă ei, ²²grăi lor: «Voi știți că domnii lumiei ²³domnesc și marii au putearea. Nu a²⁴șa să fie între voi, ce cine va vrea să ²⁵fie mare între voi, să fie voao // ¹slugă, și cine va vrea să fie întru voi ²întâiu, să fie voao rob; și amu Fiiul O³menesc n-au venit să-i slujască lui, ⁴ce să slujască el și să dea sufletul ⁵lui izbăvire derept mulți»”. *Конечь ned<ělě>*. ^{5a}

197^v

⁶Tâlcul aceștii evanghelii

⁷Frații miei ⁶, în ceastă evanghelie prorocia și ⁸spuse Hristos ucenicilor cumu i se va tâm⁹pla lui lucrul ⁷ în Ierusalim: cum acolo vându¹⁰t va fi mai marilor preuți și cărtu¹¹larilor și va fi judecat spre moarte; ¹²ce mainte da-l vor

36 Tip. мѣн. 37 Vezi mai sus, nota 20. 38 Tip. ДЕВОН БАЪНЕН. 39 Tip. мѣамь.

1 „Duminica a 5-a (din) post (Evanghelia <după> Marcu, cap. 47)” (= Marcu, X, 32–45). 2 Tip. еірлѣ. 3 Hârtia deteriorată. 4 Tip. мареаѣ. 5 Tip. greșit четѣ; pasajul este, în versiunea modernă: „Învățătorule, dorim ca ce îți vom cere să ne faci.” 5a „Sfârșitul (evangheliei) duminicii”. 6 Tip. мѣн. 7 Tip. аскрѣаѣѣ.

198^r

păgânilor, bățjocuri-¹³vor el și mai apoi ucide-vor el; ce a ¹⁴treia zi den moarte iară va învia, după ¹⁵Scriptură. Și aceasta mainte au spus ¹⁶Hristos lor, cum să nu se blăznească deaca vor ve¹⁷dea că<-l> vor prinde și-l vor ucide. Că pururea ¹⁸și de-altă oara era ⁸grăit Hristos ucenici¹⁹lor depre moartea lui și depre împărăția ²⁰lui, ce nici dinioară ⁹nu era înțeles u²¹cenicii lui cum că împărăția lui iaste ²²sufletească: tot gândiră ei așa cum ²³Hristos va domni pre pământ ca alalți îm²⁴părați și va înnoi împărăția iudei²⁵lor, ca și David și Solomon împărați. // ¹Iară cești doi ucenici, Ioan și Iacov, ²unde era rudă de aproape lu Hristos, și gân³diia că vor fi ei dentâi și mai mari do⁴mni în domnia lu Hristos, că trupul și inema o⁵mului tot pofteaște să domnească pre a⁶lții. La Matei, 81, zice evanghelist cum mu⁷ma feciorilor lu Zevedeu se-au rugat de⁸rept feciorii ei; poate fi că acei doi ⁹ucenici au tocmit pre muma lor să gră¹⁰iască, cum, să n-ară face încă pohta lor, ru¹¹șinea ară cădea pre muma lor. Ce Hristos cu ¹²blândeate răbdă neînțelegătura lor și ¹³pohtă nebunească și învăță pre ei ¹⁴cum pre răbdare și a pățirea chin pot ¹⁵întra în slava lui. Și n-au ales să ¹⁶puie ei în domnie, ce în slujbă. Derept ¹⁷aceaia, avăm de-acea aceste învățături:

¹⁸Învățătura dentâi

198^v

Cum ¹⁹apostolii nu putură înțeleage cuvintele ²⁰cheiar ale lu Hristos când grăia de moartea ¹⁰și ²¹de chinul lui, că încă nu era ei lumina²²ți cu Duhul Sfânt, așa și noi lucrure²³le credinței și legiei de noiș ¹¹, fără ²⁴Duhul Sfânt, nu putem înțeleage. Cum ²⁵zice Pavel, la *Korinthom* ¹², 127: „O- // ¹mul nu poate înțeleage ce sânt Duhului ²Domnului ¹³, că-i iaste omului o nebulie ³și nu poate cunoaște că sufleteaște se ⁴judcă”; și 129: „Să cineva părea-i-se-⁵va ¹⁴mândru să fie întru voi în ceastă ⁶lume, nebun să fie cum să se facă ⁷mândru; mândria amu a ceștii lumi ⁸nebulie la Dumnezeu iaste.”

⁹A doao ¹⁵învățătură

¹⁰Hristos zice: „Putea-veți bea păharul ce eu am ¹¹a bea și cu botejunea cu ce voiu fi eu bote¹²zat să vă botezați?” – Aceaste cuvinte gră¹³iaște de moartea ¹⁶lui, și învățăm de aicea ¹⁴cum Hristos pren chinul <lui> și pren moarte au în¹⁵trat în slava lui (Luca, 114). Așa și ¹⁶a toți creștinilor mainte iaste a păți și ¹⁷mult a răbda și așa a întra la împără¹⁸ția Domnului; cum zice Pavel ¹⁷, 197: „De vă¹⁹m chinui cu el, și cu nusul văm împărăți.”

²⁰A treia învățătură

199^r

Hristos zi²¹ce: „A șădea de-a dereapta mea și de-a strânga ²²nu mi-e să dau voao, ce acelora va fi căro²³ra iaste gătită.” – De-icea învățăm cum împă²⁴răția lu Dumnezeu ¹⁸nu gătim noi cu lucrurele // ¹noastre ceale bune, ce ne iaste gătită ¹⁹nu²mai den mila și milosârdia Domnului. ³Încă atunce e gătită când încă n-au fo⁴st gătită lumea, cum zice Hristos la ju⁵decată (Matei, 106).

8 Tip. *вара* (probabil greșit în loc de *oară*). 9 Tip. *днншрж*. 10 Tip. *моарте*. 11 Tip. *ноншъ* („noi singuri”). 12 Corect *Korinthenomъ*; „(Epistola) către Corinteni”. 13 Tip. *че сънтъ дѣоулн домнлн* (pasaj neclar). 14 Tip. *пърѣнсе*¹⁴*сева*. 15 Tip. *адоав* (probabil greșit în loc de *a doao*). 16 Tip. *моарте*. 17 Lipssește indicarea epistolei lui Pavel. 18 Tip. *дѣнезѣ*. 19 Tip. *гѣнтъ*.

A patra învățătură

⁶Hristos zice: „Voi știți că domnii lumiei ⁷domnesc și marii au puteare; nu așa ⁸să fie întru voi.” – Aicea Hristos usebeaște cin⁹stea și lucrul apostolilor și oameni¹⁰lor de beserecă, cum sânt papii, ¹¹patriarșii, vlădicii, episcopii și ¹²tot fealiul de preuți, de la împărați, ¹³craii, voivozii și tot fealiul de ¹⁴deregători a ceștii lumi. Lor au lăsa¹⁵t Dumnezeu aicea să domnească pre noi ¹⁶și să biruiască lumea cu dreptate, ¹⁷cu milă și cu judecată dereaptă, ¹⁸iară oamenilor de beserecă n-au lăsa¹⁹t domnia să domnească în chipul altor ²⁰domni, ce zice preuților: „Cine va ²¹vrea să fie mare întru voi, să fie voao ²²slugă; și cine va vrea să fie între ²³voi întâi, să fie voao rob; că cine po²⁴ate sluji a oamenilor mai mult, // ¹au cu învățatura, au cu altă slujbă, ²acela va fi mai mare.” Greși tare pa³pa den Roma și mă tem că fu el un an⁴tihrist, cum cunoaștem den Scriptura ⁵Sfântă, unde se rădică prespre toată ⁶lumea și călcă supt picioare toți ⁷împărații și craii și domnii despre pă⁸mânt. Caută de ²⁰ el ce grăiaște Pavel, ⁹кѣ *Soloněno(m)* ²¹, 275; Daniil, 7. Și un¹⁰de zice papa că lui se cade să fie cap ¹¹și prespre toți mai mare-i, greși tare; ¹²și Ioan constantinopolitean patriarh, ¹³sfădindu-se cu papa prentu domnia și ¹⁴pre mai-măria. Greșesc și acmu papii, ¹⁵patriarșii ²², vlădicii, episcopii, egu¹⁶menii, carei împlă în chipul domnilor și ¹⁷mai-marilor. Apostolii n-au îmblat a¹⁸șa, ce se-au muncit cu învățatura zioa ¹⁹și noaptea; caută cum zice Pavel de²⁰pre sine și depre alalți apostoli (la *Ko*²¹*rinth*²³, 131), că: „Noi batjocură ²⁴ fost-am ²²lumiei și îngerilor și oamenilor, noi ²³nebuni drept Hristos, noi slabi, noi dosădi²⁴ți până în cest ceas. Și pățim foame ²⁵ și // ¹seate și despuiți și sem bătuti și ²nici un loc avăm adevărat; și chi³nuiiam lucrând cu mâinile noastre, ⁴ca un blăstem lumiei fum.” Și ala⁵lte multe ²⁶ zice Pavel aicea și aiurea (⁶caută la *Dănie* ²⁷, 44).

199^v

Derept aceaia, ⁷nu se cade noao popilor a domni în ceastă ⁸lume, ce a sluji mult și a păți mul⁹t prentu evanghelia; și așa văm întra ¹⁰la începătoriul credinței noastre, la ¹¹Iisus Hristos, fiiul lu Dumnezeu, Domnul nostru. ¹²Amin!

200^r

¹³Nedělě 6, Cvětonosna

Ev(g)lie Īo, gla(v) 41 ¹

¹⁴„Mainte cu șase zile de Paști vine ¹⁵Iisus în Vitania, unde era Lazar mor¹⁶t, ce elu-l învise den moarte. Făcură ¹⁷lui cină aciia, și Marta slujia; e ¹⁸Lazar era unul den șezători cu nusul ². ¹⁹Maria luo o litră de mir de nardos me²⁰stecat, de mult preț, și unse pi²¹cioarele lu Iisus și ștearse cu părul <ei> și ²²picioarele lui; casa împlu-se de olmu²³l mirului.

Grăi lui unul den // ¹ucenicii lui, Iuda a lu Simon den Isca²riot, ce vrea el să-l vânză: «Derep³ce mirul acesta nu vândut să fie la tre⁴i sute de bani să se dea mișeilor?» A⁵ceasta zise nu că se grijiia de mișei, ⁶ce ca un fur era și pungă avea ⁷și

200^v

20 Tip. АН. 21 Corect: *Soloněnomъ*; „(Epistola) către Tesaloniceni”. 22 Tip. патриаршин. 23 Vezi mai sus, nota 12. 24 Tip. батъжокърж. 25 Tip. фодм. 26 Tip. мочте. 27 „Faptele apostolilor.”

1 „Duminica a șasea, a Floriilor (Evanghelia <după> Ioan, cap. 41)” (= Ioan, XII, 1–18); *Cvětonosna*: tip. цвѣто носна. 2 Tip. носдѣ.

cealea ce deaderă el purta. Zise Iisus: ⁸«Nu muncireți ea, den zioa de îngrupă⁹toarea mea au ținut el: mișeii amu ¹⁰pururea aveți cu voi, e mine nu puru¹¹rea aveți.»

Înteleseră nărod mult de¹²n iudei că acia iaste și vineră, nu ¹³derept Iisus numai, ce ca și Lazar să ¹⁴vază, ce elu-l învisease den moarte. ¹⁵Sfătuiră-se mai marii preuți ca și La¹⁶zar să ucigă, că mulți derept el ¹⁷mergea den iudei și credea intru Iisus.

¹⁸A doua ³zi demânceața nărod mult mersea¹⁹se în praznic; auziră că Iisus vine în Ierusa²⁰lim, luară stâlpări de finic și ²¹ieșiră în timpinatul ⁴lui și striga: «O²²sanna, blagoslovit vine în numele Dom²³nului împăratului izraililor!»

201'

Află ²⁴Iisus un asin, șezu spr-insul, cu-⁵ // ¹m iaste scris: «Nu te teame, fata Sionu²lui! iată împăratul tău vine, șade spre ³mânzișor de asin.» Aceasta nu înțlea⁴seră ucenicii lui mainte; ce cându se ⁵proslăvi Iisus, atunce pomeniră că aceaia ⁶era de el scrisă, și aceasta făcură ⁷lui. Mărturisi ⁶nărodul ce era cu nusu⁸ când chemă Lazar den mormânt ⁹și-l învise el den moarte; derept aceaia ¹⁰timpină el nărodul, că auzise el ¹¹că făcuse acest semn”. *Konecъ neděle* ⁷.

¹²*Aceșta iaste tâlcul aceștii evanghelie*

¹³Frații miei, în ceastă evanghelie scrie Ioan e¹⁴vangelist cum șase zile mainte ¹⁵de Paști au venit Hristos în Vitania, ce-au fă¹⁶cut lui acolo cină și lui Marta au ¹⁷slujit. Lazar au șezut cu alalți, ¹⁸iară Maria cu mir scump unse picio¹⁹arele lu Iisus. Și Iuda Iscariot, fiin²⁰d fur, părutu-i-au lui rău ș-au mur²¹guit pre muiare prentu vărsatul miru²²lui pre trupul lu Iisus, cum zic ala-⁸ // lți evangheliști. Apostolii alalți încă cu ²Iuda nu ogodiră ei, iară Hristos zise să ³nu dosădească pre ea, c-au făcut lucru ⁴bun.

201'

Adoara, scrie evanghelist cum au ⁵venit mulți jidovi la Iisus și derept ⁶Lazar să vază. Ș-au sfătuit mai ma⁷rii preuți să ucigă și pre Lazar. Iară ⁸a doua ⁹zi (cum zic și Matei, 83; Marco, ⁹49; Luca, 96) șezu Hristos pre asin și ¹⁰întră cu ucenicii și cu nărod mult, ¹¹carei cinstiia pre el, unii tăind ¹²stâlpări de finic, alții veșmintele a¹³șternând înaintea lui, și striga: „Osan¹⁴na, blagoslovit cela ce vine în nume¹⁵le Domnului, împăratul lu Izrail!”

Dere¹⁶pt aceaia, de-icea văm avea aceste învățatu¹⁷ri:

Învățătura dentâi

Marta (ca și aiu¹⁸rea, Luca, 54) slujaște Domnului; ¹⁹că Pavel apostol laudă pre văduole, zicând²⁰d (*κτ Timotei* ¹⁰, 286): „Ș-au fost bu²¹curoasă a da săracilor sălaș.” Și ceaia ce ²²picioarele sfinților au spălat și celo²³ra triștilor mângâiare au fost și ²⁴în toate lucrurile au îmblat, așa și // ¹Maria nu spală cu apă, ca alte văduo, ²picioarele lu Iisus, ce cu mir prea scu³mp, vărsându pre picioarele și – cum ⁴zice Marco – pre capul lui, cum să ara⁵te dragoste prea mare a ei cătră el; ⁶că, cum zice Iuda, c-au vrut putea vi⁷nde în trei sute de dinari (aceaia ară ⁸face la noi treizeci ¹¹de florinți, au ⁹și mai mult). Așa și noi să învăț¹⁰m de aicea să slujim, deaca nu

202'

3 Tip. ΔΑΟΔ. 4 Tip. ΤΗΑΜΒΗΤΣΑΚ. 5 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura ΚΤ, indicând sfârșitul colii 25. 6 Tip. ΑΕΡΤΣΡΟΙ. 7 „Sfârșitul (evangeliei) duminicii”. 8 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura ΚΣ, indicând începutul colii 26. 9 Tip. ΔΑΟΔ. 10 Tip. ΚΕΤΗΑΒΟΤΗΙ („Epistola către Timotei”). 11 Tip. ΤΡΕΙΣΧΗ.

putem ¹¹trupului ¹² lu Iisus acmu, mișeilor, săra¹²cilor, striinilor, călătorilor făcân¹³d bine, și-i va ținea ca când am face ¹³ ¹⁴lui însuș (Matei, 106).

A doua ¹⁴ învăță¹⁵tură

Iuda era fur, zice evangheli¹⁶st, și ce da oamenii și miluiră pre ¹⁷Hristos și apostolii, aceaia el purta pun¹⁸ga ¹⁵. De-icea învățăm, den pilda lu Iuda, ¹⁹cātu e păcat rău lăcomia banilor: mu²⁰rguiaste și prentu faptele bune ce fă²¹cu cea muiare ¹⁶ lu Iisus, uita și fu neha²²nic lu Iisus. Era pre el pus apostol, ²³putea face ciude și seamne ca și alalți ²⁴apostoli, era pus pre el vistiarni- // ¹c, iară lăcomia după furțișag, aju²tând dracul, făcu pre el cum că fu ³vânzătoriu și domnu-său; de-acia peri ⁴grozav. Așa, fugiți și vă feriți, creștinilor, – mai tare voi, preuților –, să nu ⁶periți ca și Iuda. Nu trageți fără⁷leage, preuții, nu vindeți sfinția pre ⁸bani, ca și Simon vru să facă (la ⁹Dăanie) ¹⁷.

202^v

A treia învățătură

¹⁰Cu întratul <în> Ierusalim, șezând pre asi¹¹nul, Iisus împlut-au de ce-au fost puru¹²rea grăit și ce apostolii cu năroade¹³le jidovilor au fost cu veselie aștep¹⁴tând; și de-aceea ¹⁸prorocii au fost ¹⁵prorocind, cum adevărează evanghelist, ¹⁶aducând zisul prorocului Isaiia, 67, ¹⁷Zaharia, 9. Și cu întratul smerit, șe¹⁸zând pre asinul, învăță-ne pre aceaste ¹⁹lucruce:

Dentâi, zice Ioan Zlatoust ²⁰c-au învățat pre noi să urâm cinstea și ²¹slava ceștii lumi.

Adoara, cu în²²tratul lui șezând pre asinul <au> dat ²³ucenicilor lui vreo veselie și bucu²⁴rie, unde cu toată cinstea petrec pre // ¹el năroadele.

203^r

A treia oara, arăta²t-au jidovilor că nu fuge el de³naintea ¹⁹ morției, nici se teame de ea.

⁴A patra oara ²⁰, unde-au șezut spre asin, – ⁵că asinul au semnat ruda jidovilor –, ⁶șezu și pre mânzul neînvățat, că ace⁷l mânz au semnat ruda păgânilor și ⁸limbilor a toate. Că Hristos au venit ș-au ⁹întrat în Ierusalim să moară și drept ji¹⁰dovii, și drept păgânii carei pri¹¹imesc și cred în el că e blagoslovi¹²t.

Cum cântară năroadele jidove¹³ști: „Osanna, dă năroc, Doamne, celuia ce ¹⁴vine în numele Domnului!” – îmblați ¹⁵și noi, creștinilor, să meargem în timp¹⁶natul lu Iisus, împăratul a toți crești¹⁷nilor ²¹, cu credință dereaptă, cu ¹⁸cântec și cu laudă, și cu adevăr că ¹⁹ne va duce ²²<cu> el depreună ²⁰nu în Ierusalim, ce la Ta²¹tăl sfânt al ²²lui, la veselia ²³de vecie, – ce ne dă, Doamne! ²⁴Amin! //

¹Četvŕto(k) veliky, na liturgii

203^v

<Ev(g)lîe> M(th), gla(v) 107 ¹

²„Zise Domnul ucenicilor ² lui: «³Știți că după a doua ³ zi Paști⁴le vor fi și Fiiul Omenesc pridădit va fi spre răsti⁶gnire.» Atunce se adunară întâi-⁷preuții și

12 Tip. ТРЪТЪЛАН. 13 Tip. АМЪ ФЪЧЕ (greșit în loc de *ar face*). 14 Tip. АДОА. 15 Frază neclară. 16 Tip. МЪАРЪ. 17 „Faptele apostolilor”. 18 Tip. ДЪ ЧЕЛ. 19 Tip. ДЕЪ НАИИТЪ (= *dennaintea?*). 20 Tip. УРА. 21 Tip. КРЕЩИНОРЪ. 22 Tip. НЕВА ДОДОУЧЕ.

1 „Joia Mare, la liturghie (<Evanghelia după> Matei, cap. 107)” (= Matei, XXVI, 1–XXVII, 2). 2 Tip. ОУЧЕНИЧЕЛЪ. 3 Tip. АДОА.

cărtularii și bătrâ⁸nii omenesți în curtea întâiului ⁴ pre⁹ut, ce-l chema Caiafa ⁵, și sfătuiră-se Iisus ¹⁰să prilăstească și să-l prinză și să-l ¹¹ucigă; grăiră: «Ce nu în praznic, să nu ¹²fie voroavă întru oameni.»

204^r Iisus fu în Vi¹³tanie, în casa lu Simon stricatul ⁶; a¹⁴propie-se cătr-însul muiarea, în sticlă ⁷ mi¹⁵r având, de mult preț, și-l vărsă în ¹⁶capul lui, șazând. Văzură ucenicii ¹⁷lui și nu ogodiră, ce grăiră: «Derept ¹⁸ce fu aceasta pagubă? Putea amu ace¹⁹sta mir vândut să fie drept mult ²⁰și să se dea mișeilor.» Înțelease Iisus, zi²¹se lor: «Ce trudă dați muieriei? Lu²²cru bun feace drept mine: pururea a²³mu mișei cu voi aveți, e mine ²⁴nu veți avea pururea. Varsă mirul ace- // ¹sta spre trupul meu – spre groapa ²mea face. Adevăr grăiesc voao: u³nde se va fi mărturisind evanghelia acea⁴sta, prespre toată lumea zice-se-va ⁵și ce feace aceasta întru pomeana ei.»

⁶Atunce se duse unul de acei doispră⁷zeace, ce se chema Iuda den Scariot ⁸, ⁸cătră întâiul preoților, zise: «Ce-⁹m ⁹veți da și eu voao voiu vinde e¹⁰l?» Ei puseră lui treizeci ¹⁰de a¹¹rginți. Și de aciaa socotiaa podo¹²abă vreamă să el vânză ¹¹.

Întâia zi de ¹³amiazăzi ¹², mearseră ucenicii cătră ¹⁴Iisus, grăiră lui: «Unde veri să gătim ¹⁵ție să mănânci paștile?» El zise: ¹⁶«Duceți-vă în cetate cătră iată cine și ¹⁷ziceți lui: ‘Învățătorul grăiaște: ¹⁸Vreamă mea aproape iaste; la tine voiu ¹⁹face paștile, cu ucenicii miei’.» Și ²⁰feaceră ucenicii ca zise lor Iisus și ²¹gătiră paștile.

204^v Seară fu, șezu cu ²²amândoisprăzeace ucenici și, mân²³când, zise lor: «Adevăr grăiesc vo[ao] ¹³ ²⁴că unul de voi vândutu-m-au.» [Și se] ¹⁴ // ¹scârbiră foarte, începură a grăi lui ²cineș ¹⁵ cu al lui: «Doară eu sânt, ³Doamne?» El răspunse, zise lor: ⁴«Cela ce întinge mâna cu mine în solni⁵șă, acela mă vându. Fiiul Ome⁶nesc merge ca iaste scris de el: Va⁷i de omul acela ce Fiul Omenesc ⁸vându; mai bine ară fi lui să nu ⁹fie născut omul acel.» Răspu¹⁰nse Iuda, cela ce-l vânduse el, zise: «Doa¹¹ră eu sânt, învățătoare?» Grăi lui: ¹²«Tu zici.»

205^r Mâncând ei, luo Iisus pâ¹³ine și o blagoslovi și o frâmse și ¹⁴deade ucenicilor lui și zise: ¹⁵«Luați și mâncați, acesta iaste tru¹⁶pul meu.» Și luo păharul și bi¹⁷ne-ură, deade lor și le grăi ¹⁶: «Beați ¹⁸dentr-însul toți, că acesta iaste ¹⁹sângele meu <de> leage noao, ce se drept ²⁰mulți varsă întru lăsăciunile păca²¹telor. Grăiesc amu voao că n-a²²m a bea de acest rod de viță pâ- // ¹nă în zioa aceaia când voiu bea cu voi, ²nou, întru împărăția ¹⁷Tatălui meu.» ³Și cântară și ieșiră în codrul Ga⁴lileiului.

Atunce cuvântă lor Iisus: ⁵«Toți vă veți săblăzni de mine în noa⁶ptea aceasta; scrisă amu iaste: ‘Vătă⁷ma-se-va păstoriul și <se> va despărți tur⁸ma ¹⁸oilor’. E după învierea mea a⁹ștepta-vă-voiu în Galilei.’» Răspunse Pă¹⁰tru, zise lui: «Să se-ară toți săblăzni ¹¹de tine, eu nece dinioară nu mă voiu ¹²săblăzni de tine.» Zise lui Iisus: «Deadevăr ¹³grăiesc ție ¹⁹ că în aceasta ²⁰noapte, ainte ¹⁴până cântătoriul nu

4 Tip. Ἀτῆδ 5 Tip. καιαφα. 6 Tip. σκαρατῶν. 7 Tip. στῆκλα. 8 Tip. σκαριωτῆς (probabil greșit în loc de *Iscariot*). 9 Tip. μεμῆ („ce-mi”). 10 Tip. τρενσεκε. 11 Fraza este, în versiunea modernă (v. 16): „De atunci, Iuda căuta un prilej potrivit ca să-l dea [pe Iisus] în mâinile lor”. 12 Tip. Ἀτῆα νη δε ἀμῆδνδνδν. – În versiunea modernă: „În ziua întâia a praznicului azimilor.” 13 Hârtia deteriorată. 14 Hârtia deteriorată. 15 Tip. чинеше. 16 Tip. шнлжгржн. 17 Tip. пѣржцѣа. 18 Tip. торма. 19 Tip. цѣа. 20 Tip. ѱна ачаста (pentru *în această*).

va fi cântat ¹⁵de trei ori, te veri lepăda de mine.» ¹⁶Grăi lui Pătru: «Să mi se-ară tâmpla ¹⁷cu tine a muri, nu mă voi lepăda ¹⁸de tine.» Așa și toți ucenicii zi¹⁹seră.

Atunci vine cu nușii Iisus ²⁰în oraș ce se chema Ghetsimanie ²¹ și ²¹și grăi ucenicilor: «Ședeți acia până // ¹mă voi duce să mă rog coalea.» Și ²luo Pătru și amândoi feciorii lu ³Zevedeu, începu a scârbi și a tânji. ⁴Atunci grăi lor Iisus: «O, scârbit iaste ⁵sufletul meu până la moarte! A ⁶șteptați acicea și prevegheați ²² cu mine.» ⁷Și trecu pușinel și căzu spre fața ⁸lui, ruga-se și grăia: «Tatăl meu, ⁹să iaste puteare, să-mi treacă păharul a ¹⁰cesta de la mine! Însă nu ca eu voi, ¹¹ce ca veri tu.» Ivi-i-se lui îngerul de ¹²n ceri, întăria el. Și era întru nevoie, ¹³cu nevointă se ruga; fură sudorile ¹⁴lui ca picăturile de sânge, pica la ¹⁵pământ.

Și se sculă den rugă ¹⁶și vine cătră ucenici, și află ei adu¹⁷rmiți. Și grăi lu Pătru: «Așa e, ¹⁸nu poți un ceas preveghea cu mine! ¹⁹Prevegheați și vă rugați, să nu meargeți ²⁰în năpaste ²³; că duhulu e treazv e trupu²¹lu e slab.»

Iară adoara mearse de se ru²²gă, grăind: «Tatăl meu, să nu poa²³tă ²⁴ acest păhar treace de la mine, să ²⁴nu-l beau, fie voia ta!» Și vine, // ¹iară află ei adurmiți; era-le ²⁵lor ²ochii îngreoiți. Și-i lăsă ei de ³se duse iară, – ruga-se a treia oară; acela ²⁶ ⁴cuvânt zise. Atunci vine cătră u⁵cenicii lui și grăi lor: «Durmiți a⁶lți și <vă> răpoșați! ²⁷ adevă că apropie-se cea⁷sul și Fiul Omenesc vându-se în mâni⁸le oamenilor păcătoși. Sculați de îmblă⁹m! adevă că se apropie cela ce mă vându.»

¹⁰Încă el grăind, adevă Iuda, unul de ¹¹cei doisprăzece, vine, și cu nusul glo¹²ate multe, cu arme și cu pari, de la mai ¹³marii preoți și bătrânii omenesți. Ce-¹⁴la ce vându el deade lor semn, zise: «¹⁵Cela ce voi săruta, acela iaste de pri¹⁶ndeți el.» Și acia trecu cătră Iisus, ¹⁷zise lui: «Bucură-te, învățătoare!» ¹⁸Și-l sărută el. Iisus zise lui: «So¹⁹ațe, spre aceaia ai venit?» Atunci po²⁰stâmpiră și puseră mânil pre Iisus ²¹și prinseră el.

Și adevă unul de a²²ceștea ce fusease cu Iisus tinse mâna ²³și scoase cușitul lui și lovi ²⁴robul întâiul prespre // ¹toți ²⁸ și tăie lui ureachea. Atunci ²grăi lui Iisus: «Întoarce cușitul tău ³în locul lui, că toți amu ce luară ⁴cușitele de cușite periră. Au pa⁵re-ți că nu pociu ruga acmu Tatăl mi⁶eu și înainte să-mi puie mai mu⁷lt de doasprăzece legheoane de înge⁸ri? Cum amu să se izbândească Scri⁹ptura, că așa se cade să fie?» În a¹⁰cela ceas zise Iisus gloateljor: «Ca la ¹¹un tâlhariu ați ieșit, cu arme și cu ¹²pari, a mă prinde. În toate zilele pre ¹³lângă ²⁹ voi ședeă ³⁰ în beserecă, învăța ³⁰ și nu ¹⁴prinset mine. Aceastea toate fu¹⁵ră să se izbândească scripturile ¹⁶prorocilor.»

Atunci ucenicii toți lă¹⁷sară el, fugiră. Voinicii prinseră ¹⁸Iisus și-l duseră cătră Caiafa ³¹, întâiul preu¹⁹șilor, iuo cărtularii și bătrânii adu²⁰nară-se. E Pătru mergea dup-îns ³² pre de²¹parte, până la curtea vlădicăei, și în²²tră înlăuntru; ședeă cu slugile, să vază ²³sfârșitul lui. Întâiul preușilor, vlădicii, ²³bătrânii cu nus, și

21 Tip. ГЕΘΣΙΜΑΝΙΕ (pentru *Ghetsimani*). 22 Tip. ΠΡΕΒΕΓΕΙΝ. 23 Tip. ἄκπαστε. 24 Tip. ποδῶν (probabil greșit în loc de *poate*). 25 Tip. ἐράλα. 26 Tip. ἀπελά (probabil greșit în loc de *același*; în versiunea modernă: „zicând aceleași cuvinte”). 27 Frază neclară (în versiunea modernă: „Voi tot dormiți încă și vă odihniți!”). 28 Cuvântul *toți* este precedat de *pre* (prin repetarea greșită a ultimelor litere din ultimul rând al paginii precedente. – Fragmentul *lovi robul întâiul prespre toți* (206^r 23–206^v 1) este greșit (probabil) în loc de *lovi robul întâiul prespre toți preoții* (cf. în versiunea modernă „a lovit pe slujitorul arhierelui” sau „a lovit pe robul marelui preot”). 29 Tip. ἀγρῶ. 30 Tip. σέδα τ... ἰβῶσα (= *ședeam... învățam*) 31 Tip. ΚΑΙΦΑΪΣ. 32 Tip. ΔΕΠΡΟΨΕΣ.

207' zborul tot. // ¹căuta minciuni să mărturisească pre Iisus, ²ca să-l ucigă el. Și mulți minci³noși-mărturie mearseră și nu afla⁴ră. Apoi vineră doi mincinoși-măr⁵turie și ziseră: «Acesta zicea: 'Pociu ⁶sparge beseareca lu Dumnezeu și în ⁷trei zile să o zidesc ³³ ea'.» Și se scu⁸lă întâiul preot, zise lui: «Ne⁹mică nu răspunzi <la> ce aceștea pre tine ¹⁰mărturisește?» ³⁴ E Iisus tăcea. Și răspun¹¹se întâiul preot, zise lui: «Juru-¹²te cu Dumnezeu viu să zici noao ¹³să ești tu Hristos, fiul Domnului.» Grăi ¹⁴lui ³⁵ Iisus: «Tu zici: însă grăiese voa¹⁵o: de acmu veți ³⁶ vedea Fiiul Ome¹⁶nesc șazănd de-a dereapta silcelor ¹⁷și viind în nuorii ceriului.» Atunce ¹⁸întâiul preoților rumpea veșmintele ¹⁹lui, grăi că: «Hulă grăiaște! Ce încă ²⁰trebuim mărturii? Adecă acmu au²¹zit hulele lui: ce se voao pare?» ²²Ei răspunseră și ziseră: «Vinovat ²³iaste morții!» Atunce scupiră fa²⁴ța lui și greață lui făcea; unii // ¹pre buci-l loviia, grăiia: «Spune noao, ²Hristoase ³⁷, cine iaste cela ce te lovi.»

Pătru șă³dea afară în curte; și postâmpi cătr-î⁴nsul o roabă, grăi: «Și tu erai cu Iisus ⁵galileaninul ³⁸.» Elu se lepădă den⁶tre oameni, grăi: «Nu știu ce grăiești.» ⁷Și se duse el cătră ușă; văzu el ⁸alta ³⁹, și grăi lor ⁴⁰: «Aciia era și acesta ⁹cu Iisus nazarieninul ⁴¹.» Și iară se lepădă ¹⁰cu blăstem că nu știe el. Du¹¹pă aceeaia, prespre neșchit, mearseră stân¹²d și ziseră lu Pătru ⁴²: «Adevăr, și tu ¹³d-inșii ești, și amu bescadele tale aiavea ¹⁴te fac.» Atunce începu a se jura și ¹⁵a se blăstema că nu știe acel om. Și ¹⁶aciia cântătoriul glăsi. Și pomeni ¹⁷Pătru graiul lu Iisus: zisese lui că: «Ain¹⁸te până cântătoriul nu va fi cântat de ¹⁹trei ori te veri lepăda de mine.» Și se ²⁰duse afară și se plânse cu amar.

²¹Demânează fu (Matei, 110).

208' ²²În vremea aceeaia sfat făcură toți ²³mai marii preoți și bătrânii ²⁴omenești pre Iisus, ca să ucigă el. Și // ¹legară el, duseră-l și deaderă el ²lu Pilat den Pont și ghemon³. ³*Kонец четврьето(к) великы* ⁴³.

Ev(g)lîe ⁴stîy(ch) stîrstei

M(th), glava 111 ¹

¹⁵„În vremea aceeaia văzu Iuda că vându el, ⁶că osândit fu; căi-se și întoarse ⁷treizeci de arginți, grăi: «Greșii ⁸de vândui sânge nevinovat.» Ei zise⁹ră: «Ce iaste noao? Tu caută și ¹⁰aruncă arginții în besearecă.» Duse-se, ¹¹și mearse de se spânzură.

E mai marii ¹²preoți luară arginții, ziseră: «Nu se ¹³dostoiaste să-i băgăm ei în vistiari, că ia¹⁴ste preț de sânge.» Sfat făcură ¹⁵să cumperre lor un «sat de lut», de în¹⁶grupătoare striinilor. Derept aceeaia chea¹⁷mă-se satul acela «sat de sânge» până ¹⁸în ceaste zile. Atunce se izbândi zicerea ¹⁹Ieremieci proroc grăind: «Și luară tre²⁰izeci de arginți, preț prețuit, ce prețu²¹ise <unii> den filii lu Izrail, și-i deaderă pre u²²n sat de olari, cum au spus mic Domnul.»

33 Tip. судья. 34 Tip. мартсєкє. 35 Tip. аош. 36 Tip. еиш. 37 Tip. џє. 38 Tip. галаилєанїнє. (pronunțat deci: -li-le-a-). 39 Tip. алтє (= altă slujnică). 40 Tip. аш (în versiunea modernă: „și-a zis către cei de acolo”). 41 Tip. назарїанїнє. 42 În versiunea modernă: „Apoi, peste puțin, s-au apropiat cei ce stăteau acolo și au zis lui Petru”. 43 „Sfârșitul (evangeliei din) Joia Mare”.

¹ „Evangelhia Sfințelor patimi (Matei, cap. 111)” (= Evangelhia din Vinerea Mare; Matei, XXVII, 3-26): 111: tip. п̃т̃ѧ, greșit în loc de п̃ѧт̃.

Atu¹⁶nce răstigniră cu nusul doi tâlhari: ¹⁷unul de-a dreapta, unul de-a stânga. ¹⁸E unii ¹⁶ mergea, huliia el, clătina ca¹⁹petele lor și grăia: «Spărgai besearca ²⁰și a treia zi o zidiia: mântuiaște-te în²¹suți de ești fiul lu Dumnezeu, de²²știnge den cruce!» Așijderea și mai ²³marii preuți batjocuria, cu cărtularii ²⁴și bătrâni și fariseii, grăiră: «Al-//¹ții mântuiaște, eluș nu se poate mâ²ntui. De iaste ¹⁷împăratul izraililor, ³să deștingă acmu den cruce și văm crea⁴de întru el. Upovăia pre Dumnezeu, ⁵de să mântuiască el acmu de va vrea! Lui ⁶zicea amu că: ‘A lu Dumnezeu sânt fii ¹⁸’» ⁷Aciaș și tâlhariul răstignit cu nusu⁸l împută lui.

Den șase ceasure u⁹ntunec fu prespre tot pământul ¹⁰până <la> al noaole ¹⁹ceas. Den al noa¹¹lea ceas strigă Iisus cu glas mare, grăi: ¹²«Ili, Ili, lima savah-tani ²⁰?», ce iaste: «Dum¹³nezeul meu, Dumnezeul meu, întru ce mă ¹⁴lăsași?!» E unii de aceia ²¹ce sta auziră, ¹⁵grăiră că: «Ilie strigă acesta.» Și acia ¹⁶curse unul dentr-înșii și luo bureate¹⁷le, împlu-l de oțet și-l înfipse la ¹⁸trestie, adăpă el; de acia grăi: «La¹⁹să să vedem de va veni Ilie să mântuiască ²⁰el.»

E Iisus iară strigă cu glas mare, – ²¹lăsă sufletul. Și iată, podoaba be²²searecii sparse-se în doao, de marginea de ²³sus până jos, și pământul se cu²⁴tremură și pietrile despica-se ²²și // ¹mormintele deșchiseră-se și multe ²trupure moarte ale sfinților sculară-³se; și ieșiră den morminte după în⁴vieea Lui, întrară în sfânta cetate ⁵și se iviră a mulți. E vătahul și ceia ⁶ce era cu nusul – păzia pre Iisus – văzură ⁷cutremurul și ce fu, temură-se foa⁸rte, grăiră: «Adevăr, fiul lu Dumnezeu ⁹era acesta.»

E iudeii era acia, și ¹⁰muieri multe, de căuta de departe, – ce ¹¹mersease după Iisus den Galilei: slujia ¹²lui. Într-însele era Maria Magdalina ¹³și Maria lu Iacov și a lu Iosie mu¹⁴mă și muma fiilor ²³lu Zevedei.

¹⁵După aceeaia fu <seară>, vine <un> om bogat den ¹⁶Arimatei – numele-i Iosif –, ce și ace¹⁷la învățase-se la Iisus. Acesta apropie-se ¹⁸cătră Pilat, cerșu trupul lu Iisus. ¹⁹Atunce Pilat zise: «Dați-i trupul!» ²⁰Și luo trupul Iosif, învâli-l cu ²¹pânză curată și puse el întru o ²²noao a lui groapă, ce era tăiată în piază²³tră, și răsturnă <o> piază mare spre u²⁴șă groapei; duse-se. Și acia Maria // ¹Magdalina și altă Marie ședeă ²lângă mormânt.”

Ev(g)lie M(th), glava 114 ²⁴

³„Întru demâneța la zioa ce iaste du⁴pă vineri adunară-se mai marii ⁵preuți și fariseii cătră Pilat, grăi⁶ră: «Doamne, pomenit-am că înșălăto⁷riul acesta zicea, încă acesta viu <fiind>: du⁸pă a treia zi scula-se-va. Zi amu să în⁹tărească mormântul până a treia zi, ¹⁰doară <nu> cumva-să vie ucenicii lui noap¹¹tea să fure el și să zică oamenilor: ¹²‘Sculatu-se-au den moarte’; și va fi apoi ¹³înșălăciunea mai amară de-ntăiu.» Zise ¹⁴lor Pilat: «Aveți peceți, duceți-vă ¹⁵de întăriți cum știți.» Ei se duseră, ¹⁶întăriră mormântul, semnară piază ¹⁷cu pecețile”.

16 Tip. оуиѣль (în versiunea modernă: „trecătorii”). 17 Tip. еции. 18 Tip. ѡиѣи (în loc de *fiu*). 19 Tip. алы ноауле (probabil greșit în loc de *la al noaolea*). 20 Tip. илї.їлї. лїмасаваоанї. 21 Tip. ачї.а. 22 Tip. деспїкасе (probabil greșit în loc de *despicară-se*). 23 Tip. ѡїюлш (în versiunea modernă: „mama fiilor lui Zevedei”). 24 „Evanghelia <după> Matei, cap. 114” (= Evanghelic în Sâmbăta Mare, la utrenie; Matei, XVII, 62–66).

210^r

Atu¹⁶ nec răstigniră cu nusul doi tâlhari: ¹⁷ unul de-a dreapta, unul de-a stânga. ¹⁸ E unii ¹⁹ mergea, hulăia el, elătina ca¹⁶ petele lor și grăia: «Spârgeai besearcea ²⁰ și a treia zi o zidiai: mântuiește-te în²¹ suți de ești fiul lu Dumnezeu, de²² știnge den cruce!» Așijderea și mai ²³ mării preuți batjocuria, cu cărtularii ²⁴ și bătrânii și fariseii, grăiră: «Al- ²⁵ ții mântuiește, eluș nu se poate mă²⁶ ntui. De iaste ²⁷ împăratul izraillilor, ²⁸ să deștingă acmu den cruce și văm crea²⁹ de întru el. Upovăia pre Dumnezeu, ³⁰ de să mântuiească el acmu de va vrea! Lui ³¹ zicea amu că: ³² A lu Dumnezeu sânt fii ³³ » ³⁴ Aciaș și tâlhariul răstignit cu nusu³⁵ l impută lui.

Den șase ceasure u³⁶ ntunearcă fū prespre tot pământul ³⁷ până <la> al noaole ³⁸ ceas. Den al noaole³⁹ cea ceas strigă Iisus cu glas mare, grăi: ⁴⁰ «Illi, Illi, lima savah-tani ⁴¹ »», ce iaste: «Dum⁴² nezeul meu, Dumnezeuul meu, întru ce mă ⁴³ lăsași?!» E unii de acia ⁴⁴ ce sta auziră, ⁴⁵ grăiră că: «Ilie strigă acesta.» Și acia ⁴⁶ curse unul dentr-inșii și luo bureate⁴⁷ le, implu-l de oțet și-l întipse la ⁴⁸ trestie, adăpă el, de acia grăi: «La⁴⁹ să să vedem de va veni Ilie să mântuiească ⁵⁰ el.»

210^r

E Iisus iară strigă cu glas mare, – ⁵¹ lăsă sufletul. Și iată, podoaba be⁵² searecii sparse-se în doao, de marginea de ⁵³ sus până jos, și pământul se cu⁵⁴ tremură și pietrile despica-se ⁵⁵ și ⁵⁶ mormintele deșchiseră-se și multe ⁵⁷ trupure moarte ale sfinților sculară-⁵⁸ se; și ieșiră den morminte după în⁵⁹ vierea Lui, întrară în sfânta cetate ⁶⁰ și se iviră a mulți. E vătahul și ceia ⁶¹ ce era cu nusul – păzia pre Iisus – văzură ⁶² cutremurul și ce fu, temură-se foa⁶³ rte, grăiră: «Adevăr, fiul lu Dumnezeu ⁶⁴ era acesta.»

E iudeii era acia, și ⁶⁵ muieri multe, de căuta de departe, – ce ⁶⁶ mersease după Iisus den Galilei: slujia ⁶⁷ lui. Într-însele era Maria Magdalena ⁶⁸ și Maria lu Iacov și a lu Iosie mu⁶⁹ mă și muma fiilor ⁷⁰ lu Zevedei.

211^r

⁷¹ După acia fu <seară>, vine <un> om bogat den ⁷² Arimatei – numele-i Iosif –, ce și ace⁷³ la învățase-se la Iisus. Acesta apropie-se ⁷⁴ cătră Pilat, cerșu trupul lu Iisus. ⁷⁵ Atunce Pilat zise: «Dați-i trupul!» ⁷⁶ Și luo trupul Iosif, învăli-l cu ⁷⁷ pânză curată și puse el întru o ⁷⁸ noao a lui groapă, ce era tăiată în pîia⁷⁹ tră, și răsturnă <o> pîiatră mare spre u⁸⁰ șa groapei; duse-se. Și acia Maria ⁸¹ Magdalena și altă Marie ședea ⁸² lângă mormânt.”

Ev(g)lie M(th), glava 114 ²⁴

3. Întru demâneța la zioa ce iaste du⁴ pă vineri adunară-se mai mării ⁵ preuți și fariseii cătră Pilat, grăi⁶ ră: «Doamne, pomenit-am că înșălăto⁷ riul acesta zicea, încă acesta viu <fiind>: du⁸ pă a treia zi scula-se-va. Zi amu să în⁹ tărească mormântul până a treia zi, ¹⁰ doară <nu> cumva să vie ucenicii lui noap¹¹ tea să fure el și să zică oamenilor: ¹² Sculatu-se-au den moarte¹³; și va fi apoi ¹⁴ înșălăciunea mai amară de-ntăiu.» Zise ¹⁵ lor Pilat: «Aveți peceți, duceți-vă ¹⁶ de întăriți cum știți.» Ei se duseră, ¹⁷ întăriră mormântul, semnară pîiatra ¹⁸ cu pecețile.”

16 Tip. creșak (în versiunea modernă „treacători”). 17 Tip. tujm. 18 Tip. dhu (în loc de *fiu*). 19 Tip. ark. noava (probabil greșit în loc de *la al noaolei*). 20 Tip. mias. săvătăndă-amu. 21 Tip. amu. 22 Tip. arimatei (probabil greșit în loc de *despicară-se*). 23 Tip. dăsașu (în versiunea modernă „anama fiilor lui Zevedei”). 24 „Evanghelia” după Matei, cap. 114” (= Evgahelie în Sâmbăta Mare, la vremea Matei, XVII, (2-66)).

¹⁸„Întru seara de sâmbătă, lumina una ¹⁹de sâmbete ²⁶, vine Maria Magdalina ²⁰și altă Maria să vază momântul. Și ²¹iată, cutremur fu mare: îngerul amu ²²al Domnului deștinse den ceri, apropi²³e-se, răsturnă piiatra despre ușa mor²⁴mântului și ședea spr-insa. Era // ¹fața lui ca fulgerul și veșmi²ntele lui albe ca zăpada. De fri³ca lui cutremurără-se păzitorii ⁴și fură ca ²⁷ morții. Răspunse înge⁵rul, zise muierilor: «Nu vă teame⁶ți voi! Știu amu că Iisus răstignitu⁷l căutați: nu iaste cicea, scula⁸tu-se-au amu, cum au zis. Veniți de ⁹vedeți locul unde-au zăcut Domnu¹⁰l și curând păsați. spuneți u¹¹cenicilor lui că se-au sculat den ¹²moarte și iată vă așteaptă în Gali¹³lei: acolo el veți vedea. Aceasta zi¹⁴c voao.»

211'

Și ieșiră curând de la mo¹⁵rmânt, cu frică și cu bucurie ma¹⁶re curseră să spuie ucenicilor lui. ¹⁷Și iată, Iisus timpină iale. grăi: «Bucu¹⁸rați-vă!» Iale se apropiară, cuceriia-¹⁹se la picioarele lui și se închina lui. ²⁰Atunce grăi lor Iisus: «Nu vă teameți! ²¹Duceți-vă, spuneți fraților miei ²²să se ducă în Galilei și acolo mă vor ²³vedea.»

212'

Ducându-se iale, iată unii ²⁴de la peceți ²⁸ mearseră în cetate, spuse- // ¹ră mai marilor preuți toate ce-au fost. ²Și se adunară cu bătrânii, sfat fă³cură, arginți destui deaderă voinici⁴lor, grăiră: «Ziceți că ucenicii lui ⁵noaptea veniră, furară el: noi am ⁶adurmit. Și să ară fi auzită acea⁷sta și la ghemon, noi văm tocmi el ⁸și voi fără de grije văm face.» Ei lu⁹ară arginții, făcură cum fură ¹⁰învățați. Și se aude cuvântul ace¹¹sta întru iudei până în ceaste zile”.

Ev(g)līe V̄skrēsna 1

Matei, 116 ¹

¹³În vremea aceaia <cei> unsprăzece ucenici du¹⁴seră-se în Galilei, în codrul ce zisease ¹⁵lor Iisus. Și văzură el, închinară-se lui; ⁶e aceștea părea-le-se ². Și se apropie Iisus, ¹⁷zise lor: «Deade-mi-se toată putearea la ¹⁸ceri și la pământ. Păsați, învățați to¹⁹ate limbile, botezați ei în numele Pări²⁰ntelui și al Fiiului și al Sfântului ²¹Duh; învățați ei: ‘Păziți toate câte-am ³ ²²zis voao.’ Și iată, eu cu voi sânt în ²³toate zilele, până în sfăr²⁴șitul veacului. Amin!» //

¹Evangheliile praznicelor domnești

212'

Des²pre născutul ¹ lu Iisus Hristos ceteaște Luca, 5 ³și Matei, 2 și 3.

Ev(g)līe na liturgīe

¹M(th), 3 ²

⁵„Iisus născu în Vitileemul iudeilor în zi⁶lele lu Irod împărat; adecă vâlfe⁷le de la răsărit vineră în Ierusalim ³, grăi⁸ră: «Unde iaste împăratul iudeilor ⁹să nască? că văzum steaoa lui ¹⁰spre răsărit și venim să ne închinăm lui.»

25 „Evanghelia <după> Matei, cap. 115” (= Evanghelic în Sâmbăta Mare, la liturghie; Matei, XXVIII, 1–15). 26 Traducere confuză: în versiunea modernă: „Iară după ce a trecut ziua de odihnă (sau Sabatul), când se lumina spre ziua cea dintâi a săptămânii”. 27 Tip. лд. 28 Tip. пнчеди.

1 „Evanghelia Învierii, 1 (Matei, <capitolul> 116)” (= prima evanghelic din duminica Învierii; Matei, XXVIII, 16–20); Matei: tip. МАТЕИ. 2 Și văzură... părea-le-se: în versiunea modernă este: „Și văzându-l i s-au închinat; unii însă s-au îndoit.” 3 Tip. КЪМЪМЪ.

1 Tip. нъсксѡтѡѣ. 2 „Evanghelia la liturghie (Matei <cap.> 3” (= la sărbătoarea Nașterii Domnului, la liturghie; Matei, II, 1–12). 3 Tip. ѣѣлѣ.

¹¹Auzi Irod împărat, turbură-se, și to¹²t Ierusalimul cu nusul. Și adună întâii ¹³preuții ⁴ și cărtularii omenești și în¹⁴trebă d-inșii: «Io e Hristos ă nască?» Ei zi¹⁵seră lui: «În Vitleemul jidovesc; așa ¹⁶amu iaste scrisa ⁵ prorocilor: ‘Și tu Vi¹⁷tleeme, pământul iudeilor, cu nemica <mai mic> ¹⁸ești în despusul iudeilor; den tine amu ¹⁹ieși-va județ, cela ce va paște oamenii ²⁰miei, izrailii.’» Atunce Irod furiș che²¹mă ⁶ vâlhvele și ispiti d-inșii de ce ²²vreamă se ivi steaoa. Și tremease ei în Vi²³tleem, zise: «Duceți-vă și ispitiți a vedea ²⁴acel cocon; când veți afla, spuneți- // ¹mi, ca să merg și eu să mă închin lui.»

213'

²Ei ascultară împăratul și se duseră³. Și adecă steaoa ceaia ce văzură spre răsă⁴rit mergea înainte până mearse, stă⁵tu desupra ⁷io era coconul. Văzură stea⁶oa, bucurară-se ⁸ foarte. Și vineră în ca⁷să ⁹ și văzură coconul cu Maria, muma ⁸lui; și văzură, închinară-se lui și de⁹șchiseră comoarale lor: aduseră lui da¹⁰r aur și tămâie și zmirnă. Și ¹¹veaste primiră în somn și nu se înto¹²arseră cătră Irod, ce pre altă cale du¹³seră-se în laturea lor”. *Konecъ rozhdstvo* ¹⁰.

¹⁴Tâlcul aceștii evanghelie

¹⁵Frații miei ¹¹, auziți cum au născut Do¹⁶mnul nostru Iisus Hristos den sfânta Marie, ¹⁷fată curată. Derept aceaia, ce-au hăsnu¹⁸it sau au folosit noao, creștinilor, cu ¹⁹născutul ¹² lui? Luați bine aminte de²⁰rept ce-au născut, câte folosure noao ²¹au făcut:

213'

Întâiul folos, de primă, ²²acesta iaste: pre noi păcătoșii, ²³carii am fost feciorii mâniei ²⁴prentu greșalele noastre, au // ¹ făcut să fim feciori lu Dumnezeu, cu²m iaste scris în Ioan, 1, în Tit, 302; ³și iară, cum pre noi născu de iznoavă den ⁴feciorii mâniei.

Al doilea folos: nă⁵scutul lui iaste acesta, că se-au dat ⁶pre sine noao și toate ce sânt ale ⁷lui au schimbat cu noi. Că elu e Ema⁸nuil, cu noi și între noi lăcuiaste (Ioan, ⁹51; *къ Солонѣномъ* ¹³, 255; *къ Коринтомъ* ¹⁴, 133, 148, 84). Și binele al lui ce ¹¹are într-una cu noi împarte, soț pre o¹²cină cu noi (*къ Римлѣномъ* ¹⁵, 97, 99). Ca¹³ută acest lucru și bine socoteaște.

214'

¹⁴Al treilea folos ¹⁶: născutul lu Iisus Hristos iaste ¹⁵acesta, cumu e trupul sau pelița, sau ¹⁷ ¹⁶au legat la sine, fiind Dumnezeu, cu¹⁷m nici întru un chip nu poate despă¹⁸rți. Așa pre noi la Dumnezeu ne-au împre¹⁹unat și ne-au legat cu Duhul Sfânt, ²⁰cu făgăduita sa, cu pace ce-au făcut ²¹între noi, cu jurământul lui și cu ²²dragostea lui. Că elu ne e noao cap ²³și mirele nostru, pre noi elu e încredința²⁴t să fim pren credință ²⁵nevastă lui nedespărțită // ¹(*къ Римлѣно(m)* ¹⁸, 99; în Isaiia ¹⁹, 54, 59; în ²Jeremia, 32; în Osie, 2).

Al patru³l folos: Iisus Hristos fu drept noi rob ⁴și păcat și blăstem, cum pre noi ⁵să facă slobodnici, derepți, blagoslo⁶viți, vii, feciori ²⁰ și sfinți (*къ Galatъ* ²¹, 204, 206, 209; *къ Римлѣномъ* ²², 88, ⁸89, 97; în Ioan, 1; *къ Titu* ²³, 302; ⁹ *къ Коринѣномъ* ²⁴, 133).

⁴ Tip. прѣсуиѣ (probabil greșit în loc de *preuți*). ⁵ Tip. сѣриѣ. ⁶ Tip. кема. ⁷ Tip. десѣра (pentru *deasupra*?). ⁸ Tip. ескѣрѣжѣе. ⁹ Tip. карѣ. ¹⁰ „Sfârșitul (evangeliei din duminica) Nașterii (Domnului)”. ¹¹ Tip. фѣруиѣ мѣи. ¹² Tip. нѣсаѣтоѣ. ¹³ Corect: *къ Солонѣномъ*; „(Epistola apostolului Pavel) către Tesaloniceni”. ¹⁴ Corect: *къ Коринѣномъ*; „(Epistola apostolului Pavel) către Corinteni”. ¹⁵ „(Epistola apostolului Pavel) către Romani”. ¹⁶ Tip. фѣоѣ. ¹⁷ Tip. кас (probabil superfluu). ¹⁸ Tip. къ мѣтѣнѣ; „(Epistola apostolului Pavel) către Romani”. ¹⁹ Tip. ꙗцаѣа. ²⁰ Tip. фѣери. ²¹ Corect: *къ Galatѣномъ*; „(Epistola apostolului Pavel) către Galateni”. ²² Vezi mai sus, nota 15. ²³ „(Epistola apostolului Pavel) către Tit”. ²⁴ Vezi mai sus nota 14.

Al cincilea folos: ¹⁰pre noi curățește cu născutul lui ¹¹cel sfânt, pre noi de iznoavă au născu¹²t și pre noi au făcut curați, ¹³derepți, vietori până în veaci, sfinți ¹⁴și noi (*κτ Efeseo(m)* ²⁵, 231 *κτ Titu* ²⁶, ¹⁵302; Iezechiil, 16).

Al șaselea fo¹⁶los: cumu e Hristos în trup, carele luo ¹⁷sus den sfânta Maria, vârsă binele ¹⁸deplin a lu Dumnezeu (*κτ Soloněno(m)* ²⁷, ¹⁹254), așa și în noi, și pre noi adu²⁰se ca dentru izvorul den cel tru²¹p ce luo sus ca dentru casă depli²²n bogătățile ²⁸ lu Dumnezeu (Ioan, ²³12, 23, 24): „Cum viiez eu, așa ²⁴și voi vreți viia prentu mine; eu // ¹sânt apă vie și pâine vieției” (Matei, ²⁴⁶). Iaste scris cum pren Duhul Sfă³nt au vârsat darurile sale pre noi ⁴(*κτ Efeseo(m)* ²⁹, 224); în *Psaltire*, 40, 45: ⁵„Darurile luo și vârsă pre oameni”. Hristos ⁶pre noi au vârsat darurile lu Dumnezeu ³⁰ ⁷cum au împărțit cu noi toate bunătă⁸țile ale lui.

214^v

Al șaptelea folos: ⁹Hristos făcu pre noi să fim căsători be¹⁰seareciei lu Dumnezeu pre viața de vea¹¹c (*κτ Korinthomb* ³¹, 123; *O(t)κτ venie* ³², 3; ¹²Pătru, 56, 58).

Derept aceaia, fra¹³ții miei ³³, să n-au vrut naște Iisus Hristos, noi ¹⁴am vrut toți peri; ce-au născut de¹⁵rept noi păcătoșii, cum pre noi să ¹⁶descumpere de la moartea iadului. ¹⁷Derept aceaia, nu e altul ajutoriu fă¹⁸ră Hristos.

Adu-ți aminte pururea aceasta sa¹⁹pte folosure a născutului lu ²⁰Iisus Hristos în toată viața ta, mai tare în ²¹ceasul morții tale. Veselește-te cu ²²el, cum să aibi pren Iisus Hristos viața de veac, – ²³ce tu dă-ne-o, Doamne! Amin!

Na Obră²⁴zanie Gñe, na liturgii

Ev(g) Lu(k), gla(v) 6 ¹

¹„În vremea aceaia întoarseră-se păstorii, ²slăviia și lăuda Dumnezeu de to³ate ce auzise și văzuse, cum fu ⁴grăită cătr-înșii.

215^v

Și cându se împlu⁵ră opt zile, să taie-împrejur el, și ziseră ² ⁶numele lui, Iisus: zis era de îngerul ⁷maine până nu se începuse în pânțece.

⁸E feciorul crescu și se întăria cu duhul, ⁹împlea-se de înțelepciune și dulceața lu ¹⁰Dumnezeu era la el.

Și mergea pări¹¹nții lui în toți aii în Ierusalim în prazni¹²cul Paștilor. Și când fu el de doi¹³sprăzece ani, duseră-se ei în Ierusalim, ¹⁴pre obiceiul praznicului. Și sfârși¹⁵ră zilele; când vrură să se întoarcă ¹⁶ei, rămase Iisus feciorul în Ierusalim. ¹⁷Și nu precepură Iosif și muma ¹⁸lui, părea-le lor că e cu soția; vineră ¹⁹cale de o zi și căutară el în rude-²⁰ș ³ și în știuși, și nu aflară el.

Înto²¹arseră-se în Ierusalim să caute el; și fu pre²²spre trei zile, aflară el în beserecă, ²³șezând în mijloc de învățatori și // ¹ascultând pre aceia și întrebând ei. ²Spământară-se toți, ascultând el, ³de înțelepciunea ⁴ și de răspunsul lui. ⁴Și

215^v

25 Corect: *κτ Efesěnomь*; „(Epistola apostolului Pavel) către Efeseni”. 26 Vezi mai sus, nota 23. 27 Vezi mai sus, nota 13. 28 Tip. БОГАТЪ ЦИЛІЕ (contaminare între *bogătățile* și *bogățiile*); întregul pasaj este neclar. 29 Vezi mai sus, nota 25. 30 Tip. ΔΟΥΛΙΕ. 31 Vezi mai sus, nota 14. 32 „Apocalipsul”. 33 Tip. ΜΙΝ.

1 „La Tăierea-împrejur a Domnului (Evangelhia <după> Luca, cap. 6)” (= Luca, II, 20–21 și – de la f. 215^v 8 până la sfârșitul evangheliei – Luca, II, 40–52). 2 Tip. ΖΙΣΕΡΑΚΡΑ. 3 Tip. ΑΡΟΥΔΕΣΗ („între rudele sale”). 4 Tip. ΔΕΤ ΠΕΛΕΠΙΟΝΕ.

A cincea, că ne dojeneaște ¹⁸și ne învață pre aceia cum și noi să ¹⁹îngăduim și să ascultăm tocmealelor ²⁰lu Dumnezeu, să viem cu sfinte seam²¹nele, cu botezul și cuminecătura; ²²el să nu urâm (*кь Korinthom* ²⁶, 149, ²³143; Luca, 109; Matei, 107, 116). Po²⁴rânceaște și lasă: „Luaați, mâncați, bote-²⁷ // ¹zați pre toți pre iertăciunea păcatelor”.

217^r

²A șasea, cum să arate cum toate seam³nele și slujba besearecii lu Moisi pro⁴roc au fost pilda lu Hristos și el au ⁵fost împlătoriul; Luca, 114: „Iaste ⁶să se împle ce iaste scris pren Moisi ⁷și proroci de mine”; *кь Rimlěnom* ²⁸, 103: ⁸„Capul legiei iaste Hristos. pre spăsenia tu⁹turora”.

A doua ²⁹învățătură

Dere¹⁰pt aceia au pus coconului numele Iisus, ¹¹că jidoveaște Ieșua iaste ispășitoriul, ¹²plata ispășeniei ³⁰și plătitoriul și pu¹³rtătoriul pre noi în viața de veac (Ti¹⁴motei ³¹, 282, 283; *кь Titb* ³², 302); ¹⁵aceaia și moșie. Hristos – rumâneaște: «uns ¹⁶cu mir», jidoveaște: «Mesia șilo». ¹⁷Derept aceia, numai unul singur Iisus ¹⁸Hristos iaste creștinilor ispășitoriul de pă¹⁹catele noastre, de mânia Tatălui sfă¹⁰nt, de blăstemul legiei și toat²¹te pedepsele multe, reale și de păgu²²bitura sufletului.

Nu căuta dară, ²³creștine, la altul la nimea și în ne²⁴mica ispășenie sufletului, nu în fa-³³ // ¹ptele nici ale tale, nici <ale> altora, că nu e ²alt nimea, nici în ceri, nici pre pămâ³nt, dat oamenilor în carea ³⁴trebuieaște ⁴noao a ispăsi. Așa zice sfânt Pătru ⁵apostol în *Děanie* ³⁵, 10. Nu te ruga, dară, sfi⁶nților morți; nu te izbăvi în călugăria ⁷ta, nici în postul tău, nici în slujba ⁸sau pravila ce-au tocmit oamenii, ce nu⁹mai în Iisus Hristos, pren credință dereaptă. Cu¹⁰m zice Hristos (la Luca, 114) și Tatăl ¹¹sfânt (Matei, 6, 70; Ioan, 60, 73, 74): ¹²„Iaca acesta iaste fiul meu cel prea iubi¹³t, în care mie se-au împlut voia mea; pre ¹⁴el să ascultați.” Caută Ioan, 22, ¹⁵43; Ioan, 39, 11, 16 și Ioan. în *Posla*¹⁶nie, 69, 68; *Rimleani* ³⁶, 85, 88; ¹⁷*кь Galato(m)* ³⁷, 203, 204, 205, 206 și a¹⁸siurea în toată Scriptura; caută Ieremia, ¹⁹23, 33; psalom 2. Ce tu, Doamne, dă-²⁰ne împărăția ta! Amin!

217^v

²¹Na Bg̃ojavlenie, na liturgie

Ev(g) M(th), gla(v) 6 ¹

²²„În vremea aceia, atunce vine Iisus den Ga²³lilei la Iordan, cătră Ioan, a // ¹se boteza de el. Ioan amu apăără ²lui și grăi: «Eu trebuiesc de tine a ³mă boteza, și tu vii cătră mine?» Răspunse Iisus, zise cătră el: «Lasă acmu, ⁵așa amu cuviință iaste noao a împlea ⁶toată dereptatea.» Atunce lăsă el și ⁷se boteză Iisus.

218^r

26 Vezi mai sus, nota 22. 27 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura $\kappa \xi$, indicând sfârșitul colii 27. 28 Vezi mai sus, nota 15. 29 Тип. ΔΑΟΔ. 30 Тип. ИСПЪСЕНІЕ. 31 „(Epistola apostolului Pavel către) Timotei”. 32 Corect: *кь Titu*; „(Epistola apostolului Pavel) către Tit”. 33 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura $\kappa \pi$, indicând începutul colii 28. 34 Тип. καρτ (probabil greșit în loc de *care* sau *carele*). 35 „Faptele apostolilor”. 36 „(Epistola apostolului Pavel către) Romani”. 37 Vezi mai sus, nota 13.

1 „La Botezul Domnului, la liturghie. (Evanghelia <după> Matei, cap. 6)” (= Matei, III, 13–17). 2 Тип. ἀπὲρ ἃ λογι (în traducerea modernă: „îl opri”).

Ieși amu dentr-apă și, ⁸iată, deșchiseră-se lui ceriurele și vă⁹zu Duhul Domnului deștingându-se ca un ¹⁰porumb și viind pre el. Și iată gla¹¹s den ceriu grăi: «Acesta iaste fiul mi¹²eu iubit, drept el bine-vrui!»”.

¹³*Acesta iaste tâlcul aceștii evanghelie*

¹⁴Frații miei ³, în ceastă evanghelie iaste scris ¹⁵cum au mers Hristos, treizeci de ai ¹⁶având, la Ioan să se boteaze și, deaca ¹⁷se-au botezat, cum au deștins Duhul Sfân¹⁸t în chipul porumbului și Tatăl sfân¹⁹t cum au grăit depre fiul său. De²⁰rept aceaia, aceaste trei lucrure să soco²¹tim:

218^r Dentâi, unde Ioan zicea. „Mie ²²se cade a veni la tine”, și Hristos zice: // ¹„Cuviiintă iaste noao a împlea toată dere²ptatea”, și Tatăl den ceri grăiaște: „Ace³sta iaste fiul meu cel prea iubit, de⁴rept el bine-vrui”, – cu aceaste trei ⁵cuvinte ducu-ne pre grija spaseniei ⁴ ⁶sufletului. Derept aceaia, frați, ac⁷mu voiu grăi depre spasenia ⁵ sufletu⁸lui, în ce chip omul păcătoș poate ⁹și cu ce iertăciune ⁶ află păcatelor și po¹⁰ate cunoaște ce voie are Dumnezeu cătră ¹¹noi oamenii, carei sântem greșiți și ¹²păcătoși Domnului: piiarde-va pre noi, ¹³au va milui pre noi, au ba? Ascultați, ¹⁴derept aceaia, frați, că mai mare niștotă ¹⁵și de treabă lucru în ceastă lume n-ave¹⁶ți, decât această învățatură; că mai ¹⁷scump lucru afla-vreți în cest ceas de¹⁸cât argintul și aurul sau mare domnie <a> ¹⁹ceștii lumi, că acealea sânt toate peri²⁰toare. Și cum zice Iisus Hristos (Matei, 69):

219^r ²¹„Ce foloseaște omului să va ⁷dobândi toa²²tă lumea, iară sufletul său va piiar²³de?” Că e omul blagoslovit, și feri²⁴ce de acela cine dobândaște viața de vea- // ¹c. Că în ceastă lume, ce e trecătoare ²și înșelătoare, avăm numai dosadă, ³prea ⁸multe pedepseale, răzmirițe și mu⁴lte nevoi. Ce așteptăm după moarte, ⁵în ceaia alaltă lume? Altă mai bună via⁶ță, împărăția lu Dumnezeu. Derept ⁷aceaia, ce voiu grăi tot voiu adevăra den ⁸Scriptura Sfântă a prorocilor și a apo⁹stolilor, cum să nu gândiți că ia¹⁰ste scornit și tocmit de noi sau de ¹¹alți oameni; mainte că ați putea mi¹²ne întreba, așa spunem:

219^v Întreba¹³re: noao poate omul cine gre¹⁴șaste lu Dumnezeu și oamenilor, ¹⁵însuș el cu trupul său, dereage păca¹⁶tul și greșalele lui cu faptele ¹⁷și cu lucrurile sale și a dobândi ¹⁸împărăția ceriului? – Depre acest ¹⁹lucru așa voiu răspunde, den Scriptu²⁰ra Sfântă, – răspuns: ²¹Ba n-au putut nimea; acmu încă nu ²²poate, că s-au vrut putea fi cineva, ²³Hristos derepce-au vrut veni în lume și a se ²⁴munci? Ce unde era toată lumea că- // ¹zută în păcate și cum zice Pavel ²apostol: „Eram toți den nărav feciorii ³mâniei ⁹, pren greșala lu Adam.” Așa ⁴lipsiia fiului lu Dumnezeu, lu Isus Hristos. ⁵a pogorî și pre noi a descumpăra den pă⁶catele noastre. Cum că nu poate nimea ⁷cu faptele sale dereage păcatul său ⁸adevăra-voiu ¹⁰ așa: David proroc să fie ⁹mărturisitoriu dentâiu, el fiind sfâ¹⁰nt, așa grăiaște (psalom 142): „Doam¹¹ne, nu întra în judecare cu robul tău, ¹²cu mine, că nu se va face derept înai¹³ntea ta nici un om viu”. Vedeți că ¹⁴nu poate dereage însuș greșitul lu¹⁵crul său înaintea lu Dumnezeu. Și ¹⁶Hristos zice (Matei, 47): „Cum puteți bi¹⁷ne-grăi răi fiind?” Și Matei, 22: „Au ¹⁸doară veți culeage den spini struguri

3 Tip. мiе. 4 Tip. спасенiен (pentru *spăsenieei*). 5 Tip. спасенiа (pentru *spăsenia*). 6 Tip. ерт жчионе. 7 Tip. савд. 8 Tip. пре. 9 Tip. мънии. 10 Tip. ддврърдiо.

¹⁹sau den scai smochine?” Vezi că omul ²⁰greșit nu poate face sau a dereage nici ²¹un păcat. Iară în psalom 13 zice ²²că iaste scris că nu e drept nimea: „Nu e ²³înțelegând, nu e cine să caute pre Dum²⁴nezeu. Toți plecară-se într-una, înde- // ¹șerți fură ¹¹; nu e cine să facă bine ²sau dulceață, nu e până la unul”.

220^r

³Adoara, să ne fie în aceasta mărturi⁴sitoriu sfânt Pavel apostol (*кѣ Римлѣ- номъ*¹², ⁵85): „Nu se face drept omul sau ⁶nu se dereptează den lucrul legiei.” ⁷Vezi cum cu lucrul tău nu te poți ⁸face cum să fii drept și deres. ⁹Așijderea grăiaște și mai chear la *Gala*¹⁰*teani*, 203 și 204.

Al treilea mă¹¹rturisitoriu iaste Isaiia proroc, în 57, ¹²unde zice: „Dereptatea ta și fapte¹³le tale nu vor fie folosi”.

Al pa¹⁴trul mărturisitoriu ¹³ iaste Osia pro¹⁵roc; în 13 zice: „Perirea ta, Istrai¹⁶ ¹⁴; numai în mine ajutoriul tău”.

Ve¹⁷zi, creștine, cum a greși și a peri noi ¹⁸putem; ce a dereage și a tocmi aceaia ¹⁹noi, prentu slăbia și netăria noastră, ²⁰nu putem în cest trup greșitoriu.

²¹întrebare: dară cu milostenie, cîn²²d dăm câte vreo vacă cu lapte săra²³cilor, sau cu ajunul, cum să ²⁴trudim acel trup care-au greșit, // ¹putem ¹⁵ greșalele și păcatul dereage ¹⁶ au ²ba? – Răspuns: cu milostenia cum să ³ajutăm, și datori sântem cu acealea. ⁴Drept aceaia au dat Dumnezeu unuia ⁵mai mult, să miluiască pre altul; și ⁶care nu miluiaște, având el, nici Dum⁷nezeu va face milă cu el. Alta, noi ⁸când dăm ceva mișeilor, nu dentr-al no⁹stru dăm, ce den darul lu Dumnezeu. ¹⁰Cu acealea ce-am greșit nicicum nu pu¹¹tem, că greșim cîi gândul, cu fapta, cu pi¹²zma, cu mânia, cu cuvântul, cu limba, cu ¹³fapte și cu aceaia când nu facem ce no¹⁴ao Domnul au lăsat ș-au porâncit. ¹⁵Și când greșim sau când grăim rău sau ¹⁶batem sau ucidem ¹⁷ sau curvim sau furăm ¹⁷sau înșelăm sau strâmb mărturisim ¹⁸sau mințim ceva, sau alte păcate când a¹⁹m făcut, nici întru un chip ¹⁸ nu pu²⁰tem face să nu fie făcut; că cuvânt ²¹grăit cine-l poate trage înapoi? ²²Pildă: o sticlă plină cu vin deaca ca²³de ¹⁹ den mână și se va frânge, cine o va ²⁴dereage, și acel vin vărsat iară în sti²clă să-l strângă? Cine va omorî un // ¹om, au poate învia pre el alt fără Du²mnezeu? Așa, ce greșim dinioară ²⁰ nici în³tru un chip nu putem face să nu fie fă⁴cut, și lucrul lu Dumnezeu cu mu⁵ltu e mai sus decât al oamenilor ²¹. ⁶Iară cu ajutoriul și cu post, cine știe ⁷bine aposti, nu dereagem păcatul ce-am gre⁸șit, ce înfrânăm trupul nostru depre ⁹lucru de acmu înainte ce facem, și cu ¹⁰ajunul smerim trupul să ogodească su¹¹fletului. Și iane vezi, când veri să a¹²juni, de câte ori întru o zi numai ¹³greșești și înnoiești și înmulțești pă¹⁴catul carele gândește că vor putea dereage ²². ¹⁵Socotiți, așa e au ba? gândești rău până po¹⁶stești, grăiești rău, faci cuiva dosadă ¹⁷au ba? Să faci rău, pierzi plata postu¹⁸lui, necum să deregi ceva cu el.

220^v

221^r

Între¹⁹bare: dară altul, când așa plăti lui ²⁰munca cu slujba și rugăciunea, ară ²¹putea dereage greșalele cuiva să ²³ ară mai ²²ști ruga și ară fi mai destoinic și <mai> pu²³țin greșit? – Răspuns: de-a firea Iacov, ²⁴fratele Domnului, în epistolia sa, 56 de ²⁵capete, zice: „Unul roage drept alalt // ¹cum să fim sănătoși; că ²⁴ rugăciunea dere²ptului mult foloseaște”. În lucrul ³ceștii lumi, în niștote poate folosi unu⁴l altuia cu rugăciunea dereaptă ²⁵; ce pă⁵catul și greșalele altuia să dereagă ci⁶neva nu poate nicicum, nimea. Acest lu⁷cru voiu adevăra cu ceaste lucrure:

221^v

11 Tip. φοῦρδ. 12 „(Epistola) către Romani”. 13 Tip. мѣртоуриситориюль. 14 Tip. истраниль (probabil greșit în loc de *Israil*). 15 Tip. пѣтѡѣ. 16 Tip. дѣреце. 17 Tip. оучимѣ. 18 Tip. кикѣ. 19 Tip. дддѣ. 20 Tip. диниурж. 21 Tip. ѡмѣниль. 22 *carele... dereage*: greșit în loc de „carele gândești că vei putea dereage”. 23 Tip. кѣ. 24 Tip. кѣ. 25 Tip. дерептж.

⁸Hristos adevărează însuș (Matei, 104) cu cea ⁹pildă de zece feate, când purceaseră ¹⁰în timpinatul ginerelei: ceale nebune ¹¹cerură de la ceale înțeleapte den untul ¹²sau uleiul lor, iară ceale înțeleapte răs¹³punseră: „Doară nu sosește noao și vo¹⁴ao? Duceți-vă și vă cumpărați”; și nu ¹⁵deaderă lor. Cu care pildă au învățat ¹⁶ș-au arătat Hristos cum nici sfinții, cu ¹⁷lucrure ²⁶ și cu credința lor, nu pot aju¹⁸ta întrarea la împărăția ceriului și nu ¹⁹poate dereage unul lucrul altuia sau pă²⁰catul.

222^r Luca, 83: Hristos zice cum sfân²¹t Lazar, în poala lu Avraam, nu putu ²²face nici un bine celui om bogat, ²³nici fraților lui, nici dereage; da²⁴ră cum poate popa sau călugă- // ¹rul, fiind și el tare păcâtos, a derea²ge greșalele altuia, el greșind puru³rea fiind în cest trup? La Ioan, 16. ⁴zice Hristos cum, când va veni el în sla⁵va Tatălui, atunce va da cineș du⁶pă faptele sale. Vezi că zice «sale», nu ⁷după faptele popei sau călugărului. ⁸Luca, 33: Hristos zice cătră muiare: „Credi⁹nța ta te-au ispăsit”; vezi că zice «credin¹⁰ța ta», nu <a> altuia. Pavel, *kъ Galatъ* ²⁷, 214, ¹¹zice: „Ce va semăna omul, aceaia va secera”; ¹²vezi că secerăm ce semănăm ²⁸, și ¹³faptele altora nu ne ajută, nici dere¹⁴g lucrul și greșalele noastre. Iară ¹⁵Pavel: „Tot omul tarul său va purta”; ¹⁶iaște păcat care nu poate purta popa ¹⁷sau cineva altul, nici a dereage.

222^v Un sa¹⁸c plin abiiia purtând cineva nu va ¹⁹lua de pre umărul altuia și alt sac pli²⁰n. Sau fiind cineva datoriu unui om ²¹putearnic 100 de mie ²⁹ de florinți, neavân²²d el nemica, nu va putea plăti 100 de mie ²³de florinți drept altul ³⁰. Sau fiind ²⁴doi judecați pre moarte întru o tem- // ¹niță, putea-va ³¹ unul dereage naintea ju²deațelor să iasă soțul său când el în³suș zace în temniță? Dară popa, avân⁴d sac plin de păcate sau fiind e⁵l datoriu 100 de mii de florinți sau ⁶în temnița păcatelor?

223^r Vaide lui cum cu⁷tează <a> zice nebunul și îndrăznitoriul ⁸orb a zice: „Dereage-voiu, tocmi-voiu și fe⁹lelui-voi ³² eu drept tine; acel sufle¹⁰t lua-voiu eu pre sufletul mieu”, bă¹¹gând pre sineș în perire prentu lă¹²comia, lăsând pre cel om nebun în nă¹³deajde deșartă și fără folos. Omul ¹⁴prost <au> greșit ucigând pre alt om ¹⁵cu lancea, iară popa au ucis doară a¹⁶ltul ³³ cu limba, cu mânia sau cu sandăc ¹⁷rău sau cu urâciunea (Matei, 12). Omul ¹⁸prost au ³⁴ greșit cu curvia, cu fapta, ¹⁹iară popa cu pofta, căutând pre ²⁰muiarea altuia. Omul prost greșit-au fu²¹rând <o> oaie, iară popa doară au celuit ²²în negoș sau au luat de pre neștine un flo²³rint drept care n-au hăsnuit nemica o²⁴mului. Omul prost au greșit jurând // ¹și mințind strâmb în leage, iară po²pa doară au mințit în târg sau la besea³recă. Omul prost au greșit lucrâ⁴nd în sărbătoare, iară popa <în> sărbătoare ⁵se-au îmbătat sau sfădit ³⁵ cu cineva. ⁶Amu sânt amân⁸durora să caute, unul ca și altul, aju⁹toriul la atare ³⁷ care n-au greșit nici ¹⁰dinioară ³⁸, nici are păcat, – ce nu pute¹¹m afla mai mult fără unul ce ia¹²ste lisus Hristos, Domnul și ispășitoriul nostru. ¹³Amin!

26 Тір. доуκρδρε (probabil greșit în loc de *lucrurile*). 27 Corect: *kъ Galaténomъ*; „(Epistola) către Galateni”. 28 Тір. сѣмжнж. 29 Тір. мїе (pentru *mii*; cf. 222^v5: мїн). 30 Тір. длтүѣ. 31 Тір. поуѣтѣтева. 32 Тір. фелелѣн вон (probabil greșit în loc de *felelui-voiu*). 33 Тір. длтѣт. 34 Тір. ши. 35 Тір. сѣрѣднтъ. 36 Тір. дѣрентъ. 37 Тір. длтаре. 38 Тір. дини шрж.

¹⁴Na Stretenie Gñe, na liturgië

Ev(g)lie Lu(k), ¹⁵gla(v) 7 ¹

¹⁶„În vremea aceeaia duseră el în Ierusalim ² să-l ¹⁷puie naintea ³ Domnului, – cumu e scris ¹⁸în leagea Domnului, că: «Tot tânărul bărbă¹⁹tească parte să-i desfacă zgăul sfă²⁰nt Domnului cheamă-se ⁴ și să dea jăr²¹tvă, pre zisa întru leagea ^{4a} Domnului, ²²doao turtureale sau doi pui de ²³porumb.»

Era un om în Ierusalim ²⁴ce-i era numele Simeon; și // ¹acel om drept și bine-cinstit ²aștepta mângâitura izraililor și ³Duhul Sfânt era întru el. Și era el ⁴făgăduit Duhului Sfânt să nu vază ⁵moarte mainte până nu va vedea Hristos Dom⁶nul. Și vine cu Duhul în beserecă și, ⁷când aduseră părinții feciorul Iisus, să fă⁸că lor pre obicei leage de el ^{4b}, – și ace⁹la luo el la mâinile lui și blago¹⁰slovi Dumnezeu și zise: „Acum lasă robul ¹¹tău, Doamne, pre cuvintele tale, cu pace; ¹²că văzură ochii miei mântuitura ta, ¹³ce-ai gătit, naintea feațelor a tuturor oa¹⁴menilor, lumină întru descoperitu¹⁵ra limbilor și slava oamenilor ⁵ tăi, i¹⁶zrailii.”

Și era Iosif și muma lui, ¹⁷mirară-se de cuvintele lui de El. Și ¹⁸blagosloviia Simeon și zise cătră ¹⁹Maria, muma lui: „Adecă zace acesta ²⁰la căzătura și la sculătoare ^{5a} a mulți î²¹ntru izraili și întru seamne ce-au zis; ²²și ție însăți în suflet întra-va armă, ²³că ^{5b}amu să se descoapere den multe ini²⁴mi cugetele”⁶.

Și era Ana prorocița, // ¹fată lu Fanuil, den ruda lu Asir. ²Aceasta mătorise întru zile multe; ³visu cu bărbatulu-și șapte ani den fe⁴ția ei. De-acia <era> văduo ca <de> optzeci ⁵și patru de ani, ce nu ieșise den beserecă: cu postul și cu rugăciunea slu⁷jia noaptea și zioa. Și aceeaia într-a⁸cel ceas stătu, ispovediia-se Domnului ⁹și grăi de el tuturora ce aștepta mântuire în Ierusalim.

Și ca sfârșiră tot ¹¹pre leagea Domnului, întoarseră-se în Ga¹²lilei, în cetatea lor Nazaret.

Feciorul ¹³crescu și se întăria cu duhul, împlea¹⁴-se de înțelepciune și dulceața lu Du¹⁵mnezeu era la el”. *Konecъ Strētenie* ⁷.

¹⁶Acesta iaste tâlcul aceștii evanghelii

¹⁷Frații miei, în ceastă evanghelie iaste <scris> cum au ¹⁸dus părinții pre Iisus cu darure în Ie¹⁹rusalim și acolo cum au luat Si²⁰meon: luo pre Iisus la mâinile lui ²¹și blagoslovi și proroci și de ²²viița lui Hristos, și de Maria prentu // ¹fecior, ce va păți și ea; și iară Ana² prorocița cum ispovediia de cocon. Ce ³în ceaste cuvinte <ale> evangheliei aflăm aceste ⁴cuvinte:

Zice evanghelist: „aștepta mântuirea izraililor”; Simeon zice: „vă⁶zură ochii miei mântuitura ta” și: „a⁷decă acesta pus la sculătura <a> mulți ⁸întru izraili”; care cuvinte aduc ⁹pre noi să grăim depre ispășenia omu¹⁰lui, să știm cine poate

1 „La Întâmpinarea Domnului, la liturghie (Evanghelia <după> Luca, cap. 7)” (= Luca, II, 22–40). 2 Tip. ірлїи. 3 Tip. наитѣ. 4 Fraza este, în versiunea modernă: „Orice întâi-născut de parte bărbătească să fie închinat Domnului”. 4a Tip. а҃не. 4b „să facă ... de el” este în versiunea modernă: „ca să săvârșească asupra lui cele rânduite de lege.” 5 Tip. вадменїи. 5a Probabil greșit în loc de *sculătura* „scularea, ridicarea”. 5b Tip. кѣ (probabil greșit în loc de *ca*). 6 Fraza este, în versiunea modernă (v. 34–35): „Iată acesta este pus spre căderea și scularea multora în Israil și semn de dispută; chiar sufletul tău va fi străpuns de o sabie, ca să se descoapere cugetele din multe inimi.” 7 „Sfârșitul (evangheliei) Întâmpinării (Domnului)”.

dereage păcatul. ¹¹Derept aceaia, iane ascultați, spune-voiu ¹²voao den Sfânta Scriptură un lucru ¹³mare, că să știm cum omul, când au greși¹⁴t, cine poate dereage înaintea lu Du¹⁵mnezeu păcatul greșitului și a to¹⁶cmi lui cum să fie iertat și să vie ¹⁷în mila lu Dumnezeu și să dobânda¹⁸scă împărăția ceriului. Depe acest ¹⁹lucru mulți grăiesc strâmb; ce eu, ²⁰ce voiu grăi, adevăra-voiu toate den cuvâ²¹ntul lu Dumnezeu, care ⁹ au scris ²²sfinții lui pren Duhul Sfânt. Ce main²³te de toate să ne fie adevăratoriul ²⁴și mărturisitoriul însuș Iisus Hristos, Dom- ¹⁰ // ¹nul nostru. Depe acest lucru, în ²Sfânta Evanghelie (Matei, 43) el spune no³ao cine poate dereage greșalele omu⁴lui, zicând: „Veniți cătră mine toți ⁵ce v-ați ustenit și însărcinați și eu ⁶răposa-vă-voiu ¹¹ și afla-veți răpaus su⁷fletelor voastre.” Vezi, creștine, fiul lu ⁸Dumnezeu, Iisus Hristos, zice cum iaste el ⁹cine poate dereage păcatul, că la el ¹⁰pot afla sufletele răpaus. Derep¹¹t aceaia cheamă la sine cum să meargă u¹²steniții și însărcinații, căce că nimea ¹³altul nu poate lua pre <sine> sarcina altuia, ¹⁴ce sânt păcatele și greșalele, pre sine. ¹⁵Așa zice Matei, 30: „N-am venit a chema de¹⁶reptii, ce păcătoșii la pocaianie”; Ioan, ¹⁷55: „Fiți îndrăzniți: și eu am birui¹⁸t lumea”; Ioan, 39: „Eu sânt înviere și ¹⁹viiată; cine creade în mine, să ară muri, în²⁰că va învia”.

225^r Întrebare: dară altul ²¹fără Hristos poate fi ispășitoriul sau iertă²²toriul păcatelor, sau poate cineva derea²³ge păcatul sau greșalele omului, fără ²⁴Iisus Hristos? – Răspuns: ba nu poate nimea, ¹² // ¹cum voiu adevăra cu acești mărturisitori:

²Mărturisitoriul dentâi iaste sfânt ³David proroc, în *Psaltire*, cui cine cre⁴știn ¹³ va creade; psalom 54: „Strigaiu, ⁵Domnul ispăsi-mă”, 24: „Că tu ești ⁶Dumnezeu, ispășitoriul mieu”; 61: „Că ⁷el <e> Dumnezeu mieu și ispășitoriul mi⁸eu”; 3: „A Domnului iaste ispăsenia”; ⁹36: „Ispăsenia derepților <iaste> de la Domnu¹⁰l”. Caută în *Psaltire*, 68, 87, 117. ¹¹Iară cum zice <că> un om pre pământ, fără ¹²Dumnezeu, nu ispăsește, nici sfin¹³ții lui, adevărează în *Psaltire*, 59: „Că ¹⁴în deșert și de fiete ¹⁴ <iaste> ispăsenia sau mâ¹⁵ntuirea omului”; psalom 145: „Nu ¹⁶vă upovăireți și nu vă nădăjduireți ¹⁷în feciorii oamenilor, în carei nu e spăse¹⁸nie”.

Al doilea mărturisitoriul cum ¹⁹nu poate ispăsi sau a dereage lucrul ²⁰păcătosului nimea altul fără Iisus Hristos ²¹iaste sfânt Iov bogatul, în cartea sa, ²²în 14 capete, zicând: „Cine poate face ²³curat sâmânță ¹⁵ cine se-au început? nu²⁴mai tu, ce ești însuși Dumnezeu”.

226^r Al // ¹treilea mărturisitoriul să ne fie sfânt ²proroc Isaiia la Domnul Dumnezeuul no³stru, <că> el va ispăsi pre noi: „Că eu sânt ⁴Domnul Dumnezeuul tău, sfântul lui I⁵srail, spășitoriul tău; nu e fără mine ⁶spășitoriu”. Așijderea grăiesc alalți pro⁷roci.

Al patrul fie Pavel apostol, *къ Римлѣни* ¹⁶, 104: „Cine va chema numele Do⁹mnului, spășit va fi”. Caută *къ Титъ* ¹⁷, ¹⁰302; *къ Тимотеи* ¹⁸, 280 și aiurea tuti¹¹ndinilea în epistolia lui.

8 Tip. съ вѣѣ (în loc de съ вѣе „să trăiască”). 9 Tip. кажен. 10 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura кѣ, indicând sfârșitul colii 28. 11 Tip. рѣпосавъжовю. 12 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura кѣ, indicând începutul colii 29. 13 Tip. коуи чинѣ крециниѣ (sens neclar). 14 Tip. фїетѣ (probabil greșit în loc de *fietece* „orice”; tot textul este neclar). 15 Tip. коуратъ съмъжнцъж (probabil greșit în loc de *curată sâmânța*; text neclar). 16 Corect: *къ Римлѣномъ*; „(Epistola) cătră Romani”. 17 „(Epistola apostolului Pavel) către Tit”. 18 „(Epistola apostolului Pavel) către Timotei”.

Al cinci¹²lea, Ioan, fratele Domnului, va fi ¹³mărturisitoriu, în *Psoslanie*, 73: „¹⁴n aceasta se ivi dragostea Domnului în noi, ¹⁵cum fiiul său născut tremease Dumne¹⁶zeu în lume cum să viem prentu el”. ¹⁷Așa grăiesc și alalți apostoli.

Al ¹⁸șaselea mărturisitoriu să ne fie sfânt ¹⁹Pătru apostol; în *Dănie* ^{18a}, 26 de capete, ²⁰asa grăiaște: „Acestui Hristos toți prorocii ²¹mărturisesc cum iertăciunea păca²²telor vor ¹⁹ lua prentu numele lui toți ²³cine vor creade în el”.

Al șaptele ²⁰ mărtu²⁴risitoriu iaste Ioan Botezătoriu; dea- // ¹ca văzu pre Hristos, arătă ucenicilor pre Hristos ²și zise ²¹ (Ioan, 3): „Iaca cel miel a lu ³Dumnezeu ce luo păcatele lumiei”.

⁴Iară drept aceaia, creștine, socoteaște bine: ⁵acești sfinți ai lu Dumnezeu toți gră⁶iesc întru un chip și zic cum ⁷numai însuș el, Iisus Hristos, poate dereage pă⁸catul omului, nimea altul. Căce că ⁹alalți toți sânt și ei în păcate prin¹⁰și și născuți, – cum zice David, psalom ¹¹50 –, ce numai Iisus Hristos iaste fără păcate; ¹²și pre vrăjmașul nostru, pre dracul, ni¹³mea n-au putut învinge, fără Iisus Hristos. Cu¹⁴m zice că mai marele lumiei acmu ¹⁵iaste judecat, el <au> stricat pre mo¹⁶arte, el dezmânie pre Tatăl sfânt, ¹⁷Dumnezeu, el au descuiat ceriul.

¹⁸Întrebare: cu ce dereage Iisus Hristos păcate¹⁹le greșiților? – Răspuns: cu moartea ²⁰sa cea sfântă, ce-au pățit dinioară pre ²¹cruce de lemn, au deres păcatele gre²²șiților ²², cum adevărează Pavel apostol *къ Еврео(m)* ²³, în 323 de capete. Dere²⁴pt aceaia, frații miei creștini, nu vă lă- // ¹sați să vă prilăstească cineva și să vă în²șale cu minciuni-cuvinte, când zi³c cum că poate ²⁴derage cineva păcatele ⁴omului fără Iisus Hristos, sau cine zice cu⁵m că poți afla iertăciunea păcatelor a⁶iurea sau cu altă decât cu moartea ⁷lu Iisus Hristos. Mai creadem apostolilor, ca⁸rei au fost luat Duhul Sfânt, ce ⁹ziseră ei despre acest lucru, că ei ¹⁰nu mânt. Mai tare, creștini ²⁵, pă¹¹rășiți păcatele și vă feriți de acmu ¹²înainte cu deadins să nu greșiți ¹³și meargeți la Iisus Hristos cu credință dera¹⁴ptă, cum cheamă pre noi în ceastă evanghelie, ¹⁵și, zău, cu adevăr afla-văm răpaus su¹⁶fletelor noastre. Ce tu dă-ne noao, ¹⁷Doamne, împărăția ta! Amin!

¹⁸Na Prëobraženĭe Gñe, na liturgi(i)

Ev(g) M(th), ¹⁹gla(v) 70 ¹

²⁰„În vreamea aceaia luo Iisus Pătru și Iacov ²¹și Ioan, fratele lui, și-i sco²²ase în măgură înaltă înșiși. Și se pre²³obrăzi între ei și se lumineă fa- // ¹ța lui ca soarele, veșmintele ² lui ²fură albe ca lumina. Și adecă se ivi lor Moisi și Ilia ³, cu nusu⁴l grăind. Răspunse Pătru, zise că⁵tră Iisus: «Doamne, bine iaste noao aci⁶cea să fim! Să veri, să facem trei că⁷mări ⁴: ție una, și lu Moisi una și ⁸și una lu Ilie».

Încă el grăia, iată ⁹nuor luminat acoperi ei și, iată, ¹⁰glas den nuor grăi: «Acesta iaste ¹¹fiiul meu prea iubitul, drept el bi¹²ne-vruiu; acesta ascultați!»

18a „Faptele apostolilor”. 19 Tip. вл. 20 Tip. шаптеле (probabil greșit în loc de *șaptelea*). 21 Tip. зиче. 22 Tip. гресцила. 23 Corect: *къ Евреомъ*; „(Epistola) către Evrei”. 24 Tip. потъ. 25 Tip. крецине.ни.

1 „La Schimbarea la față a Domnului, la liturghie (Evanghelia <după> Matei, cap. 70)” (= Matei, XVII, 1–9). 2 Tip. вешмнете. 3 Tip. иліа (cf. mai jos, r. 8: іліе). 4 Tip. къмъры.

Auzi¹³ ră ucenicii, căzură jos, spământară-¹⁴ se foarte. Și se apropie Iisus, atinse-se¹⁵ d-inșii și zise: «Sculăți-vă, nu vă tea¹⁶ mereți!» Deșchiseră ochii lor, nimea¹⁷ nu văzură, numai Iisus însuș. Și de¹⁸ știngându-se ei den codru, porânci¹⁹ lor Iisus și grăi: «Nemunuia să nu spu²⁰ neți vedeaarea aceasta până când Fiiul²¹ Omenesc den moarte va învie». *Konec*⁵.

²²*Acesta iaste tâlcul aceștii evanghelie //*

228^r ¹Frații miei, în ceastă evanghelie arată Hristos² acestor trei ucenici dumnezeiia³ lui și dulceața, veselia și spasenia⁶ în ce văm fi după ceastă viață. ⁵Aceiia dulceți începutul, simțirea și pi⁶păirea <sânt> ucenicii; prentu aceaia zise Pă⁷tru: „să facem trei cămări”. Derep⁸t aceaia, grăi-voiu acmu depre aceaia cu⁹m și cu ce putem cuprinde cătră¹⁰ noi spasenia sufletului și ce tre¹¹buiaste a face cum să fie a noastră vi¹²ața de veac. Acest lucru spus-au¹³ noao și Ioan Botezătorii (Ioan, 11):¹⁴ „Tatăl iubeaște pre Fiiul și toate au¹⁵ dat lui în mână; cine creade⁷ în Fiiul, ¹⁶are viață⁸ de veac; cine iară nu creade¹⁷ Fiiului, nu va vedea viața <de veac>, ce mânia lu¹⁸ Dumnezeu va rămânea pre el.” Vezi că ¹⁹zice cum „cine creade în Fiiul, acela ²⁰are viață⁹ de veac”, dară să știi, crești²¹ ne, cum că apucăm și prindem că²²tră noi spasenia^{9a} sufletului cu crea²³ dere sau cu credință dereaptă, ce ²⁴darul lu Dumnezeu că ne dă Tatăl // ¹sfânt prentu chinul ce-au pățit Hristos² den născut până au murit și <i-au> ieșit³ sufletul. Prentu păcatele noi ⁴oamenii eram căzuți în mânie și ⁵eram toți blăstemați; ce, cum zi⁶ce sfânt Pavel apostol, Hristos luo⁷ blăstemul legiei pre sine derept⁸ noi și așa dezmânie și împacă pre ⁹Tatăl. Așa acmu pre noi iubeaște pre ¹⁰ntru Fiiul și <ne> iartă greșalele prentu ¹¹moartea fiiului său în har, fără bine¹²le nostru, cum grăiaște toată Scri¹³ptura Sfântă.

228^v Întrebare: cu ¹⁴ce veri adevăra cu mai multe cum cu ¹⁵credința dereaptă facem și cuprinde¹⁶m iertăciunea păcatelor și viața ¹⁷de veac? – Răspuns: când zi¹⁸cem cum <cu> credința ne ispășim¹⁰, ¹⁹asa înțeleagem: cumu ne iaste mâna ²⁰cu ce prindem și apucăm ce ne trebū²¹iaște și tragem ¹¹ cătră noi, mai în a²²cela chip și lucrul sufletului cu²³prindem, apucăm și tragem la noi cu cre²⁴dință dereaptă sau cu creadere. Iară să ști- // ¹ți ce iaste aceaia credință: credința ia²ste nădejdea în mila Tatălui cum că ne va ³ierta toate păcatele noastre derept ⁴moartea fiiului său, derept Iisus Hristos, în ha⁵r. Când vedem și cunoaștem păca⁶tele noastre și înțeleagem că pren⁷tru el sântem feciori mâniei și ne ⁸spărem ce n-avăm ¹² aiurea ajutoriu și ⁹nădejde ¹³, nici în ceriu, nici pre pământ¹⁰t, ce unde am auzit den cuvântu¹¹ lu Dumnezeu cum Tatăl au tre¹²mes pre fiiul său derept descumpărăciu¹³nea noastră ș-au lăsat cum prea să ¹⁴ascultăm Fiiul, încă au chemat toți ¹⁵păcătoșii la sine, – așa creadem cum și ¹⁶noao au iertat Tatăl, derept fiiul ¹⁷său, derept moartea a lui, toate păca¹⁸tele noastre. Așa, cu aceaia nădejde ¹⁹viem și murim și prindem ca cu mâ²⁰na iertăciunea ¹⁴ păcatelor și viața de veac.

229^r Cum că ne ispășim cu credință ²²dereaptă adevăra-văm așa: sfânt ²³Pavel apostol zice (*къ Римлѣномъ*¹⁵, 85) ²⁴Avraam că se-au ispășit pren credință //

5 „Sfârșitul (evangeliei)”. 6 Тір. спасеніен. 7 Тір. креѣде. 8 Тір. вѣдуж (probabil greșit în loc de *viața*; cf. rândul 17). 9 Vezi nota precedentă. 9a Vezi mai sus nota 6. 10 Тір. испъсѣснмъ. 11 Тір. трацьмъ. 12 Тір. намъ. 13 Тір. нѣдѣждѣ. 14 Тір. ертѣчюне. 15 „(Epistola) către Romani”.

¹dereaptă; așa și alalți sfinți toți, ²cu credința, cum iaste scris la *E³vreo(m)* ¹⁶, 326; *κβ Rimlĕnomβ* ¹⁷, 88, zice Pavel: „Derepți făcuți sântem ⁵den credință, pace avăm cătră Du⁶mnezeu pren Domnul nostru Iisus Hristos”: *κβ Galatomβ* ¹⁸, 205: „Mainte văzuse Scri⁸ptura cum den credință va face dere⁹pți limbile Dumnezeu”. Cum nu¹⁰mai cu credința dereaptă numai pute¹¹mu-ne ispăsi adevărăm și cu aceaia ¹²că Domnul caută numai credința, cu¹³m iaste scris <kā> Matei, 19, 29, 33, ¹⁴39, 93; Ieremia proroc, 10: „Doam¹⁵ne, ochii tăi caută credință”. Așa grăia¹⁶ște și Atanasie, în tâlc ce-au scris *κβ Galatomβ* ¹⁹, că numai credința are pu¹⁸teare a ispăsi. Așa Ioan Zlatoust, ¹⁹în omilia 2, *κβ Rimlĕnomβ* ²⁰, zice: „Nu ²⁰cu sudorile, nici cu munca veri de²¹scumpăra pre ispăsenie, ce den mi²²la dumnezeiască, ce de ²¹sus iaste, ²³în cinste trebuiaște a lua: numai a²⁴ceaia una veri aduce de la // ¹tine să crezi”;

229^v230^r

așijderea în 7 o²milie ²²; așa Vasilie, în omilia ce-au ³scris despre smerenie, grăiaște. Derept ⁴aceaia, frații miei, den ceastea toate pute⁵m creade cum numai cu credință ⁶dereaptă putem cuprinde și dobândi ⁷iertăciunea păcatelor și veselia sau ⁸viiata de veac. Ce aceaia credință de⁹reaptă iaste darul lu Dumnezeu, po¹⁰ate avea numai acela cui va fi dat ¹¹și dăruit de sus, de la Dumnezeu. ¹²Derept ²³aceaia, ni, frații miei, să facem ¹³și noi așa cum făcură aposto¹⁴lii, cum iaste scris la Luca, ¹⁵84: „Ziseră lu Iisus: «Doamne, adauge ¹⁶ncă credința»” – cum pre noi încă să ¹⁷dăruiască cu credința dereaptă, cum să ¹⁸putem nădăjdui în moartea lu Iisus Hristos. Amin!

¹⁹Ev(g)lĭe mōčenikomъ ¹

M(th), glava 36 ²

²⁰Despre veselia preuților și mare cin²¹ste a lor când pat dosadă și nevoie ²²prentu ³cuvântul lu Dumnezeu. //

230^v

¹„Zise Domnul ucenicilor lui: ²«Adecă eu tremeț voi ca oile pre ³mijlocul lupilor; fiți amu ⁴înțelepți ca șarpele și ⁵întregi ca porumbii. Luați-vă ami⁶nte de oameni: da-vor amu voi ⁷în gloate și <în> săborul al lor bate-vor ⁸voi; și înaintea vlădicilor și împăra⁹ților duș ⁴veți fi pentru ⁵mine întru ¹⁰mărturia lor și limbilor. Când duce-vor ¹¹voi, nu vă grijireți cum sau ce veți grăi: ¹²da-se-va voao în acela ceas ce veți grăi; ¹³nu voi amu vreți fi grăind, ce duhul Ta¹⁴tălui vostru grăi-va întru voi. Da-va fra¹⁵te pre frate pre moarte și scula-se-vor ¹⁶feciorii pre părinți ⁶și ucide-vor ei. ¹⁷Și veți fi urâți drept numele mi¹⁸eu; cela ce va răbda până la sfârșit, a¹⁹cela mântuit va fi»”. *Konecъ* ⁷.

²⁰Aceasta iaste tâlcul aceștii evanghelie

²¹În ceastă sfântă evanghelie spune Hristos apostoli²²lor și arată tuturoara carei // ¹cuvântul lu Dumnezeu drept vor spu²ne și propovedui în lumea aceasta,

16 „(Epistola apăstolului Pavel către) Evrei”. 17 Vezi mai sus, nota 15. 18 Corect: *κβ Galatĕnomβ*; „(Epistola) către Galateni”. 19 Vezi nota precedentă. 20 Vezi mai sus, nota 15. 21 Tip. ΔΕ.†. 22 Tip. † з ѡμνιῶν („în a 7-a omilie”). 23 Tip. ΔΕΡΠΤЪ.

1 Tip. greșit ΜΑΡΤΥΡΙΑΚΗ. 2 „Evanghelia mucenicilor (Matei, cap. 36)” (= Matei, X, 16–22). 3 Tip. ΠΡΕΑΝΤΡΘ. 4 Tip. ΔΔΣΗ („duși”). 5 Tip. ΠΕΑΝΤΡΘ. 6 Tip. ΠΑΡΗΝΙΕ. 7 „Sfârșitul (evangheliei)”.

spu³ne cum vor avea de oameni dosadă mu⁴ltă fără seamă, batjocură, râs, ⁵ocară, urgie, bătaie și ucidere. ⁶Adoara, veselește pre ei cu aceste doao ⁷lucrure: cum duhul Tatălui va grăi den ⁸apostoli și den propoveduitori ⁸, și ⁹zice: „Cela ce va răbda în acealea dosade pâ¹⁰nă la sfârșit, acela mântuit va fi”.

231^v ¹¹Întâi învățăm cum pfeuți, popi carei ¹²vor să îmble drept în slujba lu Dum¹³nezeu, <în> învățătura Cuvântului, în toată ¹⁴vreamea vor fi urâți și dosădiți, cu¹⁵m zice acicea Hristos: „Adecă eu tremiț ¹⁶pre voi ca oile pre mijlocul lupilor”. ¹⁷Socoteaște cumu e lucrul oilor când ¹⁸cad în mijlocul lupilor: aș’au fost ¹⁹plata apostolilor și măcenicilor de ²⁰oameni. Nu te mira, dară, și acmu ci²¹ne iaste preut, deaca va fi ocără²²t, fiind el învățătoriu drept: ²³aceaia plată au avut și Iisus Hristos de jido²⁴vi, fiind el fiiul lu Dumnezeu, // ¹de-au pățit el atâta dosadă de oame²nii săi. Dară noi, popii, carei sântem mul³ți greșiți, cum să nu pățim noi rău și do²sadă? Cum au prorocit despre acest lu⁵cru Iisus Hristos (Luca, 110): „Deaca pre lemn vea⁶rde aceastea făcură, pre uscat ce va fi?” ⁷Și iară (Matei, 37): „Deaca stăpânul casei ⁸Veelzevula chemară, cu cât mai vârtos fă⁹meiei lui, și nu ucenicul prespre ¹⁰dascalul lui, nece robul prespre stăpâ¹¹nul lui?” Și iară (Ioan, 52): „Pomeniți de ¹²cuvinte care am grăiț voao: să mine au ¹³gonit, și pre voi vor goni; să cuvântul ¹⁴mieu ținure, și ale voastre vor ținea. Ce ¹⁵aceastea toate face-vor voao drept nu¹⁶mele meu, că nu cunosc pre cela ce mine ¹⁷au tremes. Aceasta grăit-am voao să nu ¹⁸vă blăzniți: den săbor goni-vor pre voi”. ¹⁹Și iară (Ioan, 53): „Veni-va vreamea sau cea²⁰sul cum toți cine vor ucide pre voi ²¹pare-le lor a face slujbă lu Dumnezeu”. ²²Și iară (<Ioan>, 54): „Adevăr, adevăr grăiesc ²³voao că vreți plânge și vreți su²⁴spina, ce lumea bucu- // ¹ra<-se-va>; voi vreți fi în nevoie, ce scârba voas²tră turna-se-va pre bucurie”. Și în *Dăa³nie* ⁹, 35: „Că cu multă scârbă cade-ne-⁴se noao a intra întru împărăția lu Du⁵mnezeu”. Și iară în Timotei ¹⁰, 292: „Fă⁶tul meu Timotei, tu rabdă ca un bu⁷n viteaz sau voinic a lu Iisus Hristos”. Și iară ⁸alalți apostoli și ucenici câte-au păți⁹t ceteaște în cartea *Dăaniei* ⁹. Însă sfânt ¹⁰Pavel în câtă multă perire au fost ¹¹scris-au însuș la *Corint* ¹¹, 193; cetea¹²ște acolo. Drept aceaia zice Hristos (Matei, ¹³38): „Cine iubeaște pre fecior sau fata ¹⁴mai vârtos de mine, nu e mie destoinic. ¹⁵Cine nu ia crucea sa pre sine și să meargă ¹⁶după mine, nu e mie destoinic”. Den ¹⁷aceastea toate putem vedea ce plată să a¹⁸șteptăm den lume prentu ¹²munca no¹⁹astră ce facem învățând oamenii.

232^v A ²⁰doua ¹³învățăm, fiind în ocărăle oame²¹nilor, învățând pre ei, cine <ne> va înde²²repta depre ceaia ce ne trebuiaște a grăi, ²³mai vârtos înaintea puternicilor, ²⁴deaca nu văm fi // ¹cărtulari și știutori buni ca ei. De²pre acest lucru ascultați cumu ne ve³selește Hristos în ceastă evanghelie: „Când duce-⁴vor voi înaintea vlădicilor și a împărați⁵lor, nu vă grijireți cum sau ce vreți grăi: ⁶da-se-va voao în acel ceas ce vreți grăi; ⁷nu voi amu vreți fi grăind, ce duhul Ta⁸tălui vostru grăi-va întru voi”. Dere⁹pt aceaia, nu te spărea să nu ești cărtulari ¹⁴ ¹⁰prea bun. Nu mâhni învățătura, mun¹¹cește-te cu cetitul și zioa și noaptea: ¹²să știi că Domnul va blagoslovi și va spo¹³ri și va înmulți înțelesul tău și știu¹⁴tura ta. Cum zice el (Matei, 51): „To¹⁵t

8 Tip. ПРОВОЕДШЕСЯ. 9 „Faptele apostolilor”. 10 „Cartea a doua a apostolului Pavel către Timotei”. 11 „Epistola către Corinteni”. 12 Tip. ПРЕНТРС. 13 Tip. ДАДА. 14 Tip. КЪРТЪЛЪРИ (pentru cărtulariu).

cine are, aceleia va fi dat și mai ¹⁶mult; iară cine n-are, ce-i pare lui că a¹⁷re încă va fi luat de la el”. Caută în ¹⁸pildă <la> Matei, 105 – cel domn ce feace cu ¹⁹sluga care ascunse argintul domnu-²⁰său: nu ascunde nici tu ce țe-au ¹⁵ în²¹părțit Dumnezeu.

Deaca zice: „N-am ²²limbă bună, nu mă pociu de acmu în²³văța, nu voi putea răspunde unde va tre²⁴bui”, – drag frate, așa feace și Moi- ¹⁶ // ¹si ¹⁷ proroc (caută în cartea ce se cheamă ²Ischod^b ¹⁸, 4 capete), când tremete pre ³el în Eghipet, la împăratul Faraon, zi⁴când și apărându-se: „Rogu-te, Doamne, ⁵nu-s vorovitoriu, ce-s cu limba grea”; ⁶zise Domnul cătră el: „Cine-au făcut ⁷gura omului, sau cine-au tocmit surdu⁸l și mutul, cela ce veade și orbul? ⁹au nu eu? Pasă, drept aceaia, și eu voi ¹⁰fi în gura ta și învăța-te-voiu ce să grăre¹¹ști”. Așijderea grăia Ieremia proroc ¹²(I glava) ^{18a}, când tremetea pre el a proroci, ¹³apărându-se: „Doamne Dumnezeu, iacă¹⁴ă sănt cocon”; și Domnul zise cătră el: ¹⁵„Nu zice că ești cocon, că la toate <la> ce te voiu m¹⁶na merge-veri și toate câte voi ¹⁹porân¹⁷ci ție grăi-veri. Nu te teame înaintea fea¹⁸ței a lor, că cu tine su sănt să te mân¹⁹tuiesc”, zise Domnul. „Și tinse Domnul ²⁰mâna sa și lovi gura mea și zise cătră ²¹mine: <dată c-am dat cuvintele mele în ²²gura ta; iată că te-am pus tine astă²³zi spre împărățiile să zmulgi și să stri²⁴ci și să pierzi și să răsipești și să zide- ²⁰ // ¹ști”. Așa și tine, drag frate ²¹, învăța-te-²va Domnul cum că veri și răspunde u³nde va trebui.

A treia învățătură: a⁴scultați cu ce ne veselește carei pățim ⁵dosadă prentu numele lui, sau ce pla⁶tă văm avea. Așa zice Hristos aicea, în ceastă ⁷evanghelie: „Cine va răbda până în sfârșit, ⁸acela mântuit va fi”. Vezi ce plată ⁹vreți avea. Și iară (Matei, 10) zice: ¹⁰„Ferecați goniții drept dreptatea, ¹¹că acelora iaste împărăția ceriului. Fe¹²recați seți când sâduiesc pre voi și go¹³nesc și vor grăi tot cuvânt rău pre ¹⁴voi mințind drept mine. Bucurați-¹⁵vă și vă veseliți, că plata voastră mul¹⁶tă iaste în ceriure”. Și la Ioan, 54: ¹⁷„Nevoia sau scârba voastră turna-se-va pre ¹⁸bucurie”. Și în Luca, 67: „Nu te tea¹⁹me, puțină turmă, că bine-vru Tatăl ²⁰vostru”. Și Pavel, *кб Timotei* ²², 298, ²¹așa se laudă: „Bună oaste oștit-am ²²și cursură curs-am, credința păzit-am; ²³drept aceaia iaste mie tocmită cununa ²⁴dreptăției, carea va da mie Domnul // ¹în aceaia zi când va judeca drept ²nu numai mie, ce și tuturor carei ³iubesc sfințitura”. Aceasta e plata po⁴pilor drepti după ceastă lume care⁵i se muncesc întru învățatura evangheliei. ⁶Aceaia dă și noao, Doamne! Amin!

⁷Ev(g)lie na vьse prazniky Bći

Lu(k) gla(v) 54¹

⁸„În vremea aceaia întră Iisus întru un o⁹raș; o muiare – numele-i Marta – ¹⁰priimi el în casa ei. Și sora ei era, ¹¹de o chema Maria, ce și șezu lângă ¹²picioarele lu Iisus, să auză cuvântul ¹³lui. Marta voroviia ² de multă sluj¹⁴bă; stātu, zise:

15 Tip. υτοϋ (pentru *fi-au*). 16 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura κ̄θ̄, indicând sfârșitul colii 29. 17 Tip. κωϋ̄¹ϋ̄c̄h̄. 18 Cartea „Ieșirea” din Vechiul Testament. 18a „capitolul 1”. 19 Tip. von (pentru *voiu*). 20 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura π̄, indicând începutul colii 30. 21 Tip. φρατελε. 22 „(Epistola) către Timotei.”

1 „Evanghelia la toate praznicile Născătoarei de Dumnezeu (Luca, cap. 54)” (= Luca, X, 38–42 și, pentru f. 234^r 21–f. 234^v1–4, Luca, XI, 27–28); Bći= *Bogorodici*. 2 Tip. коровна (sens neclar; fraza este, în versiunea modernă: „Marta se silea să facă multă slujire (sau ospăț mare)”.

«Doamne, nu grije¹⁵-ști că sora mea lăsatu-m-au însămi să slu¹⁶jesc? Zi amu ei să-mi ajute.» Ră¹⁷spunse Iisus, zise ei: «Marta, Marta, ¹⁸grijești-te și vorovești de multe; u⁹nul iaste de trebuință: Maria dulce ²⁰parte au ales, ce să nu se ia de la ea.»

234^v

²¹Fu când grăi aceasta, înălță o mu²²iare glas den nărod, zise lui: «Fere- // ¹cat pân-tece ³ ce te-au purtat și țita ²ceaia ce te-au aplecat!» El zise: «Mai ³vârtos ferecați sânt ceia ce aud cu⁴vântul lu Dumnezeu și-l fac». Ko⁵нець Bci⁴.

⁶Tâlcul aceștii evanghelie

⁷Frații miei, în ceastă evanghelie avăm cu⁸m ceale muieri, Marta și Maria, luară ⁹și priimiră și făgăduiră cu drag pre ¹⁰Iisus în casa lor și slujiră lui amân¹¹ doao, și nu întru un chip: lucru¹²l Mariei mai plăcu lu Iisus decât al ¹³Martei.

235^r

Întrebare: o, câte ⁵fereca¹⁴te și blagoslovite muieri au fost ia¹⁵le, că Domnul Iisus Hristos, făcătoriu ceriu¹⁶lui și al pământului, se-au abătut și ¹⁷au sălășuit ⁶ la casa lor! Mulți împă¹⁸rați și domni mari n-au fost destoi¹⁹nici, carei au vrut ș-au jeluit să în²⁰tre Dumnezeu la casa lor! Sau ce o²¹m n-ară pohti să meargă Iisus la sălașul ²²lui! Derept aceaia, acum cum ară pu²³tea omul pre Iisus la casa lui priimi? – // ¹Răspuns: deaca jeluiaște cineva a prii²mi pre Iisus și a-l uspăta la casa lui, ³mers-au de-a firea în ceri și șade a-dereapta ⁴Tatălui; însă nu se-au dus în acela chi⁵p dintre noi cum să nu putem lui ⁶sluji și a-l cinsti, că așa zice ⁷(Matei, 116): „Și iată eu cu voi sânt în to⁸ate zile ⁷, până la sfârșitul veacului”.

⁹Întrebare: în câte chipure, dară, iaste a ¹⁰sluji și a-l priimi la casele noastre ¹¹și a-l uspăta pre Iisus acmu? – Răspuns: ¹²în trei chipure:

Întâi, când văm iubi ¹³pre el și sfânt cuvântul lui cu to¹⁴ată inema văm asculta și priimi; cu¹⁵m zice el însuș (în Ioan, 48): „Deaca cine¹⁶va <va> iubi mine, cuvântul meu va ținea”, ¹⁷și la el văm veni și sălaș a lăcui ¹⁸la el văm face.

235^v

Adoara: că văm prii¹⁹mi la casa noastră când văm lua cu ²⁰credință dereaptă și cu destoinicie cu²¹minecătura de la preastol, după toc²²meala lu Iisus; cum zice însuș (în Ioan, ²³24): „Cine va mânca trupul meu și va ²⁴bea sângele meu în mine va lăcui, și eu // ¹întru el”.

A treia oara: când făgădu²im și priimim junii mișei, săracii, ³striinii, beteagii, când pre ei priimim ⁴derept Dumnezeu și-i luom sus și ⁵dăm lor bucate, adăpăm, îmbrăcă⁶m și pre ei la casele noastre odih⁷nim; cum grăiaște Iisus (în Matei, 106): „Adevă⁸r zic voao, vare ce-ați făcut acesto⁹r frați ai miei mici, mie-ați ⁸făcut”.

¹⁰Întrebare: în ce chip slujia Marta și ¹¹Maria, și iară ce făcea? – Răspuns: Mar¹²ta, deaca întră Iisus, începu a păzi buca¹³te, a socoti pre cinstea casei, a mătu¹⁴ra și rânduia toate cu cinste mare ¹⁵și grijia cum să ție cu cinste pre Iisus ¹⁶cu ucenicii lui, nu avea nece o odih¹⁷nă de grije. Iară Maria ședea lângă pi¹⁸cioarele lu Iisus, ascultând cuvintele lui; ¹⁹nu grijia Maria alta, numai să aibă ²⁰învățătură de Iisus. Derept aceaia vine Ma²¹rta ⁹, stătu și zise: „Doamne, nu gri²²jești că sora mea lăsatu-m-au însămi să ²³slujesc? Zi ei să-mi ajute!” Răspunse ²⁴Iisus, zise ei:

3 Tip. пѣнтече (probabil greșit în loc de pân-tecele). 4 „Sfârșitul (evangeliei la praznicul) Născătoarei de Dumnezeu”. 5 Tip. кѣте (probabil greșit în loc de cât „cât de” sau de cât de). 6 Tip. сълѣшѣнѣ (probabil greșit în loc de sălășluit). 7 Tip. зиле (pentru zilele). 8 Tip. мѣши. 9 Tip. мараѣа.

„Marta, Marta, grijești-te și // ¹te bați pre lucrure multe, ce un lu²cru iaste de treabă și de trebuință: Ma³ria partea cea buna și dulcea au ales, ⁴ce nu se va lua de la ea”.

236^r

Întrebare: ⁵dară slujba Martei au n-au plăcut lu ⁶Iisus? și ce era lucrul Mariei de ce-i zi⁷cea Iisus ¹⁰ cum un lucru iaste de treabă? ⁸și ce e acea parte mai bună care-au ale⁹s Maria? – Răspuns: lucru¹⁰l Martei plăcu de-a firea lu Iisus, căce ¹¹că slujia cu toată cinstea lu Iisus Hristos și ¹²ucenicilor lui. Cum să nu placă ¹³Domnului când miluiaște cineva pre stri¹⁴ini și mișei? Că grija toată ¹⁵<a> ei era de fapte bune și mesereare ¹¹ ¹⁶și de milostenie și gândia că acea¹⁷lea faptele bune sosesc și sânt bogat ¹⁸și destul la spasenia sufletului. ¹⁹Vezi că nu griia și ea de cuvântul lu ²⁰Iisus și de credința dereaptă și de iertă²¹ciunea păcatelor, ce dobândim numai pre²²n Iisus Hristos, ca Maria. Iară Maria ședea ¹² lă²³ngă picioarele lu Iisus, ascultând cuvâ²⁴ntul lui. Că un lucru <iaste> noao crești- // ¹nilor ¹³ de treabă.

236^v

Întrebare: ce iaste ²lucru mai scump de treabă și ce tre³buiăște noao a face în ceastă lume ce și ⁴lu Dumnezeu să-i mai placă? – Răspu⁵ns: vezi ce făcea Maria: ședea lă⁶ngă picioarele lu Iisus și asculta cuvân⁷tul lu Iisus. Derept aceaia, mai ⁸scump lucru ce place Domnului nu ⁹putem face cum să ascultăm cu ¹⁰dragoste învățatura den Scriptură, că de ¹¹acolo putem cunoaște păcatele no¹²astre și slăbia și perirea. Den cu¹³vântul lu Dumnezeu învățăm a afla ¹⁴pre Iisus Hristos, vraciul și scumpărătoriul ¹⁵păcatelor; den cuvântul lu Dumne¹⁶zeu învățăm ce sânt faptele bune, ¹⁷carele plac și lu Dumnezeu și dere¹⁸pce trebuiaște noao a face bine; de cu¹⁹vântul lu Dumnezeu învățăm cu ce ²⁰și pren cine ne putem afla spăsenie ²¹sufletului, cum numai pren Iisus Hristos; ²²den cuvântul lu Dumnezeu, când ²³ascultăm, vine credința dereaptă cu ²⁴ce ne ¹⁴ispășim. Cum zice Pavel, *къ Ри- // 1mlĕnomъ* ¹⁵, 87: „Unde iaste credința de²reaptă, acolo faptele omului plac lu ³Dumnezeu; unde nu iaste credința ⁴dereaptă, acolo oare ce bine fac oa⁵menii, lu Dumnezeu nu plac”; cum ⁶zice Pavel apostol: „Nici milostenia, ⁷nece rugăciunea, nece post, nece ne⁸mica nu place Domnului: cu credin⁹ță dereaptă cuprindem la noi iertăciu¹⁰ne ¹⁶păcatelor, mila și făgăduita lu ¹¹Dumnezeu”.

237^r

Derept cuvântul lu Du¹²mnezeu fost-au porâncit Dumnezeu ¹³jidovilor sâmbăta așa tare ș-au fost ¹⁴țiind așa vârtos, cum nece un lu¹⁵cru n-au fost slobod ¹⁷a face, să poa¹⁶tă asculta cuvântul lu Dumnezeu o¹⁷amenii în aceaia zi; așijderea iaste po¹⁸râncit ^{17a} și noao creștinilor dumine¹⁹ca, cu tărima mare. Derept cuvâ²⁰ntul lu Dumnezeu sânt lăsați ²¹și puș ¹⁸ și rădicați împărați, ²²crai, voivozi, cum să tocmească ²³și să grijască cuvântul și învăț²⁴torii cuvintelor lu Dum- // ¹nezeu. Derept cuvântul lui dă no²ao pâinea, vinul, apa și toate ce ³sânt în lume, să putem asculta învăț⁴tura den cuvântul lu Dumnezeu. ⁵Derept cuvântul lu Dumnezeu sânt ⁶tremeș ¹⁹ prorocii și apostolii și sânt ⁷uciși și omorâți; așijderea măceni⁸cii sânt munciți și chinuiți derept ⁹cuvântul lu Dumnezeu. Sânt mari și ¹⁰în cinste patriarșii, vlădicii, arhie¹¹piscopii, episcopii, mitropoliții, e¹²gumenii, călugării, popii, cum cuvân¹³tul lu Dumnezeu să propoveduiască și ¹⁴să înveațe și să strige tare, dojenească ²⁰ ¹⁵cum să nu piară mișelamea: deaca nu înva¹⁶ță ei cuvântul lu

237^v

10 Tip. сї. 11 Tip. месерѣрен. 12 Tip. къ де (cf. 236^v5). 13 Tip. крещи¹крещинилѣ. 14 Tip. чине. 15 „(Epistola) către Romani”. 16 Tip. ертжчюне (pentru iertăciunea). 17 Tip. слободж. 17a Probabil greșit în loc de *porâncită*. 18 Tip. поушь („puși”). 19 Tip. тремешь („trimiși”). 20 Tip. доженѣскъ.

238^r Dumnezeu, mișela¹ mea nu va înțelege nece greșalele, ni¹⁰ci mila Tatălui stânt, nici în ce chip¹⁹ va trebui omului a se căi și a se po²⁰ căi de păcate. Den cuvântul lu Du²¹ mnezeu putem ști și a învăța calea²² către împărăția lu Dumnezeu. De²³ rept cuvântul lu Dumnezeu, dea²⁴ ca-l văm asculta și-l văm ținea, // ¹fi-văm ferecați. Luca, în 58: „Cuvân² tul lu Dumnezeu – lumina noastră”; psal³ lom 115: „Cuvântul lu Dumnezeu⁴ curățește inimile noastre.” Cuvântu⁵ l lu Dumnezeu pre noi ne toarnă de ⁶rău și de greșale, pre noi dojenește și ⁷ceartă și apoi ne dereptează pre cale ⁸bună. Cumu e și în ceastă evanghelie: certa ²¹ ⁹Iisus și dojenia pre Marta; deaca înțlea¹⁰ se Marta cuvântul lu Iisus, tăcu și ea. ¹¹Așijderea și noi să facem, marii și mi¹² cii: cându ne ceartă den cuvântul lu ¹³Dumnezeu, să tăcem și să facem ce spu¹⁴ n noao den cuvânt, că ²² așa văm fi ¹⁵frații Domnului, lu Iisus Hristos.

238^r Evanghelist ¹⁶zice: „Fu când grăi Iisus aceasta, ¹⁷nălță o muiare glas den nărod, zi¹⁸ se lu Iisus: «Ferecat pîntecele ce-au tine ²³ ¹⁹purtat și țita ceaia ce te-au apleca²⁰ t!» Iară el zise: «Mai vârtos fere²¹ cați <ceia> ce aud și ascultă cuvântul lu ²²Dumnezeu și-l fac».» Frații miei ²³dragi, luați aminte bine den ceaste ²⁴cuvinte că avăm învățătură // ¹depre cuvântul lu Dumnezeu, ce fo² los <e> noao când auzim și ascultăm sfă³ nt cuvântul lui și evanghelia și porânci⁴ le lu Iisus Hristos. Aceaste șase hasne și do⁵ bândă și folos aflăm și dobândim ⁶noi când cu inemă bună ascultăm ⁷cuvintele, porâncele și evanghelia Domnu⁸ lui:

Întâi, zice cum sânt fereca⁹ ți carei ascultă cuvântul lu Dumne¹⁰ zeu, sânt blagosloviți, alduți și ¹¹în mila și dragostea a lu Dumnezeu. În cea¹² stă lume feri-va și va griji pre ei ca ¹³feciori prea ²⁴iubiți Tatăl Dumnezeu, ¹⁴nece întru o perire și nevoie nu va pără¹⁵ si pre ei, însă că va fi lor întru aju¹⁶ toriu. Cum zice David proroc (psalom ¹⁷90): „Cu el sânt în nevoie și voiu mâ¹⁸ ntui pre el”; și psalom 1: după ¹⁹ceastă lume duce-va pre ei la împărăția ²⁰ceriului.

239^r Al doilea folos: cuvâ²¹ ntul lu Dumnezeu veselește pre pă²² cătoși cum în păcatele lor în doao ²³să nu cază și să nu meargă în beznă ²⁴și în iad. Așa Dumnezeu veseli și // ¹deade nădejde ²⁵ lu Adam, părintelui no² stru, după greșalele lui, cu făgădu³ ita lui, când zise: „Vrajbă voiu arun⁴ ca și voiu pune între tine și între o⁵ mul, între sămânța ta și întru sămâ⁶ nța lui²⁶; el va zdrobi capul tău”. A⁷ șa veseli cuvântul lu Dumnezeu pre ⁸David împărat și pre sfânt Pătru ⁹când era tăgăduit pre Iisus.

Al treilea ¹⁰folos: cuvântul lu Dumnezeu în¹¹ tăreaște pre ascultători ²⁷, cum în leagea ¹²lu Iisus Hristos să rămânem (Ioan, 24).

Al ¹³patrul folos: cuvântul lu Dumne¹⁴ zeu, când ascultăm, curățește ini¹⁵ mile noastre și aduce cu el daru¹⁶ rile Duhului Sfânt. Ioan, 50: „Voi cu¹⁷ rați sânteti pren cuvântul care am ¹⁸grăit voao”; Ioan, 48: „Cine iubește ¹⁹mine, cuvântul meu ține, și Tatăl ²⁰meu iubește pre el și la el văm ²¹veni și sălaş la el văm face”.

239^r ²²Al cincilea folos: cuvântul ²³lu Dumnezeu iaste lumânare, fă²⁴ clie sau luminătura creștinilor // ¹în ceastă lume, cum fără înțeles ²⁸ ²cuvintelor lu Dumnezeu sântem o³ rbi și nu putem înțelege nece voia, ⁴nece leagea lu Dumnezeu. Psalom 118: ⁵ „Lumânarea picioarelor mele și lumi⁶ na cărărilor mele”.

21 Тір. чарта. 22 Тір. коуѡвжнтѡль. 23 Тір. титѡ. 24 Тір. пре. 25 Тір. нѡдѡжед. 26 Тір. ен. 27 Тір. аскѡлтѡтѡри. 28 Тір. ѡцелесѡ (în loc de înțelesul).

oamenilor; că nu știm în ⁸care ceas ne va lua Dumnezeu sufletu⁹l nostru. Că să nu furem gătiți în ce ¹⁰ceas va veni el sau cându ne va pre noi ¹¹chema în vremea morții noastre, deaca nu ¹²văm fi deșteptați și gătiți preveghin¹³d, afară ne vom ⁴înclia și văm ¹⁴peri până în vecie și văm așa ¹⁵mbla ca și aceaste cinci feate.

241^v A doua ⁵, ¹⁶deaca nu va omul pre ceastă lume, în viia¹⁷ța sa, purta grije pre ispășenia sufle¹⁸tului său și în viiața sfântă sau bună ¹⁹nu se va afla în vreme și la ceasul morți²⁰ei sale, zău că va peri cu sufletul său ²¹și se va păgubi. Și el amu deacia în a²²inte nici cu vârtutea a sa, nici cu aju²³toriul altora nu se va ispăsi, că în ceasul ²⁴morții nu poate nădăjdui în mila și în ⁶// ¹meserearea ⁷lu Dumnezeu, ce cad în doao ⁸, ²căce că n-au avut unt – credință ⁹de³reaptă – în vasele sale, că n-au fost gata ⁴și deșteptați. Derept aceaia, în viiața de ⁵acmu trebuiaște, zău, să știți ce trebuiaște ⁶să cearem și să căutăm ispășenia noa⁷stră; cum să gătim acest unt, că ⁸atuncea, la ceasul morții, numai în ⁹deșert văm prinde a căuta și a ceare de ¹⁰la alții.

A treia, învățăm cu¹¹m nimea și nici unul nu poate nici ¹²dinioară unul drept alalt a-i fa¹³ce bine sau a-l ajuta la ceasul morți¹⁴ei în lucrul spășeniei sufletului, ¹⁵sau creade cum iaste scris *къ Gala¹⁶to(m)* ¹⁰. 214, că „tot omul tarul ¹⁷său va purta”; drept aceaia zice sfânt ¹⁸proroc Avacum drept cu credință să ¹⁹viiaze. Derept aceaia nu le ¹¹putură aju²⁰ta nici ceaste cinci feate înțeleapte pre ²¹ceale cinci nebune; cum zice în Luca, 83, ²²că nici Lazar pre cel om bogat nu-l ¹² ²³putu ajuta.

242^r A patra, să învățăm ce-au ²⁴vrut trebui celor feate nebune ca să ai- // ¹bă ¹³cum iale încă să poată întra la nu²nta ceriului, ce n-au avut unt în va³sele sale. Ce iaste acel unt? ne⁴mică nu e altă, numai dreptatea ¹⁴i⁵nimiei, cu rugăciune și preveghetură, ca⁶rea prea vietoare iaste în cea tare și de⁷reaptă și rămâietoare credință în Domnu⁸l nostru Iisus Hristos, în fiul sfintei Marii, ⁹acea credință în dragoste dereaptă a vea¹⁰cilor. Că deaca nu văm avea inemă ca a¹¹ceasta, ce vor folosi și alalte fapte ¹²ce fac oamenii pre de afară? nemi¹³că nu sânt altă, numai fânare și ¹⁴sfeăștнице fără unt. Derept aceaia, ¹⁵nu zice nici Hristos (Luca, 88): „Când va ve¹⁶ni Fiiul Omenesc, gândiți: «oare a¹⁷fla-va fapte bune pre pământ?»”, că ¹⁸zice și grăiaște aimintrea, așa: «Va¹⁹re gândiți că va găsi credință pre pământ²⁰nt?»” Derept aceaia, vare cine în vremea ²¹morții sale nu-i va fi cu credința în Iisus ²²Hristos, așa va îmbla ca și ceale cinci fea²³te nebune. Iară tu, Doamne, dă-ne împără²⁰ția ta! Amin!//

242^v **¹Scara în carea veri afla lucrure scumpe, ²adevărate în tâlcurile evangheliilor în ceastă ³carte**

⁴Aleșilor <e> gătită de mult împărăția ce⁵riului. Caută la Ned<elē> *mēsopustь* 1 ¹.

⁶Apostolilor chemătura cum fu, derepce, că⁷nd? Caută tâlcul <la> Nedelē 2 ⁸po *всь(сh) сѣичь* ².

4 Tip. вѣмь (cf. însă вѣмь în rândurile 12, 13 și 14). 5 Tip. дод. 6 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura лѣ, indicând începutul colii 31. 7 Tip. мѣсрѣтѣ. 8 Tip. дод. 9 Tip. крѣдннцѣ. 10 Corect *къ Galatēnomъ*; „(Epistola apostolului Pavel) către Galateni”. 11 Tip. сѣ. 12 Tip. поѣн. 13 Tip. днн¹вж. 14 Tip. дерптатѣ.

1 „Duminica lăsatului de carne, 1”. 2 „Duminica a 2-a, a tuturor sfinților”.

oamenilor; că nu știm în ⁸care ceas ne va lua Dumnezeu sufletu⁹l nostru. Că să nu furem gătiți în ce ¹⁰ceas va veni el sau cându ne va pre noi ¹¹chema în vremea morții noastre, deaca nu ¹²văm fi deșteptați și gătiți preveghin¹³d, afară ne vom ⁴inecua și văm ¹⁴peri până în vecie și văm așa ¹⁵îmbla ca și aceaste cinci feate.

241' A doua ⁵, ¹⁶deaca nu va omul pre ceastă lume, în via¹⁷ța sa, purta grije pre ispășenia sufl¹⁸ului său și în via¹⁹ță sfântă sau bună ¹⁹nu se va afla în vreme și la ceasul morți²⁰ei sale, zău că va peri cu sufletul său ²¹și se va păgubi. Și el amu de-acia în²²te nici cu vârtutea a sa, nici cu aju²³toriul altora nu se va ispăsi, că în ceasul ²⁴morții nu poate nădăjdui în mila și în ⁶// ¹meserearea ⁷lu Dumnezeu, ce cad în doao ⁸, ²căce că n-au avut unt – credință ⁹de³reaptă – în vasele sale, că n-au fost gata ⁴și deșteptați. Derept aceaia, în viața de ⁵acmu trebuiaște, zău, să știți ce trebuiaște ⁶să cearem și să căutăm ispășenia noa⁷stră; cum să gătim acest unt, că ⁸atuncea, la ceasul morții, numai în ⁹deșert văm prinde a căuta și a ceare de ¹⁰la alții.

A treia, învățăm cu¹¹m nimea și nici unul nu poate nici ¹²dinioară unul derept alalt a-i fă¹³ce bine sau a-l ajuta la ceasul morți¹⁴ei în lucrul spășenicii sufletului, ¹⁵sau creade cum iaste scris *kl. Gala¹⁶to(m)* ¹⁰, 214, că „tot omul tarul ¹⁷său va purta”; derept aceaia zice sfânt ¹⁸proroc Avacum derept cu credință să ¹⁹viaze. Derept aceaia nu le ¹¹putură aju²⁰ta nici ceaste cinci feate înțeleapte pre ²¹ceale cinci nebune; cum zice în Luca, 83, ²²că nici Lazar pre cel om bogat nu-l ¹² ²³putu ajuta.

242' A patra, să învățăm ce-au ²⁴vrut trebui celor feate nebune ca să ai- // ¹bă ¹⁵cum iale încă să poată intra la nu²nta ceriului, ce n-au avut unt în va³sele sale. Ce iaste acel unt? ne⁴mică nu e altă, numai dereptatea ⁴ i⁵șnimicii, cu rugăciune și preveghetură, ca⁶rea prea vietoare iaste în cea tare și de⁷reaptă și rămâietoare credință în Domnu⁸l nostru Iisus Hristos, în fiul sfintei Marii, ⁹acea credință în dragoste dereaptă a vea¹⁰cilor. Că deaca nu văm avea inemă ca a¹¹ceasta, ce vor folosi și alalte fapte ¹²ce fac oamenii pre de afară? nemi¹³că nu sânt altă, numai fânare și ¹⁴sfeăștnice fără unt. Derept aceaia, ¹⁵nu zice nici Hristos (Luca, 88): „Când va ve¹⁶ni Fiiul Omenesc, gândiți: «oare a¹⁷fla-va fapte bune pre pământ?»”, că ¹⁸zice și grăiaște aimintrea, așa: «Va¹⁹re gândiți că va găsi credință pre pământ²⁰nt?»” Derept aceaia, vare cine în vremea ²¹morții sale nu-i va fi cu credința în Iisus ²²Hristos, așa va îmbla ca și ceale cinci fea²³te nebune. Iară tu, Doamne, dă-ne împără²⁰ția ta! Amin!//

242' **¹Scara în carea veri afla lucrure scumpe, ²adevărate în tâlcurile evangheliilor în ceastă ³carte**

⁴Aleșilor <e> gătită de mult împărăția ce⁵riului. Caută la *Ned<elē> mēsopustb, 1* ⁴.

⁶Apostolilor chemătura cum fu, derepce, câ⁷nd? Caută tâlcul <la> *Nedēlē 2* ⁸*po vsē(ch) sīichb* ².

4 Tip. *αγαπ* (cf. însă *αγαπ* în rândurile 12, 13 și 14). 5 Tip. *αγαπ*. 6 Pe marginea inferioară a paginii e înserisă signatura *αα*, indicând începutul colii 31. 7 Tip. *μισερπηκ*. 8 Tip. *αα*. 9 Tip. *επινομια*. 10 Corect *kl. Galatēnomi*; „(Epistola apostolului Pavel) către Galateni”. 11 Tip. *αα*. 12 Tip. *αααα*. 13 Tip. *ααααα*. 14 Tip. *αααααα*.

1 „Duminica lăsatului de carne, 1”. 2 „Duminica a 2-a, a tuturor sfinților”.

- ⁹A asculta cuvântul cum trebuiaște? La a ¹⁰treia învățătură ³, *Nedělě 8* ⁴.
- ¹¹Alesătura zilelor și bucatelor. ¹²La tâlcul *Nedělě 4 postb* ⁵.
- ¹³Altul, când plătim, poate sluji drept ¹⁴noi au ba? Caută la *Bĝojavlenie* ⁶.
- ¹⁵Besearecile. Caută la a cincea învățătură, ¹⁶evanghelia <la> *Nedělě 4* ⁷ (Matei).
- ¹⁷Bun nimea, numai Dumnezeu. La a doua ⁸ ¹⁸învățătură, *Nedělě 12* ⁹.
- ¹⁹Bogaților nu e lesne a intra în <îm>părăția ^{9a} ²⁰ceriului. La învăătura a cincea, ²¹*Nedělě 12* ¹⁰ (Matei).
- ²²Bogatul derepce se păgubi și Lazar ²³se spăsi ¹¹? Caută *Nedělě 5* ^{11a}.
- ²⁴Boalele de unde vin? Caută *Nedělě 7* ¹² (Luca).//
- ¹La besearecă drept câte lucrure merge²m? Caută la *Nedělě 10* ¹³.
- ³Viața de veac nu e plată lucrurelor, ce ⁴darul și cinstea lu Dumnezeu. ⁵Caută la *Nedělě mesopustb* ¹⁴.
- ⁶Vraciul cel drept cine e? Caută învățătura dentâiu, *O raslablenom* ⁸ev(g)lie ¹⁵, învăătura dentâiu.
- ⁹Văznesenia ¹⁶ lu Hristos în ceriu cum fu? <la> ce ne-au ¹⁰hăsnuit? Caută la evanghelia ¹⁷ de la Ispas.
- ¹¹Vrăjmașii lu Hristos carii-s? Caută a op¹²ta învățătură, evanghelia Rusaliilor.
- ¹³Veșminte de nuntă. Caută a patra ¹⁴învățătură, *Nedělě 14* ¹⁸.
- ¹⁵Grije derepce nu trebuiaște? Caută a ¹⁶doua ¹⁹învățătură, *Nedělě 3* ²⁰ (Matei).
- ¹⁷Grija cea mai mare a omului. Caută la *Ne¹⁸dělě 12* ²¹ (Matei).
- ¹⁹Grija și munca, de nemică fără Dumnezeu. ²⁰Caută la tâlcul <la> *Nedělě 1 Novo lěto* ²².
- ²¹Dracul ce poate? Caută tâlcul <la> *Nedělě* ²² ²³ (Matei) și *Nedělě 6* ²⁴ (Luca).
- ²³Datoria noastră ²⁵ lu Dumnezeu câtu e ²⁴multă? La tâlcul <la> *Nedělě 11* ²⁶ (Matei).//
- ¹Descântarea ce iaste? La tâlcul <la> *Ne²dělě 7* ²⁷, caută <la> Luca.
- ³Dumnezeu când iubim cu toată ini⁴ma și vecinul ca însuș noi? ⁵Caută la *Nedělě 8* ²⁸, în tâlcul.
- ⁶Dereptatea iaste de doao fealiure. La învățătura dentâiu, *Nedělě 16* ²⁹.
- ⁸Dereage omul nu poate păcatul său, au a⁹lții drept el. Evanghelia <la> *Bĝojavlenie* ³⁰.
- ¹⁰Episcopii și vlădicii Hristos n-au lăsat să ¹¹domnească în chipul altor domni. Caută ¹²la a patra învățătură, *Nedělě 5 postb* ³¹.
- ¹³Zlatoust de post ce grăiaște? La *Nedělě* ¹⁴lě sirna ³² caută.
- ¹⁵Isaiia când au custat? La *Nedělě sirna* ³².
- ¹⁶Ioan derepce fu tremes? Caută a treia ¹⁷învățătură în evanghelia ³³ Paștilor.
- ¹⁸Iuda câtu e lacom și fur? Caută la ¹⁹a doua ³⁴învățătură <la> *Scĕtonosie* ³⁵.
- ²⁰Ispiteaște ce veri să ții den Scriptură ³⁶: ²¹așa e au ba? Caută a doua ³⁷învățătură,

243^r243^v

3 Tip. дѣтѣрж. 4 „Duminica a 8-a”. 5 „Duminica a 4-a <din> post”. 6 „Botezul Domnului”. 7 „Duminica a 4-a”. 8 Tip. дѣод. 9 „Duminica a 12-a”. 9a Tip. дѣржѣиѣ. 10 „Duminica a 12-a”. 11 Tip. сѣси. 11a „Duminica a 5-a”. 12 „Duminica a 7-a”. 13 „Duminica a 10-a”. 14 Corect: *mĕsopustb*; „Duminica lăsatului de carne”. 15 „Evanghelia despre slăbănog”. 16 Tip. вѣзнесеніе; „Înălțarea Domnului”. 17 Tip. вѣліе. 18 „Duminica a 14-a”. 19 Tip. дѣод. 20 „Duminica a 3-a”. 21 „Duminica a 12-a”. 22 „Duminica 1 (de) Anul Nou”. 23 „Duminica a 5-a”. 24 „Duminica a 6-a”. 25 Tip. поастѣ. 26 „Duminica a 11-a”. 27 „Duminica a 7-a”. 28 „Duminica a 8-a”. 29 „Duminica a 16-a”. 30 Vezi mai sus, nota 6. 31 Tip. пѣ; „Duminica a 5-a <din> post”. 32 „Duminica brânzei”. 33 Tip. вѣліе. 34 Tip. дѣод. 35 Greșit în loc de *Cvĕtonosie*; „Floriile”. 36 Tip. скриптѣра. 37 Tip. дѣод.

²²evanghelia Rusaliilor.

²³Ispășenia la cine să căutăm? Caută la ²⁴a doua ³⁸ învățătură la evanghelia *Obreزانiei* ³⁹.

244^r ²⁵Creștini, căutați în ce lucrure vă voi uste- // ¹niți. Caută la *Nedělě mēsopustь* ⁴⁰.

²Comoara derepce nu trebuiaste a strânge ³în lume? Caută învățatura dentâiu, ⁴*Nedělě* ⁴¹ (Matei) și la *Nedělě* ⁹ ⁴² (Luca).

⁵Credința dereaptă place lu Dumnezeu, ⁶care poate folosi ⁴³ și altuia. Caută ⁷la a doua ⁴⁴ învățătură, *Nedělě* ⁷ ⁴⁵.

⁸Credința de unde vine? *Nedělě* ¹⁴ ⁴⁶ (Luca).

⁹Crucea ce e, câte fealiure și când luom? Ca ¹⁰ută învățatura dentâiu <la> *Nedělě* ³ *postь* ⁴⁷.

¹¹Credinței adevărături. Caută la sfâr¹²șitul *Obreزانiei* ⁴⁸.

¹³Lucrure care va cinsti Hristos la judecare. ¹⁴Caută la *Nedělě mēsopustь* ⁴⁹.

¹⁵Lucrurile spășescu-ne, zic fariseii. ¹⁶Caută <*Nedělě*> *mēsopustь* ⁵⁰, caută.

¹⁷Lucrurile numai a credincioșilor plac ¹⁸lu Dumnezeu. *Mēsopustь* ⁵¹.

¹⁹Cu lucrurile ⁵² noastre nu putem dobân²⁰di bine. Caută *mēsopustь* ⁵³.

²¹Leagea și porâncile derepce ne-au dat Du²²mnezeu? La tâlcul <din> *Nedělě* ¹⁵ ⁵⁴ (Matei).

²³Leagea nu poate împlia nimea. La tâlcul <din> ²⁴*Nedělě* ⁸ ⁵⁵ (Luca).

244^v ²⁵Leapădă-se omul de sineș – cum și // ¹când? Învățatura dentâiu <din> *Nedělě* ³ *postь* ^{55a}.

²Lucrurile credinței nu putem înțeleage de ³noiși. Învățatura dentâiu <din> *Nedělě* ⁵ *postь* ⁵⁶.

⁴Mărturisitorii derepți ce plată vor a⁵vea și carii mărturisesc drept pre ⁶Hristos? Caută la tâlcul *vsě sveti* ⁵⁷.

⁷<Lu> Mamon și lu Dumnezeu a sluji. *Nedělě* ³ ⁵⁸ (Matei).

⁸Morții să îngrupăm cu cinste. Caută ⁹la tâlcul <din> *Nedělě* ² ⁵⁹ (Luca).

¹⁰Moartea să nu teamem. Caută <în> *Nedělě* ² ⁵⁹ (Luca).

¹¹Morților nu putem folosi după moar¹²te. Caută la *Nedělě* ⁵ ⁶⁰ (Luca ⁶¹).

¹³Moartea creștinilor iaste somn. Caută ¹⁴a treia învățătură, *Nedělě* ⁷ ⁶².

¹⁵Marha cum cheltuim prentu Dumne¹⁶zeu? Caută la *Nedělě* ⁹ ⁶³ (Luca).

¹⁷Măria și înălțarea câtu e prea ⁶⁴ mare păca¹⁸t și cine se înălță. Caută la a ¹⁹doua ⁶⁵ învățătură, <în> *Nedělě* ¹⁶ ⁶⁶.

²⁰Neștiutura nu ne va mântui la judeca²¹tă. La *Nedělě mēsopustь* ⁶⁷.

²²Nevoile drept câte lucrure vin pre ²³noi? Caută a doua ⁶⁸ învățatura <la> *Ned<ělě> slěpago* ⁶⁹.

²⁴Nădeajdea toată să ne fie în Dumnezeu // ¹că ne va hrăni. Caută tâlcul <în> a

38 Tip. ΔΑΟΔ. 39 „(Duminica) Tăierii-împrejur”. 40 „Duminica lăsatului de carne”. 41 Este omis numărul duminicii. 42 „Duminica a 9-a”. 43 Tip. ψσλοσн. 44 Tip. ΔΑΟΔ. 45 „Duminica a 7-a”. 46 „Duminica a 14-a”. 47 Tip. пѣ; „Duminica a 3-a <din> post”. 48 Vezi mai sus, nota 39. 49 Vezi mai sus, nota 40. 50 Vezi nota precedentă. 51 Corect *mēsopustь* „lăsatul de carne”. 52 Tip. λουκρελε. 53 Tip. мѣсо пость; vezi mai sus, nota 51. 54 „Duminica a 15-a”. 55 „Duminica a 8-a”. 55a Tip. пѣ; „Duminica a 3-a (din) post”. 56 Tip. пѣ; „Duminica a 5-a (din) post”. 57 „(din evanghelia despre) toți sfinții”. 58 „Duminica a 3-a”. 59 „Duminica a 2-a”. 60 „Duminica a 5-a”. 61 Tip. λουλα. 62 „Duminica a 7-a”. 63 „Duminica a 9-a”. 64 Tip. пре. 65 Tip. ΔΑΟΔ. 66 „Duminica a 16-a”. 67 Corect *mēsopustь*; vezi mai sus, nota 49. 68 Tip. ΔΑΟΔ. 69 „Duminica orbului.

opta ²Nedělě ⁷⁰ (Matei).

245'

- ³Nunta împăratului, sau prânzul, ce e? ⁴Caută la tâlcul <din> *Nedělě 14* ⁷¹.
⁵Născutul lui Hristos câte folosure ne-au ⁷² a⁶ dus? La tâlcul evangheliei de la Crăciun.
⁷Popii cum iartă păcatele? Caută a treia ⁸învățătură <în> *Nedělě Tomina* ⁷³.
⁹Păcătosul în ce chip poate fi dere¹⁰pt? Caută tâlcul samareaniniei.
¹¹Place lui Hristos ce e și a lumiei? Caută în ¹²tâlcul *vbsě sveti* ⁷⁴.
¹³<A> plânge morții cum trebuiaște? Caută a ¹⁴patra învățătură <în> *Nedělě 7* ⁷⁵.
¹⁵Postul al treilea ce iau oamenii su¹⁶s. La tâlcul <din> *Nedělě 1 postb* ⁷⁶, al 4.
¹⁷Popa ce-au făcut? Caută la a patrea ¹⁸învățătură, *Nedělě 5 postb* ⁷⁷.
¹⁹Propovedania depre aceasta ⁷⁸: în ce chip ²⁰omul păcătos poate, și ²¹cu ce iertăciune păcatelor află²²m? La evanghelia *Bogojavlēnie* ⁷⁹.
²³Propovedania depre aceasta: nece // ¹poate dereage înaintea lui Dumnezeu ²păcatul greșitului. La *Stretenie Gñe* ⁸⁰.
³Propovedanie depre aceasta: cum și cu ⁴ce putem cuprinde cătră noi spăsenia ⁵sufletului? Caută la *Prěobřezanie* ⁸¹.
⁶Propovedania depre veseliea preuților ⁷când pat dosadă prentu cuvântul lui ⁸Dumnezeu. Caută la evanghelia *mōčeniko(m)* ⁸².
⁹Propovedania scumpă de cuvântul lui ¹⁰Dumnezeu. La *praznicb Bogorodice* ⁸³.
¹¹Cătră păcătoși câtă mare <e> mila lui Du¹²mnezeu. La *Nedělě 17* ⁸⁴.
¹³Păcătosul nu se poate turna până nu-¹⁴1 trage Dumnezeu. Acoloș.
¹⁵Păcătosul în ce chipu se poate turna ¹⁶la Dumnezeu? Acoloși.
¹⁷Pocaiania cea dereaptă ce iaste, câte păr¹⁸ți are? Acoloș.
¹⁹Pocaianie mai mare ce e? Acoloș.
²⁰Pocaiania curvariului câți ai ⁸⁵? Acoloș.
²¹<A> posti cum trebuiaște, câte fealiure? La <*Nedělě*> *sirna* ⁸⁶.
²²Postul cu ciudă. Acoloș.
²³Postul faptelor. Acoloș.
²⁴Posteaște dracul? Încă.
²⁵Rușinea creștinilor plăti-le-va ⁸⁷ lor Hristos. // ¹Caută la a cincea învățătură, *Nedělě postb* ⁸⁸.
- ²Sfinții n-au nici o nădeajde în lucru³rile bune a lor. *Nedělě mesopustb* ⁸⁹.
⁴Spăsenia numai la Hristos putem afla. Caută ⁵în tâlcul <la> evanghelia Rusaliilor.
⁶Slugile a milui. La a patra învățatu⁷ră, *Nedělě 14* ⁹⁰ (Matei).
⁸Sămânța ce e și câte fealiure? Tâlcul <în> *Nedělě 4* ⁹¹.
⁹Sfinții lu Dumnezeu păcătoși au fo¹⁰st? La *Nedělě 8* ⁹² (Luca).
¹¹Samareanului pilda. La *Nedělě 8* ⁹² (Luca).
¹²Sâmbăta cum au porâncit Dumnezeu ¹³a ținea? La *Nedělě 10* ⁹³ (Luca).
¹⁴Sărbătoarea cum trebuiaște a sfinți? La ¹⁵*Nedělě 10* ⁹³ (Luca).
¹⁶Sufletul său mântuind cine piarde? ¹⁷La a treia învățătură, *Nedělě 3 postb* ⁹⁴.

246'

70 „Duminică”. 71 „Duminica a 14-a”. 72 Тип. нѣдѣл. 73 Corect: ѿомниа „Duminica Tomei”.
74 Vezi mai sus, nota 57. 75 „Duminica a 7-a”. 76 Тип. нѣдѣл; „Duminica 1 <din> post” (?). 77
„Duminica a 5-a (din) post”. 78 Тип. ачестд. 79 „Botezul Domnului”. 80 „Întâmpinarea Domnului”.
81 „Schimbarea la față”. 82 „(Evanghelia) mucenicilor”. 83 „Sărbătoarea Născătoarei de
Dumnezeu”. 84 „Duminica a 17-a”. 85 Тип. аи („ani”). 86 „Duminica brânzei”. 87 Тип. пѣтънева.
88 Тип. нѣдѣл; „Duminica (din) post”; nu este precizată a câta duminică. 89 Тип. месо поустъ, corect
mēsopustb; vezi mai sus, nota 49. 90 Тип. нѣ д; „Duminica a 4-a”. 91 Vezi nota precedentă.
92 „Duminica a 8-a”. 93 „Duminica a 10-a”. 94 „Duminica a 3-a (din) post”.

- ¹⁸Sufletul a dereage nu poate. La ¹⁹a patra învățătură, *Nedělě 3* ⁹⁵.
- ²⁰Talantul ⁹⁶ ce iaste și cine ascunde în ⁹⁷ ²¹pământ? La tâlcul *Nedělě 16* ⁹⁸.
- ²²Toma ce ne învață? Caută a patra învăță²³tură, < *Nedělě* > *Tomina* ⁹⁹.
- ²⁴Hristos – județul cel drept. *Nedělě mesopustь* ¹⁰⁰.
- ²⁵[Hristos nu numai om, ce iaste și Du] ¹⁰¹ // ¹mnzeu drept den vecie. Caută ²învățătura dentâiu, evanghelia Paștilor.
- ³Hristos derepce au venit în lume? Caută ⁴tâlcul evangheliei *Samarěnina* ¹⁰².
- ⁵Hristos cunoaște inimile. La *Nedělě 15* ¹⁰³ (Luca).
- ⁶Hristos derepce au întrat în Ierusalim pre asin? ⁷La a treia învățătură <de la> *Scětonosie* ¹⁰⁴.
- ⁸Hristos derepce au luat tăietura-împrejur ¹⁰⁵ ⁹pre sine? Caută la tâlcul *Obrezanie* ¹⁰⁶.
- ¹⁰Hristos și Iisus cum cad rumânește? La a ¹¹doao învățătură *Obrezanie* ¹⁰⁶.
- ¹²Hristos cu ce dereage păcatul greșiților? ¹³Caută la *Stretenie* ¹⁰⁷.
- ¹³Omul de sine nu poate altă, numai poa¹⁵te greși. La *Nedělě 17* ¹⁰⁸.
- ¹⁶Orbitura. Caută *Nedělě 3* ¹⁰⁹ (Matei).
- ¹⁷Ce trebuiaște omului a face să dobânda¹⁸scă împărăția ceriului? Caută *Nedělě 8* ¹¹⁰.
- ¹⁹Învieerea lu Hristos ce ne-au hăsnuit? Caută învă²⁰țătura dentâiu, evanghelia Tomeei.
- ²¹Îngrupătura morților și mirul. Caută în²²vățătura 3, evanghelia <din *Nedělě*> *mironosico* ¹¹¹.
- ²³Îngerii drept ce sânt făcuți? Caută <la> ²⁴*raslableno(m)* ¹¹², a doua ¹¹³ învățătură.
- ²⁵Judecarea de apoi cumu e? La *Nedělě mesopustь* ¹¹⁴. //

¹Dojana cetitorilor

²Den mila lu Dumnezeu, eu, diacon Co³rese, deac-am văzut că mai toate ⁴limbile au cuvântul lu Dumnezeu în ⁵limba lor, numai noi, rumânii, n-a⁶vem, – și Hristos zice (Matei, 99): „Cine ceteaște, să ⁷înțeleagă”; Pavel apostol încă scrie (la *Kori⁸ntomь* ¹, 155) că „întru besearcă mai vârtos ⁹cinci cuvinte cu înțelesul ²mieu să grăiesc.³, ¹⁰ca și alții să învâț⁴, decât untuneare¹¹c de cuvinte neînțelease, într-alte li¹²mbi”, drept aceaia am scris cum am putu¹³t *Treteevanghelul* și *Praxiul* rumâ¹⁴neaste. După aceaia, deaca am văzut je¹⁵lanie a mulți preuți de tâlcul evangheliilor, ¹⁶cum să poată și ei propovedui și a spu¹⁷ne oamenilor învățătura după cetitul ¹⁸evangheliei, așa am aflat aceaste tâlcure ¹⁹ale evangheliilor pre dumineci prespre an, ²⁰scoase den Scriptura prorocilor și apostoli²¹lor și celor

⁹⁵ „Duminica a 3-a (din post)”. ⁹⁶ Тип. тѣтѣль. ⁹⁷ Тип. ѿм. ⁹⁸ „Duminica a 16-a”. ⁹⁹ Corect еоминд; „<Duminica> Tomei”. ¹⁰⁰ Corect: *měsopustь*; vezi mai sus, nota 49. ¹⁰¹ Rândul 25, tăiat la broșarea (sau la legarea) cărții, este reconstituit de un scrib pe marginea exterioară a paginii. ¹⁰² „(din duminica) Samarinencei”. ¹⁰³ „Duminica a 15-a”. ¹⁰⁴ Greșit în loc de *Cvětonosie*: „(duminica de) Florii”. ¹⁰⁵ Тип. ѿмпрежюръ (= împrejur?) ¹⁰⁶ „(din evanghelia duminicii despre) Tăierea-împrejur”. ¹⁰⁷ „Întâmpinarea Domnului”. ¹⁰⁸ „Duminica a 17-a”. ¹⁰⁹ „Duminica a 3-a”. ¹¹⁰ „Duminica a 8-a”. ¹¹¹ „(Duminica) mironosițelor”. ¹¹² „(Duminica despre) slăbănog”. ¹¹³ Тип. доод. ¹¹⁴ Тип. месо пѣ; „Duminica lăsatului de carne”. – Vezi mai sus, nota 101.

¹ Corect: *Korinthěnomь*; „(Epistola către) Corinteni”. ² Тип. ѿмесѣ. ³ Тип. съгржскъ. ⁴ Тип. ѿгѣцькь.

sfinți părinți. Și deac-am ²²cetit, bine am ispitit și socotit ²³și am aflat că toate tâlcuiesc, a²⁴deverează și întăresc cu Scriptura ²⁵Sfântă, și mie tare plăcură; și ²⁶am scris cu tipariul voao, frați[lor] ⁵// ¹rumânilor, să fie pre învățatură. Și ²vă rog ca, frații miei, să cetiți și ³bine să socotiți, că veți vedea voi înși⁴vă cum că e mărgăritariul și comoară a⁵scunsă (Matei, 55). Veți afla într-înse de⁶svătat ⁶, în 20 de cărți atâta învățatură ⁷chear ⁷ nu vreți afla ca în ceastă carte.

247^v

⁸Și cine va ceti până la sfârșit, că ⁹va afla cu adevăr că e așa că această ¹⁰carte arată-ne noao păcatele noastre ¹¹și ne învață cumu ne turnăm și ne pocă¹²im și unde putem afla iertăciunea ¹³păcatelor noastre și pren ce putem ¹⁴merge la împărăția ceriului, și alalte ¹⁵mai toate ce trebuiaște a ști creștinilor. ¹⁶Ce, frații miei, unde ceartă această ca¹⁷rte pre vlădici, episcopi, popi, călugări ¹⁸și pre domni, nu ceartă pre cei buni, ce ¹⁹pre răi. Bunii să nu ia pre sine, și carii vor ²⁰fi cu vină certați, ei <să> se pocăiască ²¹și să lase răutatea și să îm²²ble cu dreptate. Amin!

²³Chelciug și banii pre acest lucru îndu²⁴ratu-se-au a da jupân Foro Miclă²⁵uș.

Slava tebă, Gospodi! ⁸

[.....] ⁹

248^{r-v}

5 Rândul 26 se păstrează în exemplarul Cipariu (în care jumătatea superioară a filei 247 este ruptă și lipsește), pe când în exemplarul Moldovan a fost tăiat la broșarea (sau legarea) cărții, fiind recuperat și scris de un scrib pe marginea exterioară a paginii. 6 Propoziție cu sens neclar (în copia P. *Veți afla într-însă desfătat*). 7 Tip. κερφ. 8 „Slavă ție, Doamne!”. 9 Fila 248, pierdută, a fost, după toate probabilitățile, albă (eventual conținea titlul Molitvenicului, într-o formulare mai mult sau mai puțin amplă); ea constituia ultima filă a colii 31 (purtând, eventual, pe verso, signatura 77).

- ²Polojenie
³Molitvele
⁴Botezul
⁵Cununia
⁶Cuminecătura
⁷Tipicul leturghieei
⁸Vecernia
⁹Slujba de dămâneață
¹⁰Cântecele den psalomi și den evanghelie
¹¹Petrecătura morților ¹ //

¹Polojenie

²Rumânește am scris acest molitevni³c cum să înțeleagă și popa ce zice ⁴însuș ¹ și oamenii ² ce ascultă, că al⁵te limbi înțeleg; și Dumnezeu a⁶șa au fost lăsat și prorocilor, ⁷și apostolilor să grăiască în limba ⁸cum înțeleg și grăiesc oamenii ³. Hristos ⁹încă așa ne învață (Matei, 55): ¹⁰„Înțeles-ați aceastea toate”; și Matei, 60: ¹¹„Auziți și înțelegeți”; Matei, 99: ¹²„Cine ceteaște, să înțeleagă”; și Pavel a¹³postol, la *Korintb* ⁴, 155, cum „mai ¹⁴bine în beserecă cinci cuvinte a grăi ¹⁵cu înțeles, să învețe și alalți, de ¹⁶cât untunearc de cuvinte în limba ¹⁷striină”. Și cu adevăr zice cum în vâ¹⁸nt grăiaște popa când nu înțeleage ¹⁹au el, au oamenii; încă și păcat, ²⁰cum zice Dumnezeu (la *Ischodb* ⁵, 20 ²¹de capete): „Numele Domnului Dumne²²zeului tău să nu iai în deșert și bine ²³nu socotit ⁶ în gura ta că nebinte- // ¹tuit nu veri fi”. Frații miei popi, ²cu bun înțeles și mare frică și ci³nste pomeniți numele Domnului; nu ⁴boscorodiți, că va bate voi Domnul.

⁵Botezului cinul și tipicul lua⁶t-am de la Ioan Botezătorul și ⁷de la Hristos, dedascalul nostru, și ⁸de la apostoli (caută Matei, 5, 6, ⁹116; Marco, 2, 71; Luca,

1 Fila 249 este prima din coala 32 (fără ca pe recto-ul ei să fie înscrisă signatura $\bar{\lambda}\bar{\epsilon}$, probabil fiind un fel de pagină de titlu). Ținând seamă de faptul că coala 31 (cu signatura $\bar{\lambda}\bar{\alpha}$) conține 8 file (f. 241^r - *248^v) și că următoarea coală marcată cu signatură (f. 255^r-262^v) conține de asemenea 8 file, rezultă că coala intermediară 32 conține numai 6 file (f. 249^r-254^v). Acest fapt nu este singular în producția tipografică a lui Coresi: *Întrebarea creștinescă*, de exemplu, cuprinde și ea o coală de 6 file. (Vezi și mai jos, nota 5 la f. 255^r.)

Pe jumătatea inferioară, albă, a paginii e scrisă următoarea însemnare: „Că mi-au Dumnezău scris amu, cu [scris $\bar{\lambda}\bar{\delta}$ - n.n.], popa Ioan din Pâ<n>cota că amu scris eu [scris $\bar{\lambda}\bar{\delta}$ -n.n.] la [? - n.n.] iva<n>ghelie pre sufletul i Mărine, să o pominască Dumnezău la împărăția sa. Și cine va ceti ea, e încă ea-i [? - n.n.] zică să-i iarte Dumneză<u> păcatele”.

1 Tip. $\rho\sigma\omega\delta$. 2 Tip. $\omega\alpha\mu\epsilon\eta\eta$. 3 Tip. $\omega\alpha\mu\eta\eta\eta$. 4 Corect: *Korinthēnomē*; „(Epistola către Corinteni”. 5 Cartea „Ieșirea” din Vechiul Testament. 6 Tip. $\sigma\kappa\omicron\tau\eta\tau$ (probabil greșit în loc de *socoti tu*; sensul propoziției *bine...ta* este neclar).

9; Ioan, 2; ¹⁰*Dăanie* ⁷, 1, 6, 20, 27). Mirul ¹¹și apa sfințită, lumânare, ei n-au ¹²avut – și alte adausături.

¹³Cununia scris-am ea ⁸ cu înțeles, cu ¹⁴m să lăcuiască bărbatul cu muiarea ¹⁵în frica lu Dumnezeu, nu <să> se adune ¹⁶ca vite fără învățătură ⁹. Jucărei ¹⁷și încinsetura am mâhnit.

¹⁸Cuminecătura beteașilor, până vor ¹⁹mai învăța, scris-am așa cum și popa ²⁰să știe ce dă, și beteașul ce ia, nu ²¹„dând sfânta câinilor și mărgări²²tariul ¹⁰porcilor” (Matei, 20).

205^v ²³Leturghia, cinul și tipicul, luat-am // ¹de la meșterul și dedascalul cel ma²re, Hristos (Matei, 108; Marco, 64; Luca, 109) ³și de la apostoli (*Dăanie* ¹¹, 6; *Korin⁴tb* ¹², 48). Că leturghia n-au tocmit ⁵Hristos să fie slujba a morților, ce vii⁶lor să fie împreunare trupului și sâ⁷ngelui <lu> Iisus Hristos, cum zice Pavel la *Kori⁸ntb* ¹³, 145; caută ¹⁴ la *Dăanie* ¹⁵, 6. ⁹Trei lucrure au făcut apostolii ¹⁶ în le¹⁰turghie, că acolo iaste așa scris: „Era ¹¹răbdând întru învățătura apostolilor ¹²și împreunare întru frământul pâi¹³neei și întru rugăciuni”.

251^r ¹⁴Petrecătura morților scris-am cu ¹⁵m cu cinste să-l îngrupăm cel dus ¹⁶de lume; iară oamenii ¹⁷ carii petrec ¹⁷să învățăm, dojenim și la preve¹⁸ghetura ceasului morției să deșteptăm, ¹⁹că, cum aflăm în Scriptura Sfântă, du²⁰pă moarte morților nu putem ¹⁸ folo²¹si nemică (cum poți vedea la Luca, ²²83; Matei, 104, 69; Marco, 71; Luca, // ¹111; Ioan, 16; la *Korintb* ¹⁹, 179; ²*Galatb* ²⁰, 214).

³Cântece creștinești am scos den psa⁴lomi, cu înțeles sau ²¹ tâlc, că cu ⁵înțeles bun trebuiaște a cânta, cum ia⁶ste scris la *Efesb* ²², 229; la *Ko⁷losaemb* ²³, 258; *Korintb* ²⁴, 155; psalom ⁸88, 99.

⁹Vecernie și slujba de dămâneață ave¹⁰ți ca și mainte.

Frații <miei>, căutați să ¹¹nu ispitiți, nu mâniați, nu bateți ¹²joc de Dumnezeu și de creștinăta¹³te ²⁵ proastă, ce, înțelegând, cu oamenii ¹⁴depreună lăudați pre Dumnezeu ¹⁵și rugați cum pre voi și pre ¹⁶noi să înderepteaze pre calea ²⁶ și ¹⁷voia lui, cum să întră¹⁸m la împărăția lu ¹⁹Dumnezeu, – ²⁰ce tu dă-ne ²¹noao, Doamne! ²²Amin! //

251^v **¹Molitevnic în care sânt ¹ rugăciu²nile de toate niștotele creștinilor**

³1. Rugăciunea derept Duhul Sfânt î⁴naintea propovedaniei

Să ne rugăm ⁵lui Dumnezeu:

⁶În vecie atotputearnic Dumne⁷zeu, cine ești înluminătoriu a toa⁸te inimile ce sânt întunecate, rugăm ⁹tine înluminează inimile noastre cu ¹⁰milostea ta cea

7 „Faptele apostolilor.” 8 Tip. greșit ПАЛЕ. 9 Tip. АВЪИЖТЪРА. 10 Tip. МЪРГЖРИТАПОЛЬ. 11 Vezi mai sus, nota 7. 12 Vezi mai sus, nota 4. 13 Vezi mai sus, nota 4. 14 Tip. КА8ТЕ. 15 Vezi mai sus, nota 7. 16 Tip. АПОСТОЛН. 17 Tip. ѠАМЕНИ. 18 Tip. ПОТЕМЪ. 19 Vezi mai sus, nota 4. 20 Corect: *Galatēnomъ*; „(Epistola apostolului Pavel) către Galateni”. 21 Tip. КА8. 22 Corect: *Efesēnomъ*; „(Epistola apostolului Pavel) către Efeseni”. 23 Corect: *Koloseomъ*; „(Epistola apostolului Pavel) către Coloseni”. 24 Vezi mai sus, nota 4. 25 Tip. КРЕЦИНИЖТАТЕ (probabil greșit în loc de *creștinătatea*). 26 Tip. КАЛЕ.

1 Tip. СЪМНТЬ.

sfântă, cum cuvi¹¹nteale tale ceale sfinte să le putem¹²cu drag mare asculta; ascultând, să¹³le putem înțeleage și învăța; învăț¹⁴nd, să le putem ținea pre cinstea¹⁵ numelui tău și pre binele fraților¹⁶ noștri și priiatnicilor noștri, no¹⁷ao iară, păcătoșilor, pre iertăciunea² pă¹⁸catelor și pre ispășenia sufle¹⁹telor. Așa fă, Tatăl sfânt, cu // ¹noi, 252'

32. Rugăciunea de dămâneată

⁴Întruna să ne rugăm lu Dumnezeu:

⁵Putearnice, înalt Domn³ Du⁶mnezeu, noi dăm ție ha⁷r mare unde pre noi pă⁸nă în ceasul de acmu ai ț⁹nut, hrănit și ne-ai feri¹⁰t. Rugăm tine cu toată¹¹ inima, iartă-ne toate păcatele și¹² greșalele noastre cu ce am greșit¹³ și în ce n-am îmblat după pofta și¹⁴ porâncile tale. Și nu ne lăsa și a¹⁵stăzi și pururilea, ce ne dă să pute¹⁶m viia pre ispășenia sufletului no¹⁷stru, cum noi păcatele păgubitu¹⁸riei să le depărtăm și nice într-o¹⁹ perire să nu cădem, ce pren faptele²⁰ sfinte dereptățile tale, ⁴ // ¹[bătātu]ra⁵ și munca noastră pururea să² se întărească și să se rodească⁶ pre³n Domnul nostru Iisus Hristos, fiul tău cel⁴ unul, ce cu tine și cu Duhul Sfân⁵t într-una împărățește și dom⁶nește până în vecia veacului. Amin!

252'

73. Rugăciunea de seară

⁸Putearnice și milostivnic Tatăl, ⁹pren Iisus Hristos, fiul tău prea iubitul, noi ¹⁰dăm har ție unde pre noi, în ceastă zi de¹¹ astăzi, pren mila ta feritu-ne-ai, hrănit ¹²și ne-ai otălmăzuit. Rugăm tine cum să¹³ ne ierți toate păcatele cu care am ¹⁴greșit astăzi ție și dă-ne cum și în¹⁵ ceastă noapte să putem petrece fă¹⁶ră toată dosada și dodeiala dracu¹⁷lui, tu ferindu-ne, și să putem¹⁸ demâneată scula la slujba măriei ta¹⁹le. Că ție noi <ne> dăruim și în mâ²⁰na ta punem și lăsăm pre noi tot, cu tru²¹pul nostru și sufletul și tot²² cu ce ne biruim. Păzește pre noi dere²³pt Iisus Hristos, fiul tău cel unul, // ⁷ ¹⁻³[cu tine și cu Duhul Sfânt într-una împărățește și domnește până în vecia vacului. Aminu!]

253'

44. [Rugăciunea de păcate]

⁵Nu plătește D[umnezeu noao cum ia]⁶ste slujba noastră [și nu pedepsi⁸] ⁷pre noi cumu-s păcatele [noastre]. ⁸O, Doame Dumnezeu atotp[putearnicul], ⁹Tatăl de împărăția ceriului, [cine nu pof]¹⁰teaște ⁹ moartea păcătoșului [și nu-l lași]¹¹ bucuros să piiară, însă veri să se [întoarcă și]¹² să viiaze cu tine den toat[ă inima], ¹³cum păcatele noastre cu care am g[re]¹⁴șit și să le iai cu milă de pre noi. Și ¹⁵fii

2 Tip. ΕΤΑΧΙΟΝΕ. 3 Tip. ΔΜΗΝ. 4 În spațiul alb din josul paginii se află troparul Invierii în limba greacă, înscris de un scrib cu caractere chirilice și cu multe grafii greșite: χ̄τ̄^α ἀνέστη ἐκ νεκρῶ πανά μόν^α πανά μόν^α εκ (șters, apoi:) πανησά σκεπησε (mai departe indescifrabil) – și care corespunde textului grecesc Χριστός ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, θανάτῳ θανάτων πατήτας, καὶ τοτς ἐν τοῖς μνήμασι ζωὸν χαρισάμενος. 5 Jumătatea superioară a cuvântului a fost tăiată la legarea cărții; restituirea cuvântului am făcut-o pe baza copiei bihorene. 6 Tip. водѣскж. 7 În exemplarul Moldovan lipsesc filele 253 și 254; în exemplarul Cipariu se păstrează f. 253, foarte deteriorată. Textul fragmentar pe care îl conține această filă îl completăm, între croșete și cu caractere cursive, pe baza copiei bihorene (f. 229 r-v). Numerotarea rândurilor, fiind reconstituită, nu este foarte sigură. 8 În originalul coresian era, probabil, *pedepsește*. 9 Tip. [...]r̄t̄uε: greșit în loc de [pof]tești (corectat astfel în copia bihoreană).

noao într-ajutoriu cum să ne putem ¹⁶de acmu nainte ținea de cuvântul tău ¹⁷pren Domnul nostru Iisus Hristos, fiiul tău ¹⁸cela ce împărățește într-una cu tine și ¹⁹cu Duhul Sfânt și domnește pînă ²⁰în vecia veacului. Amin!

215. *Rugăciunea drept pace //*

253^v

[¹Arată, Doamne, cătră noi meserearea ta și fiiul tău ²ispășitorul dă-ne noao! Domn Dumnedzeu, Tatăl Sfânt ³din <îm>părăția ^{9a}ceriului, cine tocmește toate poftete sfinte și] sfaturele ⁴[dereapte și lucrurile bun]e, dă slugilo⁵[r tale aceaia pace carea nu] poate da această ⁶[lume, cum inim]ile noastre să fie în ție⁷[tura porunce]lor tale, cum în vreama no⁸[astră să pu]tem viia, tu ferindu-ne pre ⁹[noi de alenși]gure, în odihnă și în pace, ¹⁰[prin fiiul] tău Iisus Hristos, Domnul nostru, ¹¹[cela ce vi]iază și se domnește cu tine și ¹²[c]u Duhul Sfânt pînă în vecia veacului. ¹³Amin!

146. *Rugăciunea pre răsipirea păgânilor*

254^v

¹⁵Răsipește pre ei cu putearea ta și pu¹⁶ne jos pre ei, ajutoriul nostru, Doamne! ¹⁷Putearnice, în vecie Dumnezeu, în a cui mâ¹⁸nă sânt ¹⁰putearea tuturora și biruitu¹⁹ra, împărăția lor a toată, rugăm ²⁰tine caută cu milă în // ¹¹[¹agiutoriul creștinilor, cum păgâ²nii, ce să nedejduiesc în mulția sa și putearea sa, ³cu putearea ceii mâni dereapte ai tale să să răsipa⁴scă prin fiiul tău Iisus Hristos, Domnul nostru, cela ce viiază ⁵și să domnește cu tine și cu Duhul Sfânt pînă în vecie. Amin!]

67. *Rugăciunea cu ce blagoslovim masa*

⁷Ochii tuturora spre tine nădăjduiesc, Doa⁸mne, și tu dai mâncare lor în bună ¹²vreamă; de⁹șchizi tu mâna ¹³ta și saturi toate viile ¹⁰cu bună voie.

(Apoi zică ocașele și ceastă rugă:)

¹¹Domn a toată putearea, blagoslovește pre noi ¹²și ceaste mîncări, carele vrem să luom den ¹³binele tău pren Iisus Hristos, un ¹⁴Domn al nostru. ¹⁴Amin! //

254^v

18. *Rugăciunea sau datul de har ce se zi²ce după mîncare*

³Ispoveduiți-vă Domnului, că e bun, că pă⁴nă în veac <e> mila lui, cine ¹⁵dă mîncare a tot tru⁵pului, cine dă vitelor mîncare a lor, și pui⁶lor corbilor carii chiiamă pre el. Nu în țaria ⁷calului, nece în fluierile ¹⁶bărbatului bună-vreama ⁸lui va fi bună-vreama Domnului spre ceia ce ⁹se tem lui și spre ceia ce nădejduiesc spre me¹⁰serearea lui.

(Apoi să zică ocașele și această ¹¹rugăciune:)

^{9a} Scris днѣ прѣвѣнѣ. ¹⁰ Tip. сѣмтъ. ¹¹ Fila 254, care nu se păstrează în nici unul dintre cele două exemplare ale tipăriturii coresiene, cuprindea următoarele texte: finalul rugăciunii a 6-a și rugăciunile a 7-a, a 8-a și a 9-a. În ediția noastră reproducem finalul rugăciunii a 6-a și rugăciunea a 9-a, cu caractere cursive, după copia bihoreană (f. 230^v 1-5 și, respectiv, f. 230^v 3-8, – în ediția noastră: rândurile 15-20). Celelalte două texte le reproducem, cu caractere drepte de rând, după Tim. Cipariu, *Crestomatia seu Analecte literarie*, Blaj, 1858, p. 28-29 (*Fragment de rugăciuni*); în numerotarea rândurilor acestor texte urmă publicatia citată a lui Cipariu. Delimitarea, făcută de noi, a celor două pagini ale filei 254 este, prin forța lucrurilor, aproximativă și nesigură. ¹² Tip. ꙗмвѣнѣж. ¹³ Tip. мж. ꙗнд. ¹⁴ Tip. оу ж. ¹⁵ Tip. ченѣ. ¹⁶ Tip. ꙗлѣре.

¹²Har dăm ție, Dumnezeu Tatăl, prin Do¹³mnul nostru Iisus Hristos, drept tot binele tău, ce ¹⁴viezi și împărătești în vecia veacului. Amin!

¹⁵[9. Rugăciunea după propovedanie

¹⁶Doamne, rugăm tine dă-ne darurile Duhului Sfânt, ¹⁷cum ce amu audzit în ceastă propovedanie de acmu ¹⁸pre cinstea ta și pre binele fraților noștri și ¹⁹pre ispășenia noastră să le putem ținea și până ²⁰în vecie să putem rămânea în iale. Amin!] ¹⁷ //

¹Depe botez Cum trebuiaște popilor ²a boteza pruncul

Cându-l aduc cu³metrii pruncul înaintea popeei, zică ⁴popa așa:

⁵„Ascultați, frații miei, creștinii lu ⁶Iisus Hristos, carei sânteiți descumpăra⁷ți cu moartea ¹Domnului cea sfântă den ⁸mâna dracului, den păcate și den ⁹păgubitura dracului și de perirea sufle¹⁰tului, ce milostea lui <au> lăsat ș-au ¹¹porâncit ²apostolilor și tuturora po¹²pilor, deaca se-au măria lui sculat de¹³n moarte, ce trebuiaște lor să facă și ce ¹⁴iaste cinstea și cum trebuiaște ¹⁵popilor să slujască lu Dumnezeu și ¹⁶dihaniei ³lui și mișelameei crești¹⁷nilor ⁴și derepce trebuiaște să se bo¹⁸teaze oamenilor. Despre aceastea despre ¹⁹toate scris-au sfânt Matei, 116; Marco, 71; ²⁰Luca evanghelist, în cărțile sale mai de apoi: ²¹„Și mearse Iisus la ucenicii lui, grăi lor zi ²²când: «Dată mi-e toată putearea în ceriu ²³și pre pământ. Păsați, învățați toate ⁵ // ¹limbile botezați-i în numele Tatălui ²și a Fiiului și a Duhului Sfânt»” (Marco, 71). ³„Și zise lor: «Duceți-vă în toată lumea, ⁴propoveduiți evanghelia în a toată făptura. ⁵Cine va crede și se va boteza, ispășit va ⁶fi; cine nu va crede, perit va fi. ⁷Că așa iaste scris și așa se cade a chinu⁸i Hristos și a învie den moarte ⁶ a treia zi ⁹și a se propovedui în numele lui pocăia¹⁰nie în iertăciunea păcatelor în toate limbi¹¹le, începând poveaste den Ierusalim». Și ¹²iară așa zise: «Învățați pre ei să ție to¹³ate acealea câte-am zis voao; și iată eu ¹⁴sânt cu voi în toate zilele, până la ¹⁵sfârșitul lumiei»” (Matei, 116).

17 Aici se termină coala 32 (deoarece f. 254 nu se păstrează în tipăritura coresiană, reconstituirea semnăturii acestei coli este imposibilă).

1 Tip. мортѣ. 2 Tip. порожнитѣ. 3 Tip. дыханіен. 4 Tip. крещинниилѣ. 5 Pe marginea inferioară a acestei pagini trebuia să fie înscrisă semnatura care marca prima foaie a acestei coli, iar marginea inferioară a ultimei pagini a acestei coli (f. 262^v) a fost tăiată la legatul cărții, fragmentul de hârtie tăiat conținând și semnatura colii; în ambele cazuri, din aceasta nu se mai păstrează decât tildele de deasupra cifrelor. Întrucât ultima semnătură conservată înaintea acestei coli este ꙗѣ, înscrisă în josul filei 241^r și indicând începutul colii 31 (sfârșitul acesteia – f* 248^v –, fiind albă, nemaiaivând repetată semnatura ꙗѣ), și întrucât prima semnătură conservată după coala despre care discutăm aici este ꙗѣ, înscrisă în josul filei 263^r și indicând începutul colii considerate ca fiind a 33-a, concluzia care se impune este următoarea: coala (de 6 file) constituită din f. 249–254 este a 32-a, semnatura respectivă, ꙗѣ, lipsind (f. 249^r fiind «pagină de titlu», iar f. 254 – pe verso-ul căreia trebuia să fie înscrisă aceeași semnătură – nemaipăstrându-se în nici unul dintre cele două exemplare ale tipăriturii coresiene); semnatura ilizibilă din josul filelor 255^r și 262^v era ꙗѣ (=32), fiind datorată unei erori de calculare și notare comise de tipograf (din cauza absenței semnăturilor pe filele *248^v, 249^r și, probabil, 254^v; vezi notele la filele respective), coala respectivă fiind, în realitate, a 33-a (cf. Liviu Onu, LR, XXII, 1973, nr. 5, p. 457). Numerotarea eronată a colilor continuă până la sfârșitul tipăriturii. 6 Tip. мортѣ.

¹⁶Acicea să înceapă rugăciunea drept prun¹⁷c; și așa să grăiască mainte popa:

256 ¹⁸„Frații miei, botezul trebuiaște să-l ¹⁹ia omul la sine cu credință dereap²⁰tă, care credință iaste cel dar mare ²¹a lu Dumnezeu. Derept aceaia ocă, de²²n dragostea frățească sântem datori // ¹cum unul drept alalt să ne rugă²m lu Dumnezeu. Derept aceaia ocă, ³acest porobocel în rugăciunea ⁷ noastră ⁴să-l dăruim lu Dumnezeu și să ru⁵găm pre milostea lui cum drept ⁶fiul lui cel sfânt, drept Domnu⁷1 nostru Iisus Hristos, cela ce pre sine se-au ⁸dat pre moarte și drept cei ma⁹ri, și drept cei mici poroboci, – să dea ¹⁰lui credință dereaptă, pren Duhul său ¹¹cel Sfânt, cum botezul său să-¹²l poată lua la sine cu hasnă, pre spa¹³senia sufletului, și într-însul pâ¹⁴nă în sfârșit să poată rămânea cu ¹⁵mare hrăborie”.

Acicea popa grăiască:

256' ¹⁶„Tatăl nostru ce ești în ceriure, sfi¹⁷nțească-se numele tău! Să vie în¹⁸părăția ta, să fie voia ta, cum ¹⁹în ceri așa și pre pământ. Pâi²⁰nea noastră sățioasă dă-ne noao astă²¹zi ⁸. Și iartă noao greșalele noastre ²²cum iertăm și noi greșiților no²³ștri. Și nu ne duce în năpaste, ce // ¹ne izbăveaște pre noi de hitleanul. Că ²a ta iaiaste împărăția și putearea și sla³va în veac. Amin!”

⁴După aceaste rugăciuni, așa grăiască popa ⁵cătră nărod sau cătră cumetri:

⁶„Ni, frații miei, să uluim acmu credin⁷ță dereaptă, în carea credință se botează a⁸cest poroboc”. Și zică credința pâ⁹nă în sfârșit.

¹⁰Credința ce-au tocmit 318 părinți:

¹¹„Crez într-unul Dumnezeu, Tatăl ato¹²țtiitoriul, făcătoriul ceriului și a¹³l pământului, văzutelor tuturor ¹⁴și nevăzutelor.

257' Și într-unul Domn ¹⁵Iisus Hristos, fiul Domnului, unul născu¹⁶tul, ce den Tatăl născu mainte de to¹⁷ate veacurele, lumină den lumină. ¹⁸Dumnezeu adevérit den Dumnezeu adevē¹⁹rit, născut, ce nu făcut, într-o fire ²⁰cu Tatăl, ce drept el toate fură. ²¹Și drept ⁹oamenii și drept a noastră ²²ispăsenie deștinse den ceriu și se împe- // ¹liță den Duhul Sfânt și den Maria ²fecioară ¹⁰omeni-se. Răstigni-se drept ¹¹noi den Pilat den Pont, ⁴<fu> chinuit și îngrupat; și învise a treia ⁵zi după Scriptură și sui în ceriu ⁶și șade a-dereapta Tatălui; și iară ⁷va veni cu slavă a judeca viii și mo⁸rții, că a lui împărăție sfârșit n-a⁹re.

Și în Duhul Sfânt, Domnul viia¹⁰ță-făcătoriul, ce den Tatăl iase, ¹¹ce cu Tatăl și Fiiul într-una să ne în¹²chinăm și să slăvim, cum au grăi¹³t pren proroci.

Într-una sfântă și ¹⁴de săbor apostolească besearecă, spuiu ¹⁵un botez întru lăsarea păcatelor, ¹⁶așteptu scuțarea morților și viiața ce ¹⁷va fi în veac. Amin!” – ¹⁸Cum iaste în ceastă carte.

După a¹⁹ceaia întreabe numele porobocului ²⁰și, botezându-l, zică așa:

„Eu, slu²¹ga lu Dumnezeu, eu te botez pre ti²²ne în numele Tatălui și a Fiiului și <a> ²³Duhului Sfânt. Amin!”

Și ²⁴zică înțelegătura acestor cuvinte: //

257' ¹„Așa iaste Tatăl Dumnezeu: în zioa ²de astăzi pre tine au numărat întru ³feții săi ș-au scris numele tău ⁴în cartea vieției de vecie. ⁵Fie mila lu Dumnezeu pre tine în zi⁶oa de astăzi. Cu vărsatul sânge⁷lui său cel sfânt, iată, au curăți⁸t tine den toate păcatele tale, cu⁹m despre aceasta înaintea Tatălui Du¹⁰mnezeu să nu te zici păcătos.

7 Тір. агроугжчюиѢ. 8 Тір. аствзи. 9 Тір. дерптѣ. 10 Тір. фечорж. 11 Тір. деретѣ.

Nu¹¹ mai drept Duhul Sfânt Dumnezeu¹² pre tine va lumina, cum să știi cine¹³ ești tu și cine e Dumnezeu cela¹⁴ ce-au dat ție atâta bine mult”.

¹⁵După botez zică popa și ceastă rugă¹⁶ciune:

¹⁷„Dumnezeul lu Avraam și a lu Isa¹⁸c și a lu Iacov, tatăl a Domnu¹⁹lui nostru a lu Iisus Hristos cel sfânt și ²⁰ferecat și de veac Dumnezeu, ce²¹la ce cu sãmânța oamenilor cea perită ²²den meserearea ta cea mare făcuș și ²³tocmiș leage noao, jurãmânt ²⁴și legătură de veaci, ce nu se poate // ¹[...] ¹² pren fiul tău ce²¹ sfânt, – rugãm pre tine ia-l și ³făgãduiaște lãuntru pre ceastă ⁴slugă a ta în făgãduitura și obli⁵citura ta cea bogată, și întãreaște pre ⁶el în oblicitura jurãmântului tău, ⁷cum cu Duhul tău cel sfânt să ⁸fie al tău, pre ¹³ tine să te poată cuno⁹aște și toate păcatele lui să fie ¹⁰uitate în vecie înaintea ta. Pren cre¹¹dință și pre așteptarea acestui lu¹²cru, eu încă am pre el botezat ¹³den porânca și den lãsata ta cea sfân¹⁴tă, pren Domnul nostru Iisus Hristos, cela ce ¹⁵lăcuiaște și se domneaște cu tine și cu ¹⁶Duhul Sfânt depreună în vecia veacului. ¹⁷Amin!” *Konecъ křštenie mladence(m)*¹⁴.

258^r

¹⁸Cin la cununie, ce se zice jură¹⁹mânt

²⁰Popa așa întreabe: „Frate drag, vo²¹ia ți-e această fată în leagea lu Dumne²²zeu să o iai la tine, să-ți fie căsătorie?” // ¹–„Mi-e”. Iar popa zică: „Dat-ai credi²nța ta cuiva alția ¹fără de aceștia?” ³Răspunză el: „N-am dat nici u⁴nia”.

258^v

Iară popa așijderea zică: „So⁵ro dragă, voia ți-e la cest om bu⁶n, au cest voinic, cu leagea lu ⁷Dumnezeu să mergi la el pre lăcuirea ⁸de veac?” Iară popa grăiască: „Dat-ai ⁹credința ta altuia, au ba, fără ¹⁰acestui om bun?”

Apoi zică popa: ¹¹„Prendeți-vă ² mânil dereapte unul al¹²tuia”. Și să zică popa bărbatului: „De¹³repce, frate bun (*imerekъ*³), pre cea¹⁴stă jupâneasă o iai ție pre căsătorie ¹⁵de veac?” Popo ^{3a}: „Zi după mine cu¹⁶vintele jurãmântului: «Eu (*imere*¹⁷*кб*), juru-mă astăzi înaintea lu Du¹⁸mnezeu celui viu și înaintea besea¹⁹reciei sfântă a lui cum ceastă ²⁰fată bună au nevastă au jupâ- // ¹neasă (*imerekъ*⁴), iau-o ea mie pre că²sătorie de veac, în leagea lu Dumnezeu, ³și pre ea nu voiu lăsa până la moartea ⁴mea, nici în strinște rea, nici în bună, ⁵nici întru niștotă. Așa-mi ajute Ta⁶tăl și Fiiul și Duhul Sfânt, ⁷un Dumnezeu drept!»”.

259^r

⁸Popa după aceaia grăiască feateei au ⁹jupâneasei așa: ¹⁰„Derepce, fată bună (*imerekъ*), mer¹¹gi la cest om bun (*imerekъ*) pre ¹²soția căsătoriei de veac?” Popo ^{3a}: „Zi ¹³după mine cuvintele jurãmântului: ¹⁴«Eu (*imerekъ*) astăzi mă jur înain¹⁵tea lu Dumnezeu celui viu și înai¹⁶ntea cestor oameni buni cum voi-¹⁷voiu merge la cest om bun (*imere*¹⁸*кб*) preñtru viiața ⁵, în leagea lu Dumne¹⁹zeu și pre el nu voiu lăsa până la ²⁰moartea mea nici în striște ⁶rea, nici ²¹în bună și nici // ¹întru niștotă. Așa-mi ajute Tatăl ²și Fiiul și Duhul Sfânt, un Dum³nezeu drept!»”.

259^v

12 Pe prima jumătate a rândului e lipită o fâșie de hârtie, care acoperă (așa cum permite semitransparența fâșiei să fie observate) trei cuvinte, dintre care numai cel de-al doilea este abia descifrabil: și. 13 Tip. прє.т. 14 „Sfârșitul (slujbei la) botezul copilului (*literal* copiilor)”.

1 Tip. алцїа (pentru *alteia*). 2 Tip. прєндецнєж (probabil greșit în loc de *prindeți-vă*). 3 Tip. (aici și în rândul 16–17, precum și în f. 259^v 10–11, 14 și 17–18) нмєрєкъ; corect: *imerekъ* „spunând(u-i) numele”. 3a Tip. попо (vocativul lui *popă*). 4 Tip. емєрєкъ; vezi nota precedentă. 5 Tip. гїаца (în loc de *viiață*). 6 Tip. стрнцє; (cf. mai sus, rândul 4: стрнцє).

⁴După aceeaia popa blagoslovească pre ei: „⁵Derepce că cești oameni buni ⁷(ime⁶rekь ⁸) cu voia în leagea lu Dumnezeu în ⁷ceastă viață a căsătoriei de veac loru ⁸ie e voia să lăcuiască unul cu alalt ⁹ntr-una, și cu prinsul mânilor sa¹⁰le într-una și cu credințele sa¹¹le și înaintea lu Dumnezeu, și ¹²înaintea cestor oameni bun uluiesc ¹³și arată, – derept aceeaia dereptate ¹⁴eu încă pre ei blagoslovesc într-u¹⁵na cu putearea lu Iisus Hristos”.

Popa să puie ¹⁶mânile pe capetele lor, grăiască: ¹⁷„În numele Tatălui și a Fiiului și ¹⁸a Duhului Sfânt! Cum Dumnezeu ¹⁹ceia ce i-au într-una împreunat și ²⁰adunat, omul unul de cătră alal²¹t să nu despartă. Amin!”

²²Apoi zică aceaste rugăciuni ⁹, ce se chea²³mă molitve: //

¹„Doamne, Dumnezeu lu Avraam ²și a lu Isac și a lu Iacov, lu³minează mintea acestor ¹⁰cu daru⁴rele Duhului Sfânt, cum vare ⁵ce bine ei vor auzi și vor învăța pre a⁶ceaia, să poată împlăea aceeaia cu fapte⁷le, pren fiul tău cel sfânt ¹¹Iisus Hristos, ⁸Domnul nostru. Amin!”

¹ rugăciune ¹²:

⁹„Rugăm tine, înalt și puternic ¹⁰Dumnezeu, ce ești iubitoriuil oamenilor ¹³, ¹¹caută pre cești împreunați den măria ¹²ta în tocmealele căsătoriei sfântă ¹³în zioa de astăzi. Și cum ai ¹⁴blago¹⁴slovit pre Avraam și Sara și ¹⁵pre Zaharia cu Elisavta, blagoslo¹⁶veaște pre aceștea și fereaște pre ei cu¹⁷m ai ferit pre Noi ¹⁵în corabie și trei ¹⁸feciori în cuptoriu de foc și pre Io¹⁹na în mațele chitului. Și cum ai slobozi²⁰t jidovii pren Marea Roșie den putea²¹rea lu Faraon împărat, în acela chip slo²²bozează și pre aceștea, în zioa ¹⁶de județ, ²³den putearea dracului, pren fiul tău cel ²⁴sfânt ¹⁷// ¹Iisus Hristos, Domnul nostru. Amin!”

²Popa apoi grăiască nărodului:

³„Frații miei, ajutoriuil nostru iaste de ⁴la Dumnezeu, cela ce-au ¹⁸făcut ce⁵riu și pământul. Derept aceeaia, să ⁶ne cucerim și să ne rugăm lu Dum⁷nezeu, celuia ce-au făcut ceriu și pământul, că fără ajutoriuil lui ni⁹ci un bine nu putem face cu acești ¹⁰doi oameni, să poată lăcui într-una ¹¹pre cinstea lu Dumnezeu și pre spă¹²senia sufletelor sale.

Îngenuchea¹³ți toți și ziceți cu mine «Tată¹⁴l nostru ce ești în ceriu»”.

¹⁵Apoi popa așa dojenească și înveaște îm¹⁶preunații, junele și fata, grăia¹⁷scă amu:

¹⁸„Frații miei dragi, sântetiți în căsătorie ¹⁹¹⁹împreunați. Ascultați mainte ²⁰cine-au tocmit nunta a căsătoriei. ²¹Așa iaste scris în cartea de primă a lu Mo²²isi proroc, ce se chemă *Bitia* ²⁰, -n al do²³ilea cap: ²⁴«Zise Domnul Dumnezeu: ‘Nu e bine cum // ¹omul să fie [*singur; muiare voiu*] ²¹²face lui, cine să fie pre lângă el’. ³Și lăsa Domnul Dumnezeu pre Adam ⁴somn, și adurmi. Și scoase afară ⁵o coastă, și în locul coastei puse ca⁶rne; și Dumnezeu den aceeaia coastă ⁷făcu muiare, care luo den Adam, și o ⁸duse ea cătră Adam. Și zise Adam: ⁹‘Acesta – os den oasele mele și car¹⁰ne den carnea mea; derept aceeaia chema-¹¹se-va *bărbătească*, că den bărbat luată ¹²fu’.» Derept aceeaia va lăsa omul tată-¹³său și mumă-sa, și vor <fi> un trup, o peli¹⁴ță”.

7 Tip. воуне. 8 Tip. емерекъ; vezi mai sus, nota 4. 9 Tip. роугжчюне. 10 Tip. ачесторъ (probabil greșit în loc de *cestora*). 11 Tip. тѣнтъ. 12 Tip. роугжчюне. 13 Tip. шменнаѡ. 14 Tip. коумас. 15 Tip. нон (= Ноe). 16 Tip. знаѡ. 17 сѣнтъ e tipărit izolat în colțul din dreapta al paginii. 18 Tip. чеѡ. 19 Tip. късжторіѡ. 20 Tip. бытіѡ; cartea „Facerea” din Vechiul Testament. 21 Numai primele trei cuvinte din acest rând sunt descifrabile; celelalte, fiind acoperite de o fâșie de hârtie, le-am reconstituit (între croșete) pe baza textului biblic modern.

După aceeaia popa să zică: „Iacătă, ¹⁵auziți cine-au tocmit căsătoria, nu¹⁶nta. Ascultați amu, adoară, ce porân¹⁷ceaște și lasă Dumnezeu voao, împreuna¹⁸șilor în căsătorie pre ²²sfânt Pavel a¹⁹postol, *къ Efeseo(m)* ²³, 231: «Bărbați, iu²⁰biți muierele voastre cum au și Hristos iu²¹bit sfânta besearcă a sa și spre si²²ne se-au dat drept aceeaia cum pre ea ²³să o sfințească, curățind pre ea cu a²⁴pa scăldăriei, pre cuvântul // ¹[său, ca să o înfățișeze sieși această Biserică slăvi]²⁴ă, ferecată și blagoslovită, în carea ³nu iaste scâmăvie sau spurcăciune, ce ⁴să fie sfântă și nevinovată. Așijde⁵rea și bărbații datori sânt să iubească ⁶muierele sale ca trupurile sale. Cine ⁷iubeaște muierea sa, pre sine iubeaște, că ⁸nimea nici dinioară ²⁵trupul său nu ura⁹ște, ce-l hrănește și-l miluiaște, ca ¹⁰și Dumnezeu besearca; că nodure sânt¹¹tem trupului lui și den trupul ¹²lui și den oasele lui.»

261^v

Voi iară, mu¹³ierile ²⁶, supt ținutul bărbaților să ¹⁴fiți și să-i ascultați ca și lu ¹⁵Dumnezeu; că bărbatul iaste cap mu¹⁶ieriei, cum Hristos iaste capul ²⁷besearciei, ¹⁷sfânt și feritoriul trupului său. Va¹⁸re în ce chipu e besearca sfântă supt ți¹⁹nutul Domnului nostru lu Iisus Hristos, în a²⁰cela chip fie și muierea supt ținutul ²¹bărbatului său, cu toată ascultătura ²²și îngânditura ²⁸.

A treia oara: ²³ascultați și pedepsa, varga, biciul ²⁴carele au Dumnezeu aruncat ș-au // ¹lăsat pre ceastă lume în ceastă viață ²a căsătoriei. Că așa zise Domnul Du³mnezeu muieriei lu Adam, Eva: «Înmu⁴lți-voiu nevoile tale și durorile tale câ⁵nd veri fi grea și tăroasă. Cu du⁶reru veri naște feciorii tăi, și pofta ⁷ta supt ținutul ²⁹bărbatului tău, și ⁸se va el domni pre tine.» Bărbatului ⁹iară aceasta zise Dumnezeu: «Căce tu ¹⁰ascultaș cuvântul muiereei tale ¹¹ș-ai mâncat den pom den carele porâ¹²ncise ³⁰ eu ție cum să nu mănânci den ¹³el, – mâncat-ai –, blăstemat pământ¹⁴ul în lucrurile tale! În grije să mână¹⁵nci <den> el în toate zilele vieției tale! ¹⁶Spinii și pământida crească ție și să mă¹⁷nânci iarba câmpilor! În sudoarea feațe¹⁸ei tale să mănânci pâinea ta, până câ¹⁹ndu te voiu întoarce în pământ: den el ²⁰luat ești, că pământ ești și în pământ²¹nt veri merge.»

262^r

A patra oara: aceeaia ²²încă să știți cum veselia voastră iaste ²³aceasta, cum să știți și să creade²⁴ți cum aceasta viața voastră și // ¹gândul ³¹vostru să placă lu Dumneze[u], ²că el au tocmit ș-au sfințit. Că a³șa iaste scris: „Făcu Dumnezeu omu⁴ pre obrazul său, pre obrazul lu Dum⁵nezeu făcu pre ei bărbat și muiare; ⁶și blagoslovi Dumnezeu ei și zise ⁷lor: «Creașteți și vă înmulțiți și împle⁸ți pământul și-l luați supt ținut⁹ul vostru. Și vă domniți pre peștii mă¹⁰riei și pre pasările ceriului și ¹¹prespre toate roditurile vietoare ce ¹²se leagănă și îmblă pre pământ.» Și ¹³văzu Dumnezeu toate acealea ce se rodise, ¹⁴și era vârtos bune”.

262^v

¹⁵Popa să puie mâinile sale pre capetele ¹⁶lor și așa să roage:

¹⁷„Putearnice Domn Dumnezeu, ce bărba¹⁸t și muiare ai făcut și pre ei ai ale¹⁹s pre rândul căsătorieei ³² și pre ro²⁰d și poamele lor ai blagoslovit asupra ²¹de ce-ai în ei arătat besearca sfântă ²²a lu Iisus Hristos, Domnul nostru, – cu jurata ²³cearem milostea ta cea nenumărată, cu²⁴m nu lăsa tocmealele tale să se răsi- ³³ //

22 Тир. пре (probabil greșit în loc de *pren*). 23 Corect: *къ Efesѣномъ*; „(Epistola) către Efeseni”. 24 Primul rând, acoperit cu o fâșie de hârtie, l-am recuperat după traducerea modernă a Epistolei apostolului Pavel către Efeseni, V, 27. 25 Тир. диниурж. 26 Тир. мѣ¹³мѣрнлѣ. 27 Тир. капъль. 28 Тир. гъндитѣра. 29 Тир. чинѣтѣль. 30 Тир. поржннцѣ (pentru *porâncisem*). 31 Тир. гъндоу. 32 Тир. късѣторіѣе. 33 Sfârșitul colii 33; vezi observația făcută în nota 5 la f. 255^r.

63^r

¹pească [...] ³⁴ ²dracului, ce ne dă ³⁵ meserearea ta cea ma³re; ține-i și-i ferească ⁴ pren Domnul nostru, ⁴ pren Iisus Hristos. Amin!”

Acicea popa, să va ⁵vrea, poate cununile pune pre capetele ⁶lor și cu cel brâu să încingă și să cânte: ⁷ „Doamne, Doamne, caută den ceriu și ⁸vezi și socoteaște via ³⁶ ta ce-au dentâiu ⁹răsădit dereapta ³⁷ ta, Doamne!” – ¹⁰până vor mai bine înțelege creștinii.

¹¹Apoi așa blagoslovească pre ei popa, zică: ¹² „Blagoslovească pre voi Dumnezeu și ¹³vă socotească, dea voao cunoscă¹⁴tura sa cea sfântă și dereapta și ¹⁵fie milostivnic cătră voi. Ție pre ¹⁶voi în cuvintele sale și dea pacea sa voao. ¹⁷Duceți-vă în numele Tatălui și a Fiiu¹⁸lui și a Duhului Sfânt. Amin!”

¹⁹Apoi popa zică un cântec cu nărodu²⁰l depreună den Scriptura Sfântă.³⁸ //

263^v

¹Cum trebuiaște pre [bolnavi a ispovedi] ¹²și a-i cumineca

³Popa la besearcă pururea să înveaște pre o⁴ameni cum să nu așteapte cu ispoveada ⁵și cuminecătura la ceasul morții, ⁶cându-și pierd și mintea, și graiul, că ⁷atuncea nu foloseaște nemica cumine⁸cătura, – cum zice sfânt Pavel apostol –, ⁹ce de ² vreamă să se gătească tot omul.

¹⁰Înaintea bolnavului popa așa să grăiască:

¹¹ „Drag frate, Dumnezeul nostru pre ¹²noi oamenii pedepseaște și ne bate dere¹³pt păcatele și greșalele noastre ceale ¹⁴multe ³ cu aceste beteșuguri și boale ¹⁵multe, că greșim lui în tot ceasul ¹⁶și nu ținem porâncele și cuntenituri¹⁷le ale lui, nu ne teamem de Dumne¹⁸zeu, nici iubim pre sfinția lui. N-a¹⁹văm nici o grije de el și de leagea a ²⁰lui, nu cum să ținem leagea lu Dumne²¹zeu; încă nu știm ce trebuiaște noao a ²²face și a ținea, căce noao pare bine. Mu²³Itte facem ce Dumnezeu nu iubeaște, // ¹derept aceaia că nu iubim pre vecini ⁴ și fra²ții noștri. Zău, nu facem altă, numim pă³cate; uităm depre binele lu Dumn⁴zeu, nece dăm lui har derept iale. ⁵Derept aceaia pre noi bate și pedepseaște ⁶Domnul, să ne turnăm cătr-însul den ⁷păcate, cum cu tot să nu perim, ⁸cu trupul și cu sufletul.

264^r

Așa, ⁹frate drag, pre tine au tremes Dum¹⁰nezeu această boală derept păcatele ¹¹și greșalele tale ceale multe. Iane soco¹²teaște bine den tinereaște tale tu cu¹³m ai viiat, ce-ai făcut, cum ai slu¹⁴jit Dumnezeului tău. Zău, caută nu¹⁵mai, doară nici un bine n-ai făcut, ¹⁶ce faptele tale c-au fost reale toate ¹⁷până acmu. Iară Dumnezeu zice cu¹⁸m proclat și blăstemat <e> tot omul ¹⁹vare cine nu ține toate porâncile sale ²⁰care sânt scrise în Cartea Legiei. Așa, ²¹frate drag, pre tine au tremes Dum²²nezeu această boală derept păcatele ²³și greșalele tale ceale multe. Iane ²⁴socoteaște bine den tinereaște tale tu // ¹cum ai viiat, ce-ai făcut, cum ai

264^v

34 Primul rând este acoperit de o fâșie de hârtie; la începutul lui un scrib a completat, pe această fâșie, partea finală a cuvântului din ultimul rând al paginii precedente. 35 Tip. ДѢ. 36 Tip. ВІ.А.А (probabil pronunțat *viia* „via”). 37 Tip. ДЕРѢТА. 38 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura $\tilde{\tau}$ (notație greșită a tipografului), indicând în realitate începutul colii 34 (vezi observația făcută mai sus, în nota 5 la f. 255^r).

1 Completarea acestei lacune (datorate deteriorării extreme a scrisului) am făcut-o pe baza contururilor inferioare, vizibile, ale literelor respective și a copiei bihorene; în tipăritura coresiană lacuna a fost completată de către un scrib, în mod eronat, prin *bolnav a-l ispovedi* (urmat de inadvertența și *a-i cumineca*). 2 Tip. ДѢ (probabil greșit în loc de *den*). 3 Tip. МОУТЕ. 4 Tip. ВЕЧНИИ (probabil greșit în loc de *vecinii*).

B.C.U. ... IANESCU ...

slu²jit Dumnezeului tău. Zău, caută, do³ară nici un bine n-ai făcut, ce fap⁴tele tale c-au fost reale toate până a⁵cmu. Iară Dumnezeu zice cum tot ⁶omul să fie proclat și blăstemat ⁷carele nu ține toate porâncele sale ca⁸re sânt scrise în Cartea Legiei ⁵.

Așa, ⁹frate drag, și tu ești unul den cei ¹⁰oameni blăstemați, pren ce ești născut ¹¹și viiat în păcate. Smerește-te, derep¹²t aceaia, dentru inema ta și, căind ¹³păcatele tale, fă cum zice David proro¹⁴c în 117 psalom: «Ispovediți-vă Dom¹⁵nului, că elu e dulce și bun»”.

¹⁶(Aceasta iaste și la ispoveadă, și la le¹⁷turghie.)

¹⁸„Zi, derept aceaia, frate drag, spoveada cu ¹⁹mine depreună: ²⁰«Spoveduiescu-mă ție, Dumnezeul meu ²¹dulce ⁶, că ești tu mie Domn, roditoriul ²²și făcătoriul meu și descumpărătoriul ²³mieu ⁷ dulce. Sânt păcătos înălți²⁴ei, sfinției tale, în orbitura inimiei și ⁸ // ⁹sufletului meu, ¹⁰în păcate nenumărate, în necredzuția mea, în ru¹¹gătura mea cătră dumnedzăi streini și nume¹²le tău nu l-amu chiematu. În nehărnicia mea cu¹³vintele tale ceale sfinte cu inimă bună și ¹⁴cu suflet⁹ bun bucuros nu le-amu învățatu, ¹⁵și în toată neîngăduitura mea în cuvinte-mi, ¹⁶în gânduri-mi ¹⁰, în vădzute-mi, în audzite-mi ¹¹, în vedite-mi, ¹⁷în sidalme-mi ¹², în cleвете-mi, în blăstămu-mi ¹³, în mâni¹⁸e-mi, în giurământ strâmbu, în neșietura ¹⁹poruncelor tale ceale sfinte, vare în ce chip amu ²⁰greșit, cu voia mea sau fără voia mea, știute ²¹și neștiute, – lasu-mă vinovatu dumnedzăiiei ²²tale, căiescu-mi toate păcatele ¹⁴ reale a meale. ²³Ce te rog ¹⁵, ca Domnul meu și descumpărătoriul ¹⁶ ²⁴mieu cel dulce, derept moartea cea scumpă // ¹a fiiului tău, lui Iisus Hristos, fli milostivnic și me²serearnic mie, păcătosului ¹⁷ de mine. Rogu-te iar³tă-mi păcatele meale și lumineadză pre mine ⁴cu darurile Duhului Sfânt și clătește tu nă⁵ravul meu cel zdrobit, cum păcatele meale să ⁶le pociu urî și căi cu adevăru ¹⁸, și pre tine, Dumnedzeu ⁷de vecie, asupra de toate să te pociu iubi și ⁸îndrăgi, și pre frații și vecinii miei ca și ⁹pre mine ¹⁹. Dă-mi, Doamne Dumnedzeu, cum să pociu ¹⁰tocmi și rândui viiata mea cum postesc po¹¹runcele și cuvintele tale ceale sfinte și cumu-¹²i voia ta cea sfântă și să pociu viia în ceastă lu¹³me pre cinstea numelui tău și pre binele ¹⁴fraților miei, – mie, iară, pre ispăsenia sufletului –, ¹⁵și tot să pociu sluji ție până la moartea mea, ¹⁶și după moartea mea în <îm>părăția ceriului pre ¹⁷tine să te pociu vedea și până în vecie să te ¹⁸pociu lăuda cu îngerii și cu sfinții depre¹⁹ună. Așa fă, Tătăl sfânt și milostiv, de²⁰rept dragostea fiiului tău, derept Iisus Hristos. Amin!»”

²¹Apoi popa așa să grăiască:

„Frate drag, eu audzu ce ²²tu gici și uluiești, în ce chipu ai greșit Domnului ²³nostru. Dzău, tare te-ai greșitu și cu dereptatea // ¹lui pre tine Dumnedzeu ară

P231^v

232^r

232^v

5 Ultimele patru fraze (Așa ... Legiei, f. 264^r 20 – f. 264^v8) repetă aproape întocmai textul imediat precedent (f. 264^r 8-20), fie dintr-o anume intenție stilistică, fie, mai probabil, din greșeală. 6 Tip. ΔΟΥΛΕ. 7 Tip. ΜΙΣ. 8 Fila 264 este ultima care se păstrează din tipăritura coresiană (exemplarul Moldovan). În cele ce urmează reproducem, cu caractere cursive (până la p. 210, rândul 11 ale acestei ediții), textul din copia bihoreană a diacului Ioan din Pocioveliște, începând de la rândul 9 al filei 231^v. Marcăm aici această copie prin sigla P, la care renunțăm în continuare, reproducerea cu caractere cursive a copiei menționate fiind suficientă pentru individualizarea ei față de textul originalului coresian. 9 Scris сѣѡамѣ. 10 Scris гѣндѣрїѣ. 11 Scris дѣснїѣ. 12 Scris снѣдѣмѣ. 13 Scris вѣлѣстѣмѣ. 14 Scris пѣкѣмѣ. 15 Scris рѣгѣ. 16 Scris дѣспѣрѣмѣ. 17 Scris пѣкѣмѣ. 18 Scris дѣрѣ. 19 Scris mai întâi мнѣ, apoi șters și înlocuit prin мнѣ.

putea pîiarde și a te bate ²în cel chipu și în munca nesfârșită. Ce, frate dra³g, Dumnedzeu nu vrea perirea păcătoșilor, ce cum să în⁴toarne din păcate și fărălegile sale și să-l în⁵viiadze. Tu încă, drag frate, întoarce-te cătră ⁶Dumnedzăul tău și te căiaște și te pocăiaște și ⁷bănuiaște de greșalele tale, cum așea-ai ²⁰mâniatu⁸ pre Domnul tău, și te roagă sfinției lui, că elu au ⁹vinit drept păcătoșii și drept greșîii, ¹⁰cum gice însuși Iisus Hristos (Matei, 30): «N-am vinitu a chiema ¹¹derepții, ce greșîii la pocanie ²¹.» Purceade și ¹²te du cu credință cătră Iisus Hristos, cum și cheamă pre ¹³păcătoși (Matei, 43): «Viniți toți la mine!».

¹⁴„Derept aceaia, frate drag, deacă-ți pare rău ție ¹⁵de păcate și te căiești depre păcatele tale ce-ai ¹⁶făcutu până acmu, și să credzi că ție vor fi ie¹⁷rtate drept Iisus Hristos, și deacă-ți-i voia cum de acmu ¹⁸înainte să te ferești cu voia de totu răul, dzău ¹⁹că sânt ție toate iertate. Eu încă te dezleg ²⁰în numele Tatălui și a Fiiului și a Duhului ²¹Sfânt, frate drag, cum să credzi în ceastea toate ²²și cum să nu te temi nice de păcatele tale, ni²³ce dracul, nice de moarte”.

233' „Domnul Iisus Hristos noao au ²⁴tocmit ²²cuminecătura pomana morției, // ¹să creadem cum trupul său au datu pre cruce de lemn ²derept noi, sângele său au vărsatu drept cu³răția și iertăciunea păcatelor noastre. Derept ⁴aceaia, drag frate, ascultă în ce chipu grăiescu sfin⁵ții evanghilesti Matei, 108; Marcu, 64; Luca, 108 și sfânt Pavel ⁶apostol depre cuminecătură”.

Popa să ia cumine⁷cătura în mâna sa și așea să grăiască:

⁸„Domn Iisus Hristos după cină luo pită și blagoslovi ²³și ⁹frâmsă și deade ucinicilor săi și dzise: «Lu¹⁰oași și mâncați, acesta iaste trupul meu ¹¹ce să dă derept voi. Cîndu vreți face aceasta, ¹²faceți pre pomana mea.» Așijdere și păharul ¹³luo după cină și dede apostolilor săi și dzise ²⁴: ¹⁴«Luoși și beați toți dintr-însul: acesta ¹⁵iaste sângele meu de leage noao, ce să va vărsa ¹⁶derept voi derept mulți, să vi să iarte pă¹⁷catele. Aceasta faceți pururile cîndu beați ¹⁸pre pomana mea”.

Apoi popa să dea cuminecă¹⁹tura bolnavului ²⁵. După aceaia popa așea să gră²⁰iască:

233' „Frate drag, dă har lui Dumnedzeu derept ²¹totu binele lui și cum tine au făcut partnic ²²cu trupul său și cu sângele lui dănăoară pre ²³cruce. Acmu, cu această cuminecătură de la // ¹el ²⁶tocmită, nu ti teame ²⁷, credzi cum ai mânca²tu această bucată sfântă așea de-adevăru, și ³dzău derept tine au muritu Iisus Hristos. Tu ești al lui ⁴și elu iaste al tău și, cum au dzis, după moarte ⁵că te va duce în <îm>părăția ²⁸lui. Aceaia să fie! Și cum ⁶să fie Dumnedzeu ție întru agiutoriu, să ne rugăm Domnului! ⁷Dzi și tu, frate drag, cu mine depreună ocinașele ⁸rumâneaște: «Tatăl nostru ce ești în ceriu»”.

⁹Leturghia lu Iisus Hristos ce au făcut în Gioi Mari cu doispră¹⁰dzeace apostoli

1. Popa, deacă va intra în besearcă, ¹¹dzică ocinașele rumâneaște.
2. Cetească psalom 50 ¹²sau alt psalom; afla-veți în slujba de demineață.

20 Seris аиѣи. 21 Seris покаяние (probabil greșit în loc de покаяние = pocăianie). 22 Seris mai întâi мом, apoi șters și corectat: мокаяние. 23 Seris бѣроуи. 24 Seris сѣи. 25 Seris воуваѣѣи. 26 Seris elu ¹el. 27 Seris mai întâi мѣ, apoi șters și înlocuit prin мѣмѣ. 28 Seris прѣрѣиуа.

3. ¹³Dzică această molitfă: „Doamne, Dumnezeu nostru, ispăsește oamini ¹⁴tăi și blagoslovește ¹ partea ² ta. Împlerile ¹⁵besearecii tale ferește, sfințește ceia ce iubesc ¹⁶dulce-frămseața casei tale. Tu aceia mărește-i ¹⁷cu dumnezeiasca ³ a ta tărie și nu lăsa noi, ceia ce nă ¹⁸dăjduimu pre tine. Amin!”

4. Dzică cest cântec: ¹⁹„Înalt Dumnezeu, Domnul tuturor”; afla-veri mai apoi, în 12 ²⁰foi.

5. Cetească apostolul. După apostol cânte:

6. ²¹„Tatăl milostiv, ce te noi uluimu, fii cu agiutoriu”; ²²afla-vreți mai apoi, al ⁴ 16 foaie.

7. Cetește evanghelia. //

¹După evanghelie să cânte: „Îmblăm ⁵ noi să cearem Duhul Sfânt”; ²caută în a 13 foaie.

Să veri să propoveduiești evanghelia, ³caută la începutul evangheliei carea să înceape așa: „Frații miei creștini și botedzați, ascultați cuvântul lui Dumnezeu ce voi să grăiescu”.

8. Deacă veri sfâr ⁶și propovedania, tu cântă cestu cântecu: ⁷„Har dăm ție Dumnezeu din vecie”.

9. Și dzică veruia ⁸rumânește cu nărodul; caută înainte, în «Botedzu».

10. ⁹Ia bine aminte învățatura depre cuminecătură. ¹⁰No ⁶ amu deacă ai grăi beteagului și cându ve ¹¹ri cumineca beteagul, așa grăiaște cum iaste ¹²scris; iară la leturghie tu grăiaște a tot nă ¹³rodul; nu zice „frate”, ce „frații miei”.

¹⁴Deacă veri sfârși împărțitura pâneii și vei ¹⁵gice ocinașele, dzi cest cântecu: „Pomenește, ¹⁶Dumnezeu, credzuților”, carii ⁷ caută în 22 de foi.

Otpus: ¹⁷„Blagoslovească pre voi Tatăl Domn Dumnezeu, ferească ¹⁸pre voi Iisus Hristos, veselească Duhul Domnului tutindini ¹⁹le, în toate lucrurile voastre. Amin!”

Vecernia ¹

²⁰Blagoslovit Domnul nostru în toată vremea ²¹și acmu și pururea și în vecia de veac. Aminu!

²²Slavă ție, Dumnezeu nostru, slavă ție!

Împăratul ²³ceriului, mângâietoriu de suflete dereapte, // ¹cela de pretutindinilea, toate împli. Vistiariul ²dulceților și viață-dătătoriu, vino de te răpaușă ³întru noi și curățește-ne de toate spurcăciuni ⁴le și mântuiaște; dulce, sufletele noastre. ⁵Sfinte Doamne, sfinte tare, sfinte fără moarte, ⁶miluiaște noi! Sla(v) i nině ².

⁷Prea Sfântă Troiță, miluiaște noi! Doamne, cu ⁸rățește greșealele ³ noastre; despuietoare, ⁹iartă fărălegile noastre; sfinte, socotește ¹⁰și vindecă neputințele noastre derept nu ¹¹mele tău! Sla(v) i nině ².

1 Scris БЛГОСЛОВІЕ. 2 Scris ПАРТѢ, cu Т adăugat ulterior. 3 Scris ДСМНЕСЪОКД. 4 Greșit în loc de a. 5 Scris mai întâi СМБЛМЪ, apoi șters și înlocuit prin СМБЛЪМЪ. 6 Scris но (= interj. no „ei, ei bine” <magh. na), sau poate greșit în loc de но (= io „unde”). 7 Scris карин (greșit în loc de care).

Vecernia. 1 Scris pe marginea albă a paginii: вечер și, dedesubtul lui, segmentul ннѡ. 2 Scris сѡд. инѣ („Slavă și acum”). 3 Scris mai întâi (prin anticipație) фѡрѡ (legile), apoi șters și înlocuit prin грешѣленѣ.

¹²Tatăl nostru ce ești în ceriu, sfințească-să ¹³numele tău! Să vie ⁴împărăția ta, fie ¹⁴voia ta, cum în ceriu așea și pre pământu! ¹⁵Pâinea noastră de toate zilele dă-ne noao ¹⁶astădzi! Și iartă noao greșealele noastre ¹⁷cum și noi iertăm ale greșiților noștri. Și ¹⁸nu ne duce pre noi în ispită, ce ne izbăveaște ¹⁹pre noi de hicleanul. Că a ta iaste împărăția ²⁰și putearea și slava în vecia veacului. Amin!

²¹Psalom 103

²²„Blagosloveaște, sufletul meu, Domnul!

235^r

Doamne Dumnedzăul ²³mieu, măritu-te-ai foarte! Întru ispovedire și // ¹în mare frâmseaște înveștiși-te! Înveștitu-te-ai cu lumi²nă ca cu un veșmint ^{4a}, întinseși ceriul ca piialea, cope³riși cu apele mai-susul lui. Puseși nuorii suirea ta, ce ⁴îmblă spre arepile vântului. Ce faci îngerii tăi duhure și ⁵slugile tale ⁵foc aprins.

Urdziși pământul în vârtutea sa; ⁶nu se va pleca în veac de veac. Fără-fundul-ca cămeașea înve⁷știrei lui; spre codri stau ape. De certatul tău fugi-vor, ⁸de glasul tunetului tău spământa-se-vor. Suie-se codrii și ⁹deștingu-să câmpii în loc ce ai urdzit lor. Hotaru puse¹⁰și, ce nu trec, nice să întorc să acoapără pământul.

¹¹Tremiseși izvoare prin dumbrăvi, pre mijloc de codri trec ¹²ape. Adapă-să toate gadinele ⁶câmpilor, aștaptă ⁷onagrii în sea¹³tea sa. În aceaia paserile ceriului lăcuiesc, de mijloc de pietri ¹⁴dau glasuri. Adăpându codrii de pre susul lui, de rodul faptelor ¹⁵tale satură-să pământul.

Ce răsăriși ⁸fânul vitelor și ia¹⁶rba în slujba oaminilor, să scoți pâne din pământ; și vi¹⁷nul veseleaște inima omului. Să veselească ⁹fața cu unt și pâ¹⁸nea inima omului întăreaște.

Satură-să leamnele câmpilor, ¹⁹ce el au răsădit; aciaa paserile ceriului încuibui-să-vor, ero²⁰dii casa biruiaște ei. Codrii înalți-i cerbilor, piatra-scă²¹pare iepurilor.

Fapt-ai luna în vremi, soarele cunoscu ¹⁰a²²pusul. Pus-ai untunearc și fu noapte: întru ea îmblă ²³toate fierile lunciei, puii leilor râcâiescu-să să apu²⁴ce și să ceară de la Dumnedzeu mâncare lor. Răsare soarele și adună-să // ¹și în straturile sale culcă-să. Iase omul în lucrul său, și în lu²crul său până în sară.

235^v

Că măriră-să faptele tale, Doamne! toate ³în mândrie faptu-le-ai; împlu-să pământul de faptele tale. Acea ⁴mare mare și largă, – aciaa gadine ce nu li-i număr, jigăni ⁵mici și mari; aciaa corabiile înnoată, zmeul aceala ce fap⁶t-ai să-și bată joc de-nsul. Toate de la tine aștaptă ⁷să dai mâncare lor în bună vream, iară dând tu, lor aduna-vor.

⁸Deștidzându-ți mâna, toate se împlu de bunătate; întorcându ⁹tu fața, turbura-să-vor. Iai duhul lor și pieru și în pulberea ¹⁰sa întoarnă-să; tremiți duhul tău și zidi-se-vor și înno¹¹i-veri fața pământului.

Fie slava Domnului în veac! Veseleaște-¹²să Domnul de faptele sale. Caută spre pământu și face-¹³l a tremura, atinge codrii ¹¹și afumă-să ¹².

4 Scris ВНАЕ. 4a Probabil greșit în loc de veșmânt. 5 Scris greșit САЛЕ. 6 Scris ГАННЕЛЕ. 7 Pentru așteaptă. 8 Scris РЖРЖРИШИ. 9 Probabil greșit în loc de veseleaște. 10 Scris КЪНОСКЪ. 11 Scris mai întâi КОР, apoi șters și corectat: КОДРИИ. 12 După afumă-să a fost scris КЪНД, cuvânt apoi șters.

¹⁴Cânta-voiu Domnului în viața mea, cânt Domnului meu până ¹⁵sânt. Să să îndulcească lui cuvântul meu, iară eu vese¹⁶lescu-mă în Domnul. Sfârșescu-să ^{12a}păcătoșii de pre pă¹⁷mânt și fărălegiitorii ca să nu fie ei. Blagoslo¹⁸veaște, sufletul meu, Domnul!”

Psalom David 1

¹⁹„Fericat bărbat ce nu merge în sfatul necuraților ²⁰și în calea greșităilor nu stă și în șederile pierdză²¹torilor ¹³ nu șeade, ce întru leagea Domnului <e>voia lui și ²²în leagea lui învață-să dzuoa ¹⁴ și noaptea. Și fi-va ca ²³un ¹⁵ lemn răsădit lângă ieșitul apelor, ce rodul său ²⁴dă în vremea sa și frunza lui nu va cădea; și toa- // ¹te câte s-ară face sporesc.

236^r

Nu <e> așea, necuraților, nu așea, ce ²ca prahul ce-l ia vântul din fața pământului. Derept aceia, nu ³vor învia necurații la giudeț, nice greșiii întru sfatul ¹⁶ ⁴dereptilor; că ști ^{16a} Domnul calea dereptilor și calea necuraților peri-va”.

Psalom 2 ¹⁷

⁵„Derepce rânjiră limbile și oamenii gândiră în deșert? ⁶Înainte stătură împărații pământului și domnii aduna⁷ră-să depreună spre Domnul și spre Hristosul lui: «Să rumpem ⁸legăturile lor și să lepădăm de la noi giugul lor!» Cela ce vie în ceriu ⁹râde-ș ¹⁸ de ei și Dumnezeu râde-ș ¹⁸ de ei. Atunci grăi-va cătră ei ¹⁰cu mânia sa și cu urgia sa spământa-va ei: «Eu pus sânt împărat ¹¹de el spre Sion, măgură sfântă a lui, să vestesc porunca Dom¹²nului. Domnul dzise cătră mine: ‘Fiiul meu ești tu, eu astăzi născu¹³iu-te. Ceare de la mine și da-voiu limbile partea ta, și ținearea ta ¹⁴sconcenia pământului; paște-veri ei cu toiaș de fier, ca un vas ¹⁵de lut zdrobi-veri ei’».

Și acmu, împărați, înțeleageți! Învațați-vă, ¹⁶giudecătorii pământului! Slujiți Domnului cu frică și bucura¹⁷ți-vă lui cu cutremur! Luați învățatură, să nu cândva mânia-¹⁸se ¹⁹ Domnul; și peri-veți din calea dereptului când încinde-să-va ¹⁹de sânș urgia lui.

Fericați toți ceia ce se nedejduiesc spre el!”

Psalom 3 ²⁰

²⁰„Doamne, ce se mulțiră dodeitorii miei! Mulți se scoală pre ²¹mine, mulți grăiesc sufletului meu: «Nu iaste spăse²²nia lui din Dumnezeuul lui.» Tu, Doamne, folositoriuul meu ești, ²³slava mea, și înalț capul meu. Cu glasul meu cătră Domnul ²⁴strigaiu, și audzi-mă din măgură sfântă a lui. Eu adurmiiu // ¹și așipiiu; sculaiu, că Dumnezeu folosi-mi ²¹. Nu mă tem de mii de ²oamini ce cadu împregiurul meu.

236^v

Scoală, Doamne, spăsește-mă, Dumnezeuul ³meu! Că tu vătămăși toți ceia ce vrăjbesc mie în deșert, ⁴dinții greșitorilor zdrobit-ai. A Domnului iaste spăsenia ²² și ⁵pre oamini tăi blagoslovenia ta ²³”.

12a Greșit în loc de sfârșescu-să. 13 Scris нїеѣторнлвр. 14 Scris mai întâi с8, apoi corectat în к8wa. 15 Scris ка8²³очл. 16 Scris mai întâi сѣамат8лѣ, apoi ма a fost șters. 16a Pentru știe. 17 Psalom 2 este scris pe marginea albă a paginii, între rândurile 4 și 5. 18 Scris рждешѣ („își râde, își bate joc”). 19 Scris мѣннлсе (probabil greșit în loc de mânie-se). 20 Psalom 3 este scris pe marginea albă a paginii, între rândurile 19 și 20. 21 Scris флоснмѣ („îmi folosi, m-a sprijinit”). 22 Scris сїсєнїл. 23 Scris мад.

Psalom 140, glas 6

⁶„Doamne, chem cătră tine, audzi-mă! Socoteaște glasul rugăciunii ⁷meale când voiu striga cătră tine; audzi-mă, Doamne! ⁸De să să isprăvască rugăciunea mea ca o cadilă înain⁹tea ta! rădicarea mânilor mele, giunghearea de sara. Audzi-mă, Doa¹⁰mne!

Pune, Doamne, țineare rostului meu și ușe îngrădește ¹¹rostului meu! Nu-mi pleca ²⁴inima mea ²⁵în cuvinte hicleane; în ¹²păreare vine de păcate cu oamini ce fac fărăleage ¹³și numără-mă cu aleșii lor! ^{25a}Pedepsește-mă drept cu me¹⁴serearea și obliceaște-mă, iară untul păcătoșilor să nu ¹⁵ungă capul meu, că încă rugăciunea mea în bună vreama lor ^{25b}. ¹⁶Giungheați fură lângă piatră giudecii lor²⁶; audu-să ¹⁷cuvintele mele, că putură ca grasul pământului. Pripă¹⁸di-se în pământ, răsipiră-să oasele lor întru iad. Că că¹⁹tră tine, Doamne, Doamne, ochii miei, spre tine nedejdu²⁰iiu; nu lua sufletul meu! Fereaște-mă de lațul ce pusără ²¹mie și de săblazne ²⁷<celor> ce fac fărăleage! Cadu în mreșile ²²sale păcătoșii, sângur sânt eu până voiu treace!”

Psalom 141 ²⁸

237^r

²³„Cu glasul meu cătră Domnul strigaiu, cu glasul meu ²⁴cătră Domnul rugaiu-mă. Vărs între el rugăciunea mea, // ¹grija mea înaintea lui spuii. Când peria de la mine sufle²tu meu, și tu cunoscuși cărările mele; în calea aceasta ³ce pre însă îmbla ascunsără laț mie. Căutaiu d-a dereapta și ⁴vădzuii, și nu era știutoriu mine; peri fugirea de la mine și ⁵nu e cine ceare sufletul meu. Chemaiu cătră tine, Doamne, ⁶dziș: «Tu ești nădeajdea mea, partea mea ești în pământul ⁷viilor.» Socoteaște rugăciunea mea, că smeriiu-mă foarte! I⁸zbăveaște-mă de gonitorii miei, că învărtoșară-să mai vâr⁹tos de mine. Scoate din temniță sufletul meu, să se is¹⁰povedească numelui tău! Mine aștaptă derepșii, până da-veri mie ²⁹”.

Psalom 129 ³⁰

¹¹„Dentru adânc strigaiu cătră tine, Doamne! Doamne, au¹²dzi glasul meu, fie urechile tale să socotească glasul ¹³rugăciunilor mele! Să spre fărăleage căuta-veri, Doamne, ¹⁴Doamne, cine va sta? Că de tine curăția iaste și drept nu¹⁵mele tău răbdaiu-te, Doamne! Ca rabdă sufletul meu în cuvântul ¹⁶tău, nedejdui sufletul meu în Domnul, de strajea de demi¹⁷neța până la noapte. De strajea de demineață să nădăj¹⁸duiască Izdrail în Domnul că la Domnul <iaste> mesereare și multă ¹⁹de el izbăvire; și el izbăveaște Izdrail de toate fără²⁰legile lui”.

24 Scris ИСАИИКАКА („nu-mi pleca”). 25 Cuvântul мѣ a fost adăugat ulterior (probabil de altă mână), deasupra rândului. 25a Fragmentul în păreare... lor! este neclar; în versiunea modernă: „ca să-mi dezvinovățese păcatele mele; iar cu oamenii cei care fac fărădelege nu mă voi însoți cu aleșii lor.” 25b Fragmentul că încă ... lor este neclar; în versiunea modernă „că încă și rugăciunea mea este împotriva vrerilor lor”. 26 După lor a fost scris mai întâi да, apoi șters și corectat: асаца. 27 Scris сѣ блазне (pentru săblaznele). 28 Psalom 141 e scris pe marginea albă a paginii, între rândurile 22 și 23. 29 mie este scris sub da-veri. 30 Psalom 129 e scris pe marginea albă a paginii, între rândurile 10 și 11.

Psalom 116

²¹ „Lăudați Domnul toate limbile, lăudați elu toți oa²²minii! Că întări-să mila lui spre noi și deadevărul ²³Domnului rămânea-va în veac. Amin!” ^{30a}.

Din evanghelia lui sfânt Luca, 8 capete://

¹ „Acum lasă robul tău, Doamne, după cuvintele tale cu pace, că ²vădzură ³¹ochii miei mântuitura ta ce ai gătit înă³ntea feței a tuturor oaminilor, – lumină întru descope⁴ritura limbilor și slava oaminiții tăi izdrailii”.

237^v

Sfyt Bozē ³². ⁵Slava i nnē ³³. Prēstāja troica ³⁴. G(ospod)i pomilui ³⁵. Slava i nnē ³³. Ōč našb ³⁶.

⁶Și rugăciunea de sara: „Putearnice și milostivnic”.

Eže na vēsēkb vrēmē ³⁷: ⁷ „Ce întru toată vremea și în tot ceasul în ceriu și pre pământ ⁸închinămu-ne și slăvim, Doamne dulce, îndelung-răbdătoriu ⁹și mult milostiv, ceta ce dereptii iubeaște și greșiții ¹⁰miluiaște, toți cheamă cătră ispășenie derept fāgăduirea ce va ¹¹fi dulceață. Însuți, Doamne, ia ³⁸ aminte în tot ceasul rugăciunile și ¹²isprăveaște viața noastră cătră porâncele tale! Sufletele ¹³noastre sfințeazăte, trupurile curățeazăte, cugetele isprăveazăte, ¹⁴gândurile curățeazăte; izbăveazăte noi de toată scârba și ¹⁵răul și boala! Îngrădeazăte noi cu sfinți îngerii tăi, di¹⁶n glotirea lor să pășim, și ne îndereptează să meargem ¹⁷întru o credință și cu înțeles neatins a ta mărire! ¹⁸Că blagoslovitu ești în veac. Amin!” ³⁹”

Otpus⁴⁰.

30a În Biblioteca Filialei Cluj a Academiei Române se păstrează (sub cota: CRV 618) o jumătate de filă, foarte deteriorată, din capitolul *Vecernia* al tipăriturii coresiene, cuprinzând fragmente din psalmii 141, 129 și 116, corespunzând fragmentelor respective din copia bihoreană P 237^v, rândurile 2-9 și, respectiv, 16-22. Reproducem aceste fragmente (după articolul lui Al. Mareș și Titus Furdui publicat în SCL, XXIV, 1973, nr. 1, p. 57-58), completând lacunele (între paranteze și cu caractere cursive) după copia bihoreană:

(Psalmul 141)

„[... ace]asta ce pre însă [îmbla a]scunseră laț mie. Că[ut]aiu de-a dereapta și văzuiu, și nu er[a șt]iutoriu mine; peri fugirea de l[a m]in[e] și nu e cine ceare sufletul [mi]e[u]. Chemaiu cătră tine, Doamne, zi[ș]: «Tu ești nădeajdea mea, partea mea e[ști în] pământul viilor.» Socoteaște rugăciu[nea] mea, că smeriiu-mă foarte! Izbăveașt[e-m]ă de gonitorii miei, că învârtoșară-se [m]ai vârtos de [...]”.

(Psalmul 129)

„[... su]fletul mi[eu] în [D]omnul, de straja de demâneată p[ă]nă la noapte. De straja <de> demâ[n]ea[ș]ă să nădăjduiască Izrail în Domnul, [c]ă la Domnul mesereare și multă [de el] izbăvire; și el izbăveaște Izra[i]l de toate fărălegile lui”.

[Psa]lom 116

„Lăudați D[om]nul toate limbile, lăudați el toți oamenii! Că întări-se mil[a] lui spre noi [...]”.

31 Tip. că ²că vădzură. 32 „Sfinte Dumnezeule!” 33 „Slavă și acum!” 34 Scris прѣ стаж тронцж „Preasfântă Treime”. 35 Scris ѿ помилон „Doamne miluiește!” 36 Scris ѿч (pentru отъче) нашъ; „Tatăl nostru”. 37 Scris еже на вѣсѣкъ врѣмѣ (ultimul cuvânt e scris interlinear sub вѣсѣкъ); „Care (e) în toată vremea”; vēsēkb: vēsēko. 38 ѿ a fost adăugat ulterior. 39 аминь este încercuit. 40 Scris ѿ пѣскъ.

¹⁹Slujba de demineată. Utrănia

²⁰Aicea dzi, popo, mainte: Bl̄ goslovi, B̄ ь n̄s̄b̄¹. – V̄segda i nn̄e². – Cr̄ ь n̄be(s).³ –
²¹S̄ty B̄že⁴ – Pr̄s̄ta troico⁵. – Sla(v) i nn̄e⁶. – Ōce n̄s̄b̄⁷.

După aceasta dzi, popo:

238^v

²²„Doamne, Dumnezeu, ia aminte pre agiutoriul nostru! Doamne, ²³Dumnezeu, grăbeaște pre noi de ne agiută în niștotele ²⁴noastre⁸ // ¹derept Iisus Hristos, Domnul nostru și descumpărătoriul nostru. ²Răsărindu astăzi soarele, să ne rugăm Domnului cum toa³tă dzua de astăzi de păcate noi să ne ferească, limbile ⁴noastre să le ție cum pre păcate să nu să clătească, o⁵chii noștri să-i acoapără spurcăciunea să nu caute. ⁶Curate să fie inimile noastre și fără reale păcate. ⁷Trufia să-u trudească, mâncarea și bearea să-u cumpănea⁸scă, cum, când soarele va vrea să apuie⁹ și noaptea⁹ să apropie, pre lume curați noi să fim, slăvindu pre ¹⁰mare Dumnezeu. Slava fie Tatălui și cu sfânt Hristos, fiul ¹¹lui, într-una cu Duhul Sfânt, până în vecia veacului. Amin!”

¹²După aceia, psalom 16:

¹³„Audzi, Doamne, dereptatea mea, făgăduiaște rugăciunea mea, ¹⁴socoteaște în urechi ruga mea nu întru rost înșelă¹⁵toriu! Din fața ta giudecarea mea iase, ochii miei ¹⁶să vadză dereptatea.

Ispitit-ai inima mea, cear¹⁷cei-u noaptea; cu foc înfierbântatu-m-ai și nu ¹⁸află-să întru mine nedereptate. Ca să nu grăiască ¹⁹rostul meu lucruri ominești, derept cuvintele ²⁰rostului tău eu feriiu căile reale. Sfârșeaște ur²¹mele mele întru cărările tale, să nu să leagine ²²urmele mele.

238^v

Eu strigaiu, că audziși-mă, Doamne: ²³pleacă ureachea ta cătră mine și audzi graiurile ²⁴meale! Minunează ¹⁰meserearea ta, cine spăseaște ceia // ¹ce nădăjduiesc spre tine! De protivitorii dereptă²ției tale fereaște-mă, Doamne, ca lumea ochiului! Aco³peri-mă supt umbra arepilor tale, coperi-mă de fa⁴ța necuraților ce m-au chinuit! Vrajmașii miei su⁵fletul meu încungiurară; glasul lor ¹¹închisără, ros⁶tul lor grăia trufă. Cine mă înterria acmu încun⁷giurară-mă; ochii săi puse plecați în pământ. În⁸cungiurară-mă ca leul gata spre vânat și ca ⁹puiul de leu ce lăcuiaște în ascunsul său. Scoală, Doamne, ¹⁰înainte pre el și împiadecă el! Izbăveaște sufle¹¹tul meu de necurat cu arma ta!

Din aleanișii ¹²12 mânilor tale, Doamne, de nișchit ¹³de pământ împarți ¹³ei în viața lor și cu ascunsul tău împlu-să trupul ¹⁴lor ^{13a}; săturară-să ¹⁴fiii și lăsară rămășițele lor ¹⁵tânărilor săi. Iară eu în dereptate ivescu-mă ¹⁶feateei tale; satura-mă cându iveaște-mi-se slava ta ¹⁵”.

1 Pentru *Blagoslovi, Bogъ našъ* „Binecuvântează, Dumnezeuul nostru!”. 2 „Totdeauna și acum”; *nnē* = *ninē*. 3 Pentru *Carъ nebesnyj* „Împărate creșc”. 4 Pentru *Svetyj Bože* „Sfinte Dumnezeule!”. 5 Pentru *Pr̄s̄vetaja Troica* „Preasfântă Treime”. 6 Pentru *Slava i ninē* „Slavă și acum!”. 7 Pentru *Ol̄če našъ* „Tatăl nostru”. 8 *ноаѣтре* e scris sub *и нишотеле*, de care este legat printr-un arc. 9 Scris *ап̄ше* (probabil pronunțat *apușe*). 10 Scris *миншиѣ*. 11 Scris greșit *сѣд*. 12 Scris *лѣншиши*. 13 Deasupra primului *i* din *нишкитиѣ* a fost scris interlinear (de altă mână?) un *ε* (> *neșchit*). 13a Frază neclară; în versiunea modernă: „Scapă-mă de oameni cu mâna ta, Doamne, de oamenii lumii acesteia, care își au partea lor în viața aceasta și cărora le umpli pântecul cu bunătățile tale.” 14 Scris *сѣтѣрѣрѣѣ*. 15 Scris *сѣдѣтѣдѣ*.

¹⁸ „Cătră tine, Doamne, rădicaiu sufletul meu, Du¹⁹ mnezeul meu. Pre tine nedejdiiu: să nu ruși²⁰ nedzi-mă în veac și să nu mă rădză aleanișii miei. ²¹ Că toți ce rabdă tine nu să vor rușina: să să ru²² șineadze toți ce fac fărăleage în deșert.

Căile ²³ tale, Doamne, spune-mi și cărărilor tale învață-mă! ²⁴ Dereage-mă spre adevărul tău și învață-mă, că tu ești // ¹ Dumnezeul, mântuitoriul meu, și tine răbdaiu în toată ² dzuoa! Pomeneăște meserearea ta, Doamne, și milostea ta, ³ că de veac sânt! Păcatele tânăreătelor mele și ⁴ neștiutul meu nu pomeni; după milostea mea pome⁵ neăște-mă tu, derept dulceața ta, Doamne!

239'

Dulce ⁶ și derept <e> Domnul: derept aceaia leage dă greși⁷ ților în cale, dereage blândzii în giudeț, învață blâ⁸ ndzii în calea sa. Toate căile Domnului <sânt> meserearea ¹⁶ ⁹ și deadevăr <pentru> cine ceru tocmala și leagea lui. ¹⁰ Derept numele tău, Doamne, cură păcatul meu, ¹¹ că mult amu iaste!

Cine e om ce se teame de ¹² Domnul? Leage pune lui în cale ce alease, sufletul ¹³ lui în dulceață întră și sãmânța lui dobânde¹⁴ scu pământul. Tărie <e> Domnul celora ce se tem de ¹⁵ el și porâncita lui iveăște lor.

Ochii miei <sânt> ¹⁶ pururea cătră Domnul, că el scoasă din laț pi¹⁷ cioarele mele. Caută spre mine și miluiaște-mă, ¹⁸ că sângur și measer sânt eu! Scârbia ini¹⁹ miei mele mulți-să; din nevoile mele scoate-²⁰ mă! Vedzi plecarea mea și truda mea și lasă ²¹ toate păcatele mele! Vedzi vrăjmașii miei ²² că mulțiră-să și cu urâtul nederept ură²³ ră-mă. Fereăște sufletul meu și izbăveăște-mă! ²⁴ să nu mă rușinedzi, că nădăjdiiu spre tine! // ¹ Nerăii și derepții lipiră-se mie, că răbdaiu-te, ² Doamne. Izbăveăște-mă, Dumnezeul lui Izdrail, de toată ³ scârba lui! ¹⁷”

239''

Psalom 50
(Pomilui me, Bože)¹⁸

„⁴ Miluiaște-mă, Doamne, după mare mila ta și după ⁵ mulțimea milostivniciilor tale curățeăște ⁶ fărălegile mele! Ce mai vârtos spală-mă de fără⁷ răleagea mea și de păcatele mele curățeăște-mă, ⁸ că fărălegile mele eu știu și păcatul meu înaintea mea ⁹ iaste pururea. Ție unuia greșiiu și hicleșug îna¹⁰ intea ta feciu, – ca să te dereptedzi în cuvintele tale și ¹¹ să învingi când veri giudeca.

Adecă dintru fără¹² leage început sânt și în păcate născu-mă muma mea. ¹³ Adecă deadevăr iubit-ai; fără-veaste și ascunsul ¹⁴ mândriei tale ivit-ai mie. Stropiși-mă cu isopom ¹⁹ ¹⁵ și curățescu-mă; la-mă-veri și mai vârtos de zăpada ¹⁶ înălbi-mă-voiu. Audzitului meu dai bucurie și ¹⁷ veselie, bucură-se ²⁰ oasele plecate. Întoarce fața ta de ¹⁸ cătră păcatele mele și toate fărălegile mea¹⁹ le le cură! Inimă curată zideăște întru mine, Doa²⁰ mne, și duhu derept înnoiaște în trupul ²¹ meu!

16 Probabil greșit în loc de mesereare. 17 Traducerea ultimei fraze este neclară; în traducerea modernă: „Izbăvește, Dumnezeule, pe Israel de toate necazurile lui!”. 18 „Miluiește-mă, Dumnezeule!” 19 Scris $\mu\kappa\kappa\omicron\delta$. 20 Scris $\epsilon\acute{\sigma}\kappa\sigma\pi\acute{\alpha}$. 21 Într-unul din fragmentele din tipăritura coresiană studiate de L. Onu (LR, XXII, 1973, nr. 5, p. 453 și urm.) se păstrează un fragment din psalmul 50 (corespunzând rândurilor 13–20 din copia P 239^v). Întrucât pagina pe care e înscris acest fragment este foarte deteriorată și lacunară (cu o lipsă de 13–14 rânduri, v. L. Onu, *op. cit.*, p. 459), reproducem aici acest fragment după studiul citat al lui L. Onu (p. 461 și facsimilul de la p. 462), într-o transcriere interpretativă ușor diferită de aceea a autorului (rândurile textului le numerotăm, în mod convențional, de la 15 la 24):¹⁵ „[...] [a]devăr iubit-ai [fără vea]stea și ascunsul¹⁶ mândriei tal[ei vi]t-ai mie. Stropi¹⁷și-mă cu issopom [și c]urățescu-mă, la-mă-¹⁸veri și mai văr[*tos de*] zăpada înnălbi-mă-¹⁹voiu. Auzitu[lui mie]u dai bucurie și ²⁰veselie, bucur[ă-s]e oasele plecate. În²¹toarce fața ta [de] cătră păcatele mele ²²și toate fără[*legile*] mele cură! Ine²³mă curată zid[eaște întru] mine, Doamne, ²⁴și d[*uh*]ul derept [innoiaște] în zgăul [...]”.

240^v

Nu le²¹ păda mine de fața ta și Duhul Sfânt al tău nu²² lua de la mine! Dă-mi bucuria ispășeniei²⁴ tale²³ și cu duhul biruitoriu înăreașie-mă! Învăta-voiu păcăto²⁴ și pre calea ta și necurații cără tine întoarce-să-vor²⁵. // ¹Îzbăvește-mă de sânge, Doamne Dumnezeu spășenieei²⁴ 2 meale și bucura-să-vă limba noastră dereptăției tale. ³Doamne, usnele mele deschide și cu rostul meu spune-⁴voiu lauda ta. Că s-ai vrut vrea jirtva, dă-u-vrei^{24a} amu; ⁵toate arsele nu bine-vruș²⁵. Jirtva Domnului – duh frâ⁶nt: inimă frământă și plecată Domnul nu urea⁷ște. Bine fă, Doamne, în bună-voia ta lui Sion, și ⁸să să zidească păreții Ierusalimului! Atunci bi⁹ne veri lua jirtva dereptăției, înălțarea și ¹⁰spre-ardere; atunci vor înălța spre altariul tău ¹¹vițeii”.

Și iară psalom 53

¹²„Doamne, în numele tău spășeaște-mă și în tăria ta giu¹³ decă-mi! Doamne, audzi rugăciunea mea, ia aminte¹⁴ rugăciunile rostului meu²⁶, că streinii sculară-¹⁵să spre mine și tarii cerură sufletul meu și ¹⁶nu pusără Domnul înaintea lor.

Adecă Dumnezeu ¹⁷agiută mie și Domnul coapere sufletul meu. În¹⁸toarce realele vrăjmașilor miei și cu deade¹⁹vărul tău piiarde ei! Și cu voie face-voiu jir²⁰tvă ție; ispovedescu-mă numelui tău, Doamne, ²¹că-i bine, că de toată grijea izbăvit-m-ai²² și spre vrăjmașii miei caută ochii miei”.

²³După aceaia, să vor fi oameni, cetească popa o epistolie rumâneaște²⁴ din Praxiu sau din proroci. Cetească și Verue вь edinnago Boga²⁷.

²⁵După aceaia, molitva Eze na vьsěko vrēm(ě)²⁸ rumâneaște.

Mai apoi ²⁹dzică popa²⁶ molitva de demineață: „Toți într-una să ne rugăm lui Dumnezdeu: ²⁷«Putearnice, înalt Domn Dumnezdeu, noi toți dăm ție haru mare. // ¹Iisus Hristos, ce te-au Tatăl tremis, – derept descumpără²ciunea noastră el-te-au tremis –, rugăm pre tine ³fli-ne rugătoriu înaintea Tatălui sfânt!»”.

240^v

Optus³⁰: ⁴„Tatăl și Fiiul și Duhul Sfânt și sfânta Troiță⁵ deplin să lăcuiască întru inimile voastre până ⁶în vecia veacului! Amin!”³¹

22 Scris ипсненіен. 23 Scris „иногоар, iar dedesubtul acestuia – segmentul чесъворь. 24 Scris ипсненіен. 24a Greșit în loc de *da-u-vream* „aș fi dat-o”. 25 Scris вние врѣшь. 26 În fragmentul menționat mai sus (nota 21) din tipăritura coresiană se păstrează ultimele două fraze din psalmul 50 și începutul psalmului 53, corespunzând rândurilor 6–14 din copia P 240^v; deoarece acest fragment ni s-a transmis foarte defectuos și lacunar (vezi studiul lui L. Onu citat mai sus, nota 21), îl reproducem aici după L. Onu (*op. cit.*, p. 461 și facsimilul de la p. 463), într-o transcriere întrucâtva diferită de aceea a autorului; rândurile textului le numerotăm, în mod convențional, de la 15 la 24:

122^v

„[...] ¹⁵uraște. Bine [fă, Doamn]e în [bună-]voia ta ¹⁶lu Sion, și să [se zi]dească păreții le¹⁷rusalimului! Atun[ce bin]e veri lua jărt¹⁸va dereptăției, [înă]lța[rea] și spre-ar¹⁹dere; atunce v[or] înlăța spre olta²⁰riul tău vițeii”.

[Și ia]ră psalom 53

²¹„Doamne, în nume[le tău] spășeaște-mă ²²și în tăria ta [jud]ecă-mi! Doam²³ne, auzi [rugăciunea] mea, ia amin²⁴te rugă[ciunile rostu]lui meu [...]”.

²⁷ „Cred într-unul Dumnezeu”. ²⁸ „Care în toată vremea”. ²⁹ Scris агои. ³⁰ Scris ѿиѿ. ³¹ Cuvântul *Amin* este încercuit.

⁷Cântecul creștinești tocmită din Scriptura Sfântă

⁸Cântecul 1, înaintea propovedaniei

⁹Îmblăm noi să cearem Duhul Sfânt, cu el depre¹⁰ună credință dereaptă, cându vom treace di¹¹n ceastă lume. Alduít Dumnezeu, fereaște pre noi ¹²de tot răul! Iisus, iartă noi!

¹³O, lumină dereaptă, învață pre noi pre derepta¹⁴te, necredzuția-ne înapoi să-u lăsăm; fie voia lui ¹⁵Dumnezeu cea sfântă! Iisus, iartă noi!

¹⁶Din mila ta cea mare și din dragostele tale Hristos tre¹⁷meseși gios din naltul ceriului, pre noi să ne ¹⁸slobodzască de alenșigul nostru¹. Iisus, iartă noi!

¹⁹Ni, drept aceaia, creștinilor, să dăm har lui ²⁰Dumnezeu, să gicem de aleanul păcatelor noastre, ²¹să fim fii dragi lui Dumnezeu. Iisus, iartă noi!

²²Nu lăsa pre noi, Dumnezeu, să rătăcim <în> întunearic, ²³ce învață pre noi credință dereaptă, ispășenie ²⁴să așteptăm numai de la tine. Iisus iartă noi! //

¹Har fie fie, Tatăl Dumnezeu, și Fiiului tău, lui Iisus Hristos, ²și bucu rătoriului Duhului Sfânt, din a cui sfin³ție ne vrom toți sfinți. Iisus, iartă noi! Конечь ².

241^r

⁴². Cântec după propovedanie

⁵Har dăm fie, Dumnezeu din vecie, ce în ceriu ești feri⁶căciunea de veac. Înnoi-ne-veri cu sfânt cuvâ⁷ntul tău, cum să nu cădem în doao niștote.

⁸Rugăm tine în toată rugăciunea noastră, nu lă⁹sa să perim în orbitura noastră. Ține pre noi în ¹⁰credință dereaptă, în cuvintele fiului tău lui Hristos. ¹¹Nu căuta orbitura mare ceștii lumi cătră cuvâ¹²ntul tău, nehărnicie mare, depărtatul în păcatele ¹³noastre cuvântului tău aceasta osândă, – ¹⁴ce tu caută destoinicia lui Hristos, sfânt fiului ¹⁵tău: chinuri pre cruce, sângele cel sfânt și scu¹⁶mpu vărsară credzuților, pren păcate blagoslovi¹⁷t-au ^{2a}.

Ține între noi cuvântul tău ce l-am audzit! ¹⁸Veselească Duhul Sfânt inima noastră! Înnoiaște ¹⁹zdrobit năravul nostru ³, să fericăm de veac î²⁰nălția ta, până în vecie de veac! Amin ⁴!

Al 3<-lea> cântec

²¹Înalt Dumnezeu, Domnul tuturor și oaminilor ²²purtătoriu milostiv și încă tuturoră hră²³nitoriu milostiv și ⁵șietoriu, ²⁴tine uluim, o, Tatăl milostiv, oamini pă- // ¹cătoși, – noao feritoriu drept Iisus Hristos, hrănitoriu ²milostiv, grijitoriu nostru ⁶. Acmu, Dumnezeu, ³în nevoile noastre ⁷cătră tine străgăm în ama⁴rul nostru ⁸: nu lăsa pre noi în niștotă mare și în sărăcie; ⁵făgăduita ta împlă-o pre noi în niștotă mare și în sărăcie; ⁵făgăduita ta împlă-o pre noi, cum să să laude nume⁶le tău cel sfânt, să nu să bucure păgânii pre ⁷noi. Tu fii cu noi!

Frânge, Dumnezeu, cine roa⁸gă idoli, carii cu puteare îteresc sufletele ⁹noastre și carii rād fiul tău cel sfânt, Hristos, Domnul ¹⁰nostru ⁹.

241^v

1 Scris ностръ. 2 Конечь („Sfârșit”) e scris pe marginea albă a paginii. 2a Sensul fragmentului depărtatul ... blagoslovit-au (rândurile 12–17) este neclar. 3 Scris ностръ. 4 Cuvântul Amin este încercuit. 5 Scris шін. 6 Scris ностръ. 7 După nevoile a fost scris mai întâi воастрѣ, cuvânt apoi șters și înlocuit prin ностръ. 8 Scris ностръ. 9 Scris ностръ.

Ține, Dumnezeu, creduții tăi și măreaște ¹¹credința de suflet, în vremea morții să nu cădem ¹²în doao în mâna dracului.

Tatălui sfânt fe¹³ricăciunea de veac și lui Hristos așijdere cinste, ¹⁴Duhului Sfânt destoinicie, iară laudă în ceriu! Конечь ¹⁰.

¹⁵Al 4<-lea> cântec, de ispovedanie

¹⁶Putearnice ¹¹ Dumnezeu, noi oamini păcătoși i¹⁷spovada și uluita facem ca trudiții, ¹⁸că tare ne-am noi greșit dumnedzăireei tale, ca ro¹⁹ditoriul nostru ¹² și Tatălui sfânt, în rândul vieții ²⁰tare te-am dodeit și cu multe păcate tare ²¹te-am [în]gânat ¹³, cu cuvânt rău, cu vădzut ²²și cu audzit și toate revnele, cu gânduri reale, ²³cu osânda Domnului, cu necredzuția, și în nevoia ²⁴noastră cu fără-de-pace cuvântul lui Dumnedzeu // ¹⁴

[.]*
[. . .] ¹⁴nul lui, noao să ne folosească ș[i să] ¹⁵ne speale păcatele noastre cu s[fân] ¹⁶t sângele lui. ¹⁷Ceasta fea[ce] Tatăl, Fiiul și Duhul Sfânt, ¹⁸Dumnezeu, derepce trei obraze. Tu ești[i] ¹⁹viitoriu lumiei a toată până în veci[e].

C*286^r

10 Scris κδ („Sfârșit”). 11 Scris нѢмѢрче. 12 Scris нострѣ. 13 Inițiala ⤴ s-a pierdut (gaură în hârtie). 14 Aici se termină ceea ce se păstrează din copia diacului Ioan din Pociovești.

* Lacuna din tipăritura coresiană conținea 6 file din coala 34, întreaga coală 35 și 7 file din coala 36, ele fiindu-ne transmise prin copia diacului Ioan din Pociovești. Vezi mai sus, nota 8 la f. 264^v și aici în continuare.

Textul celor două pagini din originalul coresian al *Molitevnicului rumânesc* – păstrat în două fragmente ale unei file foarte deteriorate – îl reproducem după transcrierea (întrucâtva diferită de a noastră) și facsimilele (fig. 3 și 4) publicate de Liviu Onu în LR, XXII, 1973, nr. 5, p. 461 și 464–466; numerotarea rândurilor am făcut-o în urma unei aprecieri relative, dar verosimile.

Reconstituirea filei 286 am făcut-o ținând seama de următoarele date: ultima semnătură păstrată în tipăritura coresiană este ⱭѢ (înscrisă pe marginea inferioară a filei 263^r), indicând în realitate (datorită unei erori a tipografului) începutul colii 34 (vezi observațiile făcute mai sus, în notele 5 la f. 255^r și 5 la f. 263^r); din această coală nu se păstrează decât două file (263 și 264), în continuare textul coresian original putând fi reconstituit, într-o măsură apreciabilă, pe baza copiei bihorene a diacului Ioan din Pociovești (pe care o marcăm prin sigla P), și anume a filelor 231^v–241^v ale acesteia (adică în total 21 pagini).

Molitevnicul, atât cât se păstrează, ocupă în tipăritura coresiană filele 249–264 (în total 16 file sau 32 pagini), iar în copia bihoreană, filele 227–241 (în total 15 file sau 30 pagini); în această copie sânt omise capitolele *Depre botez* și *Cin la cununie* (filele 255^r–263^r, deci în total 17 pagini), ceea ce nu se poate explica decât prin faptul că copia s-a făcut după un exemplar defectuos al tipăriturii, din care lipsea întreaga coală cu filele 255–262, care conținea tocmai aceste texte (v. Vl. Drimba, în „Studii și cercetări de istorie literară și folclor”, IV, 1955, p. 545). Prin urmare, celor 15 pagini din tipăritura coresiană (anume filele 249^r–254^v și 263^v–264^v) le corespund, în copia bihoreană, 9 pagini (anume filele 227^r–231^r); în consecință, dacă 9 pagini din copie corespund cu 15 pagini din original, atunci 21 pagini, câte conține în plus copia, ar corespunde cu 35 pagini (sau 17 și 1/2 file) în original, adică aproximativ filele 265–281 (sau 282).

În urma acestui examen se poate ajunge la următoarele concluzii: copia bihoreană completează originalul coresian cu aproape trei coli, care pot fi reconstituite, și anume: 6 file (265–270) din coala 34 (numerotată greșit ⱭѢ, vezi mai sus), întreaga coală 35 (numerotată, probabil, greșit * ⱭⱭ=34, cuprinzând filele 271–278) și prima jumătate din coala 36 (anume filele 279–281 sau 282); această ultimă coală este numerotată, de asemenea în mod eronat, prin semnătura Ɑε (=35), care apare pe ultima filă a acestei coli (f. 286^v); filele 281 (sau 282)–285 conțineau următoarele *cântece creștinești*: sfârșitul cântecului 4, cântecele 5, 6, 7, 8, 9 și începutul cântecului 10.

122^r

122^v

²⁰11. *Cântec de Psaltire 120*

²¹Ni să pomenim noi toți creștinii depre ²²binele lui mare Dumnezeu, că nu²³mai însuș el bine-face în ce[riu p]re // [. . .] ¹³Du¹⁴mnezeu, că el nu doarme, [ce] ne prevea¹⁵[gh]e și însuși va el pre noi să păzească. ¹⁶[D]omn Iisus păzească tine și cu mâna sa ¹⁷[ad]umbri-va tine și tot darul tău e¹⁸lu-l va purta și va coperi păcatele ta¹⁹[le]. În aceeaia zi, soarele tine și nici ²⁰luna nu te va dosădi ¹, că te păzește Dom²¹nul tău, și sufletul tău de rău si²²bozește. În tot lucrul tău păzească-²³te tine cel mare Dumnezeu ² și bla²⁴goslovească ³ unde veri îmbla în lume. ⁴ // [.] ⁵

C*286*

1 Fraza *In vremea ... dosădi* este tradusă sau transmisă greșit; cf. în *Psaltirea* (1570) și *Psaltirea slavo-română* (1577) ale lui Coresi: *În zi, soarele nu arde tine, nece luna noaptea* (v. L. Onu, *op. cit.*, p. 458 și nota 26). 2 Тип. ДОУМНЕЗЕ. 3 Тип. БЛАГОСЛОВѢКЖ. 4 Pe marginea inferioară a paginii e înscrisă signatura (eronată) *лѣ*, indicând în realitate sfârșitul colii 36 (v. nota la pagina precedentă). 5 Restul cântecului 11 și al celorlalte cântece (dacă și câte vor mai fi existat), precum și capitolul final al cărții (*Petrecătura morșilor*), nu se mai păstrează. Este, însă, probabil că această lacună este mai mare decât 8 file, cum presupune L. Onu (*op. cit.*, p. 457–458).

СВѢТЛОУ • КАРЕ ДѢНОВАУ ДОАМНЕНАМНЪ •
ІЕ , А ВІСІХЛОУТѢ • ЕУАГЕ , М • ГЛА ДН •

ВСѢМЪ АУТА АНТРА ІО АНТРО ОУА ОУ
РАШЪ • УМОУАРЕ НОУМЕЛЕНМАРРА ,
ПРІМНІ ЕЛЬ АКАСА ЕН • ШН СБРА ЕН ЕРА
ДЕУ КЕМА МАРІА • ЧЕ ШН ШЕЗЪ ЛЗАГЪ
ПЛУАРЕЛЕ ЛЪ ІО • СХАУЪЖ КОУАНТАДЪ
ЛОУН • МАРРА КОРОКНА ДЕ МОУАТЪ САСИЖ
БЪ • СТУТЪ ЗНСЕ • ДОАМНЕ НОУ ГРИЖЕ
ШН КХСРА МЪ АКСАТЪМАУ АДОМН СІСЛА
ЖЕСКА • ЗН АМУ ЕН СХМН АЖОУТЕ • РЖ
СПОУНСЕ ІО ЗНСЕ ЕН • МАРРА МАРРА •
ГРИЖЕШТЕ ШН КОРОКШН ДЕ МОУАТЕ • ОУ
НДЪ АСТЕ ДЕ ТРЕУБНЦЪ • МАРИА ДОУАЧЕ
ПАРТЕ АУ АЛЕСЪ • ЧЕ СХНОУСЕ А ДЕЛА А •
ФОУ КИВАЪ ГРАНАСТА • АНЗАЦЪ ШМУ
АРЕ ГЛАУ ДБА НУРАЪ • ЗАСЕЛОУН • ФЕФ

АНАУА ЗН КИВАЪ ЗА ЖДАКА ДЕРЕПЪ •
НОУ НОУМАН МІЕ ЧЕ ШН ТУТЪУОРА КАРЕН
ЮБЕСКА СФНЦНОУРА • АЧСТАЕ ПАТА ПО
ПНАУ ДЕРЕПШ ДОУПА ЧЛОТЪ ЛОУМЕ • КАРЕ
НСЕ МДНЕСКА АНТРО АХАЦАТЪРА ЕУЕН •
АУА ДЪ ШН НОВАУ ДОАМНЕ АМНЪ • ~ •

ЕУАГЕ НАХОУЕ ПРАЗНИКЪ БЦН • ЛОУ ГЛА ПЪ

МЕРМА АУТА АНТРА ІО АНТРО ОУА ОУ
РАШЪ • УМОУАРЕ НОУМЕЛЕНМАРРА ,
ПРІМНІ ЕЛЬ АКАСА ЕН • ШН СБРА ЕН ЕРА
ДЕУ КЕМА МАРІА • ЧЕ ШН ШЕЗЪ ЛЗАГЪ
ПЛУАРЕЛЕ ЛЪ ІО • СХАУЪЖ КОУАНТАДЪ
ЛОУН • МАРРА КОРОКНА ДЕ МОУАТЪ САСИЖ
БЪ • СТУТЪ ЗНСЕ • ДОАМНЕ НОУ ГРИЖЕ
ШН КХСРА МЪ АКСАТЪМАУ АДОМН СІСЛА
ЖЕСКА • ЗН АМУ ЕН СХМН АЖОУТЕ • РЖ
СПОУНСЕ ІО ЗНСЕ ЕН • МАРРА МАРРА •
ГРИЖЕШТЕ ШН КОРОКШН ДЕ МОУАТЕ • ОУ
НДЪ АСТЕ ДЕ ТРЕУБНЦЪ • МАРИА ДОУАЧЕ
ПАРТЕ АУ АЛЕСЪ • ЧЕ СХНОУСЕ А ДЕЛА А •
ФОУ КИВАЪ ГРАНАСТА • АНЗАЦЪ ШМУ
АРЕ ГЛАУ ДБА НУРАЪ • ЗАСЕЛОУН • ФЕФ

оуаѣ авараѣ вери афла лѹкрѹе свѣмпе
 а дѣврате антѹлѹорнае ѿ дѣлнѹа хрѣста
 кѹрте ѿ
 алевшаѹ глѹнтѹ дѣ мѹртѹ ахрѹлнла чѣ
 рѹлѹн • каѹтѹ дѣ ѿе мѹсопѹстѹ ѿ
 дѣлнѹа • кемѹтѹрѹ коѹ фѹ • дѹрепѹе кѹ
 нѹк • каѹтѹ глѹбоѹ неѹдѹа • ѿ •
 похѹѣ стнѹа
 аѹсѹлатѹ кѹ влѹнтѹль коѹ трѣѹлѹше дѣа
 трѣѹ лѹхѹтѹрѹа • неѹдѹа • ѿ •
 алевѹтѹрѹа зѹлелѹрѹа • шѹ коѹкѹтѹеѹрѹа
 лѹ глѹкѹль неѹдѹа • ѿ • пѹстѹа •
 аѹтѹ кѹнаѹ пѹхѹтѹ поите слѹбѹн дѣрептѹ
 нѹнѹ ѹ каѹтѹ лѹ кѹ ѿелѹнѣе ѿ
 кѣсѹрѣнле каѹтѹ дѣ ѿтнѹтѹ лѹзѹлѹтѹрѹа
 ѿѹрѹа • неѹдѹа • ѿ • мѹрѣн •
 еѹнѹ нѹмѹ дѹмнѹеѹѹ • лѹ дѹрѹ
 лѹзѹлѹтѹрѹа • неѹдѹа • ѿ
 когацнѹа нѹе лѣсне дѹнтѹрѹа ампѹрѹацѹа
 чѣрѹлѹн • лѹзѹлѹтѹрѹа ѿтнѹтѹа •
 неѹдѹа • ѿ • мѹрѣн
 когаѹтѹль дѣрептѹе пѹлѹн • шѹ дѹзѹрѹа
 сѣ спѣнѹ каѹтѹ • неѹдѹа • е •
 хоѹеле ѹрѹнѹ ѿѹнѹ каѹтѹ неѹдѹа ѹлѹа

Tâlcuț evangheliitor, f. 242.

зѣѹ • шѹеѹ дѣбѹнѹнѹ тоѹ ѹе коѹрѹлѹацнѹа
 аѹстѹа ѿѹа • дѹпѹа мѹрѹтѹа ѿрѹа аѹтѹрѹа
 ѿѹа лѹ дѹмнѹеѹѹ • кѹзѹѹе ѿ хс аносѹ
 шѹ ѿѹа • лѣ • тѹѹе ѿстѣ дѣла дѹмнѹеѹѹ
 коѹелѹнтѹ лѹ дѹмнѹеѹѹ ѿѹлѹтѹа • тѹнѣ ѿ
 рѹа нѹца сѹзѹкоѹтѹе • ѿстѣ дѣла дѹаѹсѹ
 шѹ дѹлѹлѹа • дѣрептѹа тѹа фѹацнѹа мѹен
 шѹ снѹ фѹмѹа ѿ дѹлѹлѹн • сѹ ѿкоѹлѹ
 тѹа мѹзѹлѹтѹлѹа ѹрѹн • дѣоѹнѹе кѹмѹа ѹ
 кѹнѹа кѹрѹлѹтѹлѹа кѹ кѹрѹтѹеѹлѹа дѹлѹнѹа
 аѹтѹрѹацнѹа лѹ дѹмнѹеѹѹ ѹѹѹѹа ѹѹе тоѹ
 дѹмнѹе • ѿмѹнѹе ѿ ѿ ѿ ѿ ѿ ѿ ѿ ѿ ѿ ѿ

мѹрѣнѹа мѹеѹа мѹа • ѿѹлѣе •
 мѹрѣн • глѹлѹа • ѿѹа •
У нѣ ѿ ѿмнѹа пѹа дѹаѹстѹа • поѹоѹе
 ѹе сѣ аѹтѹрѹацнѹа чѣрѹлѹн • ѿзѹѹе фѹ
 тѹ • чѣшѹ лѹ ѿрѹа дѹмнѹа ѿрѹе лѹѹ
 шѹ ѿшѹрѹа а тѹмнѹнѹѹлѹа ѹнѹерѹаѹ
 чѹтнѹ ѿрѹа дѹнѹеле аѹелѹптѹе • шѹ тѹнѹ
 тнѹеѹѹнѹе • неѹоѹнѹеѹшѹ лѹ ѿрѹа лѹѹмѹа
 нѹрѹле ѹѹа • шѹ нѹ лѹѹрѹа кѹ ѿле оѹнѹтѹа •
 ѿ аѹнѹлѹптѹеѹлѹа ѹѹѹѹа ѿѹѹѹа ѿѹѹѹа ѿ

Tâlcuț evangheliitor, f. 240.

КОУЛЪ ТРЕБЪЩЕ ПРЕ БОЛНДЪ АЛНЕСОВСН
ШН ДН КОУМНЬСЯ

ПОПА ЛЪ ВЕСЕРЕКЪ ПОУРДРЕ СХЛЕТЦ ПРЕ ОУ
ИМЕНИ • КОУМЪ САНУ АЩЕПТЕ КЪ НЕСПЪЕЛА
ШН КОУМННЕКЪ ТЪРА ЛЪ ЧАСЪЛА МОРЦЕНН •
КЪНАУОУ ПІЕРА ШН МІНТЕ ШН ГРАЮ • КЪ
АТОУНТЕ КОУ ФОЛОСИЩЕ ПЕМНИКА КОУМННЪ
КАТЪРА • КОУМЪ ЗНЧЕ СФЪНТЬ ПАЕСЛА АПЪВ
ЧЕ ДЪ ВРЕМЕ СХЕГХТЪСКЪ ТОТИ ШМОУ
АНІНТЕ БОЛНАБЪАУН ПОПА АШДСАГЪАЪСКЪ
ДАУГА ФРАТЕ • ДОУМННЕЗЪЛА КЕСТРЕ ПРЕ
НОН ОУАМЕНІН ПЕДЕСЦУЩЕ ШНРЕКАТЕ ДЕРЕ
НІТЬ ПЪКАТЕЛЕ ШНГРЕШИДЕЛС КСАСТРЕЧЕЛЕ
МОУТЕ • КЪ АУТЕСТЕКЕСТЕШУГЪРН ШН БОЛДЪ
МСАУТЕ • КЪ ГРЕШННЪ ЛОУН АТОТЪ ЧАСЪЛА
ШН НЪ ЦНЪ ПОРАУЧЕЛЕ ШН КОУНТЕИНГЪРН
ДЕ АЛЕ ЛОУН • НОУНЕ ТЪМЕМЪ ДЪ ДОУМННЪ
ЗЕЪ • ННЪН ІОУН ПРЕ СФЪНЦІА ДОУН • НА
КАМЪ ШНЧН ОУГРІЖЕ ДЪ ЕЪЛЪ • ШН ДЪ АБЪУЪ А
ДОУН • НЪ КОУМЪ СЦІННЪ АБЪУЪ ЛЪ ДОУМННЪ
ЗЕУ • АНКА НЪ ШН ЧЕ ТРЕБЪЩЕ НОВАС А
ФЪЧЕ ШН АЦННЪ • КАТЕ НОВАУ ПАРЕ ЕННЕ МЪ
АТЕ ФЪЧЕМЪ ЧЕ ДОУМННЕЗЪУ НЪ ІОУНЩЕ

Molitevnic rumânesc, f. 263v.

ЕЛЪ ПОСМИТЪЖ • ПОБТИ АШТЪЖМЕ • КРЕСУ КОУМЪ МЪАКА
ПЪ АЧЧЕТЪЖ КЪКАТЪЖ СФЪНТЪЖ АШЩЕ АШЩЕ ВЪЛРЪ ШН
ЗЪД ВЕРЕТЪШ ПИМЕ АУМАРИТЪО ІЕХЪ ПЪБЕЦЦІАЛЪ ЛЪН •
ШИ ЕЛО АСТЕ АПЪД • ШИКОУМНЪ ЗУСЪ АБЪПЪ МОУРТЕ
КАТЪ ВЪ А ДЪЧЕ АПЪДЪЦІА ЛЪН • АЧКА СЪАФІЕ • ШИКО
СЪ ФІЕ ПЪДЪЦІЕ АУОУ АЦЮ ТОРО • СЪМЕ РЪДЪЛЪМЪ РОМІОУ
СН ШН ПЪ ФРАТЕ ПРЧА КОУМННЕ АРЕ ПРЕДЪКЪ СОУННАШЕ
РОМІОУЩЕ • ПРАТЪ ПОІЕВЪ ЧЕЩІН АЧЕРО • • • • •

АРЕПРИА АБЪЧЕ • ЧЕОБЪЗЪКЪ АУОН МАРН • КОУРОИ СПРЖ
ЗЪЧЕ АПЪН • АІ • ПРПР АШГСАВА АУБА А ПЕСЪРЕКЪЖ •
ЗУКЪ СОУННАШЕЛЕ РЪМЖНЪЩЕ • ВЪ • ЧЕПЪСЪКЪ АУЛОУНЪ
ОУОУАТЪ АУАЮ • АУАУЩЕ ПР СЛОЖЕА АРЕ ПЕМНИКАУХЪ •
ЗУКЪ АЧЧЕТЪЖ МОЛИТЪЖ •

АТОУМННЕ АРМННЕЗЪЛА НОСТРЪД • ИСПЪСЪЩЕ ША МІНІН
ПЪМ • ШН ПЪГОУЩЕ ПЪРЪ ПЪ • АТІАЕРИМЕ ВЕСЕ
РЕЧИЕИТЪЛЕ ФЕРЪЩЕ • СФЪЩЕ ЧЕА ЧЕ ЮТЕСЪКЪ
АБЪЧЕ ФЪЛМЕЩЕА КАСЕИ ТЪАЛЕ • ПУА ЧЕА МЪОУЩЕИ
КЪ РЪМННЕЗЪКЪ АТЪ ПЪАМЕ • ШИНОБЪАСА НОИ ЧЕА ЧЕ НЪ
АШЖ АДОУМЪ ПРЕ ПИМЕ АМОУА • АІ • ЗУКЪ ЧЕСТЪ КЪАМТЕСЪ
• АРІАТЪ АРЪДЪ АРМНЪ ПЪТОРОА • А ФЪАУЕРИ МІА А ПЪМ А ПЕ
ФОИ • • • • • ЧЕ ПЪСЪКЪ АПЪОУ • АБЪПЪ А ПЪ • КЪАТЪ • Б • •
ПРАТЪЛЪ МІА ПЪАТЪА • ЧЕ МЕ НОН ОУАМНЪ ФЪН КЪ АЦЮ ТОРО
А ФЪАУЕРІН МІА А ПЪМ А ПЪ • АЛЪ • ЗЪ • ФОЛЕ • • • • • ЧЕ ПЪЩЕ АЕУА

Molitevnic rumânesc, f. 233v.

П КИДО ЛАСА РОЕД ПАС ДРОМНЕ ДДОПЛА КЪВИНТЕЛТАЛЕ КЪПАЧЕ. КЪ
 КЪ ВЪЗЪРЖ ШКЪИ МЪЕН МЪНПЪИПЪОРАТЪ, ТЕРАИ ВЪДЪПИТЬ АНА
 ИИПЪЕ ФЪЖЕ ВИ АПЪОПЪОРОРЪ ВОМИНИЛЪ. ЛЪМИНЪ АПЪУ ДЕСКОПЕ
 РИПЪОРА ЛИМЪИЛЪ. ШИ СЛАВА ВОМИНИ ПЪИ ИЗЪРАИЛИ, СЪВЫ КОЖЕ
 СЛА. ИИПЪЕ СЪПЪЕ ТРОИЦЪ СЪТИ ПОМИЛОИ. СЛА ИИПЪЕ. О НАШЕ. О
 ШИ РОДЪЖЪИОНЪ ДЕСРА. ПЪОПЪЕРИИ. ШИМИЛОТИВЪИИ. ОЖЕНАЕЖЕЖЕ
 ВЪРЪМЪЕ

У ЕЛНПЪО ПЪОАТЪ ВЪРЪМЪЕ. ШИ ПЪО ТАСЪ. АТЕРИ. ШИ ПЪЕ ПЪАМЪИТА.

Л КИРЪЛЪМЪЕ. ШИ СЛАВЪИ. ДРОМНЕ ДДОПЛА АДЕЛАТЪ. РАЕФАТОРИО.
 ШИ МЪПЪ МИЛОТИВЪ. ЧЕЛЪ ТЕ ДРЕПЪИИ ПЪЕЖЕ. ШИ ТРЕШИИИ
 МИЛОТИВЪ. ПОЦИ КЪИХЪ КЪТЪХЪ ИСПАСЕИЕ. ДРЕТЬ ФЪГЪ ДЪМЪА ТЕВА
 ФИ ДЪЛАТЪХЪ. ЛЪСОЦИ ДРОМНЕ ДЪМИНТЕ АТОПЪ ТАСЪ РОДЪЖЪИОНЪ. ШИ
 ИСПЪАВЪЩЕ ВИМЪЧЪ ПЪОЖЪ КЪТЪХЪ ПОРЪЖЪИЕЛЪ ПЪАЕ. СЪФАТЕЛЕ
 ПЪОЖЕ СЪМЪЖЕ. ТРЪПЪРИЕ КЪРЪЖЪЕЩЕ. КЪЧЕТЕЛЕ ИСПЪАВЪЩЕ.
 ПЪИДЪРИЕ КЪРЪЖЪЕЩЕ. ИЗЪАВЪЩЕ МОИ ДЕ ПЪОАТЪ СЪРЪЕЧЪ. ШИ
 РЪЗЪЛЪ. ШИ ПЪОЛА. АТЪРЪЖЕ МОИ КЪ СЪМЪЦИ АЧЕРИИ ПЪИ. ДИ
 АТЪЛОТИРЪЖЪЕ СЪ ПЪАЗИМЪ. ШИМЕ А ДРЕПЪИИ ДЪЖЪ. СЪМЪЖЕМЕЛЪ
 АНПЪО ШЪКРЕДИЦЪ. ШИ КЪАЧЕЛЕСА. НЕАТИНЪ. АТА МЪРИЕ
 КЪ БЪЛОСЛОВИ ПЪОЩИ А ВЪКЪ ОИИИ. О ПЪОБЪ.

СЛОЖЕЧЪ ДРЕМИНЪЦЪ. ОУПЪРЪИИА ~ ~ ~ ~ ~
 АИЧЪ СИ ПЪО. МАИСТЕ БЪЛОСЛОВИ БЪНЪШЪ БЪСЕГЪА ИИПЪЕ. ЧЪКЪНЪЕ
 СЪВЫ. ВЪЕ. ПЪЕ СЪА ТРОИЦЪ. СЛА ИИПЪЕ О НАШЕ. ДДОПЛА ЧЪКЪНЪЕ ПЪО

Д РОМНЕ ДРОМНЕЗЕВЪ ДЪМИНТЕ. ПЪЕАМЪТОРИО ПЪОЖЕ. ДРОМНЕ.
 ДРОМНЕЗЕВЪ ПЪЕВЪЩЕ ПЪЕМОИ ДЕНЕ АЧЪПЪ. АИИЩОТЕЛЕ

ПЪОАСТРЕ

Исусъ те пѣхъ матѣхъ премисъ херептъ хескъмѣлѣхъ
чюнкѣ проаѣхъ ельпѣхъ тремисъ . рѣтѣмъ пре тѣнѣ
фѣине рѣтѣлѣторю лнчнмѣтѣ пѣтѣлѣмъ сѣнѣтъ . ѿ нѣ .
пѣтѣхъ . ши фѣнѣ . ши хѣнѣ сѣнѣтъ . ши сѣнѣтѣ тронцѣ
херепнѣмъ сѣ лѣкѣмѣскѣ лнчнмѣ инннмѣ воаѣхъ пѣнѣхъ
лвѣтѣа вѣкѣлѣмъ мннѣ

кѣнѣтѣтеле хѣнѣннѣннѣ . токннѣтѣ хмлснѣннѣтѣрѣ сѣнѣтѣ
кѣнѣтѣкѣ . ѿ . лнчнмѣтѣ прѣтѣвоѣ хнчннѣннѣ .

Мѣлѣмъ нѣмъ сѣтѣрѣмъ хѣнѣ сѣнѣтъ . коуѣмъ херепѣ
оуѣмъ херѣннѣцѣ херѣннѣтѣ . кѣнѣ хѣнѣмъ трѣтѣ хн
лчнстѣ лѣмѣ . хлѣнѣтѣ хѣнѣсѣ херѣннѣ пре нѣмъ
херепѣтѣ рѣлѣмъ ис херѣннѣ нѣмъ
хлѣнннѣ херѣннѣтѣ . лвѣцѣ пре нѣмъ пре херепѣтѣ
тѣ . нѣ херѣннѣннѣ лнчнмѣ сѣ лѣсѣмъ . фнѣ воа лѣмъ
хѣннѣсѣ тѣ сѣнѣтѣ ис херѣннѣ нѣмъ .

Хмлнннѣ тѣчѣмѣ херѣ . ши хмл херѣтѣтеле тѣле хѣтѣ
херѣннѣннѣ цѣсѣ хмлнннѣтѣлѣ херѣннѣ . пре нѣмъ сѣнѣ
слѣкѣсѣскѣ херѣлѣнннѣтѣ нѣннѣ ис херѣннѣ нѣмъ .

Нн херепѣтѣ ачѣмъ херѣнннннѣ . сѣ хѣмъ херѣмъ лѣмъ
хѣннѣсѣ . сѣмнѣтѣ херѣлѣннѣ пѣкѣтѣлѣмъ нѣсѣтѣрѣ
сѣ фннѣ фѣннѣ хнчн лѣмъ хѣнннннѣсѣ ис херѣннѣ нѣмъ .

Нѣ лѣсѣ пре нѣмъ хѣнннннѣсѣ сѣрѣтѣчнмъ хѣнннннѣрѣкѣ
тѣ лвѣцѣ пре нѣмъ херѣннннѣцѣ херѣннннѣтѣ . ис нѣсѣннѣ
сѣ хѣнннннѣмъ нѣмъ херѣлѣ хнчнннѣ ис херѣннѣ нѣмъ

CUPRINS

Cuvânt înainte	7
Studiu introductiv	9
Notă asupra ediției	19

TÂLCUL EVANGHELIILOR

<i>În duminica Paștilor evangheli[on]</i>	31
<i>Neděľě Thomina</i> („Duminica Tomei”)	36
<i>Neděľě 3, mironosicъ</i> („Duminica a 3-a, a mironosiștelor”)	41
<i>Neděľě 4, o raslableněmъ</i> („Duminica a 4-a, a slăbănogului”)	44
<i>Neděľě 5, Samarěnina</i> („Duminica a 5-a, a Samarinencei”)	46
<i>Neděľě 6, o slěpomy</i> („Duminica a 6-a, despre orb”)	49
<i>Въ četo(ch) Vъznesenie</i> („În joia Înălțării [la cer]”)	55
<i>Ne(d) 7, sťy(ch) o(t)cbъ</i> („Duminica a 7-a, a sfinților părinți”)	57
<i>Neděľě 8</i> („Duminica a 8-a” [a Cincizecimii])	59
<i>Ne(d) 1 vъsěchъ sťy(ch)</i> („Duminica întâi a tuturor sfinților”)	62
<i>Ne(d) 2, po vъsě(ch)sťy(ch)</i> (Duminica a doua după (aceea) a tuturor sfinților)	65
<i>Neděľě 3</i> („Duminica a 3-a” = Duminica din săptămâna a 3-a după Cincizecime)	67
<i>Neděľě 4</i> („Duminica a 4-a” = Duminica din săptămâna a 4-a după Cincizecime)	71
<i>Neděľě 5</i> („Duminica a 5-a” = Duminica din săptămâna a 5-a după Cincizecime)	73
<i>Neděľě 6</i> („Duminica a 6-a” = Duminica din săptămâna a 6-a după Cincizecime)	76
<i>Neděľě 7</i> („Duminica a 7-a” = Duminica din săptămâna a 7-a după Cincizecime)	78
<i>Neděľě 8</i> („Duminica a 8-a” = Duminica din săptămâna a 8-a după Cincizecime)	81
<i>Neděľě 9</i> („Duminica a 9-a” = Duminica din săptămâna a 9-a după Cincizecime)	82
<i>Neděľě 10</i> („Duminica a 10-a” = Duminica din săptămâna a 10-a după Cincizecime) ...	84
<i>Neděľě 11</i> („Duminica a 11-a” = Duminica din săptămâna a 11-a după Cincizecime) ...	86
<i>Neděľě 12</i> („Duminica a 12-a” = Duminica din săptămâna a 12-a după Cincizecime) ...	89
<i>Neděľě 13</i> („Duminica a 13-a” = Duminica din săptămâna a 13-a după Cincizecime) ...	91
<i>Neděľě 14</i> („Duminica a 14-a” = Duminica din săptămâna a 14-a după Cincizecime) ...	94
<i>Neděľě 15</i> („Duminica a 15-a” = Duminica din săptămâna a 15-a după Cincizecime) ...	96
<i>Neděľě 16</i> („Duminica a 16-a” = Duminica din săptămâna a 16-a după Cincizecime) ...	99
<i>Neděľě 1. Novo lěto</i> („Duminica întâi (de) Anul Nou”)	101
<i>Neděľě 2</i> („Duminica a 2-a” [după Anul Nou])	102
<i>Neděľě 3</i> („Duminica a 3-a” [după Anul Nou])	104

<i>Neděle</i> 4 („Duminica a 4-a” [după Anul Nou])	105
<i>Neděle</i> 5 („Duminica a 5-a” [după Anul Nou])	107
<i>Neděle</i> 6 („Duminica a 6-a” [după Anul Nou])	110
<i>Neděle</i> 7 („Duminica a 7-a” [după Anul Nou])	112
<i>Neděle</i> 8 („Duminica a 8-a” [după Anul Nou])	114
<i>Neděle</i> 9 („Duminica a 9-a” [după Anul Nou])	118
<i>Neděle</i> 10 („Duminica a 10-a” [după Anul Nou])	120
<i>Neděle</i> 11 („Duminica a 11-a” [după Anul Nou])	122
<i>Neděle</i> 12 („Duminica a 12-a” [după Anul Nou])	124
<i>Neděle</i> 13 („Duminica a 13-a” [după Anul Nou])	126
<i>Neděle</i> 14 („Duminica a 14-a” [după Anul Nou])	129
<i>Neděle</i> 15 („Duminica a 15-a” [după Anul Nou])	131
<i>Neděle</i> 16 („Duminica a 16-a” [a vameşului şi a fariseului])	134
<i>Ne(d)</i> 17, o <i>blōdněmь</i> („Duminica a 17-a, despre fiul risipitor”)	136
<i>Neděle</i> 18, o <i>mesopustь</i> („Duminica a 18-a, despre lăsatul de carne”)	139
<i>Neděle sirna</i> , 19 („Duminica a 19-a, a brânzei” – corect: a lăsatului de brânză)	142
<i>Neděle</i> 1 <i>postь</i> („Duminica întâi <din> post”)	145
<i>Neděle</i> 2 <i>postь</i> („Duminica a 2-a <din> post”)	148
<i>Neděle</i> 3 <i>postь</i> („Duminica a 3-a <din> post”)	148
<i>Neděle</i> 4 <i>postь</i> („Duminica a 4-a <din> post”)	150
<i>Neděle</i> 5 <i>postь</i> („Duminica a 5-a <din> post”)	153
<i>Neděle</i> 6, <i>Cvětynosna</i> („Duminica a 6-a, a Floriilor”)	155
<i>Četvrt(o) veliky, na liturgii</i> („Joiă Mare, la liturghie”)	157
<i>Ev(g)lie stьy(ch) sřstei</i> („Evanghelia Sfinţelor Patimi”)	160
<i>Ev(g)lie M(th), gla(v) 112</i> („Evanghelia <după> Matei, cap. 112” – evanghelie din Vinerea Mare)	161
<i>Ev(g)lie M(th), 113</i> („Evanghelia <după> Matei, cap. 113” – evanghelie din Vinerea Mare)	161
<i>Ev(g)lie M(th), glava 114</i> („Evanghelia <după> Matei, cap. 114” – evanghelie din Sâmbăta Mare)	162
<i>Ev(g)lie M(th), glava 115</i> („Evanghelia <după> Matei, cap. 115” – evanghelie din Sâmbăta Mare, la liturghie)	163
<i>Ev(g)lie Vьskrěšna, 1</i> („Evanghelia Învierii, 1”)	163
<i>Evangheliile praznicelor domneşti</i>	163
<i>Ev(g)lie na liturgie, M(th), 3</i> („Evanghelia la liturghie, Matei, cap. 3” – la sărbătoarea Naşterii Domnului)	163
<i>Na Obrězanie Gņe, na liturgii</i> („La Tăierea-împrejur a Domnului, la liturghie”)	165
<i>Na Bĝojavlenie, na liturgie</i> („La Botezul Domnului, la liturghie”)	167
<i>Na Stretenie Gņe, na liturgie</i> („La Întâmpinarea Domnului, la liturghie”)	171
<i>Na Prěobrazenie Gņe, na liturgi(i)</i> („La Schimbarea la faţă a Domnului, la liturghie”) ..	173
<i>Ev(g)lie mččenikomь</i> („Evanghelia mucenicilor”)	175
<i>Ev(g)lie na vьse prazniki Bči</i> („Evanghelia la toate praznicile Născătoarei de Dumnezeu”) ..	177
<i>Mučenicamь ženamь ev(g)lie</i> („Evanghelia femeilor mucenice”)	181
Scara în care veri afla lucruri scumpe, adevărate în tâlcurile evangheliilor în această carte .	182
Dojana cetitorilor	186

MOLITEVNIC RUMÂNESC

Molitevnic rumânesc	189
Polojenie	189
Molitevnic în care sânt rugăciunile de toate niştoţele creştinilor	190

1. Rugăciunea drept Duhul Sfânt, înaintea propovedaniei	190
2. Rugăciunea de dămânceață	191
3. Rugăciunea de seară	191
4. [Rugăciunea de păcate]	191
5. Rugăciunea drept pace	192
6. Rugăciunea pre răsipirea păgânilor	192
7. Rugăciunea cu ce blagoslovim masa	192
8. Rugăciunea sau datul de har ce se zice după mâncare	192
9. [Rugăciunea după propovedanie]	193
Depre botez. Cum trebuiește popilor a boteza pruncul	193
Cin la cununie, ce se zice jurământ	195
Cum trebuiește pre [bolnavi a ispovedi] și a-i cumineca	198
Leturghia lu Iisus Hristos ce au făcut în Gioi Mari cu doisprădzeace apostoli	200
Vecernia	201
Psalom 103	202
Psalom David 1	203
Psalom 2	203
Psalom 3	203
Psalom 140, glas 6	204
Psalom 141	204
Psalom 129	204
Psalom 116	205
Slujba de demineată. Utrănia	206
Psalom 16	206
Psalom 24	207
Psalom 50 (<i>Pomilui me Bože</i>)	207
Și iară psalom 53	208
Cântecele creștinești tocmite din Sfânta Scriptură:	209
Cântecul 1, înaintea propovedaniei	209
2. Cântec după propovedanie	209
Al 3<-lea> cântec	209
Al 4<-lea> cîntec, de ispovedanie (Sfârșitul cântecului al 10-lea)	210
11. Cântec de Psaltire 120	211
Facsimile	213